TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 38

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİYLE

MEHMET RAUF

EYLÜL

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

TÜRK EDEBİYATI

MEHMET RAUF
EYLÜL

UYARLAMAYA KAYNAK ALINAN ÖZGÜN ESER
İKBAL KÜTÜPHANESİ, İSTANBUL
1341 [1925]

Sertifika No: 40077

EDİTÖR
HACER ER

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

GRAFİK TASARIM UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. BASIM: MART 2020, İSTANBUL

ISBN 978-625-7070-31-7

BASKI
UMUT KAĞITÇILIK SANAYİ VE TİCARET LT . ŞTİ.
KERESTECİLER SİTESİ FATİH CADDESİ YÜKSEK SOKAK NO: 11/1 MERTER
GÜNGÖREN İSTANBUL
Tel: (0212) 637 04 11 Faks: (0212) 637 37 03
Sertifika No: 45162

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİNE UYARLAYANLAR
BERİRE UMAZ, PINAR GÜVEN

Berire Umaz
1961 yılında İstanbul'da doğdu. Lisans eğitimini Marmara Üniversitesi Ekonomi Fakültesi'nde tamamladı. İstanbul Üniversitesi Türk İktisat Tarihi Kürsüsü'nde yüksek lisans programına devam etti. Osmanlı Türkçesinden günümüz Türkçesine aktararak yayına hazırladığı kitaplar bulunmaktadır.

Pınar Güven
1975 yılında İstanbul'da doğdu. Lisans eğitimini İÜ Edebiyat Fakültesi Bilim Tarihi Bölümü'nde tamamladı. Çeşitli yayınevlerinde editörlük yaptı. Mustafa Kemal Atatürk'ün *Nutuk*'unu günümüz Türkçesine uyarladı. 2010 yılından beri Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları'nda Anı dizisinin editörlüğünü yapmaktadır.

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ 38

Roman

eylül

MEHMET RAUF

Günümüz Türkçesine Uyarlayanlar: Berire Umaz, Pınar Güven

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Sunuş

Türk edebiyatında Tanzimat dönemiyle başlayan ve Edebiyat-ı Cedide ile devam eden yenileşme çabaları, özellikle hikâye ve roman türünde kendini göstermiştir. 1896 yılında *Servet-i Fünun* dergisinin etrafında ve Recaizade Mahmut Ekrem'in öncülüğünde şekillenmeye başlayan Edebiyat-ı Cedide akımının temsilcileri arasında Tevfik Fikret, İsmail Safa, Hüseyin Cahit Yalçın, Halit Ziya Uşaklıgil, Mehmet Rauf, Cenap Şahabettin ve Ahmet Hikmet Müftü gibi isimler bulunuyordu.

Bu yeni edebiyat akımının önemli şahsiyetlerinden biri olan Mehmet Rauf, ilk yazılarını Halit Ziya'nın aracılığıyla yayımlamaya başlar. Asıl ününe ise, Edebiyat-ı Cedide topluluğuna katılmasından dört yıl sonra, 1900 yılında *Servet-i Fünun* dergisinde tefrika edilmeye başlayan *Eylül*'le kavuşur. O dönem *Servet-i Fünun*'da Halit Ziya'nın *Aşk-ı Memnu* tefrikası bitmek üzereyken, Tevfik Fikret idaresini yürüttüğü bu dergide yeni bir tefrika için Mehmet Rauf'a teklifte bulunur. Rauf, kendisiyle 1919 yılında yapılan ve *İnci* dergisinde yayımlanan röportajda *Eylül*'ün yazılış hikâyesini şöyle anlatır:

> Fikret gazeteye yeni bir tefrika arıyordu. Bir gün konuşurken tefrika için bana teklif etti. Benim kısmen yazılmış iki romanım vardı. "Ruhumuz", "Onlardan Biri" (...) "Ruhumuz"da Abdülhamid idaresinin fenalıklarından bahsedileceği için san-

sürden kurtulmanın mümkün olmayacağını düşünerek ondan vazgeçtim. "Onlardan Biri" romanını yazmaya koyuldum. O esnada bir gün Halit Ziya'nın yanındaydım. Biz konuşurken kendisinin ziyaretine bir genç geldi. Lakırdı arasında bunun o hafta evleneceğini öğrendim. Düğünden ve düğünden sonraki tasavvurlarından bahsederken, bu adam balayını Büyükada'da geçirmek istediğini, orada tuttuğu köşkü döşettiğini anlatıyordu. Ben Halit Ziya'nın gözlerinde acı bir esef bulutunun karardığını fark ettim. Ve bana öyle geldi ki ruhu artık böyle bir saadetin kendisi için imkânsız olduğunu anlamaktan kaynaklanan bir acıyla burkulmuştu. İşte *Eylül*'ün esasını teşkil eden fikri, yani gençliğin akar bir su, esen bir rüzgâr gibi, engellenmesi ve geciktirilmesi mümkün olmayan bir surette uçup gittiğini takdir etmek, eylülde baharın geri gelmesi nasıl imkânsızsa şimdi her şeyin faydasız olduğunu anlamak, ziyan olarak geçen güzel günlerin hasretiyle harap olmak fikrini buradan kaptım. Bu fikir bana o kadar cazip, o kadar derin göründü ki günlerce meşgul olarak işledim, süsledim ve renklendirdim. Romanın esasını hazırlayıp iki hafta sonra *Eylül*'ü yazmaya başladım.[1]

Mehmet Rauf kurgusunu Suat, Süreyya ve Necip etrafında şekillendirdiği romanında kahramanlarının sürekli değişen iç dünyalarını derinlemesine yansıtır. Bu nedenle edebiyatımızın ilk önemli psikolojik romanı olarak kabul edilen *Eylül*'ün yazılış hikâyesine vesile olan içe dönük, karamsar ruh haline dönem edebiyatında sıkça rastlanmaktadır.

Yayımlanmasının ardından hakkında pek çok övgü yazısı yazılan Mehmet Rauf ve eseri için –*Eylül* romanını da ithaf ettiği ve "üstadım" dediği– Halit Ziya Uşaklıgil de şu satırları kaleme almıştır:

Mehmet Rauf bir iki romanıyla, birkaç öyküsüyle, tek tük "mensur şiirler"iyle Edebiyat-ı Cedide'nin en çok dikkati çeken

---

1 "Eylül'ü Nasıl Yazdım?", Mehmet Rauf Bey'le *Eylül* Hakkında Mülakat, *İnci*, sayı 5, 1 Haziran 1335 (1919).

ve bunun için de en çok saldırıya uğrayan elemanıydı. Onun duygularında öyle derin ve ince şeyler vardı ki her eserin üst zarında dolaşan ve sözden, cümleden daha iç katlara inebilmek gücünden yoksun düşünceler, kendisinin biraz karışık cümlelerinde takılıp kalırlar ve bu yeni, yeni olduğu kadar garip dilin altında ne olabileceğini merak etmezlerdi.

Oysa onun ta ilk denemelerinden başlayarak bütün yazdıklarının arasından *Eylül* yazarının belirmeye başlayan sanatı görülüyordu. Bunu aramızda görmekten uzak kalmadık, öyle ki *Eylül* romanı yayınlanınca sadece hayran olduk.[2]

Sadece dönem edebiyatına ve edebiyatçılarına değil, kendinden sonraki yazarlara da etki eden *Eylül* yazarı için Yakup Kadri Karaosmanoğlu "benim ona kapılışımın sebebi romanesk aşkın en güzel, en ince tahlilini yapmış olmasıdır" der.[3] Edebiyat tarihçisi Cevdet Kudret de bir ruh çözümlemesi romanı olarak nitelendirdiği *Eylül*'ü bu yolda yazılmış eserlerin başarılı ilk örneği saymaktadır.[4]

***

Servet-i Fünun dergisinin 25 Mayıs 1900 tarihli 482. sayısında tefrika edilmeye başlanan ve 1 Mart 1901 tarihli 522. sayısına kadar toplam 40 sayı tefrika edilen *Eylül*'ün kitap halinde ilk baskısı İstanbul'da Âlem Matbaası tarafından 1901 yılında yapılmıştır.

Elinizdeki çalışma yayıma hazırlanırken İkbal Kütüphanesi tarafından 1925 yılında eski harflerle yapılan üçüncü baskı esas alındı, tereddütte kalınan yerlerde tefrikaya başvuruldu. Eser günümüz Türkçesine uyarlanırken Şemsettin Sami'nin *Kamus-ı Türkî*'sinden, Ferit Devellioğlu'nun *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lûgat*'ından, Kubbealtı Lu-

2 Halit Ziya Uşaklıgil, *Kırk Yıl*, haz. Şemsettin Kutlu, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1987, s. 532.

3 Yakup Kadri Karaosmanoğlu, *Gençlik ve Edebiyat Hatıraları*, İletişim Yayınları, İstanbul 2018, s. 23.

4 Cevdet Kudret, *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman*, c. 1, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2009, s. 179.

gatı'ndan ve Türk Dil Kurumu'nun *Türkçe Sözlük*'ünden (Ankara, 1983) faydalanıldı.

Romanda geçen ezani/alaturka saatler, anlama kolaylığı açısından bugünün ölçülerine dönüştürüldü. Dönemin özelliklerini yansıtan kimi kelime ve kavramlar metin içinde olduğu gibi bırakılıp açıklamaları sayfa altlarında dipnotlarla verildi. Günümüz Türkçesine uyarlanırken ortaya çıkan cümle düşüklükleri, yeni kelimelere göre –yazarın üslubunu bozmayacak şekilde– düzenlendi.

Yazıldığı günden bu yana ilgiyle okunmaya devam eden *Eylül*'ün başkarakterlerinden Suat'ın sözleriyle son verirken keyifli okumalar dilerim.

"Eylül, ah işte eylül! Ne yapılsa nafile... Bak, her şey bitti."

Pınar Güven

Halit Ziya'ya
İlk eserim son üstadıma

1

Salonda bahçedekilerin kahkahaları işitilebiliyordu.

Süreyya, canı sıkılanlara has bir tahammülsüzlükle, "Çılgın kız!" diye söylendi.

Balkona açılan büyük kapıdan parmaklığa dayanmış, dışarıya baktığı görülen karısı dönüp, "Bu gece hava ne güzel!" dedi.

Bu nisan gününün saat yedide[1] başlayan yağmuru, yarım saat sonra dinmiş, ıslak bir yeşilliğin üzerinde şimdi parlak incileriyle lacivert bir gökyüzü titriyordu; topraktan, ağaçlardan yayılan nemli kokularda içe işleyen bir etki vardı.

Genç kadın pencerenin kenarına dayanarak bir iki uzun nefes aldı, her nefes aldıkça hayatı artıyormuş gibi oh çekiyordu. Sonra, hâlâ sigarasının dumanlarına bulanmış, kış yorgunu bir tepe gibi karanlık ve kederli duran Süreyya'ya doğru gelerek elinden tuttu, kaldırmak istedi:

— Hava bu kadar güzelken burada somurtup oturmak, gezip eğlenenlere haksız yere kızmaktan daha mı iyidir? Haydi, biz de çıkalım...

Süreyya'nın bu gece canı pek sıkılıyordu, "Adam bırak!" dedi. Babasına dargınlığını bütün köye yayıyordu, sayfiyeye[2]

1 Eskiden bugünden farklı olarak "ezani/alaturka" saat sistemi kullanılırdı. Ezani saat, mevsimlere göre, güneşin batışında saatin 12'yi gösterecek biçimde ayarlanması temeline dayanan bir zaman ölçüsüdür. Romanda geçen saatler, anlama kolaylığı bakımından bugünkü ölçülere çevrilmiştir.

2 Yaz mevsimini geçirmek, yazın oturmak için gidilen yer veya ev, yazlık.

çıkacakları zaman o kadar ısrar etmiş, fakat bu sefer de sahil bir yere gitmeye babasını razı edememişti. Büyükbabalarının vaktiyle gelip nasıl budala bir hesapla "şu taş ocağında" yaptırdığı bu köşk, onları her sene başka yere gitmekten alıkoyuyordu. Bütün kışın o, Boğaziçi'ni kurarken yine koşup geldikleri "şu çöplük", çocukluğundan beri yaşaya yaşaya usandığı bu ıssız çöl, onu artık çıkıp gezmekten men edecek kadar bıktırmıştı! Babasına karşı bir şey yapamamasının intikamını almak isteyerek hırsını başkalarından çıkarıyor, buradaki yaşayışa itiraz etmek için her şey kendisine bir vesile oluyordu. Bunun için her günkü hayatında genellikle şen olan Süreyya, buraya taşındıkları on günden beri hemen daima sisli, isyankâr, hatta o kadar sevdiği karısı Suat'a karşı bile hemen hiç sebep olmayarak haksız davranıyordu.

Suat'ın kendi kolunu tutan elinden çekip yanı başına oturtarak ve kendisine dargın olmadığı için gülümsemek gerektiğini hatırlayarak, kaçamak, sevimsiz bir tebessümle, "Şimdi hep çamur oluruz; toprak, toprak değil ki! İki dakika yağmur yağdı mı cesaretin varsa yürü! Bastığın yerden ayağın bir okka çamurla beraber kalkar..." dedi.

Genç kadın, beş senelik derin bir birlikteliğin verdiği anlayışla pek iyi fark edebileceği bu neşesizliğin son bulması için artık yetemediğine üzülür gibi acıklı bir sesle sordu:

— Çok sıkılıyorsun galiba?

— Evet, sorma... Patlıyorum! Burası zaten yaşanılacak bir yer mi? Allah'ın kırı! Hele bu yemekten sonraki saatler... Sabahleyin yemeğe kadar, akşamüstü... Hâsılı her zaman insan boğuluyor... Herkes böyle birer köşede eziliyor... Kendimi bostan kuyusunda zannediyorum.

Suat, kaşlarında bir endişe çizgisiyle gözleri daha çok kararak, kaç senedir bu aynı yerde, aynı hayatta şikâyet için hiçbir hal görülmeden geçirilmiş mesut günleri düşünerek susuyordu. Bir aralık, "Önceden hiç böyle söylemiyordun!" demek istedi. Fakat neye yarayacaktı? Ufak bir mazeret, sıradan bir sebeple geçiştirilmeyecek miydi? "Bari sen git, oralarda kal, biraz eğlenirsin!" diyecek oluverdi; fakat beş

senedir beraber bulunmaya, her şeyi beraber yapmaya o kadar alışmışlardı ki kocasına karşı kalbindeki derin bağlılığın sevkiyle fedakârlığa razı olup söylese bile onun bunu fark ederek, kalbinin kırıldığını görerek daha rahatsız olacağını, yine yeminlerin başlayacağını, hiçbir şeyin değişmeyerek sadece zevahiri kurtarmak adına uğraşılmış olacağını düşünüyordu. Çünkü asıl kabahatin köşkte olmadığını hissediyordu; kabahat, şu sebebini düşününce kalbini sızlatan can sıkıntısında, ne kadar aşk ve bağlılıkla geçerse geçsin beş senelik hayatın yıprattığı kalplerde, bu kalplerin, insan kalbinin eskimeye olan kabiliyetindeydi. Ve o kadın, bu acı düşünceyle başını eğip susarken Süreyya söyleniyor, şikâyet ediyordu. Belki ellinci defa:

— Ah, büyükbabalarımız! diyordu. Anlaşılmaz hesaplarla bu cehennem köşelerinde bağ yapıp gelip kapanacaklarına ne olurdu şu İstanbul'u İstanbul eden güzel yerlere gitselerdi... Sonra bir babanın budalalığı bütün bir aileye bulaşıyor, bütün torunlar gelip onlar gibi bu köşelerde çile doldurmaya mecbur oluyorlar. Bağ, üzüm... İşte filoksera[1] da hepsini berbat etti ya... Yer, yer değil ki! Bak babam elindekini avcundakini harcasın, bu vebaya karşı koyabilir mi?

Sonra birdenbire köpürerek:

— Ah bu çöl! Şimdi farz et ki Boğaziçi'nde yahut mesela Adalar'dayız... Deniz yok mu deniz... En sıcak havalarda bile insana can verir. Serin... Mavi... Latif... Halbuki burada poyraz çıkacak diye ta saat üçü dördü beklemeli... Duman, duman... Külhan[2] gibi! Sonra manzaranın sınırlılığı, sıradanlığı... Düşün Suat... Bir sandalımız olurdu. Sabahları erken yahut akşamları geç vakit sen şemsiyeni kapardın, ben küreklere sarılırdım. Mehtap olsun olmasın oranın geceleri ne güzeldir.

Süreyya söylerken hülyaya dalıyor, sahiden orada, denizdeymiş gibi hoşnut olarak tarif ediyordu. Kocasının yerine

---

1 Asma bitinin yol açtığı bağ hastalığı.

2 Hamamlarda döşeme altında bulunan ve ısınmayı sağlayan kapalı büyük ocak.

düşünen Suat, "Lakin mademki bu mümkün değil!" demek istedi. Fakat yine kendini engelledi; kocasının şu gönlünü açtığı sırada bu söz, kanatlarını tutmak gibi olacak, üstelik bu imkânsızlık fikri onu yeniden kızdıracaktı. Bunu Süreyya kendi söyledi:

— Fakat işte mümkün olmuyor, babam razı değil... Çünkü... çünkü istemiyor, sevmiyor, hepsi işte ondan... Eğer o istese biz mesut olacağız... Bak, saadetimize ne kadar basit bir engel var.

Sonra elini kaldırıp hayali bir düşmanı tehdit eder gibi "Ah para!" diye söylendi.

Hiç olmazsa elli lira lazımdı. "Elli lira," diyor, sonra ümitsizce, "ve bunu bulmanın imkânı yok..." diye köpürüyordu:

— İmkânı yok, elli lira bulmak mümkün değil. Yoksa ben şimdiye kadar seni bin kere kapıp götürürdüm!

Suat, "Oh ne iyi olurdu..." diye sevindi.

Süreyya başını çevirip karısının sevinçle parlayan siyah gözlerine bakarak devam etti:

— Ne mesut olurduk Suat, ne mesut olurduk... Hem asıl senin için, vallahi hep senin için istiyorum. Sen söylemiyorsun, fakat ben fark ediyorum ki gelip burada kapanmak seni fena ediyor, bir kere havasızlık... Sıkıntı... Biz papaz değiliz ki bu manastırda yaşayalım. Hayat kalabalık, güzel hava içinde olur. Kalabalık içinde yalnız yaşamak, kalabalık içinde gezip beraber bir köşeye kaçmak, işte asıl zevk budur. İnsan, kalpleri birbirine bağlayan bu bağları o zaman anlar. Ben seni ne kadar sevdiğimi başka kadınları gördüğüm zaman anlıyorum. Bazen rast gelip hatta senden güzel bulduğum kadınlara bakıyorum da kendi kendime hiçbirisini senin kadar, senin gibi sevemeyeceğime yemin ediyorum. Sende bir şey var, öyle bir şey ki hiçbirinde rastlamıyorum... Öyle bir şey ki işte bütün endişelerim senin yanında yok oluyor. Ruhuma bir şifa, bir huzur geliyor! Dudaklarını gözlerime dokundurduğun zaman bütün canımın koşa koşa gelip toplandığını, orada sana kavuşmaktan mesut olarak kaldığını

hissediyorum. En çok da şimdi bana öyle geliyor ki ben dünyada senden başka hangi kadını alsaydım hiçbirisiyle senin gibi olamayacaktım; senin gibi böyle samimi, ruhuma kadar, böyle canıma kadar samimi...

Böyle söylerken hemen dudaklarının yanında Suat'ın gözlerini öpüyor, elindeki elini kaldırıp dudaklarından ayırmıyordu. Suat, kocasının sözlerini dinleyerek susuyordu. Süreyya bu elin ipek tenini uzun uzun koklayarak bir inilti halinde:

— Ah Suat, dedi, sen de olmasaydın...

Genç kadının mesut ve sessiz bir merakla bakan gözlerine girerek kalbinden kopan bir samimiyet sesiyle: "Sen de olmasaydın ölürdüm Suat..." dedi, sesinde hüzünlü bir titreyiş vardı.

Suat, sessiz ve heyecanlı duruyordu. Kocasının bu coşkulu zamanlarında o daima sessiz kalır, söylemek istediklerini böyle söyleyemediğinden aniden taşan kucaklama arzularıyla boğularak, bütün bağlılık ateşlerini ancak suskunlukla hapsederek ezilirdi ve hâlâ böyle yeni bir gelin gibi kızarıp, hislerini ne bir sözle, ne bir tavırla gösteremediği zamanlar olurdu. Heyecanla ruhunun derinliklerinden çıkan çığlıkları yatıştırırdı. Bu hal, kalbini daha fazla hararetle kocasına bağlayarak ruhu ona karşı böyle zamanlarda, kayaları parçalayıcı bir çağlayan coşkusuyla hücum ederdi. Şimdi yine kendi kendine itiraf ediyordu ki bu anda Süreyya için hayatını isteseler mesut olarak verirdi. Beş senedir kendini ne kadar mutlu ettiğini, bir erkek adına ne büyük fedakârlıklarla hiç başka kocalara benzemeyerek nasıl sadece kendini sevdiğini, bütün hareketlerine, bütün tavırlarına kendisi için nasıl bir şefkat, nasıl bir yumuşaklık vererek yaşadığını pek güzel fark ediyordu. Çocukluk yılları, ebeveyninin geçimsizlikleri içinde sıkıntılı geçtiği için her türlü tasavvurun üstünde bulduğu bu karı koca hayatı onu sonsuz minnettar etmişti. Sözle o kadar alakası olmayanlara has içtenliği sayesinde yürüttüğü ince, derin fikirleriyle bu ilişkinin ne gibi şeylere bağlı olduğunu fark etmiyor değildi; hele gittikçe eski

ateşin azaldığını, eski sıcaklığın her gün biraz daha şiddetini kaybettiğini görüyor, dikkatli, hassas kavrayışıyla hepsini hissediyordu. Fakat aralarında bir şey hiç azalmıyor, daima artıyordu ki o da samimiyetti. Kocasının samimiyetinden hiçbir zaman şüphe etme ihtimali yoktu; her gün, bir gün evvel yine şüphe etmediği samimiyeti daha çoğalmış görüyordu. O derece ki evliliklerinden bir sene sonrayı şimdi düşündükçe, o zaman bağlılıklarını güçlendirmek için pek yeterli, pek sağlam gördüğü samimiyetlerinin derecesi bugünküne nispeten hiçti. Bugün, "O zaman nasıl emin olmuşum?" diyeceği geliyordu. Ve o zamanın sıcaklığı ve arzusu bugün değişmişse de kendisi tedbirli ve düşünceli bir kadın sezgisiyle bu samimiyeti evvelkilere üstün görerek o değişimden doğan hüznü kovmaya çalışıyordu.

Süreyya tekrar parasızlıktan şikâyet ederek:

— Bak, dedi, bak Suat, elli lira insanı nelerden mahrum ediyor? Sonra biz de adamız değil mi, karısını mesut etmek için elli lira bulamayan erkek...

Kocasını böyle âciz görmek istemeyen Suat, o öyle düşünmesin, güçsüz görünmesin diye:

— Fakat ben seni böyle daha çok seviyorum, dedi. Herkes zengin olabilir, fakat senin gibi olamaz.

Sonra Süreyya'nın kederlerini dağıtmak için ilave etti:

— Mademki sen beni kapıp bir yalıya götüremiyorsun, bari ben seni alayım da balkona olsun çıkarayım... Gece o kadar güzel ki istifade etmemek cinayet sayılır.

Bu esnada bahçeden, gecenin bir köşesinden tiz, parlak bir kahkaha daha geldi.

Suat pencereye doğru yürüyerek:

— Bak kız kardeşine... O hiç senin gibi düşünmüyor, dedi.

Süreyya balkona çıkmıştı, orada hasır bir koltuğa düşer gibi oturarak, "Yanında Necip mi var?" diye sordu.

Suat öbür sandalyeden pelerinini almış örtünüyordu, gülerek cevap verdi:

— Galiba.

— Kocası babamın yanında değil mi? Tuhaf evlilik, tuhaf koca, tuhaf karı... Özellikle tuhaf karı...

Suat gülerek, "Özellikle tuhaf koca..." dedi, o zaman birbirlerine karşı fikirlerini savundular.

Süreyya'nın iddiasınca her işte olduğu gibi bunda da babasının hatalı bir seçiminin sonucu olarak kötü bir evlilik yapmış olan kız kardeşi Hacer, evliliğinin bu daha ilk senesi olduğu halde kocasından soğumuş, aralarında açık bir kayıtsızlık hâkim olmuştu. Fatin her türlü tasavvurun üstünde bayağı bir efendi çıkınca bir kuş gibi şen, biraz ince ve hoppaca olan Hacer için bu derin bir nefrete sebep olmuştu.

Süreyya tek tük ağaçlarla uzayıp ta karşıki dağların eteğine kadar giden bağa doğru bakarak tekrar ediyordu:

— Çılgın kız! Zavallı Necip, geldi geleli elinden çekmediği kalmadı. Geldiğine bin kere pişman olmuştur...

Necip, Süreyya'nın halasının oğluydu, ara sıra köşke misafir gelirdi.

Ve Süreyya genç, güzel, zarif Necip'i düşünerek eniştesi Fatin Bey'i görüyor, yağlıymış gibi parlayan ensesi, yüzü, daima bir fayda sağlama ümidiyle yan bakan küçük hilekâr gözleri, biraz yüksek omuzlarının üstünde yemek yerken bir hayvan şekli veren öne eğilmiş büyük başıyla nasıl iğrenç bir tip olduğunu kabul ederek Hacer'e hak vermek istiyordu. Fatin Bey ötede gayretli bir çabayla beyefendinin gözüne girip evde demirbaş olmak için her şeyi yaparak dalkavukluk ederken coşkulu, titiz Hacer'in Necip'i üzüntüsüne bir intikam vasıtası yapmasından ürküyordu. Sonra dedi ki:

— Yok, bana öyle geliyor ki Fatin'in yerinde kim olsaydı Hacer yine böyle olacaktı. Onda hâlâ çocukluktan kalma bir afacanlık var ki artık mazeret falan kabul etmez. Kendisini gören, mektepten kaçmış, komşu evinde oyun oynayan bir mahalle kızı zanneder.

Suat müdafaa etti:

— Oo, rica ederim bey, haksızlık etme! Hacer'i daima kabahatli görmeye o kadar alışmışsın ki artık her ne yapsa fena görüyorsun. Hele düşün, zavallı kız! O güldükçe bir şey beni tırmalıyor gibi geliyor.

O zaman Hacer'in düğünden önceki halini tarif etmeye başladı; genç kızın söylediği ve itiraf ettiği ümitlerini, emellerini, bütün o genç kızların kadın oldukları zamana dair hülyalarını anlatarak sonra karşısında birden böyle kaleminde[1] otura otura, ihtiyar memurlar arasında büyüyerek ihtiyarlamış, tembelleşmiş bir koca bulunca ne hale geldiğini gösteriyordu.

— Şimdi düşün diyordu, mesela... İşte mesela Necip Bey, ona pekâlâ bir koca olabilirdi; öyle biriyle birleşip otursaydı zanneder misin ki Hacer böyle olurdu, daha doğrusu böyle olsa belki tabii gelirdi. Hoş şimdi Hacer öncekinden titiz, öncekinden hırçındır; ama yemin ederim ki kötü kalpli değildir. Sen kardeşisin ama benim kadar bilemezsin, kadın kadını daha iyi tanır.

Süreyya kendi kendine söylenir gibi:

— Necip, evet, Necip pek iyi olurdu. Hatta annem de hep onu ileri sürüyordu. Fakat babam, "Aile içinde böyle evlilik iyi olmaz!" dedi gitti... Ondan başka ben de düşündüm ki Necip kardeşime pek uygunsa da kız kardeşim Necip'e hiç layık değildir; layık olmak şöyle dursun hatta münasip bile değildir. Necip'e daha iyi terbiye görmüş, daha ağırbaşlı, daha ince bir kadın lazımdır. Hem Necip evlenmekten ölümden kaçar gibi kaçar.

Suat gülüyordu:

— Aman Necip Bey tuhaftır, "Bence evlenmek ölümdür!" der, durur!

— Necip için gelip böyle bir bucağa kapanarak kalmak, baharı, bütün yazı böyle geçirmek... Oh, bunun imkânı yoktur. O serbest alışmış, gezmeye, eğlenmeye alışmış... Ona bekârlık hayatının cazibelerini unutturup kendine bağlamak için ben kadın isterim. Hacer mi? Hacer Necip'e kendini bir ay sevdiremezdi. Bizim terbiye ettiğimiz kızlar, ne olacak?

Suat yeniden güldü:

— Aman beyefendi duymasın, yine neler söyler..

Süreyya omuzlarını kaldırarak sustu.

---

1 Devlet dairelerinde yazı işlerinin yürütüldüğü büro.

Hava gittikçe serinliyor, durgun hava sanki hep su oluyordu; gece berrak, altın pullu mavi tülleriyle titreyerek soğuyordu.

Suat pelerininin içinde büzülerek:

— Soğuk, dedi, istersen içeri girelim.

O anda aşağıdan bir ses yükseldi, "Pek soğuk, pek!" diyordu, bu Necip'in sesiydi. Suat eğilerek, "Biz içeri kaçıyoruz" dedi. Hacer soğuktan büzülmüş sesiyle, "Ama bütün bütün kaçmayınız, biz de salona geliyoruz..." dedi.

Salona geçtikleri zaman Suat camları kapadı, Hacer ve Necip dışarıdan gürültüyle geliyorlardı. Kapı şiddetle açılarak Hacer içeri atladı, pelerininin yüksek yakasında kaybolmuş küçük yüzü mosmor kesilmişti. Koştu, elini Suat'ın boynuna sokarak, "Üşümüş müyüm bak?" dedi.

Necip pardösüsünü çıkarmış oraya bırakıyordu.

Süreyya ona doğru yürüyerek:

— Eğer Hacer hasta olursa seni tutacağım Necip, dedi. (Sonra elini alarak) Bak senin elin de donmuş!

Necip gülüyordu:

— O halde beni yine Hacer Hanım kurtarır, çünkü bu kabahatte ne kadar az suçum olduğunu herkesten iyi o bilir. Bir türlü ikna edip buraya getiremedim. Önceleri öyle değildi, şimdi şair olmuş... Elinden gelse biçilmiş tartılmış şiir söyleyecek.

Hacer lambanın yanında, ayakta, ellerini ağzına götürmüş nefesiyle ısıtmaya çalışarak kardeşine bakıyordu, sonra omuz silkerek Necip'e döndü:

— Sen korkma boşuna, dedi, onlar hep sözdür... Biz o sözleri hep dinledik... Şimdi asıl senin yapacağın şey sobayı yaktırmaktır.

Necip sobayı yaktırmakla meşguldü, Suat dedi ki:

— Durun Necip Bey, hizmetçiler onu bir saatte yakamazlar, bırakın bana... Siz yalnız söyleyiniz de ateş getirsinler.

Süreyya, Hacer'in yanına gelmiş ellerini eline almış tutuyordu. Hacer Süreyya'dan korkmamakla beraber ondan daima çekinirdi; kabahatli çocuklar gibi konu değiştirmek düşüncesiyle aynanın önündeki saate bakarak:

— Oo, saat daha on buçuk... Yatmamıza daha vakit var. Bezik oynayalım mı çocuklar?

Süreyya cevap vermeyerek:

— Sen küçük olmalıydın da Hacer, diyordu, seni mini-mini şamarlarla iyice bir dövmeliydim; o zaman belki Necip Bey'in de intikamını alırdım.

Necip sobayı yakmak için Suat'a yardım ederek:

— Benim intikamım mı? dedi. Dünyada intikam kadar tanımadığım bir his yoktur. Bugün beni döven birini yarın biri döverken görsem ağlayacağım gelir.

Şimdi soba alev almış, odunlar telaşlı bir çatırtıyla yanmaya başlamıştı.

Hacer, Süreyya'nın elinden kurtularak bezik masasını düzeltmeye başlamıştı, "Haydi beziğe, beziğe..." diyordu. Suat, "Ben oynamam, bakarım" diye masaya oturdu; Necip, Hacer, Süreyya oynamaya karar verdiler. Onlar oynarken o seyrediyordu; birden o kadar dalmış, gözlerinin önündeki şeylere dikilen bakışları onları görmeyerek başka âlemlere o kadar uzayıp gitmişti ki kendinin orada olduğunu oyun bittiği zaman fark etti.

Necip Bey kâğıtları karıştırarak, "Dur bakalım daha" diyordu; Hacer önünden kâğıtları eliyle iterek, "Benim canım sıkıldı" dedi. Süreyya, "İşte gördünüz ya, bizim Hacer'le oyun olmaz..." diye kâğıtları toplamakta Necip'e yardım ediyordu. Hacer, "Efendim, Allah rahatlık versin" dedi ve o gittiği zaman Necip kâğıtları bırakarak:

— Tuhaf gelir ama hakkı da var ya... dedi. Burada oturup da yine neşesini muhafaza edebilmek için insan sizin gibi olmalı. On gün kalmak kararıyla gelmiştim, galiba yarın ilk trenle kaçacağım. Burada nasıl hayat geçiriyorsunuz bilmem ki... Zorla insan cehenneme girer mi?

O zaman Suat, yarın istediği zaman buradan kaçabilmenin kocası tarafından da bir saadet diye kabul edileceğini düşündü. Süreyya'ya baktı, o az önce karısına ettiği şikâyetleri şimdi Necip'e dinletmeye başlamıştı. Necip hep hak veriyor, kendinin bir an duramayacağını söyleyerek, gittikçe

kuvvet bulan kararıyla, "Aman, hemen yarın kaçayım!" diyordu.

Suat, "Buradan nereye gidersiniz?" diye sordu.

— Ada'ya... Şimdi Ada gittikçe güzelleşir, İstanbul'un en güzel yeri bu ayda Adalar'dır. Dayıma gider kalırım. Hele pazar günleri o kadar kalabalık oluyor ki...

Süreyya daldığı hayalden uyanarak:

— Ben olsam Büyükada'ya gitmem. Daha tenha bir yere... Öyle bir yer olsun ki ben kalabalık içinde olayım da yine orada yaşamayayım... Ben gitsem mesela Heybeli'ye yahut Burgaz'a...

Necip gülerek:

— A, orada bir gün yaşayamam, diyordu.

Sonra ikisine de bakarak ciddi bir tavırla:

— Siz ikiniz için oraları iyidir. Fakat benim gibi yalnız yaşayan bir adam için... Eğer ben de sizin gibi olsam hatta buradan ayrılmam, dedi.

Süreyya gülerek reddediyor, burada insanın boğulduğundan, yaşamanın imkânı olmadığından bahsediyordu; o zaman Necip kabul etti:

— Evet, evet, öyle bir yer olmalı ki insan kalabalıkta yaşamalı, fakat içine girmeden...

Onlar konuşurken Suat düşünüyordu; kocası gibi kalabalığı sevmez bir adam değil, kalabalık içinde büyümüş Necip Bey bile kendine bir eş bulursa burada, kocasının cehennem dediği bu köşede yaşamaya razıydı ve Süreyya'yı böyle, daima böyle neşe dolu ve yalnız beraber olmaktan başka her türlü endişeden uzak tutamamak ona büyük bir felaket gibi geliyordu. Ta düşüncelerinin derinliklerinde bir ateş, küçük bir korku, bu felaketin gerçekten büyümesi fikrinden doğan bir acı gittikçe kendini hissettirmeye başlıyordu. "Ne yapmalı yarabbim?" diyordu ve Necip söz söylerken hep kendilerinden mesut ve birbirine uygun bir eş gibi bahsettikçe ona memnun ve minnettar bir gözle bakarak teşekkür etmek istiyordu. Hâlâ saadet rengini muhafaza eden bu müşterek hayatlarının derinliklerinde kendi hisso-

lunmaz, görülmez kederler hissettiğinden, o söyledikçe gerçekten onun zannettiği kadar mesut olduklarına kanmak istiyordu. Hiç, hiçbir kederleri, anlaşmazlıkları, hiçbir şeyleri yoktu; fakat işte bu kadar samimi, bu kadar birbirine bağlı bir hayata alıştığı için en basit şeyler ona bir tehdit gibi geliyordu.

Birden Necip'in, "Bütün kabahat, daima aynı hayatı sürdürmekte..." sözü kulaklarını yırttı. Evet, değişmek lazım değil miydi? Eğer bugün yalnız varlığıyla, kocasını her emelden uzak tutamıyorsa ve bunun sebebi hayatlarının daima sıradan olmasıysa... Bundan sonra o korktuğu geleceğe hükmedebilmek için hayatını değiştirmeli değil miydi? Şimdiye kadar hayatlarını hiçbir hesapla düzenlememiş, hayatı akışına bırakmıştı; fakat bundan sonra idare etmek, düzenlemek gerekeceğini anlıyordu. Hatta saadetlerinin bu halde devamı, onları keder değilse bile kedere sevk eden bir his içinde tutmaktaydı. Bu kendisine yeterli bir ders oluyordu. Evet, artık biraz yapmacık olmalıydı. Ve bunu derin bir acıyla hissediyordu. O her türlü endişeden uzakta geçirdiği hayatı, hiçbir çaba harcamadan bile ümit edilenin üstünde bir neşeyle, daima beklenmedik tebessümlerle gelen, hep güzelliklerle, hep mutluluklarla gelen o sade hayatı, ona şimdi ele geçmesi imkânsız bir lütuf acılığıyla, bir hüsran matemiyle görünüyordu.

Ah çocukları sağ olsaydı... Ve bunu düşünür düşünmez her zamanki gibi ta ciğerinden bir şey sızlayarak gözlerini yaşlarla doldurdu. Ah, çocuk! Bunu anlıyordu, bir çocuğun bir ailede nasıl bir bağ olduğunu, telafisi imkânsız zannedilen şevklere denk bir başkalık, bir yenilikle kalpleri nasıl hoşnut ve mutlu ettiğini düşünüyor, düşündükçe çocuğunun ölümüne şimdi bunun için de ayrı bir yas tutuyordu. Ah sağ olsaydı, onların hayatını nasıl daima sıcak, daima genç tutacaktı. Bu kayıp kendilerinde o kadar derin bir yara açmıştı ki tekrar doğurmak için büyük bir korku, dayanılmaz bir ürkeklik hissediyordu. Ee, o halde?.. Bırakacak mıydı? Saadetlerinin böyle hiç görülmeyen, hissedilmeyen, fakat etki-

leyen, yıpratan ve bir gün büyük bir yara halinde meydana çıkacak olan bu kurdunu bırakacak mıydı?

Kocasını gittikçe bu kedere mağlup, gittikçe bu kederin pençesinde o daha güzel geçen zamanlara hasret görüyor, bu hasret büyüdükçe kendine ait hislerin azala azala belki bir gün asıl engelin kendisi olduğuna karar verilerek bütün bütün ihmal edileceğini farz ediyordu ve kendi etkisinin kaybolmasından çok, kocasının başka bir etkiye, daha kuvvetli bir etkiye yenilmesi ihtimali, bu imkân onu yakıyordu. Tekrar sormaya başladı, “Ee, o halde?..”

Evet, uğraşmak gerekiyordu. Fakat nasıl? Evvela onun istediğini yapmalıydı; birden kocasına karşı kalbinde yer tutmuş sevgi o kadar coştu ki, “Peki, sen de git, Necip Bey’le beraber sen de eğlen,” diyeceği geldi. Fakat sonra kadınlığı ona birtakım manzaralar gösterdi. Daima her zevkte ortak oldukları halde şimdi onu, kendisinin yabancı olduğu, mahrum kaldığı zevkler içinde gördü; basit bir kıskanç, pek kendi için yaşayan bir eş olmadığı halde buna tahammül edemedi; onu hiçbir eğlenceden mahrum etmek istemez, fakat hep eğlencelerine katılmak isteğini de engelleyemezdi. Birden fikrinde bir ışık titredi, bu o kadar kendine beklenmedik bir heyecan verdi ki oturamayarak kalktı, gezinmeye başladı.

Süreyya ile Necip hâlâ konuşmalarına devam ediyorlardı. Şimdi Necip ona bir olay anlatıyor, Süreyya dayanmış, dalgın dalgın onu dinliyordu. Ve genç kadın kocasını mutlu ve mesut görmek için o kadar samimi bir arzu hissediyor, onu mesut etmek, onu hiçbir kadının mesut edemeyeceği kadar mesut etmek için o kadar sonsuz bir istek duyuyordu ki artık her türlü engele karşı gelmenin kendisi için bir sıkıntı değil, bir haz olacağını düşünüyordu.

Yavaşça çıktı, kocası görmeden babasına mektup yazmak için hemen odasına kapandı; mektubunu, o şimdi gelip görecek diye bin heyecan içinde yazıp bitirdikten sonra hemen zarflayıp dadısının odasına gitti. Küçükten beri elinde büyüdüğü bu ellilik kadın, kocası öldükten sonra Suat’ın isteğiyle buraya yanına gelmişti. Birçok ricalarla onu yarın

erkenden İstanbul'a[1] kadar gitmeye razı ettikten sonra yukarıya çıkıp Süreyya'yı hâlâ Necip Bey'le salonda bulunca şimdiden başarılı olmuş gibi memnun, yanlarına oturdu.

Sabahleyin uyanır uyanmaz Suat'ın ilk işi hizmetçiye, "Dadım gitti mi?" diye sormak oldu. Kız, ihtiyar kadının erkenden indiğini haber verince sevinçle kalkıp camları açtırdı. Bolca güneş, gecenin rutubetini silik, bitap buharlar halinde oraya buraya dolamış, rüzgârsız havada bunlar asılıp kalmıştı. Ta uzakta, üzerinde tek tük köşklerle ağaçlar kaynaşan bir ovanın ötesinde ufka kadar deniz görünüyordu.

Süreyya'ya, "Acaba Necip Bey gitti mi?" diye sordu. Süreyya bir koltuğa uzanmış düşünüyordu; bunun üzerine kalktı, "Sahi... Ama daha gitmemiştir, gidecek olsaydı gece veda ederdi. Dur bir kere bakayım..." dedi ve camlı kapıyı açarak köşkün üç tarafını çevreleyen balkonda yürüyüp öbür cephede bir pencerenin önünde durdu. Necip, pencerenin yanındaki koltukta dalgın oturuyordu.

— Ben seni uyuyor zannettimdi.

— Oo, saat dokuz, bu zamana kadar uyumak için insan miskin olmalı. Bilhassa ben buranın asıl sabahını severim. Şehrin harıltısı içinde yaşadıkça insana biraz sessizlik, biraz kır, bir iki kuş sesi pek hoş geliyor...

— Evet, burada geçici oturduğunu bildiğin için sana öyle gelir...

Necip, ileride kütüklerin arasında entarisiyle dolaşarak yanındaki bağcıyla bir şeyler konuşan beyefendiyi göstererek:

— O hiç sizin gibi düşünmüyor, dedi.

Süreyya hiddetle omuzlarını kaldırdı:

— O da eğer bu sene bir salkım üzüm alabilirse...

Güneş tatlı bir okşayışla sıcaklığını hissettirmeye başlamış, pencerelerden giren ışık, içerinin yarı gölgesinde güler yüzlü pırıltılarla şekilleniyordu. Sessizlikte, yüksek sesle bahçede konuşan beyefendinin sözlerini işitiyorlardı. Süreyya, "Annem geliyor" dedi.

---

1 20. yüzyılın ortalarına kadar İstanbul dendiğinde Suriçi olarak da adlandırılan Tarihi Yarımada kastedilirdi.

Balkonun öbür tarafından annesi geliyordu. Gülerek bahçede babasını gösterdi. Süreyya başını sallayarak, "Gördük!" dedi. Hanımefendi, Necip'e rahat edip etmediğini soruyor, Süreyya ona vakit bırakmayarak, "Garip soru!" diyordu, "Sanki burada boğulmaktan başka bir şey varmış gibi... Şimdi sıcak gittikçe ateşlenerek her taraf bir fırın, ağaçsız, rüzgârsız, bir külhan gibi şiddetle yanmaya başlar. Hiç o zaman gelip sormazsınız; 'nasılsınız, terliyor musunuz, boğuluyor musunuz?' demezsiniz. Rüzgâr çıksın diye saatin beşini beklemeli..."

Arkadan Suat'ın sesini işittiler. Gülerek hanımefendiye, "Vallahi benim kabahatim yok anneciğim!" diyordu. "O mümkün değil bu sene burada oturmayacak."

Hanımefendi gülerek, "Öyle ya, bir yalı tutar, alır seni götürür..." dedi.

Süreyya alaycı bir halde, "Evet, sayenizde..." diye söylendi.

Necip:

— Ne iyi olur vallahi... Bir küçük yalı... Karı koca, istediğiniz gibi bir yalıyı otuz liraya tutarsınız.

Suat birden kalbi atarak sordu:

— Otuz liraya mı?

Süreyya annesinin elini tutmuş, ona şikâyet ediyor, yalvarıyordu. Annesi gülerek başını sallıyor, "Mümkün değil, imkânı yok..." diye tekrar ediyordu. Babasının elindekini avucundakini çubuklara[1] verdiğini, hatta parasızlıktan şikâyet ettiğini söylüyor, kendisine gelince, "Ben nereden bulurum?" diyordu. Süreyya, "Ah, sizde ne çıkınlar vardır!" diyor, annesi gülerek, "Otuz lira... Mümkün değil... Sen erkek değil misin, bir karını besleyemiyor musun?" diye eğleniyordu.

O zaman Süreyya hiddetle:

— Evet, hakkın var, dedi; fakat ben maaşımla ancak boğazımızı doyurabilirim. Öncelikle peşin otuz lira... Bunun için borca mı girmeli?

---

1 Körpe asma dalı.

Onlar konuşurlarken Suat kocasına işittirmemeye çalışarak Necip'e dedi ki, "Bugün gidiyor musunuz?" Ve öteki tereddüt ederken burada kalmanın onun için bir fedakârlık olduğunu düşünerek rica eder bir sesle ekledi, "Bugün kalınız." Sonra bunu da yeterli görmeyerek, "Kalınız, size ihtiyacım var" dedi.

Bu ses, bu tavır o kadar esrarengiz, o kadar tatlıydı ki Necip hatta şaşırmış bile görünmeden baş eğdi.

2

Suat onları sıkmadan akşamı etmek için ruhunu tüketti. Süreyya'yı bütün bütün kızdırmak istiyormuş gibi hava o kadar sıcak, o kadar durgun olmuştu ki hepsi baygın baygın perdelerin arkasına sinen serince gölgeye sığınmışlardı. Fatin ile beyefendi, İstanbul'a kalemlerine gittiklerinden evde iki erkekle üç kadın kalmıştı. Hacer ise bugün öğle yemeğinden önce görünmedi; onun merak edip önem verdiği şeylerde böyle birden küsüşleri, sebepsiz ihmal edişleri vardı ve bu sabah sarışın vücutlara mahsus hassasiyetle pek acı çektiğine karar vererek onlar, Suat'la iki erkek otururlarken Suat gezmek teklifini mümkün görmediğinden nihayet piyanoyu bir kurtuluş çaresi olarak kabul etti. Necip'in musikiyi pek sevdiğini bildiğinden onu eğlendirebilmek için uzun zamandır ihmal ettiği piyanosuna geçti.

Süreyya uzanmış olduğu minderde, gözleri tavana dikilmiş, kımıldamayarak, "Sıcakta dinlenmiyor!" diyordu, sonra gülerek:

— Yine de çal Suat, teşekkür ederim, etraftaki böceklerin uğultusunun yanında piyanon hakikaten musiki yerine geçiyor, diye gülüyordu.

Necip bilakis pek hoşnut olarak alçak bir sandalyeyle köşede piyanonun yanına gelip oturmuştu. Suat çoktan beri çalmadığı parçaları çalmakta zorlanıyor, elinin maharetinin tembelliğinin cezası olarak kaybolduğundan söz ederek şikâyet ediyordu.

Evin içinde sürekli piyanonun nağmeleri dalgalandı. Yemek haberi geldiği zaman Süreyya uzun bir "of"la kalkarak koştu, piyanonun kapağını kapadı. "Müzikle ölüm" diye eğlenerek, "Aman kurtulduk yarabbim! Sen de mi eziyet meleklerinden oldun Suat?" diyordu.

Sofrada yine o konuyu açtılar. Necip şikâyete başlamadan hanımefendi gülerek, "İşte yalıya gidiyorsunuz ya!" dedi. Süreyya acı bir ricayla, "Evet, sayenizde!" derken Hacer merakla soruyordu. Hanımefendi tatlı sesiyle ağır ağır anlatıyor, Süreyya'nın artık burada sıkıldığından kaçacağını, Boğaziçi'nde bir yalı tutup Suat'ı götüreceğini hafif bir tebessümle haber veriyordu. Hacer önce gerçek zannetti, birden bütün yüzünü kaplayan bir hiddet alevinden sonra kendini tutarak, "Oh, ne âlâ!" dedi, "Burada yalnız başımıza..." Hanımefendi gülerek sözünü kesti, "Artık biz de yalıya misafir gideriz; şimdiye kadar onlar bizde misafirdi, şimdiden sonra biz onlarda... Değil mi Hacer?"

Hacer soğuk bir tavırla, "O niçinmiş o? Biz de istesek gidemez miyiz?" dedi.

Süreyya bir ah çekerek, "Gitsek de hep beraber gitsek..." diyordu.

Hacer yüzündeki sevinç parıltısını engelleyemeyerek, "Ha..." dedi, "ben de gerçekten gidiyorlar zannettimdi."

Necip, Hacer'in böyle küçüklüklere pek çok kapılarak onları böyle basitçe açığa vurduğunu görmekle beraber ona acıyordu. Suat güzellik bakımından Hacer'den üstün sayılmazdı, fakat Suat'ın bütün diğer şeylerde ona üstünlüğü o kadar göze çarpıyordu ki bunu Hacer'in de fark etmemesi mümkün değildi. Ahlakça, ağırbaşlı ve yumuşak huylu oluşuyla ve nezaketçe bu üstünlük, Suat'a öyle bir hal veriyordu ki güzelliği bundan zenginleşiyordu. Kocasına olan bağlılığı, sakin, daima güler yüzlü, daima mütevazı halleri ona değer katıyor, onu yükseltiyordu. Halbuki Hacer'in öyle anları olurdu ki bir gölge gibi belli belirsiz ince kaşları, şeffaf cildi, saçlarının çekici şekliyle gerçekten güzel bir kadın olduğu görülür, Necip bu güzellikte biraz yaramaz, biraz yırtıcı kuş

rengi bulurdu. Sonra Suat'ın mutluluğu yanında kendisinin ziyan edilmiş evlilik hayatı bu kadına karşı saklamaya nezaket ve tahammülünün yetmediği bir kinle onu incitir dururdu. Necip eğer Suat'ın yumuşaklığı ve idaresi olmasa Hacer'le anlaşmasının mümkün olamayacağını, Hacer'in hatta fırsat bile beklemeyen şu hırçın saldırılarına Suat'ın nasıl bir uysallık ve tahammülle karşılık verdiğini fark ediyordu.

Sofradan kalkıp salona çıktıkları zaman, "Siz pek iyi yapıyorsunuz" dedi.

Suat önce anlamazlıktan geldi; bunların kendine bir saldırı olmadığını, Hacer'in bazen herkese karşı böyle davrandığını iddia etti. Fakat Süreyya da birleşerek bütün o tavırların açık birer saldırı olduğunu kabule zorladılar; o zaman, onu küçük bir kardeş gibi sevdiğini, her haline çok acıdığını, bunun için öyle küçük şeylerine aldırış etmemeyi tercih ettiğini söyledi:

— Yemin ederim ki, diyordu, Hacer sizin zannettiğiniz kadar fena bir kız değildir; eğer iyi idare edilse pek iyi olur, halbuki...

Süreyya ağız dolusu duman savurarak:

— İşte asıl iş orada ya, diye haykırdı. Bu kadar kişinin içinde de bu sabır bir sende var...

Necip gülerek:

— İşte ben de bu sabra hayran oluyorum, dedi.

Süreyya Suat'ın elinden tutmuş, Necip'e gösteriyordu:

— Benim karım bir melektir, Necip...

Suat gülümseyerek:

— Kızarmak gerekir mi? diye sordu.

Süreyya:

— Sen ne yaparsan yap, dedi, ben müsaadenizle dinlenmek üzere ya da dinlenme niyetiyle gider şuraya yatarım.

Salona henüz giren Hacer, "Oo, ağabeyim bu sene öğle uykusuna pek erken başladı" diye söylendi; sonra dönüp Suat'a, "Bu uykuyla yalıda ne yaparsın? Senin orada yalnızlıktan canın pek sıkılacak gibi anlıyorum..." dedi.

Suat gülümseyerek sordu:

— Niçin, siz gelmez misiniz?

Hacer, bir tür dans eder gibi Necip'e doğru giderken "Ben mi?" dedi, biraz tereddütten sonra ekledi:

— Canım hele bir kere yalı tutulsun da... Bu ne acele?

Biraz durdu, sonra söylemek istediği sözü hazmettiğini gösterir uzun bir soluk alarak, orada yatan Süreyya'yı görmemiş gibi, Necip'e yaklaşıp, "Akşama kadar benimle berabersin..." dedi.

Necip, "Ya şimdi siz Suat Hanım'ın yalnızlığından bahsediyordunuz?" diyecek oldu, Hacer uzun bir, "Oo!" koyvererek başladı:

– O şimdi yalnız değil ki... İnsana kuru hayalden iyi arkadaş mı olur? Kuzum, bu yalı hayali öyle bir hastalıktır ki insanı çok sevdiği bir dosttan daha iyi oyalar.

Necip yine, "Hep beraber burada otururuz, değil mi Hacer Hanım?" diyor, Süreyya yattığı yerden sesleniyordu:

— İsterseniz gezmeye çıkınız, kütük ormanlarına yahut fasulye korusuna...

Hacer, Necip'in çekingen tavırlarına, Süreyya'nın biraz kuru sesine bakıp sonra Suat'ın sessizliğine saldırdı:

— Yalıyı nerede tutuyorsunuz Suat?

Suat gülümsemeye çalışarak:

— Bakalım, daha karar vermedik, dedi.

— Öyleyse karar vermek için çok zahmet çekmeyeceksiniz... Ben de önce gerçek zannettimdi... Bizde bu züğürtlük varken... Böyle söylenir, söylenir... Birçok tatlı hayal kurulur –gülerek Süreyya'ya Necip'e bakıyordu– sonra vazgeçilir, değil mi? Zaten bundan kolay şey mi olur? Ağabeyim malum ya, önce bir heves, bir heves... Üstüne uyku... O Paris'e de böyle gidip gelmedi miydi?

Suat bu sözlerin arasında kendi kendine, "Ah akşam olsa!" diyordu. Akşamüstü hepsini kandırıp yola çıkardı. Fakat son tren gelip de dadısının çıkmadığını görünce canı pek sıkıldı; o kadar yalvardığı halde babasının belki aldırmayacağını düşünerek kızıyordu. Dadısı ertesi akşam, öbür akşam da gelmedi. Suat her gün akşama kadar bin sabır-

sızlık işkenceleriyle bekliyor, bütün gün umduğu halde son saatte ümidini kesip gelmeyeceğini, gelse bile boş geleceğini düşünüyor, üzülüyordu. Öbür gün tekrar Necip'i alıkoymak için pek fazla sıkıldı. Bununla beraber niçin alıkoyduğunu da anlamıyordu; yalnız onun Süreyya'ya kalben ne derece bağlı olduğunu bildiğinden, para geldiği zaman kocasının sevincinde hazır bulunmasını istiyor, bundan başka Necip'in Boğaziçi hakkındaki bilgisinden yararlanacağını da düşünüyordu. Fakat akşamlara kadar Hacer'in şımarık, hırçın kadınlığı elinden neler çektiğini görerek sıkılıyordu. Bunun için yine, "Kalınız!" sözünü büyük bir zorlukla söyleyebildi. Fakat Necip pek ciddi davranarak bu alıkoymaların sebebini anlamak için hiçbir imada bulunmamış, hep sessizce beklemişti.

İkinci akşam yine bir aralık yalnız kalınca, "Sizi akşama kadar burada bekletip sıkıyorum, affediniz..." dedi. "Süreyya'ya bir oyun yapacağım, sizin de bulunmanızı istiyorum, fakat olmuyor ki..."

Necip, "Zaten cumartesi inmeye karar vermiştim" diye tekrar ricayı men etti. Ne olduğunu anlamamakla beraber, bu oyunun yalıya dair olacağını düşünüyordu. Artık bütün köşkün ağzında bir alay konusu olan bu meseleden bahsedildikçe Suat'ın heyecanlı hali, bu düşüncesini destekliyordu. Fakat meselede hepsi o kadar aşırılık gösteriyorlardı ki artık gereğinden fazla oluyor, hatta rahatsız ediyordu. Bunu fark eden Necip, Suat'ın cevap vermediğini gördükçe kadının sabrına, tahammülüne şaşıyordu.

Suat'la işte beş seneden beri tanışıyorlardı; bu beş sene içinde ona olan hürmeti her an çoğalmış, kadınlar arasında böylesine rastlamanın pek güç olduğunu düşündürtmeye kadar varmıştı. Necip zaten pek nadir ziyaret ettiği bu aileye Süreyya'nın evliliğinden sonra daha seyrek gelmeye başlamıştı; o zaman henüz okuldan çıkmış, uzun tahsil senelerinin biriktirdiği bir arzu ve ateşle yaşamaya koyulmuştu. Kadınlar hakkında pek uzaktan ve sayfalar arasında incelemenin, tecrübe ve düşünceden ziyade tahayyülden oluşan

yüzeysel bir incelemenin sevkiyle evvela pek hülyalı fikirleri vardı. Tecrübe kendisinde acı hayal yaraları açtı ve gençliğe has ateşle tecrübelerini pek kolayca genelleştirerek, ayrım yapmaksızın kadınlar hakkında kesin ve itirazsız bir fikir ve felsefe edinmiş, artık hayat mücadelesinde yaralanma tehlikesine karşı tamamıyla sağlam bir zırhla silahlanmış olduğuna inanarak öylece yaşamaya başladı. Bu esnada ara sıra gördüğü Suat'ın uysal ve sakin neşesi, ciddiyet ve ağırbaşlılığına engel olmayan çocukluğu kendisine pek yüzeysel, pek yapma gelir, onun da öteki kadınlar gibi olduğunu düşünerek, Süreyya'da ilk zamanlar görülen memnuniyet belirtilerini kalben, "Çok geçmez görürsün!" diye baş sallardı. Fakat zaman geçip bu memnuniyetin hâlâ çoğaldığını gördükçe merakı arttı, sonunda öyle oldu ki bir gün Süreyya'ya, "Sen büyük ikramiyeyi kazanmışsın azizim!" dedi ve elini sıkarak, "Fakat büyük ikramiye de layık bir ele düştüğüne teşekkür etmelidir, çünkü iltifat çakmadığıma eminsin ya, temin ederim ki birbirinize layıksınız."

Şimdi köşkte hepsi, bey, Fatin, Hacer, hatta bunlara katılan hanımefendi hep birden eğlenmek için yalı meselesini dillerine dolamışlardı. Süreyya kâh sinirle, kâh şakayla karşılık veriyor, yalnız ara sıra Fatin'e ağırca ve acı gelen bu şakalarıyla hepsini güldürüyordu. Necip daima tarafsız kaldığı bu sohbetlerin kendi üzerindeki etkisini anlamaya çalışarak yalnız Suat'ın sessizliğine şaşırıyordu.

Fatin iki lokma arasında fırsat bulup bir kahkaha salıverirken beyefendi sert çehresiyle sessizliğini biraz bozarak, "Ben Suat Hanım'ı böyle çocukluklara kulak asmaz zannederdim" diyor; o zaman Süreyya köpürerek, "Canım ortada bir şey yok, bir yere giden yok!" diye haykırıyor; Hacer, "Sadece gitmek isteyen var" diye eğleniyor, hanımefendi gülümseyerek ağır ağır söyleniyordu: "Galiba herkesten habersizce kaçacaklar... Zavallı Suat'ın suçu yok ki, götürmek isteyen Süreyya..."

Ve Fatin tekrar iki lokma arasında, "Ve kadın kocasına itaate daima mecburdur!" düsturunu okuyordu.

Bu hal, dadının dönüşüne kadar devam etti. O da ancak cumartesi günü öğleyin gelebildi, "Senin baban kolay kolay bu kadar uğraşmazdı ama bilmem ki ne yazdın? Üç gündür bunlar için uğraştı durdu..." diye Suat'ın eline bir zarf verdi.

Suat hemen zarfın kenarını yırttı. Gözlerinin dumanı arasında fark etmiyordu. Bu dolu zarfı açamıyor, eli titriyordu; sonra koştu, balkonda konuşan Necip'le Süreyya'nın arasına atladı, "Yalıya gidiyoruz!" dedi. Süreyya bakıyordu, önce inanmadı, "Ne oluyor, niçin?" diye bakan gözlerle Suat'ın gösterdiği paraları alıyordu; sonra birden, "Bu ne? Bunlar ne? Nereden?" diye sordu. Suat eliyle ağzını kapayarak, "Sus!" diyor, öbürü, "Kim gönderdi?" diye sorarken, "Babam, babam..." cevabını veriyordu. Sonra oraya oturup alçak sesle, "Şimdi bu parayla kimseye haber vermeden gidip yalıyı tutmalı, sonra da hepsinin gözünün önünde buradan çıkıp gitmeli" dedi.

O zaman üçü karar verdiler, yalı tutuluncaya kadar kimsenin bir şeyden haberi olmayacaktı; yalı tutulunca köşkten yalnız hanımefendiye haber verilerek sıvışılacak ve herkes bir sabah kafesi boş, kuşları uçmuş bulup şaşacaktı.

Şimdi oradaki hayatı, masrafı düşünüyorlar, herhalde on beş lirayla idare edebileceklerini zannediyorlardı. Süreyya, "Ah bir kere oraya gidelim de aç kalalım!" diyordu. Sonra Necip'e dönüp, "Artık bize misafir gelirsin" diyor, Suat, "Elbette, elbette!" diyerek Necip Bey'i üç gündür sadece onun için, yalı birlikte gidilip tutulsun diye alıkoyduğunu itiraf ediyor, artık bütün hazırlığının ne olduğunu anlatıyordu.

Süreyya seviniyor, "Ah Suat, Suat!" ve sabredemeyerek şimdi gidip her şeyi onların yüzüne haykıracağını ve hepsine birden, "Yarın yalı tutuluyor!" diyeceğini söylüyordu. Suat, "Aman Süreyya sabret, iki gün daha..." diye yalvarıyor, Necip zaferin tam olması için iki gün daha beklemenin iyi olacağını kabul ediyordu.

Süreyya çocuk gibi olmuştu:

— Hemen taşınırız, diyordu, hemen o gün... Aman burada bir dakika durmayalım. Ah ne zevk Necip, ne zevk!

Hepsine birden, "Biz yarın gidiyoruz artık, bugün yalı tutuldu!" demek ne zevk! Billahi Fatin'in lokması boğazında kalır. Gözlerinin ne hırsla açıldığını buradan görüyorum. Ah, bir kere o gün gelse, o gün, o saat gelse bir kere...

Hemen karar verildi. Yarın pazar değil miydi? Erkenden Necip ile Süreyya gidecekler, küçük, şık bir yalı tutacaklardı, otuz liraları vardı. Suat, "Yetişmezse..." diye tasalanıyor, Necip yatıştırıyordu, "Ötesi kolay, asıl lazım olan elde..."

Ve birden Necip kendini hatırlayıp düşündü; bu işte o pek yabancı olduğu için hiçbir şeye dahli olamazdı, fakat onlar kendisini o kadar sıcak, o kadar fark ettirmeksizin işe karıştırıyorlardı ki artık isteğinin aksine bu akışa kapılmaktan başka çaresi yoktu.

Akşam sofraya oturup da Fatin yine iki lokma arasında ağzı, gözleri açık olarak yalıdan söz açtığı ve yan bir bakışla beyefendiye sırıtıp hoşa gitmeye çalıştığı zaman üç günlük hezimetin acısı çıkmış oldu: Üç arkadaş büyük bir zevkle birbirleriyle bakıştılar. Süreyya kendisine engel olamayıp sakin göstermeye çalıştığı bir sevinçle, "Evet, yarın gidip tutacağız," deyiverdi.

Hacer gülerek, "Hangi han satıldı acaba?" diye eğlendi.

Beyefendi sadece yemeğiyle meşgul, "Mahmutpaşa'da han mı yok? Bir tanesini satmıştır..." diye mırıldandı. Fatin gülerek, yemek arasında boğuluyor gibi, "Vallahi, billahi!" diyordu.

Süreyya bütün bütün söyleyecekti, fakat Suat o kadar derin, yalvaran gözlerle baktı ki karşıdan Necip, Süreyya'nın karşı gelemeyip susmasına hak verdi.

Yemekten kalktıkları zaman üç dost Süreyya'nın küçük odasına geçtiler. Balkona çıkmış olan Suat havaya bakarak, "Hava pek kapanık, Allah vere yağmur yağmasa!" diyordu. Süreyya artık muzip bir tavırla, "Ne?" dedi, "Yağmur mu? Taş yağsa vallahi yine gideriz... Değil mi Necip?"

Necip gülerek, "Hay hay..." dedi.

O zaman tekrar konuştular, yarın nereye gidip nasıl yapacaklarını müzakere ettiler. Suat Emirgan'dan aşağı olma-

masını istiyordu, "Beykoz olsa fena mı?" diyordu. Necip karşı sahili tercih ederek Yeniköy'de yahut Yenimahalle'de küçük bir şey bulacaklarını söylüyor, "Oralarda içerilerdeki evler bile yalı gibidir" diye teşvik ediyordu. Suat'ın asıl istediği tenhalıktı.

On bire kadar konuştular. Süreyya hayallere kapılmış, yaz hayatını bin türlü söz içinde şimdiden düzenliyor, bazı ufak tefek fikirlerle Suat buna başka planlar ekliyordu. Süreyya bir sandal bulacaktı, gülerek, "Bir de araba..." diyordu. Suat üzüntüyle başını sallarken, "Bu uzun olur, değil mi? Asıl o vakit aç kalırız işte..." diye içini çekiyordu. Yalıda sürülecek zevkleri şimdiden aşırıya vardırarak keyiflenirken birdenbire, "Lakin bu söylediklerimizi yapmak için bütün yaz yetişmeyecek..." diye gülüşüyorlardı.

Ve Necip, son dakikalarda garip bir hüzne gömülerek bu mesut karı kocaya bakıyor, eğer evli olmak buysa hiç fena bir şey olmadığını görüyordu. Fakat bu evliliğin nasıl özel şartlar, tesadüflerle olduğunu iyice düşünerek birçok kötü evliliği gözünün önüne getiriyor, kendisine mümkün değil, mümkün değil böyle bir şansın doğmayacağını, bu kadar uygun bir eşe mümkün değil sahip olamayacağını, mahrum ve kıymetsiz hayatını ihtiyarlığa kadar böyle yalnız ve bedbaht sürükleyeceğini düşünüyordu.

Yarın erken kalkılacağından erken yatılmak tavsiyesiyle dağıldıkları sırada Necip hep bu düşünceler içinde yorgundu; odasına gitmek için balkona geçtiği zaman iri, rüzgârlı damlaların düştüğünü görerek bu serinlikten istifade için orada durdu, alnını bir direğe koydu ve gecenin karşısında bir müddet öyle kaldı.

Kendini, hayatını düşünüyordu. Evlenmemek hakkındaki kararlılığı ara sıra zaafa uğruyordu; şimdi yine o zaaf zamanındaydı. Bu karı koca arasında şahit olduğu anlaşma ve yakınlık, bu sıcaklık, bu birinin küçük bir emeli için öbürünün hayatını verecek derecede can atması, bu sakin ve mesut sevgi onu harap ediyordu. Bütün başarıları birer hüsran ve azap olan kendi hayatının uzun uzun arzu edilmiş,

çalışılmış, kazanılmış zaferlerinde bile böyle kuvvetli, böyle fedakâr, böyle şefkatli ve sıcak bir samimiyet hamlesine nail olamamıştı. Birçok mutluluğu ya zehirli bir ayrılık ya da hakaret derecesinde bir lakaytlıkla bitmiş, hiçbiri en mesut zamanında bile şu mutluluğun huzur ve güzelliğine benzeyememişti. Ve bu hayatı tatmadıktan sonra yaşamak ona boş, pek boş geliyordu. "Niçin?" diyor, sonra ebedi keder ve ümitsizlik nakaratını, "Niye iyi?" sorusu takip ediyordu. Onun boş zevklere müptela, maceralara meyilli tabiatı bunlarla anlaştığı için artık ikinci karakteri olmuş, şimdi kendisinde huzur ve şefkate, gölgeye, büyüklük ve şiire istekli bir karakter uyanmaya başlamıştı. En memnun olduğu anında bile ruhundaki eksiklik duygusu bir başka ihtiyaçla dağlanıyor, şimdi zannediyordu ki bu ihtiyaç ancak böyle sıcak bir sevgiyle, böyle dostane, kardeşçe bir vefayla tatmin edilecek...

Ilık bir rüzgârla büyük büyük bulutlar uçuşarak geçtikçe seyrek, ağır damlalar serpiliyor, etrafında bunların yapraklara düşmesinden oluşan ahenksiz bir ses hışıldıyordu. Necip, ıslandığını fark edip karanlığın içinde odasına giderken durdu, yanı başında şimdi işitiyorum zannettiği rahat bir nefesle uyuyan bu karı kocanın büyük bir hürmet ve muhabbetle mutlu olmalarını diledi. Layık olan mutlu olur düşüncesi bir süre zihnini işgal etti. Odasına geçip soyunurken hâlâ bunu düşünüyordu:

"Evet," dedi, "layık olan mutlu olur yahut Goethe'nin dediği gibi, layık olan kazanır ve kazanamayan layık değildir."

Sabahleyin Süreyya'nın sesini işitip uyandığı zaman hemen yeni uyumuş gibiydi, o kadar başı küflü ve ağır kalktı; fakat pencereleri açıp da dışarıdan taze, yeşil, parlak bir yaz sabahı bütün neşe ve tazeliğiyle içeri dolduğu zaman derin bir ferahlık hissetti.

Süreyya, "Çabuk, çabuk, treni kaçıracağız..." diyordu. Sonra balkonun parmaklığından aşağı sarkıp, "Araba hazır mı Selim, araba!" diye haykırdı.

Necip beş dakika sonra hazırdı. Onları odalarının önünde buldu, Suat tavsiyelerini bitiremiyor, tekrar ediyordu; "Aman Süreyya, Allah aşkına..." derken, Necip birden dün geceki düşüncelerine döndü, gülümsedi. Suat arabaya kadar yanlarında gelmişti, Süreyya, "Bağın kapısına kadar beraber gel, orada seni bırakırız, dönersin..." diyor, Suat, "Ya bırakmazsanız..." diye tereddüt ediyordu. Necip Suat'ın gözlerinde istasyona kadar gitmek arzusunu okuduğundan, "İstasyona gelseniz de yine arabayla dönseniz daha iyi olmaz mı?" dedi.

Karı koca ikisinin de bunu istedikleri hemen gösterdikleri sevinçten anlaşılıyordu. Araba hareket etti. Bağın bozuk yolundan her an devrilecek gibi giderken, Necip şu on dakikalık mesafede bile beraber bulunmak için hatta açıkça itiraf edemeyecek kadar istekli olan bu iki kalbin şimdi yetişmek telaşıyla birbirine bakmadıklarına dikkat ederek, "Beraber olmak yetiyor" diyor ve tekrar –karışık bir şekilde, cevap vermek ya da tutunmak için düşünceleri sürekli kesintiye uğrayarak– tekrar bu hali bile bir saadet mertebesine çıkaran yakıcı, kavurucu değil yatıştırıcı aşkı, hayır bu aşk olamaz, kalben bağlılığı düşünüyordu.

Tren hareket ettiği zaman istasyonun arkasında arabasından kendilerine bakan Suat'ı aradılar, elleriyle selamlar göndererek uzaklaşırlarken onun da arabayla yola düzüldüğünü gördüler.

Vagonda iki kişi yalnızdılar; Necip nasıl olup da Süreyya'nın şimdi bu eksikliği, hatta kendisini hüzünlendiren bu kadın eksikliğini hissetmediğine şaştı. Bu kadar birliktelik üzerine bu ayrılığın belli bir süre için olsa da kalbi elbette hüzünlendirmesi gerekirdi. Ve bu kadar sadık bir aşkın bile böyle hüzünleri olduğunu düşünerek boynunu büktü.

Süreyya başını trenin hızlı gidişinden oluşan havaya açmış yarı durgun, susuyordu; sonra, "Bakalım ne yapacağız..." dedi, daha sonra ekledi, "Lakin gerçekten güzel bir şey bulursak... Suat ne kadar sevinecek değil mi?"

Evet, Suat... Şimdi onsuzluktan mahzunken bu düşünce, onu sevindirmek, onun sizi beklediğini, şimdi fikren sizin-

le beraber olduğunu, her an yanınızda hissettiğinizi bilmek, hissetmek, yanınızda görmek... bu mahzunluğa sonsuz bir lezzet veriyor, sevilen için çekilen acılardaki bir gam zerresiyle karışık hoş bir mestlik haline getiriyor, zaman geçtikçe bir hüzün kadar tatlılaştırıyordu.

Süreyya, "Ah bak, akşam bizi arabayla beklemesini tembih etmeyi unuttuk..." diye üzüldü, sonra hemen, "Ama zannederim, kendisi düşünür ve gelir" dedi.

Eğer geleceğini zannetmeseydi haksızlık edecekti, çünkü Necip Suat'ı onun kadar bilemediği halde bile bundan şüphe etmiyordu. Ve birden, kendisinde daima mevcut olan araştırma şüphesiyle bu saadetin de derinliklerine girip hakikati görme merakına düştü; elbette bunların da göründükleri kadar mesut olmadıklarını, Suat'ın da hakikatte bu kadar kusursuz bulunmadığını tekrar etmeye başladı. Kendisinin bunların karşısındaki hayran tavrını pek gülünç buluyordu. İşin karşıdan böyle göründüğünü, aslında kim bilir nasıl olduğunu söylerken niçin hiçbir eksik noktanın kendi dikkatli gözlerine çarpmadığını soruyordu. Birden bir tepkiyle, "Bu kadarı da bir başarı değil mi? Bakalım ben bu kadarına nail olabilecek miyim?" dedi.

Akşama kadar dolaşıp sonunda işlerini memnuniyetle bitirdikten sonra trene geldikleri zaman büyük bir rahatlık hissettiler; önlerinde memnun ve mutlu geçecek birkaç gün vardı. Süreyya başarılı zamanlarındaki coşkulu halleri ve sınırsız hayalleriyle anlatıyordu: Şimdi Suat'ı bulacaklar, ona anlatacaklar, Süreyya'nın, "Mücevher kutusu, fildişi yuva" diye tarif ettiği yalıyı o ne kadar sevecek... Sonra evdekileri nasıl şaşırtacaklar... Süreyya hepsinin taklidini yapıyordu: Fatin kuduracak, beyefendi köpük saçacak...

Necip, "Ya Hacer?" dedi.

— Hacer mi! Görürsün. O da kocasına bir yalı tutturacak. (Sonra gülerek) Fakat Fatin... Vallahi onu boşar da öyle bir halt etmez... dedi.

O asıl onu görmek istiyordu:

— Ah şu Fatin... diyordu; patlayacak, patlayacak...

Sonra birden, "Patlasa da Hacer de kurtulsa..." dedi.

Necip, Suat'ın ciddiyet ve metanetinin yanında Süreyya'nın böyle küçük hislere kapılışına bakıyor, fakat kendisi de Fatin'i o kısa boynu, daima para görür gibi akı çok gözleri, başını çevirmeden sağa sola bakışıyla o kadar iğrenç buluyordu ki hak veriyordu.

İstasyonda Suat'a kavuşur kavuşmaz bütün emelleri altüst oldu. Süreyya ona müjde verirken, o, "Nafile... Her şey bozuldu..." dedi ve merak ettiklerini görerek anlattı:

— Ben dadıma tembih etmeyi unutmuştum, hepsini Hacer'e söylemiş... Şimdi herkes biliyor.

Süreyya eyvah anlamında elini alnına götürerek, "Ne söylüyorsun Suat?" dedi. Sonra saadetinin çokluğundan onu da bir başarı yerine koydu:

— Bilsinler, ne yapalım, engellemek de ellerinden gelmez ya!

Suat öyle düşünmüyordu, "Beyefendi engellerse?.." diyordu, Süreyya yavrusunu müdafaaya hazırlanan bir canavar heybeti ve hiddetiyle bakarak "Ne?" dedi; kibirle omuzlarını kaldırıyor, "Ben artık mektebe gitmiyorum!" diye gülüyordu. Sonra arabaya bindikleri zaman Süreyya "fildişi yuvasını" tarif için her şeyi unuttu; o kadar heyecanla anlatıyor, Suat da deminki kederi unutarak öyle memnun ve keyifli görünüyordu ki Necip bile kendine, "Bunda sana ait ne var?" diye içinden yükselen zehirli sesi unutarak heyecana kapıldı.

Süreyya övdükçe, Suat, Necip'e dönüyor "Gerçek mi Allah aşkına, gerçek mi?" diye soruyordu.

Evet, hep gerçekti. Bu fildişinden yuva Boğaz'ın üstünde Kavaklar'ın yanında Yenimahalle'nin bir köşesinde, tamamı fildişinden yapılmış kadar temiz, parlak Pazarbaşı'ndaydı. Otuz yedi liraya tutmuşlardı. İçerisi yarı döşeliydi. Süreyya, "Suat, piyona da var" diyordu. Bunların hepsi Suat için bir şenlik oluyordu. Süreyya oranın sessizliğinden, gölgesinden, manzarasından heyecanla bahsediyor, söyleyeceği şeylerin çokluğundan eksik anlatarak, "Deniz kapısının önüne kadar geliyor Suat, bilsen..." diye sevincinden taşıyordu.

Sonra Suat, Hacer'in nasıl mosmor kesilip "Karısının parasıyla sayfiyeye giden" Süreyya'nın artık gözünden düştüğünü nasıl söylediğini anlattı. Süreyya öfkelenerek, "Niçin? Kocanın parası başka, karının parası başka mı olur..." diyor ve zalimleşerek, "Herkes kendi kocası, her kadın kendisi mi?" diye söyleniyordu. Suat eliyle ağzını tutarak susturmak istedi; Süreyya haksızlıklara böyle sert karşılık verdiği zaman içi ezilir, onu sevememekten korkardı. Necip'e dönerek:

— Düşününüz Necip Bey, dedi, biz gidince yalnız kalacak, bütün bütün yalnız... Zavallı kız ne yapacağını şaşırıyor, sonra...

Süreyya Suat'ın sözlerini kendi fikirleriyle tamamladı:

— Sonra... sonra da kıskanıyor. Niçin bir şeyi kendi ismiyle çağırmazsınız? Kıskanıyor işte ve kıskançlığı onu şirret, hain ediyor. Bunda acınacak ne var?

Köşke geldikleri zaman kapının önünde Hacer'le Fatin'i gördüler; Fatin iki eli böğründe, pantolonunu çekerek ve gözlüğünün üstünden bakıp yılışarak, "Maşallah efendim, Boğaziçi'nden öyle mi?" dedi.

Yukarıda balkondan hanımefendinin sesi, "Allah güle güle oturmak kısmet etsin! Nerede tuttunuz bakayım?" diyordu.

Süreyya, Fatin'e omuz kaldırıp annesine cevap verdi:

— Hele yemek yiyelim, uyuyalım da rüyayı o zaman görürüz... Ne kadar sabırsızsınız!

Hacer öfkesine mağlup olarak, birden atladı:

— Ah, ben biliyorum canım... Bana Behice Dadı söyledi; hatta bak yengem de inkâr edemiyordu ama şimdi hep bir oldular, el birliğiyle saklıyorlar. Fakat ben biliyorum, bugün onlar Boğaziçi'ne gittiler, ev tuttular... Dün para gelmiş...

Fatin kahkahayla gülüyordu. Süreyya Hacer'e dönüp hiddetli bir tavırla, "Pekâlâ küçükhanım, farz edelim ki öyle olmuş! Bunda ne var? Siz de o kadar istiyorsanız beyiniz de size tutsun!" dedi. O zaman Fatin'in pantolonunu bir kere daha çekip sessizce içeri kaçtığını görerek hep birden güldüler.

Yalnız kaldıkları zaman Süreyya, "Aman kaçalım, yarından tezi yok kaçalım..." diyordu.

Suat, "Dur bakayım, izin alalım bir kere..." dedi. Süreyya, "Kim? Ne? İzin mi? O niçin?" diye söylenirken karısı, "Yok, ben kimseyi darıltmaya razı değilim. Sen o işi bana bırak!" dedi ve sessiz, gülümseyerek gidip beyefendiyle hanımla görüştüğü görüldü. Döndüğünde, "Yalnız Hacer..." diyordu, "onu ne yapacağız?" ve anlamayarak yüzüne bakan iki erkeğe kederle, "Onu da götürsek..." diye yalvarıyordu.

Süreyya birden fırlayarak haykırdı:

— Ne? Fatin'i de mi?

Buna bir karar vermek için aralarında konuşuyorlardı, bu geç vakte kadar sürdü. Yatma zamanı gelince Necip, "Artık ben de yarın iniyorum" dedi ve Suat'a bakarak:

— Bana başka görev var mı?

Suat gülüyordu, "İzin mi, bir şartla..." diyerek kocasının yüzüne baktı. Süreyya da gülerek, "Evet, taşınır taşınmaz postu bizim eve sermek şartıyla..." dedi.

Ertesi sabah kalktıkları zaman Süreyya anlattı ki gece köşkün öbür köşesinde kıyametler kopmuş, Hacer kocasını onlar gibi yalı tutup Boğaziçi'ne gitmeye zorlamış, o tabii bu teklife kulak asmamış. Süreyya, "Yüreğine inmiştir!" diye gülüyor, fakat sonra kızıyordu; bunun üzerine atışmışlar, Hacer'e fenalık gelmiş, bey, hanım, hep oraya koşmuşlar. Fatin ısrar etmiş, daha zorlanırsa rahat edeceği bir yere gitmekten başka çaresi kalmadığını söylemiş...

Süreyya, "Katırı görüyor musun katırı!" diyor, sonra babasının barıştırıncaya kadar nasıl uğraştığını söyleyerek "Fakat çeksin, yeridir!" diyordu. "Araya araya bulduğu yakutu şimdi görsün!" Çünkü o kızını evlendirirken bir gün öyle söylemişti, "Hanım, aradım aradım ama öyle bir yakut buldum ki..." Süreyya bunu anlatarak, "Bulduğu yakutu şimdi nargilesinin marpucuna oturtsun da..." diyordu.

Suat darılarak, "Bey, bey" dedi.

— Peki, sustum, sustum ama haydi kaçalım bakayım... Çünkü artık onların yüzünü görmek istemiyorum.

Suat yalvardı:

— Yok, sen bir kere Hacer'e söyle de öyle... İstediği vakit gelsin. Söyleyeceksin değil mi?

Kocasından olur cevabı almadan işe başlamadı ve Necip kendilerine veda edip ayrılırken Süreyya Hacer'le konuşmak için odasına gidiyordu.

3

Bir daha on gün sonra Baker'in[1] önünde rast geldiler.

Necip, Beyoğlu'na doğru yürürken arkasından birinin kolundan tuttuğunu hissetti, dönünce Süreyya'yı gördü:

— Oo, nereden böyle?

Öbürü elinden tutup Baker'e doğru yürüyerek:

— Ya sen? dedi. Kırklara mı karıştın, ne oldun? Bizi yarı yolda yalnız bırakmak...

Necip özür dilemek için söz bulamıyordu. Dükkâna girmişlerdi, Süreyya bir çırağa bir şey sordu sonra öne düştü, içeri yürüyorlarken:

— Görüyorsun ya, dedi, masraf, masraf... Otuz beş, kırk lira derken yalı bize altmış liraya oturuyor.

İçeride ipekli kumaşlara bakmaya başladı, bir taraftan anlatıyordu:

— Ama gelsen de bir görsen... Ha, gerçekten, ne zaman geleceksin? Bekleyip duruyoruz... Ah Necip, biz bağda meğer cehennemdeymişiz, ne yer, ne yer! Ben ilk baktığımız gün bu kadar güzel bulmadımdı. Sabahları, ya akşamları... Hele öğleden sonraki güzellik... Akşamüstü Suat'la beraber çıkıyoruz; orada bir yol var, tepenin kenarında, Kavak'a kadar gidiyor. Ne manzara, ne manzara! Bir kere Büyükdere'ye gittik... Daha istediğimiz gibi gezemiyoruz ki, iyice yerleşemedik. Ev tamam olsun da uzun seferlere çıkacağız. Sen de

---

1 Vaktiyle Beyoğlu İstiklal Caddesi'nde bulunan Baker Mağazaları. Her türlü hazır giyim ürünü, yatak takımları, mobilya aksesuvarı vs. satılmaktaydı.

gelirsin... Etraf hep gezilecek, keşfolunacak... Beykoz var, Kavaklar var, Yuşa, Bentler...

Ve para verip çıktığı zaman Necip de beraber Tünel'e doğru yürümeye başladılar. Süreyya sordu:

— Sen ne yapıyorsun bakayım?

Doğruyu söylemek gerekirse Necip bunalıyordu. Fakat öyle söylemedi, "Şöyle böyle" dedi. O da yarın Ada'ya gidecekti, "Orası şimdi artık çiçek gibidir" diyordu, sonra kendini de teşvik için "Mayıs, malum ya Büyükada'nın tam mevsimidir" dedi.

Süreyya gülerek, "Mayıs, Boğaziçi mevsimidir azizim, Boğaziçi! Sadece mayıs değil, bütün sene... Zannederim ki oraları kışın bile hoştur. Bir rüzgârı var, aman yarabbi, bir rüzgârı var Necip! O temiz rüzgâr başka nerede bulunabilir? Sizin adanıza gelen rüzgâr bütün Boğaz'ı geçip kirlendikten sonra size gelir. Beni abartıyor zannediyorsun ama geldiğin zaman göreceksin ki hakkım var. Oraya gittiğimizden beri ne kadar fark ettiğimi ben bilirim. Suat bile bambaşka oldu. Bir neşe geldi, bir hayat geldi... Sabahları demir gibi kalkıyoruz, sonra sana bir şey söyleyeyim mi? En sevdiğim hali rahatlığı... Ne Fatin var, ne Hacer var... Yapyalnızız!

Necip hatırlayarak "Doğru, onu ne yaptınız? Kandırabildiniz mi?" diye sordu.

Süreyya hiddetle:

— Bırak şu acuzeyi! dedi. Bana inan Necip, acuzelik yalnız ihtiyarlarda değil, asıl gençlerde... Bilemezsin bu kadınlar kötü olunca ne kadar kötü oluyorlar. Kendisine barışmak için gittim de bana ne cevap verdi biliyor musun? İmkânı yok... Bana karımı çekiştirdi; evet, bana Suat'ı... Anlıyorsun ya?.. Dur, şuraya girelim de biraz kurdele alacağım... Malum ya, kadın işleri bitip tükenmez. Fakat şikâyet etmeye gelmiyor azizim, hain şeyler pek pahalı ama onlarsız elbise de bir şeye yaramıyor.

Süreyya, böyle gamsız kuşlar gibi gevezelenerek her şeyden hafiflikle bahsederken Necip bütün birer saadet olan bu şeylerden mahrum geçen kendi hayatını düşünüyordu.

Tünel'e geldikleri zaman Süreyya, "Artık bana müsaade..." dedi, altıyı çeyrek geçe, doğru Yeniköy'e giden vapura yetişmek istiyordu, arkadaşının elini sıkarken, "Ee, ne zaman?" dedi. Necip kararsızdı. Süreyya:

— Karışmam, dedi, sonra Suat'ı darıltırsın. Onda bilsen ne hazırlıklar var... Senin için ayrıca bir oda hazırlıyoruz. Görüyorsun ya, gelmek bir vazife oluyor. Ne vakit gelsen evdeyiz. Haftada iki gün İstanbul'a inmek istiyorum ama daha karar vermedim. Bir de sandal bulduk, onu da alırsak gelsin keyif... Gerçi sen sandalcılığı sevmezsin... Oo, düdük öttü, adiyo![1]

Koşuyordu, Necip hatırlayarak arkasından seslendi, "Selamları unutma!"

Süreyya, "Şüphesiz, şüphesiz..." diye kayboldu.

Necip dönerek kalabalığa karıştı. "Kim der ki şu adam beş senelik bir kocadır!" diyordu. Bu kendisinin hayat ve evlilik hakkındaki bütün felsefesine muhalif bir haldi, fakat işte gerçekti. Ve hayalinde Süreyya'yı görüyor, Suat'ı beklerken görüyor, yine onların neşe ve huzurla geçecek gecelerinin yanında kendi geçireceği gecenin acılığı şimdiden kalbine çöküyordu. Birden, "Adam sende, bunlar hep hayal," dedi. "Onun yerinde ben olsam ilk haftadan bunalırım. Zaten ben, hiçbir şeyden memnun olmamak nasibiyle doğmuş değil miyim?"

4

Bununla birlikte o pazar Ada'ya gideceğine oraya gitti.

Ve vapur Boğaziçi'ne koşturan halkla taşarak, Köprü'den[2] çözülüp Boğaz'ın mavi sinesine gömüldükçe bu kendisi için

---

1 adieu (Fr.): Hoşça kal.

2 İstanbul'da Haliç'in iki yakasını, Eminönü ile Karaköy'ü birbirine bağlayan Galata Köprüsü. 1800'lü yılların sonlarından itibaren vapurlar Galata Köprüsü'ndeki iskelelerden hareket ediyorlardı. 1994 yılında tamamlanan ve bugün kullanılan yeni Galata Köprüsü'nde vapur iskelesi yoktur.

bir rahatlama, gitgide çoğalan bir ferahlık oldu. Etrafına bakarak hep neşeli ve mutlu bulduğu yolcuların baharla sermest hayatları, neşesi arasında çok keyifli bir hayat hissediyor, geniş nefesler alarak kırların dalgalanan yeşilliklerinin, renk renk çiçeklerinin taze kokularıyla bir canlılık, bir hareket ve coşkuya boğuluyordu. Bütün sıkıntısı ve kasveti Beyoğlu'nun karanlık sokaklarında kalmıştı. Her yüzde bir neşe vardı. Vapurun üst güvertesini dolduran halk içinde kadınların hepsi ona bugün arzulamaya değer bir güzellikle görünüyorlardı. Sahil binalarının yan yana ve aralıksız sıralanışının süratinden yarı sersem, gözünün önünde kaynayan şu coşkulu hayattan yarı uykuluydu. İskeleler kendilerine gelen yolcuları boşalttıkça vapur bir kere nefes alıyor, biraz hafifliyordu. Büyükdere son ziyaretçi kafilesini alıp, vapur adeta boşaldığı zaman Necip kendini topladı. Şimdi nasıl bir neşeyle, iyi niyet ve tertemiz kalple, nasıl bir saadet tarafından karşılanacağını düşünerek seviniyor, gülüyor, sonsuz bir memnuniyetle telaş ediyordu. Yalıya doğru yaklaştıkça bu telaş heyecan oluyor, Suat'ı, Süreyya'yı şimdiden görerek kalbi çarpıyordu.

Evvela kendisini Suat gördü, eliyle işaret ederek içeri seslendi, o zaman pencerede karı koca ikisinin de başları göründü. Süreyya uzun bir "Ooo!" ile selamladı. Kapıyı hizmetçi kız açmıştı. İçeri girer girmez merdivenden koşarak inen Süreyya'nın karşısında bulundu. Bu neşeli bir kabul oldu, "Oh, ne iyi ettin de geldin!" diyordu.

Yukarı çıkmışlar, Suat'la karşılaşmışlardı. Kendinin bugün geleceğini umduklarını söylerlerken, Necip merak ediyor, "Nasıl?" diyordu.

Süreyya açıkladı:

— Hava sabahleyin o kadar parlak, o kadar nefisti ki, Suat, "Bugün Necip Bey belki gelir" dedi. Ah, sabahları erkenden buradaki güzelliği, tazeliği anlatmaya söz bulamıyorum. Denizin hoşluğunu, tazeliğini, yeşilliğini, nihayet şu Boğaziçi sabahının saflığını görmeli Necip... Fakat bugün Ada'ya gideceğini bildiğim için üzülüyorduk. Bununla birlikte, bilmem niçin, yine umuyorduk.

Gülerek karısına baktı:

— Hatta Suat hazırlıkta bile bulunuyor; malum ya, artık o ev kadını oldu.

Suat, kızararak yarı sitemle:

— Beyefendiyi misafir kabul edecek bir hale koymaya uğraşıyorum, dedi.

O zaman Necip, gece Beyoğlu'nda ne kadar bunaldığını, bugün Ada'ya gitmek istediği halde oraya gidip birtakım renksiz çehreler, lakayt dostlar, yabancı kalpler göreceğine gelip fildişi yuvalarındaki dostlarının misafiri olmayı tercih ettiğini anlattı:

— Ah görseniz artık, diyordu, görseniz artık Beyoğlu ne kadar tahammül edilemeyecek hale geldi. Sabahları yine biraz serince oluyor, nem biraz işe yarıyor; fakat sabahları da Beyoğlu'nun o baş ağrıtan satıcı gürültülerinin evlerin içinde nasıl çınladığını bilseniz... Sonra öğle oldu mu durmak, oturmak mümkün değil. Toz, güneş, ter! İnsan boğuluyor, boğuluyor! Onun için buraları insana bir köy gibi geliyor. Hele bu Yenimahalle... Gerçekten fildişinden yuva... Uzak, uzak... Sanki kaçmış, kaybolmuş... Ah, buraya gelip dünyayı unuttuğunuza ne iyi ettiniz!

Süreyya başarısından dolayı mutluluk gülümsemesiyle ilave etti: "Unutmuş ve unutulmuş, değil mi?" Sonra Necip'i elinden tutarak, "Hele şimdi gel de sana kafesimizi gezdirelim, servetimizi gör. Bir kere balkon odasına gidelim de bak manzaraya..." dedi.

Bir merdiven çıkarak deniz üzerindeki salona girdiler, burası evin eni kadar geniş bir odaydı. Panjurları açınca evvela bir ışık bolluğu içinde gözleri kamaştı. Suat ilerleyerek balkona çıkan orta kapıyı da açtı, üçü birden balkona geçtiler. Saçaklardan kendi giremeyen güneş beyaz, coşkun bir ışıkla burayı, içeriye doğru gittikçe gölgelenen bir parlaklığa boğuyor, denizde dalgaların oyunlarıyla yansıyan gölgeleri bile bir gümüş beyazlığıyla yıkanarak gizli bir sıcaklık içinde güneşin gülümseyişi ortaya çıkıyordu.

Süreyya, "Asıl buraya bak" diyor, karşısında Anadolu'nun Kavaklar'dan başlayıp Beykoz'dan geçerek Paşabahçe'den ta Çubuklu'ya, sonra Yeniköy'den başlayıp bütün Tarabya'yı, Büyükdere Koyu'nu takiple Mesarburnu'na kadar gelen kıyılar arasındaki büyük, geniş gölü gösteriyor, eliyle işaret ederek, "Nasıl! Tıpkı bir göl, değil mi?" diye soruyordu.

Necip, "Oh, pek güzel sahiden!" dedi.

Balkonun kenarına kadar ilerlemişti. Hafif bir rüzgârın okşayışıyla dalgacıklar püsküren geniş deniz yüzeyi, güneşin altında baygın, parlak, bitap serilmiş, eritilmiş bir gümüş vadisi gibi parıldıyor; kıyıların üstünde gezinen bakışları sürükleyip ufuklarda yoran tepeler ile her biri başka gölgeler, dumanlar altında, havasının ateşten titrediği hissedilen eflatun, kurşuni, sarı dağ çizgileri, en nihayet geniş bir denizin ışıklar içinde ufka dökülen hayali adaları gibi müphem, yumuşak, beyaz bir ateş üzerinde titreyen korkutucu setler sıralanıyordu.

Süreyya tekrar ediyor, "Nasıl, muhteşem değil mi?" diye soruyordu, sonra birden alevlenerek:

— Ya bu rüzgâr! dedi. Sorarım sana, bu rüzgârı başka nerede bulursun Necip? İmkânı var mıdır? Bu temiz, saf, Suat'ın dediği gibi, köpüre köpüre esen rüzgârı... Şu şenliğe, şu tazeliğe, şu hayata bak Allah aşkına! Bağ diye gidip o cehennem ocağına tıkılmak yazık değil mi?

Necip oraya, büyük bir saksının yanına konulmuş geniş bir hasır koltuğa oturarak, "Muhteşem, muhteşem!" diye tekrar etti.

Karı koca memnun, saadetleri gözlerinde gülerek, birbirlerine bakıyorlardı.

Suat:

— Daha bu ilk memnuniyetin arkası alınmadı, dedi, her gün başka bir güzellik var.

Süreyya minnettarlıkla Suat'a baktı:

— Ah, bütün bunların senin sayende olduğunu düşündükçe... Benim sevgili karıcığım!

Suat, elini tutmak için uzanan ellerden kaçıp gücenmiş gibi bakarak:

— Bak yine söylüyorsun, dedi, şu kötü kelimeyi yine tekrar ediyorsun.

Süreyya gülüyor, çırpınıyor, "Ne yapayım, unutuyorum... Affet Suat..." diyordu. Sonra Necip'e döndü:

— Bir türlü kendimi engelleyemiyorum... Halbuki "karıcığım" sözü bizim hanımefendinin en büyük zıddı...

Necip bu küçük aile meclisinin mahremiyetinde yarı dalgın, derin bir acıyla kendi kendine, "Evet, insanın bir karısı olup da onu sadece ismiyle çağırmak saadeti..." diye hayıflanıyordu.

Süreyya sonunda Suat'ın elini almıştı, Necip'e dönüp:

— Evet kardeşim, dedi, biz artık Boğaziçi'nin mutlu, mutluluklarından çılgın kuşları! Böyle olmakla birlikte bu mutluluk ara sıra gagalaşmamızı engellemiyor. Hele ben... Düşün ki artık her şeyime itiraz ediliyor. Hatta hamaratlığıma bile...

Suat haklı olduğunu ispat için telaş ederek:

— Oo, özellikle ona... dedi. Her gün kaleme gitmeye kalkmaz mı?

Süreyya şakayla karışık yine hep Necip'e anlatıyordu:

— Ee, ne yapalım? Para kazanmak lazım değil mi? İşte pekâlâ görülüyor ki ana baba adama para vermiyor. Halbuki her sene insan karısının parasına boyun eğmez ya... Ev tutulunca ne ise... Fakat karısının ekmeğine...

Suat başını uzaktan gelen bir sesi bekleyen kuş tavrıyla eğerek, yarı gülümser bir sitemle dinliyordu; sonra birdenbire kıpkırmızı kesildi. "Devam edersen, devam edersen..." diye eliyle uyarıyordu ve Süreyya bir elini bırakmadığından darılmış da kurtulmak istiyormuş gibi çırpınıyor, siyah gözlerinde bir öfke şimşeğiyle kurtulmak için uğraşıyordu.

Süreyya bırakmayarak:

— Haklı değil miyim Necip Bey! diyordu? Pekâlâ, ister misin şimdi Necip'i hakem seçelim.

Suat sonunda mağlup olup durdu:

— Pekâlâ, ben onun insafından eminim, fakat evvela ben anlatacağım.

Küçük bir inatlaşma başladı. Başta hangisinin önce anlatması gerektiğini kararlaştırdılar. Suat, "O kadar zaman her gün evde oturmaya alıştırdıktan sonra şimdi özellikle asıl yeni misafir olduğumuz için çıkıp kırdan, bahardan, buradan istifade edeceğimiz yerde her gün İstanbul'a inilir mi?" diye şikâyet ediyordu.

Süreyya gaddar, çocukluk ederek, "Niçin inilmesin?" diyor, gülerek Suat'ın hâlâ elini bırakmıyordu. Hizmetçi kızın balkon kapısında görünüp işaret etmesi Suat'ı bütün bütün kurtulmak çaresini aramaya mecbur etti. Süreyya:

— Olmaz olmaz, göndermeyiz, diyordu. Hem misafiri yalnız bırakıp gitmek...

Necip:

— Mademki hususi bir iş için... dedi.

Süreyya çıkıştı:

— İşte ben de ondan bıktım. Buraya geldik geleli bu hain evin işi bitmiyor. İşte ben de bundan şikâyet ediyorum! Evde akşama kadar beraber oturmaya alıştırıp şimdi burada ev kadınlığını bahane ederek akşama kadar kaybolduktan sonra benim her gün kaleme gitmeye hakkım yok mu?

Suat, "İşim var canım!" diye darılıyordu. Sonunda darılmakla bir iş göremeyeceğini anlayınca yalvarmaya mecbur oldu, "Allah aşkına bırak..." diyordu. Gözleri ricayla parlıyor, perişan bakıyor, dudakları titreyerek yalvarıyordu:

— Gideyim bakayım, bırak... Allah aşkına bırak...

Süreyya, çabuk geleceğine yemin etmeyince bırakmadı. Ve iki erkek yalnız kaldıkları zaman Süreyya karşısındaki koltuğa arkaüstü yatıp şimdi yarı mahzun:

— İşte böyle kardeşim, dedi. Sana yemin ederim ki onsuz kalsam ölürüm...

Sustular; rüzgârın sadece öperek geçtiği sakin dalgaların çakıllar arasındaki oyuklardan çıkardığı sesle uyuşturucu bir hışıltı oluyor, bu ses, denizin parıldamasından çıkıyor zannedilecek kadar o parıltılarla uyuşuyordu.

Necip, "Demek her gün böylesiniz..." dedi.

— Evet, fakat sade bu değil, hele kalk da bak, ne güzellik Necip, ne güzellik...

Necip birden acı bir üzüntüyle bu gece Beyoğlu'na dönmek zorunda olduğunu hatırladı ve "Vah vah!" diyerek Süreyya'ya bunu haber verince o koltuğundan fırladı:

— Ne? İmkânı yok! Vallahi billahi olmaz. İnsan Boğaziçi'ne gelip böyle hemen dönmeye kalkarsa cinayet işlemiş olur ve her cezaya müstahaktır.

Necip söz verdiğinden bahsederek affedilmesini rica ediyor, Süreyya inatla, "Koyuvermeyiz, imkânı yok! Suat mümkün değil razı olmaz..." diyordu ve bu kadarla Necip'i ikna etmiş gibi başka konuya, konuşulan konuya geçti, buradaki hayatlarını anlatmaya başladı.

O asıl sabahları seviyordu, oturdukları odanın üstünde yatıyorlardı. Evvela güneş, o cehennem güneşi, o siyah dumanlı, insanın belini büken güneş değil, kız gibi saf ve taze bir güneş gelip odaları aydınlatıyor, "Uyanınız!" diyordu. Sabaha kadar deniz insana gizli ve neşeli bir ninni söylüyor, bazen öfkelenerek gürlüyor, köpürüyor, fakat çoğu kez böyle sakin, bir kuzu gibi melül ve uslu... Suat her gün bu güneşle beraber uyanıyor, sıçrayıp camları açıyordu, o zaman içeri sabah, hayat, neşe, en çok da gençlik, her şey sadece bu güneşle, sadece denizin sesleriyle, bütün bunlar odalarına ve kalplerine hücum ediyordu. İnsanı gelip böyle koklayarak ısıtan, denizin tazeliğiyle serin bir sıcaklık veren güneşle yıkanıyorlardı... İşte Süreyya buna doyamıyordu.

— Bazen Suat bir şemsiye, ben bir baston alıp çıkıveriyoruz, burada ağaçlıklar, korular filan yok ama şu arkada Kavak'a giden ince bir çoban yolu var, oraya çıkınca Karadeniz görünüyor. İşte o her şeye bedel.

Eğer Suat'ın bu ev deliliği olmasaydı daha uzaklara gideceklerdi, fakat o inat ediyor, mutlaka her yemekte kendi eliyle hazırlanacak bir şey, bir göz atılacak işler buluyordu. Velhasıl bu güzel sabahtan sonra sofra başına geçip, karısını karşısına alıp da sessizlik ve samimiyet içinde yemeğini yerken, hayatın zevki son dereceyi buluyordu.

Süreyya bunu söyledikten sonra göz kırpıp, "Öyle mi zannedersin? O halde öğleden sonranın güzelliğini unutuyorsun..." diye öğleyi övmeye başladı. Öğleden sonra buraya, balkona çıkıyorlar, kamış koltuklara uzanıyorlardı; sıcak çoğalmış, fakat aşağıda deniz hâlâ serin... Onun seslerinde öyle bir davet ezgisi çağlıyordu ki insan kendini yeşil suların arasında zannediyordu. Rehavet bu serinliğin, bu hafif sıcaklığın arasında yavaş yavaş öyle bir dereceye geliyordu ki yarı uykuda, yarı uyanık süzülüp gidiyorlardı. Bu böyle iki saat devam ediyordu, sonra gezmeye çıkıyorlardı. Akşam gezmesine... Bir arabaya atlayınca Büyükdere'ye doğru...

Sonra gece, İstanbul'un en zarif, en süslü, en sakin geceleri... Işığa gerek duymaksızın, gökyüzünün denize akseden bütün nurları o kadar şen bir ışık rehaveti oluşturuyordu ki o gölgenin içine gömülmüş, yarı ölmüş, kalıyorlardı. O zaman denizin, gökyüzünün, karşıki kırların tasvir olunamaz güzellikleri vardı.

Süreyya uzanmış, sadece ellerini kullanarak, bazen konudan konuya geçmek için biraz durarak, kelime kelime anlattıkça Necip sessizce dinliyordu, sonunda Süreyya:

— İşte hayatımız, dedi. Yemin ederim ki hiç bu kadar mesut olduğumu bilmiyorum.

O sırada Suat'ın sesini işittiler: "Şükretmeli, şükretmeli..." diyordu. Süreyya yattığı yerden kımıldanmayarak, "Sen şükredeceğine buraya bak" dedi ve eliyle Necip'i göstererek:

— Akşama gidiyormuş!

Suat şaşkın, "Mümkün değil, şaka ediyorsun!" diyordu; Süreyya doğruluyordu, sonra gülerek:

— İşte bir haber ki Suat'ın bütün tasarılarını yerle bir etti. O kim bilir yeni ev kadını sıfatıyla ne hazırlıklarda bulunmuştu.

Suat Necip'le meşgulken bu söz üzerine dönüp tehditli bir kaşla bakarak, "Susmak ne iyi şeydir!" dedi. Öbür tarafta Necip bin özürle kalamayacağını tekrar ediyordu. Süreyya gülerek, "Bu kadar ısrar..." dedi, sonra göz kırparak ilave etti:

— İleri gitmeyelim, kim bilir, Beyoğlu bu...

Sonunda Suat, bugün gidip yarın mutlaka gelmek şartıyla razı olacağını söyledi. Süreyya, "Öyle ya, bahar bitiyor..." dedi, kendileri Beykoz çayırına gitmek istedikleri halde şimdiye kadar onun gelmesini beklemişlerdi. Necip çarşambadan evvel gelemeyeceğini söylüyor, onlar ısrar ediyordu; sonunda çarşambaya karar verdiler.

Süreyya hizmetçinin gölgesini görünce:

— Yemek mi, dedi. Koşalım, koşalım yemekler darılmasın!

Suat bu evin tek kusurunun yemek için aşağı kata kadar inmek olduğunu söyleyerek iniyordu, Süreyya önden giderken, "Sen babanı bir daha kandırarak birkaç yüz lira vurabilirsen o zaman istediğimiz gibi bir ev sahibi oluruz" diyor, buna hepsi birden gülüyordu.

Yemek odasına girdikleri zaman Süreyya hemen yerine oturup havlusunu açarak, "Aman çabuk, çabuk! Yemekler bizi bekliyor... Baksanıza, saat bire gelmiş..." dedi.

Suat, "Ee, her zaman kaçta yiyoruz?" diye sordu.

Süreyya gülerek:

— Evet, malum... dedi Yani demek istiyorsunuz ki muvakkit[1] saati kadar muntazam yemek yiyoruz. Bunu tekrar ettirmeye gerek yok. Allah emeğinizin mükâfatını versin, yalnız temenni ederim ki bu merak sonunda bir deliliğe dönüşmesin... Ev kadınlığı deliliği... Doktorlara yeni bir hastalık daha...

Suat serzenişli bir bakışla, "Birikiyor" dedi.

Süreyya hem yemek alıyor hem daima Necip'e bakarak devam ediyordu:

— Ne, cinnet mi?..

Suat başını sallayarak:

— Hayır, kabahatler... haksızlıklar... dedi.

Necip, "Omlet enfes" diyordu. Süreyya gülerek:

— Aşçıya kalsa bize yemek haram olacak. Bereket versin küçükhanıma... O kendini yoruyor ama kocacığına... Ay,

---

1 Eskiden imaret ve camilerde saat ayarı için yapılmış odalarda, güneş saatinden yararlanarak saatleri, özellikle namaz vakitlerini ayarlayan kişi.

kocasına diyecektik... Ay yine olmadı, Süreyya'ya, Süreyya'ya... dedi.

Suat, Necip'e bakarak:

— Cennete gitmek için sabırdan başka çare yoktur, değil mi Necip Bey? Rica ederim, siz evlenince böyle huysuz bir koca olmamaya çalışınız, yoksa...

Süreyya hâlâ alay ederek, "Yoksa ne olacak?" diye sordu.

Suat tereddütle:

— Yoksa... yoksa... Karınızı mesut etmemiş olursunuz.

Süreyya:

— Oo, diyordu, o kadarcık mı? Ben de mühim bir şey olur zannediyordum. Necip de benim kadar bilir ki evlilikte hanımlar solda sıfırdır. Asıl akıl ermeyen bir şey varsa bu kadar dikkatle beraber şu etlerin nasıl bir aşçılık başarısıyla böyle simsiyah edildiğidir.

Suat gülümseyerek:

— Mademki kocaların saadeti lazım, verin onu ben yiyeyim... Zavallı kadınlar!

Necip:

— Bilakis, zavallı erkekler, Suat Hanım; bir kadının ne olduğunu anlayanlar için asıl zavallı olan erkeklerdir. Kadın olmayınca bir erkek hayatının ne kuru, ne yağmursuz, tesellisiz bir siyah çöl olduğunu bilseniz... Bunu birçok erkek de bilir de sonra unutur. Bir kadının bir erkek hayatına sade bir varlıkla nasıl şiir ve tazelik verdiğini, ruhu bir yana atsak bile yalnız vücut için de nasıl büyük bir koruyucu olduğunu bilseniz... Demin bana buradaki hayatınızdan bahsediyordunuz, siz her saati geçirmek için saadetler, eğlenceler buluşunuzu anlatırken ben yirmi dört saatlik hayatımın nasıl bir cehennem saati gibi sonsuz, sürüklenmez bir hayat olduğunu düşünüyordum. Sadece söyleyeyim ki ölecek derecede bunalıyorum.

Ötekiler susuyorlardı.

— ...Bilmezsiniz ki Beyoğlu hayatının, hatta eğlenilecek mevsimde bile nasıl bunaltıcı, beyin ezici bir hali vardır. Evvela binbir renkli bir hayat görünür, hiç birbirine benzemez

safhaları var gibi gelir; fakat o kadar yekrenk, aman yarabbi o kadar yekrenktir, görülen çehreler o kadar daima aynıdır ki... Mahremiyetsiz, samimiyetsiz, özentili bir taklitten, soğuk sarı bir taklitten ibaret bir hayat... Her görüştüğünle müthiş bir rekabet, bir mücadele, bir düşmanlık... Hiçbir el sıkmazsın ki mümkün olsa seni bir çukura itmeyeceğine emin olasın; hiçbir ses işitmezsin ki senin yokluğunda en hain, en haksız bir alayda, bir dedikoduda bulunmayacağına emin olasın... Riya, alay, kendini beğenmişlik, bencillik... Bu aç kurdun elinde bütün çehre morarmış, bütün gözler bulanmış, herkesin başarısı öbürlerinin ayaklar altında ezilmesiyle gerçekleşecek gibi bir haset, bir kin... Kimse kimseyi beğenmez, üstünden başından tutunuz da konuştuğu Fransızcaya kadar her şey alay için bir vesile olur. Zaten hep sahtekârlıktan ibaret olan bu paskal[1] yüzünde göz dudağa, dudak çeneye güler... İğrenç bir şey hâsılı...

Süreyya lokmasını hazırlamakla meşgul, "Bununla beraber, inkâr edemezsin ki kadınları nefistir" dedi.

— Evet, hele kaldırımlardan geçerken uzaktan mağaza bebekleri gibi görünce... Beyoğlu tiyatrosunun seyyar aktrisleri... Hepsi öyledir. Asıl hayatlarını oyuncular gibi unutmuşlardır. Onların ruhlarını arayacağınıza kutup keşfine çıksanız daha hayırlı olur. Bilir misin, nefis kadınlar hangileridir? Temiz ruhlular! Sana cidden söylüyorum Süreyya, saadetinin kıymetini bil...

Süreyya, hafifçe kızarmış Suat'a yan bakıverdi. İkisi arasında derin bir bakışma oldu.

Sofradan kalkıldığı zaman Necip kendi kendine, "Ah, herkes böyle olsa... Herkes mesut olsa..." dedi. Başka bir yerde olsaydı şu dileğini pek gülünç bulurdu, fakat bu saadet ve samimiyet içinde bütün eğilimleri ve alışkanlıkları kayboluyor, hayatını, karanlık, hain, fena hayatını unutuyor, kinini ve bıkkınlığını hissetmeden değişerek başka, iyi bir adam oluyor ve sonra bunu fark ederek şaşırıyordu. "Ah insanlar,

---

1 Pandomim oyununda palyaço gibi boyanmış, komikler yapan oyuncu.

şu insan kalbi... Yüz bin manalı bir muamma... İçinden çıkmak mümkün değil...” diyordu. “Acaba kötülük gibi iyilik de bulaşıcı mı?” diye düşünüyordu. Tekrar balkona çıkıp köşelerdeki yeşilliklerin altında uzun sandalyelerden birine otururlarken Süreyya, “Aman, Suat gelmeden bir cigara tellendirelim!” diye kutusunu verdi. Henüz sigaralarını yakmışlardı ki Suat göründü; balkona çıkmayarak kapıdan, “Dehşet, dehşet, yine mi duman, yine mi?” diyordu.

O zaman tütünden bahsedildi, Suat’ın sigara birinci nefretiydi, Süreyya savunmak istiyordu.

Necip dedi ki:

— Yok Süreyya, herhalde bu inatlaşacak kadar ehemmiyetli bir şey değil, bana öyle gelir ki evli olsam da tütünüm şikâyet konusu olsa...

Süreyya tuhaf bir gözle bakarak:

— Galiba yine bir şey yumurtlayacaksın Necip...

Necip gülerek bitirdi:

— Elimden cigarayı, cebimden paketi, kendimden de bu uğursuz alışkanlığı seve seve defederdim...

Süreyya sigarasını büyük keyifle bir daha çekerek ağır ağır dumanlarını savuruyordu:

— Ne güzel fikir, yalnız bir kusuru var ki yapılması mümkün değil...

— Azıcık fedakârlığa katlanmayınca hiçbir şeyi yapmak mümkün değildir.

Suat korkarak söylerken, “Yok, ben fedakârlık mertebesine çıkan şeylerden bahsetmiyorum” diyordu; ve piyano söz konusu oluncaya kadar hep bağdan, bağdakilerden bahsettiler. Bu neşeli bir sohbet oldu, iki sözde bir Fatin ile beyefendi ortaya çıkıyor, Hacer’in sesi işitiliyordu. Sonra Necip Suat’a piyano için rica etti. “Demin Süreyya anlatırken bu hayata gıpta etmiştim. Bir saat evvel gıpta ettiğim saadete bir saat sonra kavuşayım, benim de ömrümde bir gün bulunsun!” diye arka çıktı. Suat şikâyet ederek uzun müddet piyanosundan uzak durduğundan hâlâ barışamadığını, notalarının karmakarışık olduğunu söylüyordu. Sonunda

piyanoya geçmek gerekti. İki erkek balkonda kalmışlar, salondan gelen piyanoyu dinliyorlardı. Süreyya rüzgârın bir müddet tereddüt edip durduğu bu sıcaklık anını, her gün böyle öğle vakti serinlik bitip her şeyin sustuğu, beklediği zamanı hatırlatarak, "Görüyor musun?" diyordu.

Şimdi deniz hareketsiz, durgun bir havuz hissini vererek, sıcak güneşin altında kurşun gibi ağır, uzanıp gidiyor, sıcaklık havada titreyerek ve parlayarak fark ediliyordu. Rehavet öyle bir dereceye gelmişti ki gözleri ağırlaşmış, manzarayı yalnız kirpiklerin arasından süzülen bir bakışla görüyorlardı.

Ve içeriden piyanonun bazen damla damla koşuşan, bazen birbirine karışarak yavaş yavaş bir gümbürtüyle yükselen, sonra birer birer süzülerek ölen sesleri devam ettikçe bu, hayallerin üstünde bir sarhoşlukla onu ele geçirmeye başladı.

Bu, "Il Trovatore"den bir parçayla başlıyordu. Fakat Necip sonrasını hatırlamıyordu, bir Endülüs serenadı gibi geliyordu; sesler kâh billuri çıkarak, kâh matemli sürüklenerek, kâh neşe ve coşkuyla yükselip yükselip sonra keder ve ümitsizlikle dökülerek devam ettikçe gördüğü bütün hayaller karanlığa karıştı; fark ve hissedememeye, hatırlayamamaya başladı; sanki yaşamıyordu.

Birdenbire saatin sesini işitti ve bu onu uyandırdı; Süreyya sandalyesinde uzanmış, gözleri kapanmış, dalmıştı; piyano hâlâ ağır ağır, derin bir kederle inliyordu. Teşekkür etmek için içeri girdi, Suat onu görünce gülümseyerek, "Parçalara yazık oluyor, değil mi?" dedi. Necip, tam tersine anlamında başını sallıyordu. Parça bittiği zaman Suat tekrar şikâyet etti, piyanonun önünde, en iyi öğrendiği parçaları bile artık şaşırdığını söylüyordu.

— Hele notalar, diyordu, görseniz ne halde... İçinden çıkmak mümkün değil. Çocuk kitapları gibi olmuş... Birçoklarını bulamadım, karıştırıla karıştırıla birbirine girmiş. Bilmem bazıları da ötede mi kaldı, konakta mı?

Necip notalara göz gezdiriyordu; bunların çoğu meşhur operalardan fanteziler, potpurilerdi; fakat o kadar harap bir halde, o kadar eksikti ki kendi kendine İstanbul'dan gelirken

birkaç yeni parça getirmeye karar verdi; o zaman tekrar aklına İstanbul'a gideceği geldi, saate bakarak:

— Oo, saat dört buçuk... dedi. Acaba vapur kaçta var?

Ve Suat'ın şikâyet dolu bir bakışı önünde yarı kararsız, "Söz veriyorum ki..." diye başladı; bütün kendini burada kalmamaya zorlayan sebepler diye bulduğu şeyleri izah edince inanmış görünen Suat, "Bari sizi Tarabya'ya kadar uğurlayalım" dedi. Sonra hızlı sesle dışarıya seslendi, cevap almayınca sesini daha yükseltti, "Bey, bey, uyuyor musun?" diyordu.

Şimdi rüzgâr çıkmış, balkonun bir tarafındaki tente çırpınarak patırdıyor, denizin akıntısının ahengi devamlı bir neşeyle şarkı söylüyordu. Süreyya uyandığı zaman Suat'ın fikrini pek uygun bularak, "Ne âlâ, ne âlâ!" dedi. Necip'in bu hareketinin bir hainlikten başka bir şey olmadığını iddia ederek, "Şimdi kalk sen, daha sabahleyin şikâyet ettiğin o miskin, tozlu hayata gir..." diyor, sonra Suat'a göz kırparak, "Daha doğrusu akıl da ermez ya... Yemin edebilirim bu gece büyük bir masumiyetle kız kardeşinde kalmak üzere kaçmıyorsun. O tozlu Beyoğlu'nun örümcekli bir apartmanına... Değil mi?" şakasını yapıyordu.

Necip Suat'ın yanında sıkılıyor, gözüyle işaretler ederek susturmaya çalışıyordu.

Suat, "Karar verildi değil mi beyler?" dedi.

Beş dakika müsaade isteyerek çekildi, Süreyya elbisesini değişmek için iki dakika izin aldı ve karı koca gittikleri zaman yalnız kalan Necip, sabahleyin o kadar kötülediği Beyoğlu'nu şimdi ne kadar özlediğini düşünerek kendine hayret ediyordu. O zaman da samimiydi, şimdi de samimi olduğunu görüyordu. Kendinin böyle birbirine zıt birçok tavır ve harekette bulunup hepsinde de samimi oluşu, onu kelimesini bulamadığı bir muamma gibi meşgul eder, iki katlı değil, yüz katlı bir kadın kalbi gibi birbiri içinde esrarengiz bir kutu olduğunu zannettirirdi.

Önce Süreyya geldi, "Ben hazırım!" diyordu, Suat da hazırlanıp geldiği zaman yol müzakeresine başladılar. O Bü-

yükdere'ye kadar yayan gidip oradan bir arabaya binmeyi teklif ediyordu, Süreyya çarşıdan geçmemek için sandalı tercih ediyordu. İkisinin de birer parça fikirleri kabul edildi, sandalla Büyükdere, oradan araba kararlaştırıldı.

Yolda çayırdan geçerken Süreyya, daha vapura vakit olduğundan bahsederek arabayı biraz Bentler yoluna yöneltti ve iki tarafı bütün ağaç ve çayır olan bu yoldan giderlerken onlara uzak bir saadetten bahseder gibi çiftlik hayatından bahsetmeye başladı. Necip, "Ne olsa öyle hayatlara gelemem; bana hayhuy, gürültü, sersemlik lazım" diyor, Süreyya o hayatı abartılarla överek rahat, sakin geçecek bir çiftlik ömrü için bütün bu sahte ihtişamları feda edeceğini söylüyordu.

Necip, Suat'ın Süreyya'ya nasıl baktığına dikkat edip, "Evet," dedi, "sizi oraya kadar takip edecek bir eşiniz olduktan sonra..."

O zaman Suat'ın gözleri o şefkat dolu bakışını kaybetmeksizin Necip'e döndü ve bu bakış o kadar derin, sıcak bir sevgiyle nemliydi ki Necip ruhu eriyor zannetti, bir saniye mesut bir helecanla titredi. Evet, böyle bir bakışla insan dünyanın öbür ucuna gider, diye düşündü; çöllere gider, dağlara gider... Onun şimdi terk etmek istemediği hayat, bir çölden başka neydi? Gölgesiz, susuz, vahasız, hatta serapsız bir çöl...

Evet, hatta serapsız... Bununla beraber bazen en ehemmiyetsiz tebessümler, hatta kendine ait olmayan bakışlar bile ona bir şiir coşkusu verir, canını verme ihtiyaçlarıyla inletirdi. "Ah çelişki, çelişki... İnsan değilim, denklemim..." diyordu.

Ayrılırken Suat tekrar ediyor, "Çarşambaya, değil mi Necip Bey?" diye soruyor, Süreyya "Erken gel de Bentler'e gidelim" diyordu; sonra çarşamba günü akşam gelip ertesi gün sabahleyin Bentler'e gidilmeye karar verildi. Necip kalabalık içinde vapura girdiği zaman bir kenara geçip onları görebilmek üzere baktı. Suat elinde küçük, kırmızı şemsiyesi, arabanın içinde sadece omuzları görünen siyah çarşafıyla, yere inmiş dayanmış duran Süreyya ince uzun boyuyla o kadar mesut, o kadar güzel görünüyorlardı ki onların yanında

duyduğu saadet ve huzurdan onlardan ayrılınca mahrum olmuş, o saadeti uzaktan görüp ne kadar yabancı kaldığını anlamış gibi melül, ayrıldığına pişman oldu. Onların salladıkları ellere karşılık verirken, "Budalalık ettim!" diye üzülüyordu. Onlar küçüle küçüle bir nokta kalınca, azalarak nihayet ümitsizliğe dönüşen bir sevinç gibi acı, perişan bir kasvet içinde kalıverdi. Bu güzel geceye tercih ettiği Beyoğlu gecesini, buluşacağı kadını düşünerek geceyi miskin, kadını hayvan buluyor, verdiği sözü unutmanın bir ihanet olmayacağını düşünüyordu.

— İşte böyle... diyordu. Kararsız, arzusuz, boş...

Başını salladı, "Ve bana evlen diyorlar!" diye güldü.

5

Birbirlerine karşı ilk günlerin istek ve huzuruna benzer böyle bir bağlılıkları vardı. Buraya geldiklerinden beri hayatları hep huzurla, hep yeni isteklerle geçiyordu. Süreyya'nın çocukça sevinmeleri, delilikleri oluyordu. Ve bu, Suat'ın kalbindeki sıcaklığın okşanmaya ihtiyacı olan coşkularında büyük bir saadete sebep oluyordu. Hayatlarını muntazam, güzel yaşamak için pek çok çalışarak yoruluyordu. Sıkıntıdan azade bir ömür kurmak için böyle uğraşıp sonra mükâfatını gördükçe, Süreyya'yı böyle yeniden istekli ve neşeli buldukça emeline ulaştığından dolayı mesut oluyordu. İstiyordu ki evin içinde hiçbir şey Süreyya'nın şikâyetine neden olmasın. İlk günler hazırlıklar, düzenlemelerle dolu geçince artık birbirine benzeyen günler, evin gündelik gidişatını kabullenen sıralı günler art arda gelmeye başladı. Fakat bunda bile, bağda geçen son günlere göre, yeni evlenmiş bir karı koca sıcaklığı ve neşesi vardı.

Necip bu hayatın bir başka neşesi oluyordu; bu halin bir parça yardımcısı da kendisi olduğu için onun da orada varlığı, mutluluklarını biraz daha tamamlıyor gibiydi. Onun gelmesini sevinçle bekliyorlar, dönüşünü ertelemek için tu-

haf tuhaf bahaneler icat ediyorlardı. O, ilk gelişinden sonra, karar verildiği üzere çarşamba günü akşam vapuruyla geldi. Cuma günü sabahleyin dönmek şartıyla kalacağını söylüyordu. Karı koca bu iki günü bir büyük sevinçle karşıladılar. Onlar daha Necip gelmeden gezintiler planlamışlardı. Bentler'le Beykoz'a gitmek istiyorlardı. Suat, "Şimdi Bentler ne güzel olur..." diyor, Süreyya, "Hele Beykoz çayırı!" diye karşılık veriyordu. Hemen ertesi sabah hangisine gideceklerini müzakere ediyorlardı, nihayet üçünün de fikri öbür sabah erkenden Bentler'e gitmekte birleşti.

Erken kalkmak için erken yattılar; ertesi gün güneş karşıki tepelerin arkasında henüz çıkmışken üçü de hazırlanmış, sabahın sessizliğinde, geceden ayarlanıp kapının önüne gelen arabalara binmişlerdi. Ve bu mayıs sabahı, Bentler seferi üçüne de hayali bir seyahat şiir ve sarhoşluğu verdi. Sabahın tazeliği, mayısın son günlerindeki yeşil bolluğuyla, yolun etrafındaki çayırların, bağların henüz rüzgârsız, serin havadaki durgunluk içinde yayılmak için esinti bekleyen kokuları arasında gittikleri yeşil gölgeler, daha ilerledikçe ormanlar, büyük ağaçların birbirine sarılmış dalları, uzakta, birikmiş gölgeleriyle yeşil birer karaltı halinde görünen koruların kucakları, hep bu sükûn, bu tenhalık, bu parlak sessizlik içinde, şurada burada oynayan ışık parıldamaları arasında kuşların ezgileri, arabadan indikleri vakit içinde kaybolacaklarmış vehminin verdiği ürkeklikle büyük orman, sonunda havuzlar, insana bir ürpertiyle hayattaki bağlara yakınlaşma his ve ihtiyacı veren heybetli havuzlar ve sonra dönüş...

Öyle ki saat birde eve girdikleri zaman sabahın bütün temizliği, yorgunluğun bütün kuvvetiyle midelerinin feryadından başka bir şey duymadılar. Süreyya, "Yemek, yemek!" diye gürlüyordu. "Buyurun" dedikleri zaman iki delikanlı koşuştular. Önde giden Süreyya odaya girince, "Vay, çilek!" diye bir sevinç çığlığı attı. Sonra Suat'a dönerek, "Bu nereden böyle?" diye sordu. Suat gülümseyerek, "Çileği ye de tarlasını sorma, demezler mi?" diyordu.

Güzel bir çilek kokusu sofradaki çiçeklerin kokusunun üstünde uçuşuyordu. Necip'e dönerek, "Görüyorsun ya azizim, ne varsa kadınlarda var" dedi, sonra havlusuyla ağzını siler gibi yaparak ilave etti, "Her şeyi bir sır yapmak inadı bile..."

Öğleden sonra ne yapacaklarını konuşuyorlardı, Süreyya birdenbire "Eyvah!" dedi, önceki gün bugün gelmek üzere yelkenli bir sandal ayarlamıştı. Çok sevdiği yelkenle gezmek için bir sandal kiralama arzusunu çoktandır tekrar ediyordu, sandal şimdi Moda'dan gelecekti ve beğenmezse geri gidecekti. Onun için verdiği sözü unutmak istemiyordu, "İsterseniz siz gidin. Ben beklerim" dedi, onlar kabul etmediler. "O halde yarın sabah gideriz" diyordu; Necip döneceğini hatırlatıyordu, "Sen kalırsın, sen..." diyor, Necip reddedercesine başını salladıkça Süreyya, "Öyleyse zorla!" diye bağlayacağını anlatıyordu.

Yemekten sonra vakit sandal konusuyla, en çok da Süreyya'nın beklemesiyle geçti. Uzun uzun yelkenden bahsederek zevklerini methediyor, "Deniz köpükler içinde... Rüzgâr etrafında fişek gibi çatlar... Yelkenler çırpınır... Sandal, dalgaların göğsüne sarhoş gibi yaslanmış, uçmak da değil, yüzmek de değil... Bir hal ki..." diye bitiremiyor, sonra dürbünü gözüne koyup Paşabahçe koyuna doğru araştırıyordu.

Necip, "Ama havasız kalmamak şart..." dedi.

Süreyya ümitsiz, dürbünü bir sandalyeye bırakarak, "Oo, evet. Rüzgârsız da kaldı mı sandal ölmüş demektir, hele güneş de olursa... Hiç çekilmez!"

Suat, "Ya akıntı?.." diye sordu.

Sonra Süreyya buranın rüzgârından, meltemlerinden söz etti, hem onun istediği bir sandaldı, kotra değildi. Sandalın kürekleri olduğundan, sıkıya gelince yısa kürek[1], başka çare olamazdı. "Fakat kotrayla iş büsbütün başka olur" diyordu, "Onunla insan deniz ortasında rüzgârsız kaldı mı suların keyfine bağlıdır, akıntı varsa çağanoz gibi yan yan akar,

1 Küreği kaldırıp içeri almak.

yoksa güneşin cehennemi altında rüzgârı bekler durur." Fakat burası öyle değildi, burada rüzgâr hiç eksiliyor muydu? Sonra eliyle rüzgârı göstererek, "Şu rüzgâra bak!" diyordu.

Rüzgâr, Karadeniz'in bütün şiddeti ve tazeliğiyle tepelerden koparak saldırıyordu.

— Bu havada sandal nasıl gelir, kim bilir? dedi.

Sonra akıntı burunlarını düşündü. Bir kere, gülerek, "Vaktiyle..." diyor, bir kere Boğaziçi'ni geçmek için iki gün uğraştıklarını anlatıyordu.

Sandal bahsi, sönen bir rüzgâr gibi, bitap cümlelerle sürüklenerek bittiği, Süreyya'nın bekleyişi artık bir söz söyleyemeyerek dürbünü elden bırakmama derecelerine geldiği zaman Necip'le Suat arasında "Artık gelmeyecek" sözü başladı. Suat, "Eğer sandal gelmezse bey, elimizden kurtulamazsın" diyordu, Necip'le bir olarak onu ümitsizliğe düşürmek istiyorlardı. Sonra Suat Beykoz'dan bahsetti, orası şimdi kim bilir ne güzeldi, bu rüzgârda çayırları görmeliydi. "Bize şu fırsatı kaybettirdikten sonra..." diyerek yarı şikâyetli bir edayla Necip'e bakıyordu.

Sonra:

— Canınız sıkılıyor Necip Bey... dedi.

Öbürü gülümseyerek:

— Galiba biraz... diye göz kırptı.

— Biraz piyano çalalım mı?

Bu teklif büyük bir şükranla kabul olundu. Onlar piyanoya geçtiler, Süreyya balkonda kaldı.

Necip, piyano sözü olur olmaz kendi kendine, almak istediği notaları unuttuğunu hatırlayarak, "Eyvah!" dedi. Fakat bu iki gününü o kadar sersem geçirmişti ki nota düşünmeye vakti kalmamıştı. Burada geçirdiği günün şu tesiri olmuştu ki saygı ve sevgi gösterdiği ve saygı ve sevgi gördüğü kişilerden ayrılıp Beyoğlu'na geçince orada yaşamak onu harap ediyordu. Kendi kendine, gelecek sefer mutlaka unutmamaya karar verdi. Görüyordu ki Verdi'nin birkaç operası Suat'ta yoktu, ondan sonra yeni yapılmış bir iki eser de tabii bulunmuyordu, var olanlar arasında kullanılamayacaklara da işaret koyup yenilemek istiyordu.

Suat piyanoda birkaç gam yaparak "Hangi havaları seversiniz?" diyordu.

Necip, notaları karıştırarak gözden geçiriyor, "Aman romans olmasın!" diyordu, sonra romanslar hakkındaki ilgisizliğinin hikâyesini anlatıyordu. Elindeki kâğıtların arasından bir şey ayırıp piyanonun önüne koydu. Suat, "Gran Via?" dedi, "İyi!" dediler; *Gran Via*'yı ikisi de pek seviyorlardı. Necip, "Onda her şey var," diyordu, "şuh, çevik, hüzünlü, baygın... Her tel var." *Gran Via*'dan *Faust*'a geçtiler ve *Gran Via*'nın valsinden sonra *Faust*'un valsini karşılaştırdılar, *Askerler marşı* onu izledi, *Rigoletto* marşı çalındı. Necip çoşkulu havaları tercih ediyordu, bu tarzda *Trovatore*, *Aida* marşları takip etti. Necip, "Biraz da ağlayalım" diye *Traviata*'yı koydu; "Addio del passato", "Bu kadar genç ölmek", "Ah belki!" parçaları çalındı. Necip, "Verdi girdi mi iş değişiyor, fakat sizde Verdi tam değil" diyordu. Suat kendisine bestekârların iyice bilmediği hayatına dair soru soruyor, Necip bildiklerini anlatıyordu. Öyle oldu ki müzik sustu yalnız konusu devam etti. İkisi de şunda birleşiyorlardı ki dünyada müzik gibi etkili hiçbir şey yoktur. Necip için ömrünün en tatlı zamanları yalnız çok mutlu olduğu anlar değil, müzikle kendinden geçtiği zamanlardı. Ondan o kadar şiddet ve tutkuyla duygulanıyordu. Asıl ağır müzikten anlamak için birçok senelik özel eğitim gerektiren Gluck, Haydn, Beethoven gibi üstatlardan bahsederek onları dinleyip anlayamadığı için üzüntüsünü anlatıyordu.

Balkona döndükleri zaman saat yediye geliyordu, "Hani kotra?" diye gülüşüyorlardı. Süreyya iyice canı sıkılmış gibi, "Belli olmaz ki, belki gece gelir" diyordu.

Suat, "Artık herhalde bizi evde daha fazla hapsedemez ya?" dedi.

— Evet, çıkalım, dediler.

Bu sefer Kavak yoluna geçmişlerdi. Süreyya dakikada bir arkasına bakıp sahili kontrol etmekten geri kalmıyordu, Necip gülerek "Sandala mı bakıyorsunuz?" diyor, Suat serzenişle, "Beykoz çayırına bakmaz ya" diye söyleniyordu.

Necip, "Evet, yazık oldu, görmek isterdim..." dedi.

Süreyya hiddetlendi:

— İşte yarın gideceğiz ya canım!

Fakat Necip erkenden dönecekti; o zaman hep bu konu oldu, Süreyya, Suat rica ediyorlar, yarın da kalması için ikna etmek istiyorlardı. Ve bu o kadar samimi, o kadar içtendi ki Necip kabul etti. Zaten İstanbul'a inip yine bunalacak değil miydi?

Sabahleyin Süreyya'nın gürültüsü, bir yabancıyla bağırarak konuşuşu Necip'i uykusundan uyandırdı. Pencereye gidip baktığı zaman iskelede bir sandalla iki kişi gördü; herifler şikâyet ediyorlar, gece rüzgâr kesildiğinden Bebek'ten beri kürek çekerek geldiklerini söylüyorlardı. Bu beyaz, kaplama tahtalı, başı kıçı bir, bir sandaldı. Uzun bir seren üstünde büyük olduğu anlaşılan bir yelkeni vardı. Sandalın, yelkenin temizliği Necip'in pek hoşuna gitti ve Süreyya kendisine denemek için sandala gelmesini teklif edince kabul ederek iki delikanlı sandala bindiler. Rüzgâr hafifçeydi, fakat sandal yine iyi yürüyordu. İstihkâmlara doğru yükseldiler. Süreyya eski maharetini göstermek için dümene geçmişti; merak ederek, "Acaba dayanır mı?" diyordu. Oradan Kavaklar'a doğru geçtiler. Döndüklerinde Süreyya memnundu. Necip, Süreyya ile sandalcıları pazarlıkta bırakarak içeri girdi. Onlar gezerken balkonda dayanmış duran Suat'ın yanına çıktı. O, "Nasıl?" diyordu, Necip methetti. Suat, "Hava her zaman böyle olmuyor ki..." diyerek sallantı olduğu zaman binilemeyeceğini anlatıyordu. Süreyya da geldi, "Yemek yiyelim de Beykoz'a sandalla gideriz" diyordu. Sandalı kışa kadar tutmuştu; şimdi oturup küçük bir bayrak dikmek için uğraştılar, bu uğraşlar arasında Süreyya hep havayı kolluyor, gittikçe artan rüzgâra bakarak seviniyordu.

Yemekten sonra balkona çıktıkları zaman rüzgârı o kadar uygun buldu ki bir iki saat geçirip öyle gitmek üzere verilen kararı bozdurmak için uğraşmaya başladı. Fakat Suat'la Necip saat dörtten önce çıkmamakta ısrar ediyorlar, gizli hileler bularak işi ertelemeye uğraşıyorlardı. Nihayet Süreyya tek başına kaldı, sandal dörtten önce hareket edemedi.

Suat sandala girip oturunca, "Oo, büyükmüş!" dedi.

Dışarıdan küçük görünen sandalın içi pek geniş ve rahattı. Sandalcı yelkenleri açıp, tekne rüzgârın önüne dökülünce dubaya doğru süratle akmaya başladılar. Büyükdere'nin üstünden güneş onları rahatsız ettiğinden Suat şemsiyesini açtı, bu siyah, beyaz ve kurşuni renklerden satrançlı bir küçük şemsiyeydi. Necip şemsiyeye, çarşafa, peçeye, eldivene, bu kadın şeylerindeki zarafet ve narinliğe ruhunun derinliklerinde özlemlerle titreyen bir hayranlıkla bakıyor, sonra Suat'ın küçük, bir küçük kuş denilecek ellerinin şemsiyeyi tutuşundaki şiire hayran olarak perişan kalıyordu.

Dalgalar açıklarda büyümeye başlamıştı. Sandal, korkusuz bir büyük arzuyla bunların üzerine atılıp uzayıp giden suların üstünde dalgalandıkça Suat'ın gözlerinde bir bulut, bir endişe ve ıstırap bulutu sabit duruyordu; fakat dubadan Servi Burnu'na doğru büküp rüzgârı pupaya aldıkları zaman sallantı kesildi. Süreyya gibi hepsinin de keyfine artık diyecek yoktu. Sandalın etrafından kucaklayan çırpıntı sesleri, düzenli devam eden bir müzik gibi şakıyan su serpintisi onları sardı. Beykoz'un Hünkâr İskelesi'ne vardıkları zaman yarım saat olmamıştı.

Onlar çıktığı halde Süreyya çıkmıyor, ilk hevesle sandalcıya yardım ediyordu. Suat'la Necip rıhtımdan onlara bakıyorlardı. Sonra üçü de beraber çayıra ilerlediler. Evvela rüzgâr onlara çayırdan hafif kokular getirmeye başladı; bu birçok çiçeklerin, otların birbirine karışan kokusu, serin, taze, ıslak kokusuydu. Biraz sonra çayırın bir kısmını gördüler, uzaktan burası sarı çiçeklerle bir fulya tarlası gibiydi. İlerledikçe ötesinde berisinde kırmızı, mor, beyaz çiçekler de fark edildi, geniş yeşilliklerin arasında bol bol renkler, çiçekler ki tarladan taşıyorlar, rüzgârla dalgalanıyorlardı. Rüzgâr, parça parça her dalgadan bir koku busesiyle yüklü estikçe, koylarda koşuşan esintilerin su üstünde oluşturduğu titremeler gibi perişan dalgalar esiyordu.

Onlar hep, "Ah ne güzel!" diye ilerliyorlardı, fakat karşıdan görünen büyük yolun heybetli ağaçları altına çıkıp çayır

bütün açıklığıyla önlerine serildiği zaman sonsuz bir hayret ve memnuniyet hissetiler. Bu bir deniz, dalgalarının akışıyla serilen bir deniz düzlüğü ve büyüklüğüyle rüzgârın önünde dalgalanan çayır, onları büyüledi; ilk hisleri memnuniyetle karışık hoş bir şaşkınlık oldu.

Çayırların içinde yürümek, otların arasında yuvarlanmak ihtiyacıyla titreyerek, baharın bütün bereketi, yeşilliği ve kokusu içinde mest ve mesut ilerledikçe, derenin öbür tarafındaki tepelere doğru çayırın yeni ufuklarını görüyorlardı. Bunlar, orada bir küçük tepe, beride çayır arasında kıvrılan ve sonra ağaçların içinde kaybolan küçük bir yol, birbirinin omzundan bakan küçük setler, dere boyunu gölgeleyen söğütlerdi. Dere orada hışırtısı, burada serpintisiyle dökülüyor, akıyor, bazen otların arasından fısıldıyor, sonra derinleşerek, sessizce aktığı fark edilmeyerek döşeniyordu. Bazen neşeli bir ahenkle çağlayan bir kurbağanın peş peşe nağmelerinden sonra, bu sessizliğin içinde, bir tek, "ah" gibi yükselip susan sesler oluyordu. Çayırın asıl otları arasında bu yeşil zemin üstüne nakşedilmiş papatyaların, sarı, mor, kırmızı çiçeklerin birbirine karışan renkleri ara sıra yalnız bir renge bürünerek küme küme orada hep beyaz, burada hep mor, ötede hep sarı dalgalarla köpürüyor, dere kenarı damla damla ağlayan söğütlerin yeşil gölgeleri altında parlak yeşil çimenlerle küçük bir halı gibi seriliyordu.

Süreyya:

— Oturalım! dedi.

Necip:

— Yatmalı... diye söylendi.

Gerçekte bir duygu galeyanı arasında haykırarak bu otlara karışmak, topraklara karışmak için karşı konulmaz bir ihtiyaçla acı çekiyordu. Kendini en çok şaşkınlığa uğratan güzelliklerin karşısında daima hissettiği ezilmek, ölmek arzusu şimdi daha şiddetli ve gücünü tüketen bir inatla onu zayıf düşürüyordu. Önden Suat, şemsiyesine dayanarak ahenkli bir salınışla yürürken, kocasının koluna yaslanan vücudunu görüyor, her yerde daima, daima aynı istek ve

vefayla sizin olan bir kadının hüsran ve ateşiyle titreyerek inlemek, düşüp ölmek istiyordu. O her aşkta zehirlenmişti; önceleri kendini sade bir bakışı için canını vermeye razı eden bir iki kadın, parası mı yoksa kendisi için mi teslim olduklarında tereddüt ettiği birkaç kız, hayvan gibi gelip ayaklarının altına, gençliğinin önüne yatan dört beş kadın... Hep öyle saygısız, nefret ve tiksinti veren aşklar olmuştu. "Sonra evlenmek mi?" diyordu; tanımış olduğu kadınların dördü mü, beşi mi kocalıydılar. Bunların kendisinde bıraktığı tesirleri düşünerek, "Evlenmek!" diye omuz silkiyordu.

Çayırın ta öbür ucundaki taş köprüye kadar ilerlediler, orada önlerine başka bir yol, yine gölgeden ibaret bir yol çıktı; Suat, "Aman biraz da buradan!" dedi. Bu Tokat'a[1] gidiyordu; Necip bu yolu, sonundaki ormanı tarif ederek bir kere buralara geldiğini anlatıyordu. Etraf hep bahçeyle çevrelenmişti, ispinozlar neşeleriyle burayı doldurmuşlardı. Sessizce yanlarından geçen rüzgâr, yapraklarla öpüşerek şarkı söylüyordu.

Döndüler, oradan geçen bir adama derenin öte tarafındaki yolu sordular, onun gösterdiği yerden geçtiler. Bu, derenin öbür sırtında otların arasında kaybolmuş bir patikaydı ki küçük söğütlerle belli oluyordu; yanı başından ince, bir kuş gibi şarkı söyleyen ince bir su akıyordu. Burada çayır yüksekten, yolun ağaçlarındaki heybet, derenin yılankavi şeridi, çayırın bütün rengi ve dalgalanan yüzeyiyle baygın baygın serpiniyordu.

Necip onlar coşkudan coşkuya, sevinçten sevince geçip neşelerinden kuşlar gibi cıvıldadıkça, çoğu zaman kendisini çok konuşturan ümitsizlik ve kederin ara sıra yaptığı gibi karanlık ve suskun, ruhunu ezen o acı keder içinde bedbahttı: "Ya ben, ben ne yapayım?" Ah, niçin o daima böyleydi? Dünyada huzur ve rahatın hep düşüncelerden doğduğunu görüp kendini üzen şeylerin de hep kendi muhayyilesinin, kendi tercihlerinin icatları olduğunu düşünerek kendine, ruhuna karşı bir şey yapamadığından, kendini iyileştirmek için bir çare

---

1 Beykoz çayırında Tokat deresinin bulunduğu yer.

bulamadığından deliren bir öfke ve kızgınlık hissediyordu. Evvela birden uçmak için gökyüzünü yeterli bulmayan bir şiir ve hayal, bir yüce istek, bir masum arzuyla boğulur, o zaman bir hiç için canını verecek hale gelirdi. Fakat sonra yine o hiçlerden biriyle bütün uçma isteği yaralanır, bütün çözümlemeleri, her şiiri bir yara yapan irdeleme hali uyanır, hayatın, dünyanın, insanların, ruh ve kalbin ne olduğunu soğukkanlı, kendine karşı bile düşmanca, bir şiir zerresine yenilmeyerek, arzularının ne iğrenç, emellerinin ne gülünç, başarılarının ne miskin, bütün saadetlerin, neşelerin ne kadar süslü olurlarsa olsunlar ne kirli olduğunu düşünmekten dolayı bıkkınlık ve ümitsizlikle yıkılır, sisli, küflü kalırdı. Ah, ara sıra ruhunu heyecanla titreten o şiir ve saflık meyli daimi olsaydı... Herkes gibi o da hayatı sade, ilk renkli masum gözlerle görseydi... Hayat onu kollarının arasına alıp tırnakları, dişleriyle parçalayarak bu hale getirmemiş olsaydı...

"Halbuki..." diyordu, evet, bilirdi ki ona sükûnet ve şiir ne kadar lazımsa ruhunda fırtınaya, karanlığa, gizeme de öyle derin bir istek vardı. Bu suskunluk zamanlarından sonra gök gürültüsü ve şimşeğe, öfkelenmeye ve kedere de muhtaç olacağını bildiği için başını eğerek, "Halbuki..." diyordu.

Şimdi de tabiatın bu bereket ve bolluğu içinde, suyla şişkin toprakların, otların, çiçeklerin içe işleyen kokularıyla bütün duyuları coşmuş, ateşli bir istekle arzularını titretmişti. Her şeyin böyle çiçeklendiği ve güzel koktuğu, önünde böyle fısıldayarak giden bir karı koca bulunduğu bir zamanda ta ruhunun derinliklerinde titreyen acı bir ihtiyaçla beğenmemekten, iğrenmekten kadınsız geçen mahrum hayatının bütün sonuçsuz ihtiyacıyla saadet arzularının taştığını hissediyordu. Fakat onda diğer güdülerini atıl bırakan düşünceler şimdi yine hücum etmiş, Süreyya'ya benzemediği için onun gibi mesut bir evlilik hayatına nail olsa bile yine kederler icat edeceğini, hem bu hayatın da kim bilir ne gizli, ne acı köşeleri bulunduğunu düşünmeye yöneltmişti.

"Evet, kim bilir sizde de neler vardır? Uyuyan yahut gizlenmiş neler vardır?" diyordu.

Ah, eğer Suat ve Süreyya arkalarında bastonuyla otları kırbaçlayarak gelen, ara sıra birkaç sözle sohbetlerine katılan yahut gördükleri şeyler hakkında bir fikir beyan eden ve hatta şen görünen Necip'in ruhundan neler geçtiğinden şüphe etselerdi onu ne kadar iğrenç bulurlardı ve Necip, işte kendisi de kendinden iğreniyor ve asıl ona bu azap veriyordu. Yine o düşüncelerin sesi yükselerek, "Lakin herkesin hayatında da böyle başkalarının iğrenç bulacakları anlar vardır" demek istiyordu. Fakat onu öldüren, herkesten çok kendisinin kötülüğüydü. Kendine saygı duyamamak kadar ona acı çektiren hal yoktu. Kendinden korktuğu, ruhunun karanlığından bir tiksinti duyduğu zamanlar, "Ah, ne iğrenç bir muammayım!" diyerek kendindeki bu iki ruhu, bu bazen hep mavi ve saf, fakat çoğu zaman böyle kana bulanmış, murdar ruhları düşünür, daimi bir ses olmak üzere içinden kendine "Canavar!" diye hitap eden bir vicdan bulurdu. Etrafında hep çirkinlikler, hayvanlıklar görmesi, bunları kendinde bulmak kadar onu öldürmüyordu. Kendi o kadar yüceliklere tutkun olduğu halde bu kötülüklerden arınmazsa başkaları ne olur, diye düşünerek kendinden kaçmak ister; masumiyet hayvanlıkla zincirlenmiş gibi onda daima boğuşurlar, hiçbir zaman yapmadan evvel, yaparken ve hele sonra ateşler içinde yanmadan başkalarının kendiliğinden yaptıkları basit kötülükleri bile yapamazdı.

Birden Suat döndü:

— Susuyorsunuz siz, dedi.

Necip bir yalan bulmak için sıkılarak:

— Şöyle bakıyordum, dedi.

Sonra ilave etti:

— Galiba gelirken gördüğümüz küçük tepeye çıkıyor. Neydi o... Servi Burnu mu diyorlar, ne diyorlar?

Suat şemsiyesiyle göstererek:

— Şurası mı? diye sordu.

Süreyya kopardığı bir çiçeği ceketinin iliğine iliştirmekle meşgul:

— Ha, Servi Burnu, dedi, gidelim mi? Zannederim daha vakit var.

Ve oraya çıktıkları zaman rüzgârın sönmüş, denizin gümüş bir rehavetle bayılmış olduğunu gördüler; zeminin dalgalanmaları dağıldıkça içeri doğru tepeler, gittikçe sıralanan bayırlar, sonra dağlar ortaya çıkarıyor ve her noktası tatlı yeşil bir çimenle baştan aşağı örtülmüş görünüyordu. Oradan ta Hisar'a, Kanlıca'ya kadar görünüyor, ikisi arasında akan mavi suların dumanları içinden Boğaz'ın bükülerek, kıvranarak dolanan yolu fark ediliyordu. Güneş, Tarabya'nın üstünde, bir aynada görülüyormuş gibi kamaştıran ateş beyazıyla bir güneş değil, sınırsız şekilsiz cehennemî bir levha gibi ufku bekliyordu. Kıyıdan geçen bir römorkörün ağır adım sesleri sayılıyor, ılık hava esintisiz, hareketsiz uyukluyordu.

Suat biraz yüksek olan kenara yaklaşmış, "Oo!" diyordu. Hep birlikte oraya gittiler. Sığ sahilde kaya parçalarını gösteriyordu. Buranın camgöbeği kumları üstünde denizin kıvrımları gümüşlenerek hareleniyordu. Derinliklerindeki en küçük taşlar bile elle gösterilerek sayılacak kadar berrak olan deniz, gitgide yeşili mavileşerek uzuyor, kırmızı rengiyle denizi boyayan dubadan sonra karşı sahile gittikçe kâh yeşil, kâh mavi, kâh mor, uzuyordu.

Suat gülerek ve burundaki taşları, suyun altında görünmeyen kayaları göstererek:

— İşte şurası tehlike burnu! dedi. Bütün gemiler Boğaziçi'nin dehşetli fırtınalarında buradan korkarlar.

Necip soruyordu:

— Acaba sandallar da mı?

Süreyya karşıda Büyükdere rıhtımı önünde durularak dere gibi sahilin bütün binalarını koynuna alarak yansıtan denizden başını çevirip bakarak güldü:

— Galiba yalnız sandallar... Hatta durgun havada bile... Zannederim asıl durgun havalarda... Baksanıza...

Eliyle geniş bir hat çizerek bir dalgasız denizi, bir esintisiz gökyüzünü gösterirken Suat gülüyor, Necip'e bakıyordu:

— Gemici bey keşif yapıyor, harita çizecek olmalı...

Süreyya omuzlarını kaldırdı:

— Unutuyorsunuz ki sandal, yürümek ve bizi taşımak için rüzgâra muhtaçtır. Şimdi nasıl gideceğimizi düşünün. Bakınız puf yok...

Suat dudak büktü:

— Kürekleri siz çektikten sonra... Çünkü dünya şahittir ki bu işin içinde hiç suçsuz iki kişi varsa Necip Bey ile biz ikimiziz...

Süreyya düşünüyor, bir karar veremiyordu. Sonra dedi ki:

— Buradan kürekle Tarabya'ya geçer, oradan bir arabaya bineriz; sandalı da bırakırız, Yenimahalle'ye ağır ağır gelsin.

Necip başını sallıyordu. Acaba akıntı izin verecek miydi? Tarabya'ya geçmek için galiba biraz yükselmek gerekirdi. Ya sonra?

Suat gülüyor, "Gemici bey akıntıyı unuttu!" diyor, Süreyya'nın fikrini savunmak için söylediği sözleri gürültüye, haksızlığa boğmak için uğraşıyordu. Süreyya haykırarak, "Yenimahalle'ye kadar çıkmak daha kolay değildir ya?" demek istiyordu. Sonra karar verildi ki bu sahilde sular yukarı olduğu için yükselecekler, oradan Yenimahalle'ye kürekle geçeceklerdi.

Suat şemsiyesini sallayarak:

— Her halükârda şimdiden sandala girmeliyiz, yoksa bu gidişle galiba yemeği denizde yiyeceğiz.

Sonra yürürken kocasının koluna girip, eliyle şurada burada rüzgârla atılmış kalmış olan tül dalgaları gibi dumanları göstererek ve kısık bir sesle sokularak:

— Bunlardan korkmuyor musunuz? diye sordu.

Süreyya bu sesten, bu sokuluştan memnun:

— İşte kadınların gemiciliği bu kadar olur! diye eğleniyordu. Onlar sadece ağırlık vermeyi bilirler, hele yorgun olurlarsa... Başka çare yok Suat, gemici karısı gemici olmalıdır. Yoksa ben kürek çekerken yalnız safra[1] olmayı elbet sen de istemezsin.

---

1 Deniz taşıtlarında dengeyi sağlamak için konulan ağırlık.

— Eğer gemicilik rüzgârsız kalıp geceyi denizde geçirdikten sonra yağmura tutulup hastalanmaksa...

Süreyya gülerek:

— Ah kadınlar, dedi. Eksik söyledin Suat, bir kere gelecek belalardan bahsettiniz mi, merdiven gibi yükselerek arkası gelmez. Hasta olmak, yataklarda sürünmek, hortlamak... sonra... ne bileyim, gebermek demeliydin! Allah insanı sizin elinize düşürmesin, hele dilinize hiç!

Suat kolunu kurtararak ve şuh bir gülüşle dişlerini göstererek:

— Elimiz mi, dilimiz mi? diye tekrar etti. Bizim elimize ha... Lakin bizim elimiz olmasaydı siz ne olurdunuz bilir misiniz?

Süreyya şüpheci bir şekilde başını sallayarak soruşturuyordu. Suat saydığı şeyleri anlatmak için yüzünde dargınlığını göstermek isteyerek:

— Şu burundaki kayalar kadar vahşi, somurtkan, sümsük!

Süreyya kahkahalarla gülerek, "Aman neler, neler..." diyordu, sonra hiddetle döndü:

— Ya siz, dedi. Ya siz, ya siz?..

Karı koca tekrar yan yana geldiler, Necip onların söylediklerine artık dikkat etmeyerek kendi kendine, "Evet, sizin elleriniz!" diyordu, "Ben de onun için mi böyle vahşiyim acaba?" Sonra başını sallayarak, "Beni bu hale getiren sizin elleriniz, o sizin dokunuşunuzdaki inceliğe, kadınlığa bakarak insanın ağlamak istediği güzel kadın elleri değil mi?" diye düşünüyordu. Fakat acaba hasta eden eller olduğu gibi iyileştiren, hayat veren eller de var mıydı?

Sonra Suat'a bakarak içinden, "Acaba senin ellerin gibi yüce eller bu yaraları sarabilir mi?" diye soruyordu. Eğer Süreyya da kendi gibi bir hayat yaralısı olsaydı Suat gibi bir kadının öyle bir yarayı tedavi etmekte etkisini görecekti; fakat Süreyya, kendini neşelerinde, saadetlerinde bile öldüren o hastalığın zehrinden uzak bir ruh, temiz, bihaber bir ruhtu.

Birdenbire Suat durdu, kocasıyla konuştuğu söze devam ederek yanlarına gelmesini bekledi, "Allah aşkına Necip

Bey..." diye iddialarına katılmasını rica ediyordu. "Erkekler mi olmasa kadınlar kötü olurdu, kadınlar mı olmasa erkeklerin hali yaman olurdu?" Bunu soruyor, cevabını merakla bekliyordu.

Necip gülerek dedi ki:

— Bütün fikrimi söylememe müsaade eder misiniz Suat Hanım? İkisi de olmazsa daha iyi olurdu. Fakat şimdi mademki ikisi de var, ona göre fikir vermeli. Erkeğine, kadınına göre bu konuda muhtelif fikirler verilebilir. Erkekler var ki olmasalar iyi olmazdı, fakat kadınlar da vardır ki olmasalar hiçbir şey olmazdı. Elem de, saadet de...

Suat dönerek Süreyya'ya, "Gördün mü?" diyordu. Necip devam etmek istedi:

— Fakat sonra öyle kadınlar da var ki...

Süreyya gülerek Suat'ı zorluyor:

— Devamı var, devamı var... Onu bekle, diyordu.

Onlar iddialarını sürdürerek, gülüşerek, haykırarak devam ediyorlardı, Necip arkada sersem, perişan gidiyordu. Kadınlar... Onların hepsinden şüphe etmek... "Ah ihanet!" diyordu; şimdi, daha şimdi Suat'ın kendine bakan gözlerindeki derin, sonsuz masumiyet, kendi kirli hayal gücünün bile tek bir leke göremediği o temiz, saf yüz onu eritmiş, ruhunu ezmişti.

"Bu bakış, dünyada böyle bakışlar da var... Ah, bana böyle bir bakış, bana böyle bir yüz... Ben kurtuldum!" diye inliyordu.

O zaman bazen ilkgençliğindeki gibi bir Necip olup hayaller kurdukça düşündüğü o ruhunun eşini, arzularının kadınını, hep kusursuz canlandırdığı o genç kızı düşünmeye başladı. Bütün hayalî güzelliklerle süslediği halde bile ona bu kadar saf ve hassas, bu kadar temiz ve nurlu bir bakış verememişti. Suat elbette onun kadar güzel olmadığı, onun kadar mükemmel bulunmadığı halde de böyle hayalinin yetişemediği güzelliklere sahipti. Onun ruhu ne kadar, ah ne kadar temiz olmalıydı!

Şimdiye kadar böyle kendini masumiyetiyle, sakinlik ve yumuşaklığıyla, iyiliğiyle büyüleyen gözler görmediğini dü-

şünerek, "Ya nerede göreceğim?" diyordu. Hep tanıdığı kadınları düşündükçe ya sefaletin sevk ettiği namus pahasına olan servet ve tantana içindeki kızları yahut salon hayatının çeşitli nedenlerle solmuş evli kadınlarını görüyor, "Pislik içinde temizlik aramak... Bulunmayacağı bilinen yerde inci avlamak..." diye gülüyordu. Böyle yüceliklere meyliyle, kocasına bağlılığıyla temiz ve nurlu kalmış kadınların ne kadar nadir olurlarsa olsunlar niçin bulunamayacağını kendi kendine soruyordu.

Sonra şüphe tekrar tırnaklarını çıkarıyordu. Namus ve masumiyet hakkında bir sürü birbiriyle çatışan düşüncesi vardı ki kısmen fikirlerinden, kısmen gözlemlerinden oluşan şeylerdi. Bunları uygulamak istiyordu ve böyle saflık ve melekliğin mümkün olmasını, bunun kendine tesadüfünü kabul ettiği halde de bu saflık ve huzur içinde ruhundaki meçhuliyet ihtiyacıyla ne yapacağını düşünüyordu.

Birdenbire Suat yine döndü:

— Canım, siz hâlâ susuyorsunuz, dedi.

Bu, sandalın iskelenin yanında göründüğü zamandı. Süreyya ilerlemiş, sandalcıya işaret etmişti, arkadan Necip ile Suat rastgele konuşarak gelirken Süreyya'nın sandala atlayıp yelkenlerle, iplerle meşgul oluşuna bakıyor, gülüyorlardı. Suat Süreyya'ya seslenerek:

— Nafile bey, nafile! diyordu. Herkes cezasını çekmeli... Küreklere sarılmaktan başka çare yok.

Necip sandala girmek için Suat'a yardım ederek:

— Hava bu kadar durgun olunca onu galiba hepimiz yapacağız...

Palamarları çözdüler, sandalcı kancayla rıhtıma dayandı. Yelken bir dalgalanarak sandal denize açıldı ve ilk hız geçtikten sonra durdu.

Süreyya gülerek, "Çala kürek bakalım... Suat sen de dümene geç" diye kürek çekmeye girişti.

Suat başını sallayarak ve dümeni kullanmak için şemsiyesini sağlam bir yere koymaya çalışarak, "Şemsiyemi koymak için yer bulmak mümkün değil ki" diyordu.

Kürekler o kadar büyüktü ki kolay idare edilmiyordu; Süreyya bunlarla uğraşırken, "Kürek çekmiyorsun ya, şükret!" diyordu. Sandal ağır ağır ilerledi.

Suat birdenbire, "Oh bakınız..." dedi. Güneş Büyükdere koyunun üstünde hafif dumanlar arasında kırmızı bir kristal gibi heybetli, kararıyordu. Etraflarını serin bir deniz havası keskin kokusuyla sarmıştı; deniz uzakta bir pervane sesiyle homurdanıyor, arkalarında Tarabya'ya doğru bir gümüş parlaklığıyla, yumuşak ve munis dalgalarıyla akıyordu.

Tekrar kürek başladı, Süreyya ara sıra Suat'a dümeni anlatıyordu, Suat, "Böyle mi?" diye söyleneni yapıyordu. Servi Burnu'na kadar böyle yükseldiler. Necip, "Tam on sekiz dakika" dedi. Biraz daha gayret ettiler.

Suat, "Siz günbatımını görmüyorsunuz ki" diyordu. Şimdi Büyükdere koyu, ateşli bir parlaklıkla kadifelenmişti; güneş Bentler'in vadisi üstüne iyice inmiş, köşe bucağı dumanla, karanlıkla dopdolu olan yeşilliklerin üstünde dumanlarla boğuşarak, kanlı, bulutlu, bütün yuvarlaklığıyla titreyerek batıyordu.

Necip, "Nur içinde yüzüyoruz!" dedi. Suat ilave etti, "Duruyoruz demek gerekir." Tekrar küreğe asıldılar. Dalgalardaki renkler gittikçe morararak sönüyor, deniz bir cam durgunluğuyla uzanıyordu.

Arkalarında tufandan gelme bir ses inledi, hep birden uyandılar, heybetli bir geminin bir canavar, bir arazi parçası hücumuyla üzerlerine doğru geldiğini, pervanenin kestiği suyun korkunç bir şelale homurtusuyla inlediğini gördüler. Suat sararmış, dümeni şaşırmıştı, "Aman, vallahi battık!" diyordu; Süreyya'nın verdiği kumandayı yanlış yapıyordu. Süreyya sıçradı, dümeni bastı, küreklere sıkı asıldılar ve gemi ancak on metre açıklarından, kestiği suyun içinden yeraltı gürültüleri çıkıyor gibi, korkunç, canavar geçti. Süreyya Suat'a gemiyi göstererek, "İşte erkekler olmasa kadınlar ne olurdu, bak..." dedi.

Suat başını sallayarak:

— Zarar yok, yok, fakat yalnız kalsam bu tekneyle ben buraya çıkmazdım ki, diyordu.

Necip:

— İşin doğrusu yine benim söylediğimdir. Ne biri, ne diğeri, dedi.

Yenimahalle daha uzun sürdü.

Eve girdikleri zaman yorgunluk, bekleyiş sebebiyle o rahat hepsine akıl almaz bir saadet gibi oldu. Yemek, ona kadar bekleyen mideler tarafından büyük bir minnettarlıkla kabul edildi. Necip ile Suat bir olmuşlar, sandal bahsini dillerine dolamışlardı. Bunun için Süreyya hiç o bahse yanaşmıyor, onların yanında hep mağlup oluyordu. O asıl, "Bugün ters oldu, bir de rüzgârlı havalarda..." demek istiyordu; fakat Suat, "Bir daha mı? Bizi elbet bu kadar saf zannetmezsin" diye gülüyordu. Süreyya, "Size akşama kadar burada oturup altı buçukta gidelim demedim mi ya? Herkes bilir ki rüzgâr günbatımına doğru söner" demek istiyor, fakat Suat'ın çatalını kaldırıp "Sessizlik!" diye hükmetmesine gülerek razı oluyor, boynunu bükerek, "Hakkınız var" diyordu.

Yemekten sonra yine bu konu açıldı. Suat sandalı, yelkeni, denizi, rüzgârı hep Süreyya'ya veriyordu; öteki büyük bir şükranla kabul ederek yalnız gezmenin iyiliğini anlatıyor, çok sevdiğini söylüyordu, "Sen evinde otur da muhallebi pişir" diyordu.

Ay bu gece masum hilaliyle o kadar saf ve bakir, deniz o derece durgun ve atlastı ki suskunluk ve hayret üstün geldi. İnce ışık çizgisiyle lacivert semanın derinliklerinden lacivertleşiyor, ışığına biraz karanlık yayılıyordu. Sonra mavi dumanlar doluyordu. Uzun uzun, bu dumanların altında aşkla aya bakan uzaktaki tepelerin hüznüne karşı sustular. Mehtap balkona çatının gölgesinden geçerek sönük ve ölgün girebiliyordu. Birbirlerini bir gölge gibi fark ediyorlardı.

Süreyya uzun bir sandalyeye uzanmış, gözlerini bir yere dikmiş, düşünüyordu. Suat balkonun bir direğine dayanmış bakıyordu. Necip bu ılık gecenin nefesleriyle gelen baygınlık içinde dalgın, bütün bugünkü düşüncelerinden geçip netice-

de karar kılarak öyle bir kadın için derin özlem hisleri içinde dalıp kalıyordu. "Uyuyor musun?" diye bir sesin fısıldadığını hissetti, titredi. Suat'ın seslenişine başını kaldırıp bakınca bunu kendine değil, kocasının sandalyesine eğilmiş, ona sorduğunu gördü.

Bu seste öyle sıcak bir kucaklayış, öyle zevklerin hatıralarıyla titrer bir mahremiyet ahengi vardı ki bütün bu karı koca samimiyet ve saadetini gösteriyordu. Birbirine böyle "sen" diye hitap etmenin bahtiyarlığını şimdi anlamış, kendine sesleniyor zannettiği Suat'ın sesindeki sıcaklık onu eritmişti. Şimdi bu seslenişin kendine olmadığını anlamaktan mahzun, kahroldu. Ah bulsaydı, kendine bu sesle, bu bakışla "sen" diyecek kadını bulsaydı...

Onlar karanlıkta birbirinin koluna girmişler, "Müsaade var mı?" diye çekilmek için ondan izin istiyorlardı. Yalnız kaldığı zaman kalkıp ilerledi, balkonun kenarına dayandı, "Evet, bu bakışı, bu sesi, bu kadını bulabilsem..." diye tekrar etti.

Etraftan yayılan beyaz bir sis hattı, sahillerin yanından, alçak, yavaştan sokuluyor, deniz mehtabın gümüş çizgisi altında karanlık, vahşi susuyordu. Bu sessizliğin içinde, karanlık içinde donuk beyazlığı fark edilen sisle ötede parıldayan gümüş hatta karşı, karanlık bir ses, bir ishakın feryadı, muntazam, iniltili sürükleniyordu. Birdenbire kendini bu yalnız sesle, sesin derinden acı acı inleyişiyle o kadar uygun buldu ki uzun uzun onu dinledi.

— Evet, tıpkı ben, diyordu. Eğer bütün ıstıraplarım bir ses bulsaydı hiç şüphe yok ki bu kadar vahşi, bu kadar merdümgiriz, bu kadar bedbaht olur, bu kadar ümitsiz ve karanlık olurdu.

Ve tekrar yatmak, tekrar yalnız odasına gidip uyumak gerekiyordu. Bu hayat ona idam anını bekleyenlere mahsus, öldürücü bir yavaşlıkla geliyordu ve nasıl onların ruhu ara sıra birdenbire yerlere sürünerek ölen ümit titremeleriyle çırpınırsa, kendinde de içten bir titreme, ruhunda birdenbire yerle bir olan bir istek, bir kadın isteği, o sesin, o bakışın kadını hakkında bir başarı arzusu titriyor, titriyor, onu bitap bırakıyordu.

Suat, ara sıra gözlerini dikişinden kaldırıp yeşil köpüklü denizde beyaz yelkeniyle uçan kotraya bakarak, dalgın, yalnız, meşguldü. Kalbi sürekli bir çarpıntıyla onu işini bırakıp gözleriyle sandalı takip etmeye ve aramaya yöneltiyordu. Süreyya'nın verdiği teminata rağmen şiddetli rüzgârlarda teknenin devrileceğinden korkuyordu.

Sandalın geldiği günden beri Süreyya rüzgâr buldukça fırsatı kaçırmıyor, hemen balkona çıkıp sandalcıya sesleniyordu. Bu ses, Suat'ın şimdi hayatının kâbusu olmuştu. Sessiz sakin hayatında bir fırtına merhametsizliğiyle tekrarlanıyordu. Önce beraber olmak için beraber çıkmak istemişti; fakat deniz onu harap ediyor, günlerce sersem bırakıyordu. Onun için burada karşıdan onun gezdiğine bakarak, bin heyecanla beklerdi. Kendini aldatmak için eline aldığı dikiş, bazen dalgınlıktan yanlış olur, sonra sökmeye mecbur kalırdı. Süreyya her zaman kendini götürmeye uğraşırdı. Önce bir iki gün ilk sersemliklerin geçtiğine güvenip, onun sözünden de çıkmak istemeyerek gitmişti, fakat tekrar ettikçe baş dönmesi o kadar çoğalmıştı ki artık mümkün değildi. Hatta havalar iyi oldukça bile hatırlamakla midesi bulanıyordu.

Eğer tehlikeden korkmasaydı Süreyya'nın kendini bırakıp gidişine yine memnun olacaktı, onun canının sıkılmasından pek endişe ediyordu. Hayatını sadece kendi varlığıyla dolduramadığını hissetmeye başladığı zamandan beri eğlenmesi için her şeye razı olmuş, ta ruhunun derinliklerinde sızlayan ufak bir yarayı yalnız kendisine saklayarak susmuş ve sabretmişti.

Buraya geldikleri zaman sandal bahsi olmadığından, yenilik ile bir ferahlık ve heves ortaya çıkmıştı; fakat her gün o parlaklık biraz daha soluyor, o ferahlık biraz daha şişiyor, her gün biraz daha iniyordu. Bazen bunun sonunu bir çukur gibi, hayalinde birden kararan sonsuz ve karanlık bir boşluk gibi görüyor, bir ürpertiyle üşüyerek üzülüyordu.

Gözleri dalgın, dikişini dizlerine bırakmış, zihnini yırtarak geçen bu fikir üzerine, "Ne yaparım yarabbim, ne yaparım?" diye düşündü. Ne olacağını kesin, eksiksiz olarak görmemekle beraber o çukur hissi onu korkutuyordu. Bu korku ona sadece Süreyyasız, onsuz kalmak şeklinde görünüyordu. Tekrar başını kaldırıp denize baktı, gözleriyle uzun uzun sandalı aradı. Ve onu nihayet orada, dalgaların arasında, köpüklere bulanarak, bir tarafa eğilmiş yatmış, kırmızı bayrağı rüzgârla çırpınarak, o tarafa doğru geliyor görünce tekrar kalbi hopladı. Süreyya'ya şikâyet edemiyor, onu engellemek istemiyordu; kendisi anlasaydı, ah Suat'ın kalbinde ne elemler, ne hasretler olduğunu anlasa da öyle hareket etseydi...

Evde kalırsa daha çok canı sıkılacağından korktuğu için cesaret edip bir şey söyleyemiyor, küseceğinden, hiddetleneceğinden korkuyordu. Fakat bir gün sandaldan da bıkacak değil miydi? Sandal da onu sıkacaktı, o zaman ne yapacaktı?

Tekrar o yara, o küçük yara feryat etti. Ah, niçin ona yetmiyordu? Niçin ona her şeyi unutturamıyordu? Erkek kalbinin kadınların kalbinden daha fazla istekli olması bir haksızlık değil miydi?

Buna karşı sükût ve tahammülden başka yapılacak bir şey olmadığını düşünmek ve sükût ve tahammülün bu kadar güç bir şey olduğunu görmek onu eritiyordu. Önceleri ricaya lüzum göstermeyen Süreyya, şimdi gittikçe artan şakacı bir tavırla her arzusuna karşı gelebiliyor, Suat'ın istemediği şeyleri bile yapıyordu. Bu şakalar her türlü görünüşün üstünü güzelce örterek işi ciddiyetten kurtarıyordu. Ne olursa olsun ricası kabul olunmuyor ve arzu etmediği şey yapılmış oluyordu. Halbuki onun için Süreyya'nın henüz ortaya çıkmamış arzularını bile gözlerinden okumak bir zevk, saadet mertebesinde bir şeydi.

Bazen kendisini böyle mustarip, şikâyette haklı saymanın bir haksızlık olduğunu iddia etmek isterdi, fakat küçük birtakım olaylar, yalnız tekrarlanıp devam etmesinin sonucu olarak, kendini üzdükçe bu iddia son bulurdu. Kendinde kocasına karşı bazen bir dargınlık görüyor, sonra böyle biriken

dargınlıkların Süreyya'nın bir samimi anıyla, bir okşayışıyla yok olduğunu görünce ona ufak haksızlıkları için değil, kendisiyle ilgilenmediği için gücendiğini itiraf ediyordu.

Hizmetçi kızın, "Necip Bey geldi" demesi, bu yalnızlık, bu endişe arasında ona birden sevinç verir gibi oldu. O kadar bunalmıştı ki Necip'in bu ansızın gelişi onu pek memnun etti, "Ah ne iyi ettiniz de geldiniz vallahi!" diyordu. Necip elinde bir tomar kâğıtla ayakta durarak Süreyya'yı soruyordu. Suat eliyle denizi gösterdi. Necip, "Hâlâ sandal paralanmadı mı Allah aşkına!" dedi. Suat, "Aman ne diyorsunuz?" diye kalbini tutuyordu. Necip gülerek, "Yok efendim, hani şu bir gece bir bora çıkar da..." diye düşüncesizliğini tamire uğraşıyordu.

Suat, "Çağıralım mı?" diye balkona geçerek, elinde dikmekle uğraştığı gömleği, karşıdan yukarı doğru geçmekte olan sandala uzun uzun salladı. Necip, "Acaba görür mü?" diye soruyor, Suat susarak Süreyya'yı çağırmak için bir bahane bulduğundan memnun, bu memnuniyet için Necip'e müteşekkir, ara sıra durup sonra tekrar sallıyordu. Birdenbire sandalda bir başka hareket görüldü. Yelkenin yapraklanarak sandalın döndüğünü, sonra oradaki buruna doğru gelmeye başladığını gördüler.

Suat, "İşte geliyor" dedi.

Necip elindeki kâğıtları sallayarak kendini göstermek istiyordu.

Beklerken oraya oturdular. Necip niçin beraber çıkmadıklarını soruyordu, Suat bu soruya hafifçe kızararak ve sebep söylenince Süreyya'nın o halde bile kendini yalnız bırakmasını garip bulmasından utanarak, "İşim vardı da..." dedi, sonra yalan söylemekten daha da mahcup ilave etti, "Deniz de tutuyor da..." Ve sonra kızardığını göstermemek için, "Onlar ne?" diye kâğıtları gösterdi, Necip elindekileri uzatarak, "Sizin için..." dedi.

Suat kâğıtları açmakla meşgulken Necip ayakta ona bakarak şu notalar için ne kadar telaş ettiğini düşünüyordu. İki sefer de unuttuğu için bu sefer mutlaka getirmeye karar vermiş-

ti: Sabah vapuruyla Boğaziçi'ne gitme niyetindeyken vapurda aklına bunlar gelince dönmeye mecbur olmuş, Beyoğlu'na çıkıp onları almak, yemek yemek için öğlene kadar kalmıştı.

Suat sevinçle, "Oo, bunlar nota..." dedi.

Necip, notasızlıktan şikâyet ettiği için getirdiğini söyledi.

Suat memnun, birer birer karıştırıp isimlerini okuyordu:

— Oo, *Norma, Othello, Manon Lescaut, Ernani, Lucrezia Borgia, Sapho, Romeo ve Juliet*... Ah ne güzel! Bu da Gounod'nun... Ah ne güzel! Fakat ne güç yarabbim, ne güç! Ben bunları beceremem ki... Mümkün değil...

Sonra birtakımlarını daha açtı:

— Oo, bunlar burada vardı ya... *Traviata, Faust, Carmen, Mascotte, Rigoletto*... Bunlar burada hep var... *La forza del destino*...

Necip hepsi hırpalanmış olduğu için tekrar aldığını söyledi. Suat o kadar memnun ve müteşekkir kalmıştı ki Necip de memnun oldu; sonunda Suat teşekkür ederek, "Artık uzun baş ağrılarını hak ettiniz" dedi.

— Ben de onu rica edecektim.

Aşağıdan Süreyya'nın sesini işittiler, balkonun kenarına çıktılar. Süreyya sandalda, sıradan bir elbise, güneşten kavrulmuş bir yüzle yukarı bakıyor, fesini sallayarak, "Hoş geldin bakalım, bir haftadır neredeydin a kuzum?" diyordu. "Haydi gel, gezelim" dedi, sonra Necip'in başka güne ertelenmesi ricası üzerine kendi yukarı çıktı.

— Başka gün filan diye yine yarın kaçarsan, diyordu, malum ya, artık Suat'la kararı verdik... Kapının anahtarı elimizde...

Necip gülerek:

— Ben görmeyeli iyi yanmışsın, diyordu.

Suat serzenişle:

— Bir haftadır sandaldan çıktığı yok ki... Ben de öyle kavrulacaktım ya... Fakat ciğerlerim kopuyor zannettim... Sandal dalgaların arasında küt küt baş vurdukça... Fakat burada kalmakla daha rahat oluyorum zannetmemeli... Akşama kadar bin telaş, bin heyecan...

Süreyya fesini bir tarafa atarak:

— Malum ya Necip, dedi, kadınlar daima heyecan, daima telaş ederler, daima sinirleri rahatsızdır ve başları ağrır...

Sonra elini tutup sıkarak:

— Ee, sen hoş geldin bakalım. Ne haber? Bir haftadır ne yaptın, nereleri gezdin? dedi.

Necip anlattı, buradan gittiği cumartesinden beri ne yaptığını söylüyordu. Önce, "Büyük haber!" diye bağa gittiğini söyledi. Bir gece o "taş ocağına" gitmişti. Hacer pek merak ediyordu. Hatta birkaç gece için gelmek bile istiyordu. Fakat Fatin'in bu aralık işleri o kadar çokmuş ki getirdiği büyük defterlerle geceleri bile meşgul oluyormuş...

Süreyya gülerek, "Gitmeye ihtimal kalmasın diye yapar" diyordu, sonra soruyordu:

— Annem niçin gelmiyor?

Suat, o hep anlatırken elindeki notalarla meşgul, başını kaldırdı:

— Evet, evet, hanımefendi gelecekti, söz verdiydi?

Halbuki beyefendiden kurtulmak imkânı olmadığını hepsi biliyordu; beyefendi bir kocadan ziyade bir efendi olan kocalardan olduğu için hiç kimsenin keyfine bir saatini feda etmek istemediğinden, hanım bir iki gün gelip burada kalamıyordu. Haber göndermişti, o kadar gelmek istiyor, fakat mümkün olamıyordu. Asıl o, kendileri niçin gelmiyorlar diye soruyordu. Hacer, "Kışa gelecekler ya, şimdi niçin uğrasınlar?" diyordu.

Süreyya kabararak:

— Kışa mı? Öyle budala bulurlarsa... diyordu.

Sonra Necip'e de sorarak:

— Biz kışın da burada oturuyoruz, değil mi, ne dersin Necip, olur mu acaba?

Necip pek doğru buluyordu, kışın buraları bütün bütün tenhalığıyla o kadar hoş olurdu ki... Başını çevirip Süreyya'ya bakarak:

— Sadece can sıkılır, diyordu. Kitap, kitap, kitap... Dünyanın bütün gazetelerine abone olmalı... Bir hafta gelen ga-

zeteleri öbür haftaya kadar okuyamamalı... Sonra, havalar iyi olunca...

Süreyya da asıl onun için istiyordu, havalar iyi olunca, yazın tozundan, sıcağından gezilemeyen bütün bu civarın ormanları, koruları hep gezilir, keşfedilirdi. Balıkçılık da vardı, hem kim bilir daha neler çıkardı?

Sonra Fatin'i sordu:

— O ne yapıyor bakalım, ne söyledi? dedi.

O da Süreyya'yı merak ediyordu. Necip'e, "Borç kaça çıktı acaba?" diye sormuştu; yazın borç edip kışın İstanbul'da pinekleyerek ödemek ona pek tuhaf geliyordu. Sonra pantolonunu çekerek, "Gençlik, heves... Ne olacak?" diyordu.

Süreyya Suat'ın elinden kâğıtları alarak:

— Miskin herif... Kışın buldular, budala gibi oraya kapanacağız, diye mırıldandı.

Dalgın dalgın notaları karıştırıyordu. Sonra onları ilgisizce bir tarafa bırakarak, "Başka ne haber, dedi, sen vaktini nasıl geçirdin?"

Necip kayıtsızca, "Her zamanki gibi!"

Fakat yalan söylüyordu, çünkü bir haftadır her tarafta gezdiği halde hiç bu kadar sıkılmamıştı. Önce Beyoğlu'na gitmiş, oranın mevsimi olmadığına kabahat bularak Ada'ya geçmişti. Üç gece orada otelde kaldı. Otel hakikaten seçme bir halkla tıka basa doluydu. Kalabalık önce kendisini oyalar gibi oldu. Tanıdığı birkaç kişiyle görüştü, bazı yenilerle tanıştı. Ve bir süre orada epeyce bir zaman geçireceğini sandı. Önce kafile kafile dolaşmalar, Hıristolar,[1] Nizam[2] yolları onu eğlendiriyor, bir ressam ailesinin üç kızıyla hoş vakit geçiriyordu; fakat sonra birdenbire dönerek tekrar bu hayattan bir iğrenme geldi. Herkesle konuşurken, gezerken, susarken kalplerindeki bütün duyguları abartılarla siyahlatarak keşfetmekle onlardan ve kendinden bir iğrenme hissediyordu. Herkes samimiyetini bir başka zamana saklıyor-

1 Hıristos Tepesi: Büyükada'nın kuzeyinde, Hıristos Manastırı'nın bulunduğu İsa Tepesi olarak da bilinen tepe.

2 Büyükada'nın kuzeyinde yer alan koy.

muş gibi burada sanki hususi bir kimlik oluşturuyorlardı. Böyle bile bile biriyle görüşürken, ondan birtakım itiraflar dinlerken, her şeyin, sözlerin, tavırların, sesin, evet sesin bile sahte, mevki için, o zamana göre alınmış şeyler olduğunu görmekten doğan bir tiksintiyle sonraları yemeğini yer yemez balkonun bir köşesine çekilmeye başlamıştı.

Ve içinde daima bir çırpınma, ruhunda daima bir heyecan titreyişi vardı; o sese, o bakışa ait bir heyecan ki etrafındaki kadınların böyle şeylere ne kadar uzak olduklarını görmekten tiksiniyor sanılırdı... Bütün bu sıkıntı ve kasvetin arasında bir sevinç, durup dururken hücum eden bir neşe oluyordu ki ne olduğunu düşündükçe sebebini bulamıyordu. Merak ediyor, bu sebebi arıyordu; hayatında yapacak, kendini mesut edecek hiçbir şeyi yoktu; o zaman birden Boğaziçi'ni görüyordu: Evet bir orası vardı, yalnız oraya giderse sıkılmayacağını hissediyordu. Fakat bunun için bu kadar heyecanı fazla görüyor, onu başka bir sebebe bağlamak istiyordu. Her halükârda orayı şiddetle arzu ediyordu. Oranın mahmur ve çiçekli ufukları, yıldızlarla dolu semaları, berrak ve yeşil denizleri... Hep onları istiyordu; onları, özellikle orada, o saflık ve masumiyet içindeki manevi hayatını istiyordu. Cumartesi ancak öğle yemeğinden sonra koyuvermişler, hafta içinde yine beklediklerini söylemişlerdi. Onların söyledikleri gibi yapmanın pek de saygıya uymayacağını itiraf ediyordu. Ve bu ufak bir mücadele oluyor, ruhu orasını isterken saygı engelliyordu; bu mücadele bir hafta devam etti.

"Perşembe günü giderim..." demiş bulundu ve bu kararı verdikten sonra o günü garip bir heyecanla bekledi. Artık rahatsızlığı geçmiş, sadece beklemek kalmıştı; önceki kadar rahatsız olmamasının bir sebebinin de bu perşembe günü gitmek olduğunu görünce şaşırıyor, pek zihnini meşgul etmediği, derinleşmediği halde de düşündükçe, "Garip, garip..." diyordu.

Perşembeye kadar Ada'da duramadı; oraya pazar günü geçmişti, salı günü oradan çıktı. Hiç olmazsa yukarıya havadis götürmek için bağa gitmek istiyordu. Bağda daha fazla

boğuldu, orada önceki gibi neşe kalmamıştı. Evvelden ayda yılda bir oraya uğradıkça sıkılmaz, güzel vakit geçirirdi; bu sefer bir buçuk gün orada harap oldu. Akşama kadar esneye esneye ölüyordu. Hacer kendisine darılmıştı, "Onlarla bir olup bize oyun edersin ha?" diye ciddi alındığını gösterir bir bakışla bakıyordu. "Artık tabii oraya sık sık gidersin değil mi?" diye soruyordu.

Ve bunu sorarken gözlerinde öyle sabit bir bakış vardı ki Necip bunda kötü bir mana görmekten titredi.

Hanımefendide yine o eski sükûn ve tebessüm, yine o herkes için zihnini ve varlığını adama hali vardı; uzun uzun oğlunu, gelinini soruyor, gidip görüşemediği için şikâyet ederek, "Onlar olsun ara sıra gelmeli değiller mi?" diyordu.

Necip bağda perşembe sabahını güç etmiş ve ilk trenle inmişti, fakat notalar için Boğaziçi'ne ancak öğleden sonra gelebildi.

Ve bu ayrıntıları işine geldiği gibi değiştirerek anlatıp Ada hayatını biraz tantanayla tarif ettikten sonra sustuğunda Süreyya, "Ee, haydi bir yere çıkalım... Gezmeyecek miyiz?" dedi.

7

Necip bu sefer bir hafta mütemadiyen Pazarbaşı'nda kaldı.

Sabahları Süreyya'nın ısrarlarına karşı koyamayarak kotrada ona eşlik ediyordu. Süreyya'nın kotra hevesi kendisine her şeyi ihmal ettirecek raddeye gelmişti. Haziran meltemleri pek çok eğlendiriyordu, her gece havaya bakıp güya yarınki rüzgâra dair tahminlerde bulunmaya çalıştıkça Necip ile Suat birbirine bakarak gülüşüyorlardı. Havanın durgun olması onu kudurtuyor, artık akşama kadar rüzgâr için yönler kollayarak sıkılıyordu; iki defa hava yarı yolda, öğleye doğru kalmış olduğundan saat üç buçukta yemek yemişlerdi. Süreyya buna bir özür bulmak için, "Ne yapalım, her keyfin bir zahmeti vardır!" diye sadece omuz silkiyordu. Bir

defasında Suat da onlara katıldı, fakat öbür günler sandal pek erken çıktığı için işini bırakamayarak gelemedi. Necip bir saat daha beklenirse onun da işinin biteceğini görerek Süreyya'nın bunu yapmayışına şaşıyordu. Geldikleri zaman Suat'ı dikişiyle meşgul, yemeği kendilerini bekler bulurlar, yemekten sonra tekrar balkona çıkınca Süreyya ancak yarım saat sabredebilip nihayet sandalcıya işaret verir, Suat ile Necip kendisini alıkoymak isterler, fakat başarılı olamazlardı... Bir defa bin zorlamayla evde alıkoydular, fakat o gün hep kotra ahıyla ofuyla geçtiğinden onlar da çaresiz kaldılar. "Ben sizin piyanonuza karışıyor muyum, siz de beni bırakın!" diyordu.

Süreyya çıktıkça Suat ile Necip ya karşıda gezinen sandala bakıp konuşuyorlar yahut piyanoyla meşgul oluyorlardı. Bu haziran öğleden sonralarında sandal bahsinden girilerek afaki dolaşan sohbetler esnasında Suat'ın ağırbaşlılığı ve inceliğine hayranlığı, tabiatındaki yumuşaklık ve sakinliğine meftunluğu artıyordu. Sonra piyano onlar için büyük bir eğlenceydi; Suat Necip'in getirdiği notaları sabahları yalnız kalınca çalışıyor, öğrenirse akşamları ona çalıyordu. Bazen öğrendim zannettiklerini onun yanında beceremeyince kızıyor, "Ben işte iki sabahtır sizin için uğraşmıştım..." diye hırçınlanıyordu. *Ballo in Maschera*'dan[1] potpuri vardı ki bazı parçalarındaki incelik ve şirinliğe Necip doyamıyor, "Bunu bir sene mütemadiyen dinlerim..." diye gülüyordu. Bazı parçalar oluyordu ki ilk denemede beğenmemiş bulunuyorlardı, fakat sonra bundan derin bir surette mest oluyorlardı, *Traviata*'dan "Melek kadar saf", *Aida*'dan "Ah benim kederim, sana merhamet versin!", *Faust*'tan "Artık geç oldu, adiyo!" parçaları böyle olmuştu. *Manon Lescaut*, onları en çok büyülüyordu, üçüncü perdenin finali olan "Yok, ben çıldırmışım, bak nasıl ağlıyorum..." parçası birçok kere tekrar ediliyordu. "Ah Manon!" diye Necip şarkıyı söylüyor, piyano ağır ağır inleyerek onlara her şeyi unutturuyordu.

---

1 Maskeli Balo.

Sonra şen havalar geliyordu; *Traviata*'nın girişi, *Carmen*'in marşı, dördüncü perdenin girişi Necip'i bayıltıyordu, "Ah, *Cavalleria rusticana*" diye yalvarıyordu. Fakat Suat ancak bunun "Şarabiye"si ile "Lola'nın Şarkısı"nı kolay bulmuştu; asıl büyük parçaları, "Sicilyana"sı ile "İntermezzo"sunu, "Peşrev" ile "Dua" parçasını çalmak istedikçe birbirine karıştırıyor, "Bir ay çalışmak lazım" diye erteliyordu. Buna karşın kolay parçalar ardı sıra geliyordu. Verdi ikisinin de en çok tercih ettikleri yegâne bestekârdı, onun için eserlerini taparcasına dinliyorlardı. Şimdi şimdi Puccini'yi de beğeniyorlardı, Suat bir sene *Manon Lescaut*'ya el sürmediğini söyleyerek gülüyor, "Hiçbir şey ummadımdı" diyordu. O zaman müzik merakının esasını anlatıyordu, babasının kırkından sonra nasıl olup da bir Avrupa seferinden sonra viyolonsele merak duyarak kızını nasıl uttan kanundan men edip piyanoya çalıştırdığını anlatıyordu.

Ve dışarıda köpüren rüzgârla perdeler oynarken güneşin verdiği ılık mahremiyet içinde, böyle asude ve mesut, bu müzik sarhoşluğu içinde unutuyor, kendini, dünyayı, her şeyi unutuyordu. Süreyya'nın dönüşü onlar için bir işaret gibi olurdu; hemen hazırlanırlar, gezmeye çıkarlardı. Suat gülerek, "Dadı, sen de gel..." der, fakat Behice Dadı yalıda kalmayı tercih ederek, "Siz gidiniz kızım, Allah keyfinizi artırsın efendilerim" diye çekilirdi.

Artık bu hemen hemen kararlaştırılmış gibiydi, her akşam Kavak yoluna çıkıyorlardı. Orada karakolu geçince küçük bahçeye girdikleri de oluyordu, her zaman Süreyya kapıdaki levhayı gülerek okur, "Bahçe-i letafetnüma!"[1] derdi. Burası Necip'e göre Boğaz'ın en latif yeriydi, o kadar ki başka her yeri unutuyordu. Burada öyle bir manzara vardı ki ondan daha muhteşem hiçbir şey olamazdı. Deniz ayaklarının altında bütün coşkunluğuyla serilmiş, tebessüm eder; ufuk, birbirlerini kovalayarak dalgalanan tepe silsileleriyle mavileşerek dumanlanırdı.

---

1 Güzellikler bahçesi.

Kendi kendine şaşırıyor ve başka türlü izah edemeyince bu sadece bir tepki diyordu; uzun müddet kalabalık içinde yaşadıktan sonra şimdi bu sükûnet ihtiyacı pek doğaldı. Bütün bir kış, sonu acı bir kinle biten bir ilişkinin peşinde Beyoğlu kasırgasının değersiz bir tozu gibi olmuştu. Şimdi ruhunda, vücudunda sükûna ve ümide ihtiyaç vardı. Sonra buradaki samimiyet ve mahremiyet, bu saflık ve sükûn, bu yanlarında insanlığın kötülüklerinden şüphe ettirerek onu unutturan melek gibi sükûn kendisini bütün kirlerinden arındırıyordu. Uzun bir ahlaki hastalıktan şimdi temiz ve sağlıklı çıkıyor gibi geliyordu.

İnsanlar hakkında merdümgirizce tecrübelerindeki şiddeti genelleştirerek vardığı sonuçlar ona şimdi pek zalimce, pek kesin görünüyordu. Böyle şeyler hakkında kesin hükümler vermek kadar budalalık olmadığını kabul ederek o halini haksızlık sayıyor, bütün Suat gibi yüce kadınlardan kalben af diliyordu. Suat'ın saf ve huzurla dolu bakışları onu ağlatacak kadar duygulandırıyordu. Bütün çehresinde, dudaklarında, alnında öyle bir dürüstlük halesi görünüyordu ki eskiden beri bu şeylerle çok meşgul olduğu için önemle takdir ediyor ve "Herkes de benim gibidir değil mi?" diye tecrübeli geçinenlere gülüyordu. "Bütün kabahat genelleştirme ve bundan sonuç çıkarmada!" diyordu. "Belli bir görüşle bakıp genelleştirmek... İşte bir cinayet! Oh, beni affetsinler." Sonra, asıl bunun cezasını kendi çektiğini düşünerek kalben büyük bir ihtiyaçla saadet anının artık gelmesini diliyordu.

Asıl mesele onun gibi bir kadın bulmaktı. Tereddüt ediyordu, "Nasıl, bu mümkün olur mu acaba?" Onun gibi biri, kendi şüphelerini, hâlâ tedavi edilemeyen bütün yaralarını ipek elleriyle saracak, onları iyi edecek, masum ve sakin bir hayat içinde güzel kokular yayacak bir kadın?

Hep bu fikirle meşgul olduğu için, bir akşam yine Büyükdere'den gelirken Süreyya bir vesileyle kendisine, "Evet, evlenmeli azizim..." deyince titredi, sonra gülmeye başladı. Üç ay önce evliliğin o kadar aleyhinde olan Necip, on altı yaşında bir mektepli gibi şimdi onu kutsuyordu ve işte buna

gülüyordu. Evlenmek şimdi ona büyük bir saadet gibi geliyordu; fakat aldanmak, yanılmak zihnini korkutuyordu; Suat gibi bir eş tahayyül ederken... Burada hep gözünün önünden sonsuz bir kocalı kadınlar alayı geçiyor, o zaman bir dakika yine eski Necip olarak omuz kaldırıyordu.

Bu esnada bir gün, erken kalkamadığı için kendisini evde bırakıp gitmiş olan Süreyya'ya görünüşte darılarak, gerçekte odanın aydınlık gölgesinde dikişiyle meşgul olan Suat'ın karşısında, cigara içen Behice Dadı'nın yanında oturmayı tercih ederek uzanmış bakıyor, Suat'ın dikişini seyrederek bu aile huzuruna hayran oluyordu. Suat ara sıra bir iki söz söyleyerek, ikide birde başını çevirip dalgın gözleriyle sandalı arayarak dikişini dikiyordu. Üstünde ince siyah çizgili bir keten gömlek vardı, saçları başının üstünde kestaneye yakın rengiyle dalgalanarak bir bulut gibi kümeleniyordu. Bu o kadar güzel bir resimdi ki, "Şüphesiz, dikiş kadınları güzelleştiriyor" diye karar verdi; eski Necip, sesini işittirerek, "Fakat düşündürüyor!" dedi. Evet, aslında Suat dalgındı, fakat ikide birde başını çevirip bakarken gözlerindeki endişe, sandalı görünce öyle bir rahatlamaya dönüşüyordu ki bundan dalgınlığının sebebini anlamak kolaydı.

"Ah, ne kadar seviyor..." diye düşündü ve kalbi sıkıldı, zira kendinin böyle bir karısı olsa bile Süreyya gibi sevileceğini hesaplayabilir miydi? Ve bir söz sırası düşünce ona söyledi, evlilik hakkındaki bütün fikirlerini anlattı. Suat'a kendinden, onun kendine nasıl bir ilaç, nasıl bir kalp kuvveti olduğundan bahsetmek, "Peki, evleneyim ama bana sizin gibi, kendiniz gibi birini bulunuz" demek istiyordu. Fakat söz ağzında dolaşıyor, bir türlü çıkmıyordu. Sıkıldığına şaşıyor, bunda bir mahzur görmemek istiyor, lakin bir türlü o kelimeleri söyleyemiyordu. Buna dadı bir engel olamazdı, dinlerken bile anlamıyor gibi bakıyordu; hem ondan gizlemek için hiçbir sebep göremiyordu. Bunun için onun kendinde nasıl bir değişikliğe neden olduğu, içinde yaşadığı büyük çölde kendisine nasıl bir ümit ve emel vahası olduğu konusunda uzun uzun dolaştığı halde neticeyi söyleyemeye-

rek tereddüt etti. Suat bunları sessizce dinliyordu, kadınlar hakkında Necip'in kötü düşüncelerine, şüphelerine gülerek, "Oo, hiç öyle değildir... Aman ne kadar aldanmışsınız!" diyordu. Onun tanıdığı kızlar vardı ki hepsini beğeniyordu ve böyle kolay beğendiği için Necip şüphe ediyordu. Suat sonunda, "Söyleyiniz bakayım, nasıl bir kız istersiniz?" dediği zaman dondu kaldı. Omuzlarını kaldırarak:

— Nasıl olursa olsun, dedi; asıl lazım olan halidir.

O zaman Suat tekrar sordu, ayrıntı istiyordu; öyle ki sonunda mecbur olup, "Sizin gibi olsun" dediği zaman Necip kendi de sebebini bilmeyerek kızarmıştı.

Suat, her zaman sakin olan yüzü hafifçe kızararak sustu, sonra başını kaldırıp:

— Teşekkür ederim, dedi. Fakat iltifatı başka bir zamana saklayınız da...

O zaman asıl güç şey yapılmış olduğundan söyledi: Evlenmekten çekinme sebebinin onun gibi bir kadına rast gelememek korkusu olduğunu anlattı; o söyledikçe Suat'ta utangaçlık kayboluyordu, "Çok..." diyordu:

— Çok, siz görmemişsiniz... Tabii göremezsiniz. İltifatınızı boş yere harcıyorsunuz... Neler var, neler...

Ve mahzun, boynunu bükerek tekrar ediyordu:

— Neler!

Evet, neler vardı; fakat işte Necip onların hepsini görmüş, ancak Suat gibi olursa yaşayacağına karar vermişti. Onun için bir kadın kadar düşünen Suat'ın bu konudaki yüzeysel fikirlerine bakarak bunları bile onun hakkında beslediği güzel fikirlere yakıştırıyor, bir süs gibi kabul ediyor, "Kötülük görmemiş, pislik bilmiyor..." diyordu. Sonra anladı ki Suat "hali" sözünden zariflik ve güzellik anlamıştı; o zaman açıkladı ve bu açıklaması uzun sürdü. Birer birer, olaylarla göstererek tarif edecek kelime bulamadığından "meleklik" dediği şeyleri anlattı. Ve bunun bir kadın için nasıl bir güzellik yarattığını, uysallığı ve sabrı, şefkati, huzur ve tebessümüyle bir kadının nasıl daima taparcasına sevileceğini anlattı.

— Nasıl, bir kadını sabrı ve tahammülü için mi seversiniz? diyordu.

Necip tekrar açıkladı; bunun kadınlığı nasıl süslediğini, huzur ve tebessümün yorgun ve mağlup erkekler için nasıl bir kuvvet ve teselli olduğunu anlattı. Bunları Suat dikişini artık yanına koymuş, başını koluna dayamış dinliyordu; kendi kendine, "Süreyya da böyle görse, böyle düşünse..." diyordu. Fakat bir şey söylemedi. Sadece Necip bitirdiği vakit gülerek, "Herhalde bütün bunlar yemek kadar önemli değildir" dedi, onun için Necip ne düşündüğüne dair bir şey anlayamadı.

Bunu ancak yemek esnasında anlayabildi. Orada bu konu bir daha Süreyya'nın yanında tekrar edildi. Suat evlilik konusunu açmış anlatıyordu, "Onun için zor!" diye karar verdi. Süreyya, "Niçin?" diye sorduğu vakit, Necip bir an "Benim gibi istiyor" diyeceğini düşünüp bilmeyerek kızardığı halde Suat, bir müddet tereddüt ettikten sonra sadece, "Pek müşkülpesent de..." diyebildi. Ve bu, Necip'in kalbini bir müddet titrettikten sonra, o sözü Suat'ın saklaması o kadar memnun etti ki bir saniye bütün ruhu haz içinde kaldı. Aralarında böyle bir şeyin bir sır oluşu onu o kadar mest ediyordu ki hep bunu düşünüyor, uzun uzun kafa yoruyordu.

Fakat iki gün sonra bir şey oldu ki ruhunun bütün huzurunu altüst etti.

O gün öğleden sonra üçü birden yine bahçeye gidiyorlardı; bu, Boğaz'ın köşeleri bucakları dumanlarla dolup denizin hararetten bitap serildiği sıcak bir gündü. Ancak bahçede otururlarsa hararetin şiddetinden biraz kurtulacaklarını, orada biraz hava bulacaklarını zannetmişlerdi. Bahçenin yolunda yürürlerken karşıdan bir gencin geldiğini gördüler. Delikanlı bu kadar tenha bir yerde birisi hanım olmak üzere üç kişinin dikkatli bakışları altında bulunmaktan tedirgin olmuş gibi hafif bir sıkılarak geçti. Bu güzel, zarif, ince bir delikanlıydı; geçince Süreyya Suat'a, "Bu kim Suat, tanıyor musun?" diye sordu. Kendisini birkaç kere daha gördüğünü zannediyordu, ara sıra şurada burada rast geldikleri

olmuştu. Hatta dün Necip, yanlarındaki yalının iskelesine sandalla çıkarken görmüştü; birden hatırladı ki bir gün de vapurda rast gelmiş ve onun, vapur Yenimahalle'den kalkıp aşağı doğru dönmek üzere Pazarbaşı'na yaklaştığı zaman, yalılara pek dikkatle bakması dikkatini çekmişti. Necip bunlarla meşgulken Suat Süreyya'nın sorusuna "Bilmem!" diye cevap verdi ve Necip'e bu düşünceler arasında bu çocuğun her gün karşılarına çıkmasına ehemmiyet vermeyerek sebebini ararken öyle geldi ki Suat bu sözü söylemek için bir an tereddüt etmişti.

Ve bu kâfi geldi; bir anda, o zaman bir saniyede eski Necip, şüpheli, asabi, karanlık Necip tekrar uyandı; kadınlardan öyle ihanetlerle öyle aldatılmış, bazılarını o kadar aşağılayarak aldatmıştı ki şimdi kalbine bir yılan girmiş, Suat'tan başka hangi kadın olsa şüphe edecek bir anlayış kazanmıştı. Hatta ona bile, sadece şüpheye kendini bırakmaktaki alışkanlık ve tutkunluğuyla, Suat için bile kendi kendine, "Sakın..." diyordu. Süreyya'nın sorusu, gencin telaşı, Suat'ın hafif bir tereddütle, sırlarla nemli çıkan sesi, dudaklarını ıslatan tebessüm... Bunlar şüpheyi uyandırıyorlar ve o, zehrini kalbine akıtıyordu.

"Ah ben budalayım, divaneyim..." dedi; bunda hiçbir münasebet, bu varsayım için hiçbir sebep yoktu. Kendinden bir tiksintiyle kaçmak isteyerek, "Hem mümkün değil, mümkün değil!" dedi. Fakat eline geçen her küçük sebeple elemler yaratmaya o kadar alışmıştı, onu öyle bir zevk mertebesine çıkarmıştı ki varsayımını gerçekmiş gibi tasavvur etmeye koyuldu: Bu evvela yavaşça sokularak, okşayışlarla, ricalarla dinlemeye zorlayarak elinde olmadan ortaya çıkan bir sürü soruyla başlamıştı; bunlar öyle şeylerdi ki dinledikçe düşündürüyor, şüphe etmek zorunlu oluyordu. Ve şüphe gelir gelmez, sadece bir ihtimalle yerleşen bu varsayımla, şiddetli bir azap içinde yanmaya başlıyordu. Suat'ın başka birini sevmesi ihtimalinin, onun saflığından ve masumiyetinden doğan bu şüphenin zehirli tırnakları vardı ve bunlar dokundukları yeri ateş gibi yakıyorlardı. "Ya öyleyse, yarab-

bim, ya bu gerçekse?" diyordu. Bu ihtimal onu gerçekmiş gibi mustarip etmeye başlayınca Suat hakkındaki güveninden bilmeyerek uzaklaşmış oluyordu.

Ona bakarak bu gözlerin, bu dudakların böyle kirli ihanetlerin kadını olmadığını düşünmek, Suat'ın bütün o kadar zamandır hayran olduğu melekliğini tasavvur etmek istiyor, "Nasıl olur, başkaları için peki, fakat onun için mümkün değil," demeye uğraşıyordu. Onun her günkü hayatını göz önüne getirerek bu hayatta öyle ihtimallerin bulunmadığını tekrar ediyordu. Fakat o sorular, o hain sorular tekrar kulaklarına, tekrar ruhuna sokuluyor, devam edip gidiyordu. "Kadın değil mi?" diyordu. Onları ne zaman insan yeteri kadar anlamış, tanımış olurdu? Öyle olmasına ne engel vardı? Görünürde bir sebep, bir işaret yoksa bile herkes bilmez miydi ki kadınlarda böyle şeyleri gizleyebilmek için ne hain kabiliyetler, yöntemler, ne başarılar vardır? Sebep, lakin kadınlara ihanet için sebep sormak kadar budalalık olur mu? Bu onlar için bir ihtiyaç, aldatmak, ihanet etmek, doğal bir hayat vazifesi gibi değil midir? Ah, onlar böyle pisliklerle aldattıklarına, kendilerine, büyük, temiz ruhlarına aldananlara acaba nasıl bir gözle bakarlar, yarabbim?

Bunlara bir cevap lazımdı, bu cevabı aradıkça hatta Suat'ın hayatında bile böyle bir harekete kabiliyet buluyor, kadınların mantık dışı, muamma oluşları onu sebepler yaratmaya sevk ederek artık olaylar uydurmaya başlıyordu. "Gerçekten böyle bir şey olsaydı" diye yanarak düşünürken, delikanlının önceden verilen haberler üzerine orada burada karşılarına çıkması, hatta bugün Suat'ın kendilerini buraya getirmesinin de belki hep onun için olduğunu düşünmek onu harap ediyordu. Ah hepsi mi, hepsi mi öyleydi? Hepsi mi kadındı? Onun da böyle bir şey yapması, yapabilmesi mümkündü, öyle mi?

Birçok zaman kendisi için "kadın" kelimesi, sadece saçma, hain, kuş beyinli manasına gelmişti ve şimdi tekrar kadın kelimesini o manada kullanınca bunu o kadar zaman dürüstlüğüne hayran olduğu Suat'a yakıştırmak ona acı, pek

acı geldi. "Mümkün mü Suat, sen, sen de böyle şey yapar mısın? Sen de mi çamursun, yarabbim, sen de mi Suat?" diye sormak istiyordu ve bunun böyle olmaması için bir sebep bulamayışı, kendini ikna edemeyişi çok kötü geliyordu. Ah, ne kadar yazıktı! Bu kadar güzel, temiz, büyük bir ruhun da heveslerinin esiri olup düşmesi, çirkinleşmesi, kirlenmesi ihtimali... Ah, ne kadar yazıktı! Niçin böyle oluyordu? İnsanın hayatını temizliği, saflığı, masumiyeti için feda edebileceği bir kadın bulmanın ne kadar güç olduğunu düşündükçe kalbi ağlayacak kadar derin bir acıyla sızlıyordu

Sonra Süreyya'ya bakıyor, onu her şeyden habersiz, masum, şüpheden uzak gördükçe, "Zavallı Süreyya!" diyordu; her şey, bütün onların saadet yuvası, o kadar zaman gözünde büyüttüğü, yücelttiği bu iffet yuvası üzerine yıkılıyor, altında kalıyor zannediyordu. Zaten var mıydı? Bir yuva, bir saadet, bir iffet var mıydı? Hiçbir yerde yoktu; bu budala bunun olmadığını, hiçbir yerde olmadığını bildiği halde burada var zannetmişti, öyle mi? İşte kendine bir ders! Fakat o bundan da faydalanmayacak, ah, o hâlâ akıllanmayacak, hâlâ şair ruhunun sefil bir oyuncağı olacaktı.

Kesin diye kabul etmemekle beraber, esas kabul edilmiş gibi, teferruatı düşündükçe, tecrübeleriyle bu teferruatı o kadar canlı, o kadar hakiki hayal ediyordu ki bunun hakikatine aldanarak şimdi esasa bile inanır gibi oluyordu. Suat için hiç aklına getirmediği bu çirkinliklerin şimdi bir tesadüfle, bir varsayımla, onun için de mümkün olduğunu kabul etmek gerektiğinin üzüntüsüyle ezilirken Suat, "Ne oluyorsunuz, dalgınsınız Necip Bey?" dedikçe, "Burası o kadar güzel ki insanı hüzünlendiriyor" diye cevap vererek, "Nasıl mümkün olur ki bu saf ses başka birine seslensin ve bundan mesut olsun da bunu gizleyebilsin?" diyordu. Ve böyle, onların hayatını, Suat'ın kendilerinden gizlediği bir aşk hayatı varmış da kendisi bunun şahidiymiş gibi, her türlü teferruatına kadar görür gibi, o hayatı onlarla beraber yaşıyormuş gibi oldukça, onlarla gizli mektuplar, haberlerle yahut vedada tekrarlarla, ricalarla titreyerek verilen kararlarına Süreyya ile kendinin nasıl

oyuncak olduklarını gördükçe haykıracak kadar mustarip oluyordu. Suat'ın ateşli arzularını, ona aşkını göstermek için nasıl her şeyi feda etmek, her şeyi hafife almak yeminlerini, titreye titreye nasıl beklediğini, nasıl aradığını, gördüğü zamanlar nasıl mesut olduğunu, ona kalbinin nasıl bir saadetle atıldığını ve bütün bunlar içinde kendisinin nasıl önemsiz olduğunu, hiçbir yeri olmadığını görüyor ve ölüyordu.

Evet, ölüyordu; evvela Süreyya'ya acımakla başlayan hissiyatı şimdi kendinin de bir oyuncak olmasından taşmış, hırs, ıstırap, nefret merhametsiz bir ateşle onu yakmaya, öfke ve kızgınlık onu kudurtmaya başlamıştı. "Ah, eğer sen de yalansan Suat, eğer sen de hainsen... O halde kime tutunmalı? Neye inanmalı?" diye ağlayacağı geliyordu. Ah nasıl anlıyordu, iki aydan beri güya yaşananları gözlemleyerek, ciddi tecrübelere dayanarak kurulan felsefi yapısının, onu büyük bir teselli nefesiyle iyileştiren, yaşamaya cesaret ve ümit veren bütün düşüncelerinin birden ne kof, ne gülünç bir surette boş olduğunu nasıl anlıyor, onların enkazı altında nasıl harap oluyordu. Ah, hepsi de boş, hepsi mi haindi? Demek hepsi istisnasız hain olabilirdi. Her şey boş, bütün felsefeler, inançlar, yöntemler, hepsi... Lakin bu kadınlardan bir tane olmayacak mıydı ki bir büyük ihtiyaca âşık ve tutkun, yüksek hayallere özlem duyan, bu pisliklerden tiksinip pak ve parlak yaşasın? Hiç, hiçbir tane? Halbuki o bu imkânsızlığı olabilir zannetmişti.

Hayatın akışına tamamıyla etki eden fikirlerin ne kadar bizim ruhumuza uydukları, ihtiyaçlarımıza cevap verdikleri için ortaya çıktıklarını ve nasıl işte sadece onun için doğru sayıldıklarını tekrar kabul etmeye mecbur olması, dünyada sabit, dengeli bir gerçek, bir büyük fikir olmayıp zamana, mekâna, şahsa göre, hep boş, hep anlamsız kalışlarını tekrar görmesi onu eziyordu. Suat'ı öyle görmüştü, çünkü ruhunda öyle bir ihtiyaç, bir masumiyet özlemi vardı; şimdi kendi büyüttüğü, kendi yükselttiği hayallerinin sonucunun ne kadar kendinden büyümüş, var olmayan, asılsız bir şey olduğunu görüyordu.

Eve gidince demin bir ihtimal derecesinde kalabilen şey bir hakikat haline pek kolay girdi. Evin her günkü hayatında ancak şimdiki gözleriyle bakılırsa görülebilecek, bu fikir ve şüpheyi ortaya çıkarıp destekleyecek şeyler görür gibi oluyor, her köşede bir sır gölgesi var gibi geliyordu. Suat'ın gündelik hayatında, işlerinde, gidip gelişlerinde, kayboluşlarında, önceden bir mana verilmeyen fakat şimdi epeyce mana verilebilecek haller vardı. Yukarı hizmetini gören, oradan bulunmuş bir Rum hizmetçi kız vardı ki böyle işler için yaratılmış gibiydi; pencerelerde, kapılarda, odaların tenhalığında hep bu hayatı kolaylaştıran bir yardım göze çarpıyordu. Kendinden iğrenerek, fakat içi yandığı için arzusuna karşı gelemeyip gizlice araştırdıkça bir ipucu, artık hiç şüpheye meydan vermeyecek, onu gerçekle yüz yüze getirecek bir iz görmekten bir korku hissediyordu. Odasına kapanıyor, üzerine vazife olmadığı için önem vermemesi gerektiğini düşünerek başka şeylerle meşgul olmak istiyordu; fakat bir fikir, onu gelip ele geçiren ve tatlı olduğu için terk edilemeyen, pek çok acı olduğu için o kadar tatlı gelen bir fikir vardı ki onu kendinden uzaklaştırmak elinden gelemiyordu: O delikanlının gözüyle kendilerini görüyordu; bu önce o kadar yoğun bir acılıkla kendini yaktı ki "Öldürürüm!" diye söylendi; evet, kendinde o çocuğu öldürebilmek kabiliyetini görüyordu. Bazen bir geri dönüş oluyordu, aynanın karşısına geçip elleriyle şakaklarını yumruklayarak, "Suat, Suat... Lakin bu nasıl mümkün olur? Ooh, değildir, ben kötü, kötü bir adamım..." dediği oluyordu; fakat Suat'a dikkat ettikçe onu tanıdığı gibi değil, çok başka türlü bir kadın görüyordu. Onun sessizliğinde, yumuşaklığında korkunç fırtınaların gök gürültüsünü ve şimşeğini görür gibi oluyordu ve bu sinede gerçekten farklı bir kadın, fırtınalı bir kadın kalbi bulunup da böyle rastgele bir çocuğa kendini teslim edişini, onun için herkesi, her şeyi feda edecek bir hale gelişini, etrafı kırmızı görmeden düşünemiyordu.

Ve biçare Süreyya habersiz, saf, hep bunları yükleniyordu, değil mi? Kendisi bile o kadar dikkatli, o kadar tedbirli olduğu halde hiçbir şeyden şüphe etmemişti. "Çünkü kadın,

çünkü Delila[1]" diyordu. Çünkü bu iş için vücut bulmuşlar, çünkü kadınlık demek aldatabilmek olduğu için ne kadar çok kadın olurlarsa o kadar kolay aldatabileceklerdi... Ve Suat, Necip'in gözünde kadın, her manasıyla, her inceliğiyle, bütün şiirleri, bütün çirkinlikleriyle, her kabiliyeti, her eğilimiyle kadın, en yüksekleri kadar büyük kadındı...

Bari bir büyük, karşı konulmaz, senelerin söndüremeyeceği ateşli bir ilişki olsaydı, bari böyle bir ateş özrü olsaydı. Hayır, öyle olamazdı; buraya geleliden beri, şu üç ay içinde böyle yapmak, bu sefil bir eğilime boyun eğmekten başka bir şey değildi.

Öbür gün akşamüstü, yine delikanlı sandalla yalının önünden geçiyordu. Necip odasından aşağı bakınca balkonda Süreyya ile Suat'ı gördü; Suat gayet doğal bir tavırla sandala baktı, sandal uzaklaştıkça Suat gözüyle takip ediyordu. Çocuk ikide birde başını çevirip arkasına bakıyor, korkuyor gibi bir çekingenlik gösteriyordu ve perdenin arkasından bakarken, dalgın Süreyya'nın yanında, Suat'ın gözlerinde bir tebessüm uçtuğunu hissedince zaten sıkılan, sıkılan göğsünde bir acı hissetti; haykırmak, bir şeyler yırtmak, birini öldürmek ihtiyacıyla güçsüz, bir şey yapamamak azabıyla öfkeli, buradan kaçmak ona birden açılan kurtuluş ufku gibi göründü. Bu kararı verdikten sonra biraz rahatlıyorum zannetti; bunun için elinden geldiği kadar tebessüme, tekrar geleceğini vaat etmeye kendini zorlayarak kalktı, hemen o vapurla kaçtı.

Fakat oradan ayrılmanın, azabını artırmaktan başka bir şey olmadığını yolda anladı. Orada oldukça her şeye engel olmak, varlığıyla her şeyi imkânsızlaştırmak, hiç olmazsa orada bulunup emin olmak ihtimali vardı. Şimdi ise bütün kuruntularının genişliğine dalmış olduğundan her türlü tasavvurla yokluğundan bile bir istifade olabileceğini düşünüyordu. Bu fikirlerle hayatı bir zehir oldu. Ne yapsa bu siyah

---

1 Eski Ahit'te serüvenleri anlatılan savaşçı kahraman Şimşon'u (Samson) aldatarak Filistinlilere teslim eden kadın. Şimşon'u tuzağa düşürmek için dil döker, tükenmez gücünün uzun saçlarından geldiğini öğrenir ve uykudayken saçlarını keserek onu düşmanın eline verir. Bu öykü dolayısıyla Delila adı şehvet düşkünü, düzenbaz anlamında kullanılır.

fikirlerden kendini kurtaramıyor, bunun kendi hayatına nasıl gaddar bir darbe olduğunu görüyordu. Artık ruhu harap, gıdasız, hayatını nasıl sürükleyecek, kendine nasıl sakin bir köşe bulacaktı? Artık hiçbir kadına güvenmeyecek, hiçbir yemine inanmayacak, hiçbir göze aldanmayacaktı?

Üç gün nerede ve nasıl yaşadığını bilemeyerek yandı, dördüncü gün, bir arkadaşının anlattığı bir hikâye üzerine, aklına Tarabya'daki otele gitmek geldi; bu sene oranın pek eğlenceli olduğu söyleniyordu, fakat Süreyya'dan aldığı bir mektup bu kararını hemen gerçekleştirmesine engel oldu. Süreyya yazıyordu ki: "Suat aklıma getirdi... Zaten biz erkeklerin bu hususta ne kadar ihmalci olduğumuzu tekrara hacet yok... Meğer bu temmuzun üçüncü günü bizim altıncı evlilik yıldönümümüzmüş, bunun için küçük bir aile şenliği yapmak istedik ve aile fertlerinden, düşündük düşündük, davet etmek için bir seni bulabildik. Anneme de haber gönderdim ama gelemeyeceğini biliyorum. Sana programı yazamayacağım, bu daha fazla ümit verir de gelmeye can atarsın."

"Biçare Süreyya!" dedi; onu sandalıyla, programıyla, evlilik yıldönümü masalıyla ne kadar gülünç ve bunun için ne zavallı buluyordu. Ancak kendisi de gülünç, kendisi de biçare değil miydi? Bunun için önce kendini bile aldatmak isteyerek, orada bulunup görmek, emin olmak, böylece azabını son dereceye getirmek zevki için koşmak isterken, sonra o gün hemen izin alıp doğru Tarabya'ya otele dönmeye ve bu işte kendine ait hiçbir şey olmadığı için artık düşünmemeye karar verdi.

Suat'ı göreceği zaman kalbi çırpınıyordu. Onun berrak gözlerinin önünde bir ağlama ihtiyacıyla ezildi. O bilakis şen, bugün için süslenmiş ve ah, ne kadar güzel olmuş, anlatıyordu. Hanımefendi gelememişti, hatta dadısını bile göndermemişti, bugün Süreyya'nın geldiği vapurda beklemişlerdi; bunun için sadece üç kişi kaldılar. Süreyya ile Suat o kadar şen, o kadar mesut görünüyorlardı ki Necip karşılarında somurtmamak için yoruluyordu.

Fakat yemeğin sonunda bir söz, bir hamlede içilen ve o anda hayat ve şifa bahşeden bir ilaç kâsesi gibi oldu, bütün

ıstırapları sönüp yerine büyük bir rehavetten, güvenden oluşan bir huzur ve rahatlama geldi: Süreyya Suat'ın kabahatlerini sayarken birdenbire, "Ha, asıl büyüğünü unuttum... Bilsen Necip, Suat artık esrar kumkuması olmuş... Meğer benden neler gizliyormuş..." diye anlatmaya başladı. Bu, Suat'ın keşfedip kendine söylemediği bir komşu aşkıydı, aslında Süreyya da bundan biraz şüphe eder gibi olmuştu, bir delikanlının buralarda çok dolaştığını fark etmişti. Necip önce kendi kendine, Süreyya'nın şüphesi üzerine uydurulan bir hikâye dinliyorum zannetti, fakat bir gece uyumak üzere oldukları bir zamanda meydana gelen bir gürültüyle nasıl korktuklarını Süreyya anlatınca artık şüphesi kalmadı. Bu, oğlu dışarıda olan bir kayınpederin gelininin sevgilisini pencereden mektup verirken görmesi üzerine ortaya çıkan şamataydı. Süreyya katılarak anlatıyor, Suat'ın bunu çok önce keşfetmiş olduğunu söyleyerek çatalını kaldırıyor, "Görüyorsun ya, benden gizlemiş..." diye şikâyet ediyordu.

Fakat Necip dinlemiyordu, ansızın bir saldırıyla başına hücum eden kandan boğuluyorum zannediyordu. Bu tahammülünün üstünde bir sevinç oldu, o kadar ki yemekten kalkınca hemen odasına koştu, deli gibi söylenmeye başladı. Kalbini tutarak, "Değilmiş, değilmiş... Şükür yarabbi!" diyordu. Kendi kendine, "Ah canavar, ah haydut!" diyor, "Suat, Suat ah beni affet. Fakat hayır etme; bilsen etmezsin, bilsen benden nefret edersin... Ben dünyanın en temiz meleğinden şüphelendim" diyordu.

Birdenbire karşısındaki aynada kendini gördü. Başka bir hal alan çehresinde gözleri o kadar garip bir bakışla bakıyordu ki durdu. Bu gözler sanki aynadan kendine, "Niçin?" diye bakıyor gibi geldi. Evet, bütün bu ateşlerin, kıskançlıkların sebebi neydi? Hem temelsiz, ispatlanmamış olarak? Sonra onun ismini söylerken, böyle, sadece, "Suat" diye söylerken bu büyük zevk, bütün bu heyecanlar niçindi?

Gözleri cansız, karanlık, bakıyordu; bir an oldu ki aynadan kendine bakan gözlerinden korkarak geri çekildi, sapsarı olmuştu.

8

Bundan sonra geçirdiği günler, birkaç günün kâbusundan sonra birçok senelerden beri tanımadığı huzurlu bir hayat oldu. Sessizlik ve hoş kokular içinde denizle, gökyüzüyle yaşayarak, kendini gittikçe daha çok kucaklayan bu mahremiyete varlığını teslim ederek, bütün tercihleri başka bir gücün etkisiyle yapılarak, günlerin akıp gitmesine kayıtsız kalıyordu. Sabah seferlerinin, kotra gezmelerinin, rüzgârın, güneşin yorduğu vücutları, denizin fısıltılarının uyuşturduğu sinirleri, sıcaktan kamaşan gözleriyle eve dönünce oradaki gölge ve uyku, midelerine o hazırlanmış yemek, kendilerini bekleyen tebessüm bir hastaya bir şifa gibi oluyordu.

Öğleden sonra ara sıra rüzgâra bir tembellik geldikçe, bu temmuz sıcaklarında, üçü birden balkonun bambu koltuklarında yastıklara gömülerek uyuklardı. Necip artık burayı kendi evi gibi görmeye zorunlu hissetmişti. Bu tarafı bırakmamak için Tarabya'da otele inmek istiyordu. Oranın methini işite işite arzu hissediyordu, fakat Süreyya'nın mevsimi beraber geçirmek teklifi bu haber üzerine o kadar ısrarlı ve inatçı oldu ki kabul etmek zorunda kaldı.

Behice Dadı bu tembel saatlerinin bazen bir eğlencesi oluyordu. Kutusu, kibriti, tablası elinde gezerek gelir, kendine ikram edilen koltuğu bırakarak yerde küçük bir mindere yerleşerek cigarasına dalardı. Süreyya, "Fayrap[1] başladı" diye tutturunca o da, "Ya sizin dan dun hiç bitiyor mu?" diye piyanodan şikâyet ederdi.

Suat her gün uğraştıkça parmakları maharetini buluyordu. Azıcık otursalar, biraz sessizlik devam etse Necip yalvarırcasına Suat'a bakar, o hemen kalkarak güzel gülüşüyle "Hangilerine bakalım bu gece?" diye sorardı; böyle diye diye hemen hemen bir sıra oluşmuştu. Birine uzun zaman bağlandıktan sonra onun ihmal edildiği oluyordu, fakat he-

1 (İng. fire-up) Bir istim kazanının istim meydana getirecek şekildeki yanma durumu.

nüz yeni gelen parçaların hepsi dinlenmemişti; Necip bunların içinden rica ediyor, Suat vakit bulamadığından şikâyet ediyordu.

Onlar piyanoda meşgulken Süreyya da dadıyla alay eder, erkekler cigara dumanlarında dinlenerek susarlar, ara sıra artık sabredemeyerek kaçmak isteyen dadının teşebbüsü, Süreyya'nın engelleyişi hepsini güldürürdü.

Necip burada öyle saniyeler geçirdi ki hiçbir vakit unutamayacaktı. Müzik ruhunun bütün kanatlanma isteğini ve özlemini kışkırtıyor, onu ihtiyaçlarla, sevda ve uğrunda canını verme ihtiyaçlarıyla, tatmin edilmesi imkânsız olduğu için tatlı başlayıp coştukça acı veren ihtiyaçlarla boğuyordu. Genellikle bu bir hüzünden çok bir özlem, bütün ele geçmeyecek güzel şeylere büyülenmişçesine bir çekimdi.

Sonra teşekkür için yanına gittikçe bazen gözleri notalardan Suat'ın ellerine, oradan yüzüne akıyordu. O zaman bu ellerin ipeksi dokusu, bu yüzün meleksi sükûnu, bir müzik damlasıyla şiir dolan gözlerin siyah ve mahmur bakışı onu bir an düşündürerek aklına kendi evliliğini getiriyordu. Ona baktıkça, onun gibi bütün hayallerine uygun birini bulmak imkânsızlığını ümitsizlikle düşündükçe Süreyya'yı bu kadar saadetinden dolayı tebrik ediyor ve onun kadar bahtiyar olamayacağını hatırlayarak içi eziliyordu. Onda o kadar üstünlükler görmeye başlamış, hayal gücüyle onları o dereceye getirmişti ki bu nefis kadının karşısında, bu dudaklardaki gülümseyen sakin çizgilerin, bu gözlere ara sıra gelen neşeli sorularla titreyen cilveli saflığın huzurunda ağlamak istiyordu. Ah, Süreyya'yı ne kadar bahtiyar buluyordu ve buna mukabil kendine kim bilir nasıl bir kadın rast gelecekti. Lakin evlenecek miydi? Bu artık iyice kaçınılmaz mıydı? Onun gibi birini bulmak imkânsız olunca niçin evlenmeliydi? Ve onun gibi olsa diye düşünürken bir an oldu ki, "Ya o rast gelseydi..." diye düşündü; bu o kadar şiddetli ve acı bir heyecan oldu ki, "Ah, o benim olsa ölürdüm!" diye inledi.

Bir müddet bu fikri terk edemedi, bu onu büyüleyip ele geçirdi. Suat onun olsaydı... Bunu düşünerek kendisi için bir

hayat düzenliyor ve bu saadete hayal olarak bile dayanamayıp elim, âciz bir tutuluşla bitap kalıyordu. Onun hayatına karışarak yaşayacağı anları, onunla birlikte geçecek günleri, onun ömrüne sahip olarak, ona herkesten daha yakın olarak yaşayacağı hayatı, onun kendine davranışı, bir eş gibi davranışı... İşte bunlar onu öldürüyordu. Suat kendine de Süreyya'ya seslendiği sesle, ona baktığı bakışla, onu sevdiği aşkla sevse, baksa, söyleseydi, yarabbi... Bu fikri derinleştirip saatlerce düşündükçe harap oldu kaldı. Evvela gerçekten öyleymiş gibi aldanarak sarhoş ve baygın kalıyordu, sonra Suat'ın içten hitaplarında bile hayalindekinin yanında nasıl bir yabancılık olduğunu görerek içi eziliyordu. Bazen o sesle "Necip" diye sadece ismiyle çağırıldığını işitir gibi olurken Suat'ın kendine hitap edince sakinleşen sesinin "Necip Bey" deyişi onu öldürüyordu. Süreyya'ya bakarken şefkat dolu olan bakış kendine dönerken o kadar belirsiz, bir an içinde sanki cansızlaşıyordu.

Halbuki kendi ağzında sadece onun ismi vardı, fakat resmi olarak "Suat Hanım" değil, "Suat", "Suat", fısıldayarak, ah ederek çıkan "Suat", söylerken sevinçle yalvaran, şükran ve saadetle, sıcaklık ve arzuyla yalvaran bir "Suat" ismi vardı. Ve ruhu onu bu hitaplarla kucaklamak ateşiyle yanarken ona sükûnetle hitap etmek bir eziyet oluyordu. Böylece, kendine seslenemeyince o ismi kendi kendine söylemeye, ona yalnızlıklarda hitap etmeye başladı; bu yasak bir şeyin gizlice yapılması saadetiyle onu mest ediyordu, dudakları daima titriyor, daima o isimle titriyordu. Odasına kaçıp binlerce kere "Suat... Suat..." diye ah ettiği oldu.

Sonra birden korktu; nasıl bir çıkmaza girdiğini, bunun bir cinayet olduğunu gördü. "Son günlerde çok ilgilendim... onun etkisi... geçer" demekle beraber yine bunun ne kadar önemli olduğunu inkâr edemiyordu. Fakat fikrinin elinde o kadar esir, yorgundu ki bu zevkinden mahrum kalmaya tahammül edemiyordu. Bunda onu mest edip iradesini bayıltan bir cazibe, bir saadet vardı. Ve kendi eliyle saadetini reddedecek kadar çabası, ruhuna o kadar etkisi yoktu. O

ruhuna hiçbir zaman söz geçirememiş, her zaman onun elinde bir oyuncak olmuştu; böyle birçok ateşli arzu zamanlarını hatırladığından, "Bu da onlar gibi geçer" ümidindeydi. Bir de hiçbir şekilde bunun gerçeğe dönüşmeyeceğini, sadece arzu ve özlemden ibaret kalacağını biliyordu. Ona şiir ve sevda, daima, daima bir tutku lazımdı; hiçbir kadını sevmediği zaman sevmeyi sever, bunun için daima kadınlığa tutkun bulunurdu. Birçok kadına böyle namus ve iffetin yahut imkânsızlıkların engellediği ve sonunda yok ettiği arzularla haftalarca yanmıştı.

Kendinde asla ihanet fikri, maddi bir şaibe bulmuyordu. Güzel bulmadığı vasıtalarla maksadına nail olmaktan nefret ederdi; halbuki bu arzusunun varlığına acı çekmeksizin tahammül edemezken onun en ufak bir belirtisine hayatını feda eder de yine razı olamazdı. O sadece bir esir, ruhunun esiriydi, ihtiyaçlarının esiriydi, çekici düşüncelerinin esiriydi. Bugün Süreyya'nın namusunu savunmak için, Suat'ın namusu için kendinde canını en büyük tehlikelere atmak gücünü görüyordu. Ve işte bunun için, yalnız ruhen tutkun olup maddi şeylerden tamamen arınmış olduğu için bu arzusunu bir ihanet saymıyordu. Düşündükçe Suat'ı değil, onun ruhunu, sadece ruhunu sevdiğini görüyordu. Bu büsbütün başka bir aşk, yeni bir aşktı. Onu ele geçmeyecek, sahip olunamayacak, bundan dolayı başka hiçbir kadında bulunamayacak şeyleri için, kokusu, bakışı, gülüşü için seviyordu ve bu koku kalbinin nefesiymiş kadar can yakıcı, bakışı o kadar temiz, gülüşü o derece masumdu ki bu sessiz ve hürmetkâr aşktan, bunlara karşı kalbinde beliren tapınmadan kendini men etmek razı olunacak bir fedakârlık değildi. Onun için, bu bir bakış için hayatlar verilecek pak ve mesut bir ruh özlemi oldu, ona o kadar serbest bir akış verdi.

Fakat bu tutkunluğun da baskıları, bencillikleri, hevesleri ortaya çıkmaya başlıyordu. Süreyya'yı Suat'ın varlığına sahip görmekten acı duymak aklına gelmemişti, fakat onun maneviyatına olsun sahip olmak, sadece kendinin sahip olması gittikçe karşı konulamaz bir arzu, bir ihtiras halini

alıyordu ve bu ihtirastan keskinleşen dikkatiyle Suat'ın ruhundan bir zerrenin bile Süreyya'ya aktığını hissetse, dayanılmaz acılar çekiyordu. Bu bir kıskançlık mıydı? Dudakları bir kasılmayla acılaşarak, "O eksikti!" diyordu.

Aralarında Süreyya'nın katılmadığı yalnız bir müzik vardı. Bir gece kendilerini mest eden *Ruy Blas*'tan "O dolce volutta" düettosuyla gecenin sessizliği içinde nerede olduklarını unutacak derecede geçen dakikalardan sonra müzik bitmiş, dönmüşlerdi. Süreyya'yı koltukta uyuklar buldular, Necip şaşırıyordu, Suat sadece bir, "Müziği sevmez ki..." dedi ve Suat'ın sesinde öyle acı bir hüzün hissetti ki bundan derin derin mesut oldu. Demek ikisi de sadece bir şeyi seviyorlardı. Ve o kadar seviyorlardı ki onunla dünyayı, dünyanın her şeyini, hatta onu, Süreyya'yı unutuyorlardı. O zaman sadece ikisinin ruhu yalnız, sarmaş dolaş dolaşıyor, orada yalnız kalıyor, Süreyya bile oraya gelemiyordu. O zaman müzik ona başka anlamlar, başka görevlerle görünmeye, ruhların yazarı, kalplerin ilhamı gibi gelmeye başladı. O bir cihan, bir aşk cihanı oluyor ve orada Suat'la beraber olmak, bu kötü dünyada olmamışlarsa hiç olmazsa orada birleşmiş olmak, onu mest edip sersemletiyordu.

Fakat bir gün, "Ben ne yapıyorum?" demeye başladı, "Ah, çünkü insanım, etten kemiktenim, insanlık..." Lakin niçin bu fikirlere düşmeli, niçin elinde olmayarak nefret ettiği ihanet ve pislik âlemine girmeliydi? İçinde bulunduğu çıkmazın nasıl bir uçuruma ulaştığını, bazen onların yanında, Suat'a bakarken içinin nasıl, "Seni seviyorum, seviyorum!" diye haykırmak için yandığını hissedip güçsüz kaldıkça inliyordu. Bunun, fikri tarafı ortadan kaldırılırsa, insanlık bakımından nasıl haince bir davranış olduğunu gördükçe ve çoğala çoğala bu ateşin nasıl iltihap kaplayacağını düşündükçe iki imkânsız arasında çırpınmaktan dolayı bir humma içinde kalıyordu.

Onda her alışkanlık bir kere harekete geçince hastalıklı bir arzuyla çoğalırdı. On beş gün mütemadiyen bu hissine esir olduktan, diğerlerini hep susturup yok ederek yalnız

onun hâkim olmasına, her türlü vesvese ve endişenin susmasına o kadar alıştıktan sonra şimdi korku ve telaşla öyle güçsüz düştü ki bu kendini kendinden nefret edip tiksinmeye sevk ederek perişan ve harap etti. Birden uçurumun karanlığına ve ateşine düşmüş kalmıştı, onun bütün pisliklerinde boğuluyorum zannediyordu. Nasıl korkunç bir çaresizlikle, nasıl geri dönme ihtimalinden mahrum bir ümitsizlikle düşmüş olduğunu anlıyordu. Bu sırf uçucu olduğu için bir kötülük ihtimali olmadığına, niyetinde fesat bulunmadığı için korkulmayacağına kendini boş yere inandırmaya uğraşıyordu. Bunların itiraf edilemeyecek, keşfedilse suçlanacak şeyler olduğunu reddedemeyerek, "Ne yapmalı?" diyordu; fakat kaçmak, bu tek çare, buradaki huzurlu ve cezbedici hayatı bırakıp yine o kâbus ve kalabalık içine girmek... Bu elinde olmayan, iradesiyle yapamayacağı bir fedakârlıktı... Son tehlikeye kadar oturup sonra kaçmaktan başka çare yoktu, halbuki hiçbir zaman tehlike o dereceye gelmeyecekti.

Bunlar tereddütleri, tereddütler düşünceleri doğuruyor, gecelerini fırtınalı yapıyordu. Sabaha kadar uyuyamadığı bu gecelerden sonra tekrar görmek, tekrar onun bakışlarının etrafında yaşamak, ne olursa olsun yaşamak ümidiyle her şeyi unutuyor, şafakla beraber gelen bir huzurla ona da kâbuslardan sonra sabah hafif sisli, fakat saf ve berrak ağarıyordu.

Bir karar vermeyi yine geceye erteleyerek sadece halden endişeli, sadece iradeden yoksun, sadece tutkun kalıyordu. Onun sesini öyle bir dinleyişi, onun yürüyüşünü öyle bir hissedişi, onun gözlerinin önünde öyle bir yanışı vardı ki bazen arzu ve özlemden, bazen ümitsizlik ve tutkudan haykırma arzularını güç yeniyordu. Onu evin her yerinde gezerken hissediyor, nasıl bir sükûnet ve yumuşaklıkla evin meleği olduğunu düşünüyor, kutsuyor, sonra gelip Süreyya'nın yanına, gözlerinde ateşli bir bakışla, bağlılıkla oturunca gelirken kalbini hoplatan ferahlık ve neşe kırılarak yaralı ve ağlamaklı kalıyordu. İçinden durup dururken, "Senin, senin için, senin gözlerin için ölürüm!" diye haykırmak isteyen arzuları susturup ona sükûnetle hitap etmek onu bitiriyordu. Uzun

zaman pek yavaş ilerleyen aşkı bu safhaya girdikten sonra adımlarını o kadar hızlandırmıştı ki bir kere kendi kendine itiraf ettikten sonra şimdi onu senelerden beri seviyormuş ve bunu biliyormuş zannedecek derecede aşkın ummanına dalmış görünüyordu.

Ve bu tereddütleri sözde kararlar, kararsızlıkları ertelemeler takip ettikçe günler geçiyor, İstanbul'a gitmeyeli yirmi gün oluyordu. Gerçekte bu mücadelelerle beraber her gün kendini bir gün öncekinden daha az emin bularak gittikçe iradesinin hastalandığından, gittikçe tehlikeye yaklaştığından endişe ediyordu. Sonra bir gün, "Lakin mademki onun bir şeyden haberi yoktur, olma ihtimali de yoktur..." dedi ve kendisini tatmin etti.

Zira o, Suat, hiçbir şekilde bu fikirlerden haberdar olmayacaktı. Onun bakışlarında bir nefret kıvılcımı görmektense ölümü tercih etmeyi saadet sayardı ve bunu düşününce "O halde?.." diye emin olmaya çalışıyordu. Fakat emniyet de ıstırap da tek başına hükümran olamayarak birbiri ardınca geliyordu. Her şeyi unutup sadece nefsine mağlup olduğu zamanlarda bile, artık her türlü vesveseden azade coşarak mesut olması gerekirken içinin sıkıldığını, yine bir rahatsızlığın yerleştiğini, küçük bir acının evvela belirsiz fakat yavaş yavaş inatçı ve usandırıcı bir ısrarla kaldığını görüyordu. Bu önceden sadece onu sevdiğini düşünmekle mesut olurken şimdi o saadetin de ne kadar öksüz ve değersiz oluşunu düşünmekten geliyordu. Onun da bu fikirlere katılmasıyla, saadetini uzak ve imkânsız bir bahtiyarlık gibi gördükçe, "Ah bu mümkün olsaydı... Hayatım pahasına olsun, fakat mümkün olsaydı..." diye söyleniyordu.

Bütün hayatı saniyelerine kadar Suat'a adanmış ve onunla sınırlıydı; gece uykularında ne görse, ne düşünse mutlaka ona ait oluyordu, hatta başkalarını bile görse sabah uyanınca onu görmüş zannediyor ve Suat'ı daima Süreyya'yla birlikte görürken böyle hayallerinde ona sahip olmak bir saadet oluyordu. O zaman rüyadan hakikate dönmek azabı başlıyordu. Onu gerçekten görmek arzusuyla bu azabı da sevi-

yordu. Bazen aşağı inip beklediği halde onun henüz ortalıkta görünmediği olurdu; o zaman sohbette dalgın, dinlediğine uzak, söylediğini anlamayarak perişan kalıyor, sonra onun yaklaşmasını, ayak sesini işitmeden hissederek odaya girerken kızarıyor, kalbi çarpıyor ve onun hitabına karşı bayılarak kalıyordu. Söz söylediğini görünce, gözlerinin kendine çevrildiğini hissedince kendini idare edememekten korkuyordu.

"Bir idaresizlikten bak ne oldu?" diye şimdiye kadar böyle olunca zamanla bunun nasıl dehşetli bir hal alacağını düşünerek öfkeleniyordu, "Lakin bu sade bir ihanet, en büyük alçaklık..." demek istiyordu. Fakat ondaki muhtelif Neciplerden biri bunu söylerken bir diğeri gülerek, "Bey tiyatro oynuyor!" derdi; bir diğeri ikisine de ilgisiz kalarak muhalif davranır, sadece onu, saadetini, Suat'ını düşünürdü. Ve kendisi bu muhtelif şahsiyetlerin elinde oyuncak, sefil, şimdi buna şimdi ötekine uyup boyun eğerek iradesiz, bir şey yapma ihtimali olmaksızın, gidiyordu. Ve korkuyordu, ara sıra kendi ruhunun karanlığına bakıp ne hainliklere kadir olduğunu görerek kendinden korkuyordu. Süreyya'ya baktıkça, onun güvenine ve sevgisine karşı nasıl fikirlerle meşgul olduğunu düşündükçe onun hakikati keşfetmesi ihtimaline karşı ölümden başka bir çare görmüyordu; başka hiçbir şey ona karşı utancını yok edemezdi.

O, Süreyya, her türlü fikir ve şüpheden uzaktı, karısına son derece güvenle Necip hakkındaki sevgisi birleşerek onu temin ediyordu. O sandalıyla, yelkeniyle, yarışıyla meşgul, rüzgâra hayatını bağlamış yaşıyordu. Dalgın mı, ciddi mi, havai mi olduğu fark edilemeyecek bir hali vardı. Evde kaldıkça Behice Dadı'yla şakalaşarak, Suat'ı öfkelendirerek, Necip'in piyano çılgınlığıyla eğlenerek tembel bir ömür sürüyordu. Şimdi de bir balık merakı gelmişti; "Ah, bir ay daha geçse, ağustosu da bir atlatsak..." diyor, o zaman geceleri lüferciliğin doyulmaz bir eğlence olduğunu anlatarak şimdiden seviniyordu.

Suat'a gelince... O gittikçe acıklı olan garipliği içinde dalmıştı. Hayatın saadetlerinin nasıl hissedilmesi ve çözül-

mesi mümkün olmayan, nasıl idaresi imkânsız küçük şeylere bağlı olduğunu, karşıdan yargılaması pek kolay görünen fakat ellerinde nasıl oyuncak olarak kalınan şeylerle bozulduğunu görerek büyük bir üzüntüyle şaşırıyordu. Yine aynı şartlar içinde bir sene evvel hayatını o kadar mesut ve huzurlu görürken bugün tarifi ve anlatması imkânsız şeylerle gözleri açılıp hayatını görmek, ehemmiyet verilmeyip tevekkül edilecek yerlerde ciddi davranmak günahıyla bir saadetin değil, her hayatta olduğu gibi saadet rengini muhafaza eden bir saadetsizlik kurbanı olduğunu, hayatının artık fark edilen bu yarasıyla geçeceğini pek acı acı görüyordu. O gittikçe fark ettiği halde engellemek elinden gelmeyen bir öksüzlük içinde, asabiyetle hakikati fazla görerek yaşıyor, Behice ile Necip'in, hayatlarında nasıl bir bağ, yalnızlıklarına nasıl bir arkadaş, eğlencelerine nasıl bir yardımcı olduklarını görüp, "Demek onlar olmasa ben yalnız, yapyalnız kalacağım. Söz bulamayacağız, bütün bütün sıkılacağız, hayatımız dayanılmaz olacak..." diye Süreyya'nın anlamayışını, her şeyi kendine bırakıp öyle havai şeylerle meşgul oluşunu affedemiyordu.

İşte dadısı da yarın öbür gün bağa gitmek istiyordu, sonra Necip de gitmek isteyecekti. Hayatını onların zindanlarına adayamazdı ya? O zaman Süreyya daha sıkılacak, arkadaşsız, eğlencesiz kim bilir ne olacaktı? O zaman artık yanına varılamayacaktı. Kendisi de bunların yardımından mahrum, arkadaşsız, dayanaksız kalacağını, bugün her şeyi yaptığı ve arkadaşlar bulduğu halde böyle olunca, yarın onlarsız bütün bütün can sıkıntısı çekeceklerini düşünerek artık mücadeleden bitap, endişelerle güçsüz, her şeyi bırakmak, hepsinin içinde hüngür hüngür ağlayarak, "Lakin halime bakınız!" demek ihtiyaçlarıyla azap çekiyordu. "Beni mesut ve rahat görüyorsunuz değil mi? Fakat bakınız işte ağlıyorum... Demek ki ne mesut, ne rahatmışım, ooh, rahat değilim; hiç, hem hiç değilim... Saadet nerede!" Ve açıklamak gerekince bir şey söyleyemeyeceğini, ciddi bir sebep bulamayacağını görerek bunalıyordu.

Deniz mevsimi üçünün de hayatına yeni bir neşe serpti; önlerinde bir deniz hamamı[1] vardı ki evin sahibi burada kendi otururken çattırmış, sonra yıktırmamıştı, yalnız bir kışın tahribini tamir etmek gerekiyordu. Süreyya denize bayılıyordu, Necip zaten pek severdi, Suat önceleri pek telaş ve heyecan geçirmişse de artık alışmıştı. Yalnız dadı odadayken bile denizdeymiş gibi çırpınarak, "Aman Allah esirgesin!" diyordu; bin ısrar ve ricayla onu denize götürdüler, daha kapıdan karanlık bir gözle sulara bakıp titreyerek yalvarıyordu. Artık her sabah, her akşam girmek bir âdet oldu. Ve sabahleyin uykunun rehavetiyle, akşam yorgunluğun tozuyla deniz sinirlerine şifa gibi geliyordu.

Necip Süreyya'ya, "Gel senin kotrayı şuraya sokalım da bari tehlikeden biraz korunsun" diyor, sonra gülerek ekliyordu: "Şaştığım bir şey varsa o da şunun sıkı bir sağanakla tepe taklak olmamasıdır." Ve Suat'ın korkan gözlerindeki karartıya bakarak, "Yok korkmayın, korkmayın! İlk İstanbul'a gittiğim zaman Süreyya'ya bir mantar yelek alacağım, ne olur ne olmaz, o zamana kadar da keramet sandalın," diyordu.

Süreyya kızar, sandalın bir yat, bir üç ambarlı[2] gibi denize dayandığını, evvelki gün İstinye önünde bir yarışta küpeşteye kadar yattığı halde içeri bir damla su girmediğini, parası olsa satın alacağını anlatmaya başlardı. Bir gün Büyükdere'den gelirlerken yine bu bahis oluverdi; sandalın Suat'ın hayatında bir küçük memnuniyetsizlik olduğunu anlayan Necip, artık onun kendine katıldığını görmek için daima bu bahsi kurcalardı. Suat düşüncesine katıldığını bakışıyla söyleyip teşvik ederek susuyor, sandal meselesinde Süreyya'nın böyle cevapsız kalmasından zevk alıyordu. Birden arabaları bir köşede durmaya mecbur oldu, dört beş araba birbirini takip ediyor, kalabalıktan bunun bir gelin alayı olduğu anlaşılıyordu.

---

1 Eskiden deniz kenarlarında, ortası havuz gibi açık kalacak şekilde tahta direklerle çevrili, etrafı kapalı denize girme yeri.

2 Kalyon sınıfının en büyüklerindendir. 17. asır sonlarında yapılmaya başlandı. 110-120 topu ve 800-1000 mürettebatı vardı.

Süreyya, Necip'in sözlerine cevap veremediğini görünce kurtulmak için bundan yararlandı:

— Senin nene lazım sandal mandal Allah aşkına? Sen kendi evlenmene baksana, sonra ihtiyarlayacaksın da... Bak her köşede bir düğün var, dedi.

Bu söz Suat'ı da Necip'i de hüzne ve suskunluğa sevk etti.

Necip, gözleri önünden birer birer geçen arabalara görmeyerek bakınırken, kendisi için evlenmenin nasıl bir yara olduğunu düşünüyordu. Onun için evlilik... Lakin bu ihanetsiz mümkün müydü? Onun için evlilik, Suat'ın kendini sevmesiydi, onun o kadar güzel ve ateşli olan gözlerinin kendisine ilgisini itirafıyla mümkündü. Halbuki bu, işte bir ölüm kadar büyük bir şeydi.

Suat, o, bu gelinin şimdi ne kadar bahtiyar olduğunu düşünüyordu; düşünüyordu ki bu gelin ne kadar bahtiyardı ve ne kadar bahtiyar olacaktı. Bir sene, iki sene, daha, belki daha fazla hayatı mutlu ve neşeli geçecekti. O zaman kendi ilk senelerini görüyordu. Bugünle mukayese ederek acıyla bu geline gıpta ediyordu. Kendini onun yerinde görüp gelinlik duygularını tekrar yaşayınca ağlamak arzusu duydu. Şimdi o zamandan ne kadar, ah, ne kadar uzaktı. Artık dönüşü imkânsız olan o hayatı, hayatını gömmüş bir ölü haliyle görüp mahzun ve ümitsiz kaldı. Niçin yarabbim, niçin artık o hayat ölmüştü? Hem bir daha gelmeyecek şekilde... Niçin bir daha mümkün değildi? Bir kere mi olacaktı? Böyle hayatı sevdiren, her şeyi güzel gösteren o hayat, o büyük neşe... Artık onlar gitmişti, öyle mi?

Bir zaman gelip sadakat ve muhabbetle sevileni artık mesut edememek, ona yetmemek fikri onu üzüyor, kabahati asıl kendinde bularak, ara sıra taşkınlık edip Süreyya'yı haksız bulduğu için kendi haksızlık ettiğini görüyordu; sonra kendi de suçlu olmayıp kabahatin olayların akışında, idaresi kimsenin elinde olmayan hayatta olduğunu bininci defa olarak görüp anlamaktan kaynaklanan bıkkınlıkla tekrar yaşamak, daha yaşamak arzularının imkânsızlığı önünde yaşayıp geçmiş olmak, tekrar o genç kalple, genç emellerle o seneler gibi

yaşayamamak azabıyla âciz kalıyordu. Demek bitmiş, onun için artık her şey bitmişti; demek artık kesinlikle karar vermek gerekecekti ki seneler, hep çoğalan bir can sıkıntısı ve bıkkınlıkla geçerek ihtiyarlık bir gün onu çürütecekti. Hem de yaşamamış olarak, henüz yaşamakta sanılırken... Her şey bitmişti, öyle mi?

Sonra Necip'e bakarak düşünüyordu ki o, önünde böyle birkaç saadet senesi olan bir insandı ve bunun için memnun oluyordu. Necip'e karşı hissettiği yakınlık, onun böyle bir saadete aday olmasıyla kendisini memnun ediyordu. Fakat onun da korktuğu gibi bir eşe düşmesi ihtimalini düşündü ve bunu kuvvetli bir iyi niyetle bertaraf edip, karı koca, onları uygun ve mesut görünce bir gün gelip onların da emellerin, arzuların gençliğini elden kaçırarak yorgun, bıkkın kalacaklarını, kokuları, renkleri bütün bolluk ve neşesiyle coşan baharın yerine bile mutlak bir gün renksiz bir hüzün ve kasvetin geçeceğini, her şeyin yok olup sönmeye mahkûm olduğunu acı bir ümitsizlik içinde hissetti.

Ve ilk defa burada gelen bu fikir, onu hiç terk etmeyen bunaltıcı bir hastalık oldu. İlk zamanlar, bunu tabii olarak düşünüp bu fikrin kalbine verdiği acılıkları damla damla tadarken bir gün oldu ki yalnız kalıp rahat rahat onu düşünmek istemeye, hatta düşünmek için kendini zorlamaya kadar vardı; bu bir nevi ağır ağır intihar gibi, bir nevi zehirlenme gibi oluyordu. Her şeyin, ilk istek ve renklerin bolluğundan sonra yavaş yavaş bir yok oluşla hüzün ve kedere, kasvet ve karanlığa gidişi onu damla damla öldüren bir uyuşturucu gibi geliyor ve kendi buna kurban olduktan sonra bunun sadece kendisi için olmayıp böyle umumi bir kanun olduğunu görmekten acı bir teselli buluyor, garip bir keder sarhoşluğuyla kalıyordu.

Öbürleri, "Ne oluyorsun, dalgınsın" dedikçe bir cevap bile vermeye gerek görmeyerek dudaklarını hiç anlamında bükmeyi kâfi buluyordu ve dikiş, düşünmeyi uğraş halinde gösterebildiği için, artık elinden düşmez oldu. Bununla beraber, herkesin kendi haliyle şu farkı vardı ki onun hayatının

baharı geçtiği halde birçokları henüz ümit ediyorlardı; onun için bahar evlilikte başlıyor gibi geliyordu, kendi bütün bolluğu ve ferahlığı hep o zamandan başladığı için şimdi Necip de ne kadar ümitsiz ve merdümgiriz görünürse görünsün evleneceği için onu yine mesut görüyordu.

Bütün bu fikirler arasında bir sarkaç gibi kalbini korku ve sıkıntıyla ezen kendi hayatını mukayeyesi daima tekrarlanıyor, bazen sonsuz bir kasvet ve keder, sonra acı bir korku ve telaş, her şeyin, bütün emellerin, ümitlerin, gençlik ve saadetin zalim bir inatla mutlaka elden kaçacağını, işte şimdi kaçmakta olduğunu, bir şey yapma ihtimali olmaksızın artık hayatının bitmiş olduğuna karar vermek gerektiğini görerek âciz kalıyordu.

Bütün bunlar tabii gülümseme ve nezaket altında gizlenmeye uğraşılan kanlı mücadelelere neden oluyordu ki asabını daha yoruyor, uzun baş ağrıları, dermansızlıklar, hazımsızlıklar, hep birden neşesizliklere neden oluyordu. O hale geldi ki sade aşırı bir hastalık hassasiyetiyle, birbirinden ayrılması imkânsız hayat anlarını bin manayla tahlil etme sebebiyle, hayatının ufkunda bir bulut yokken dingin bir ömür içinde bir acılar kurbanı olup kaldı.

Bunlar gerçi Süreyya'nın düz, meşgul gözünden kaçıyordu; fakat Necip endişeli bakışlarıyla, şiddetli bağlılığının sevk ettiği meşguliyetle fark ediyor, bu karanlık içinde ara sıra onun meçhul kederleri olduğunu görüp bir sebep bulamayarak büyük ümitsizlikler içinde fırtınalar tasavvur ediyor, bir başka erkeği düşünmesi ihtimali ruhunu yakıyordu. O zaman Suat'ı hürmete layık görememekten korkuyor, onu ulvi mevkiinden düşmüş görmemek için bunu düşünmemek istiyordu. Ve eğer Suat kendisi için bir his besleseydi gözünde yine o hürmetli mevkiinde kalacağını görerek, "Ah bencillik, sanki böyle olunca başka bir şey mi yapılmış olacak!" diye gülüyordu.

Düşünüyor, düşünüyor, Suat'ın bu haline bir sebep arıyordu; Süreyya ile aralarındaki ilişkiyi inceliyordu. Bunda gerçi eski uzlaşmayı göremiyordu, fakat evvelden onların

hayatına şimdiki gibi girmiş değildi, o zaman bile bu kadarcık anlaşmazlıklar zaruri, tabii geliyordu. İki mizaç ne kadar uyumlu görünürse görünsün böyle geceli gündüzlü beraber geçen, senelerce devam eden beraberlik hayatında birtakım anlaşmazlıklardan mustarip olmak mecburi gibi geliyordu. "Bu mizaçların ya ikisi de baskın olup daimi bir çekişme halinde bulunur yahut biri diğerini kararlarının esiri eder" diyor, bu esaretin ara sıra taşkınlıkları olsa bile, Necip, yaradılıştan hassas ve ince olan Suat'ta hastalıklı bir hissin kadınlık nedeniyle nasıl korkunç bir uzaklaştırmaya döneceğini anlayacak bir halde olmakla beraber bu hastalıklı hissin ahval ve tabiatını tayin edemeyeceğinden her şekilde meçhuliyet içinde kalıyordu.

Bazen Suat'ı böyle ezilmiş tutan meçhul sebebe karşı öfkeli bir kıskançlıkla yoruluyordu. Bu kendisini her şeyden çok yıkıyor, ateşli bir kin içinde zehirleyerek acı içinde bırakıyordu. Bazen de Süreyya'ya bakarak ona sadece Suat'ın kocası olduğu için değil, derin ve ateşli olmayan tabiatı için de haset ediyordu. O her halinde düz, samimiydi, kötülük düşünemeyerek, hatta birbirine ters düşen bazı şeylerinde bile samimiyet ve dostlukla davranarak, yaptığı şey kötü olsa bile etrafında oluşma ihtimali olan tesirleri uzaktan evvelden göremeyerek endişesiz, belasız yaşıyordu. Mutlaka faaliyeti bir şeye sarf etmek istenilen bir yaşa gelmiş olduğu için o zamana kadar çoğu bir şey yapılmayarak geçen senelerin biriken istekleri birden ortaya çıkarak onu böyle sandalı gibi şeylere bağımlı kılıyordu. Ona şimdi de bir kotra merakı gelmişti, sandal artık kendine miskin görünüyordu. Tarabya'da olacak yarıştan bahsederken İngiltere'den gelme birkaç kotra sayıyor, bunları uzun uzun tarif ederek, "Ah, insanın öyle bir kotrası olmalı ki..." diyordu.

Sonra Suat'a dönerek:

— O zaman sen de gelirdin. İçinde kamaraları, yemek salonu, her şeyi var... Adeta bir gemi... İnsan karısını alınca kalkıp Marmara'ya çıkar... Mudanya... Yalova... İstersen Midilli, İzmir...

Suat gülerdi:

— Devriâlem için çıksak nasıl olur acaba? derdi.

Necip de söze karışır, gömüldüğü köşesinden:

— Yok, eğer küçük bir yat olsaydı... şartını kordu.

O zaman uzak memleketlerden, uzak şeylere mahsus şiir ve renklerin ahengine hayranlıkla onların güzelliklerinden bahsederler, adaları birer birer geçerek İtalya sahillerine kadar uzaklaşırlardı. Kendilerini bir İtalya limanında gemilerinin zincir gürültüsü içinde tasavvur ederler, "Ah ne iyi olurdu!" derlerdi. Bunlara Suat da katılıyor, "Bilmem ama yine deniz tutar mı?" diye Necip'e soruyordu; o daima böyle, daima Suat'la olabilmeyi düşlemenin saadeti yanında bunun için hakkı, hayatın müsaadesi, o kadar saadeti olmadığını düşünüp, "Lakin bu böyle ne olacak?" diye başını taşlara vururcasına ümitsizliğe düşerek azap içinde ve ezilmiş kalırdı. Her gün ateşinin daha çoğaldığını, bir gün artık onun altında feryat etmenin mecburi olacağını büyük bir endişe ve korkuyla görüyordu.

Süreyya bu gösterişlilerin yanında pek miskin bulduğu sandalı için, Suat ise nerede olsa, nasıl olsa hayatın aynı keder tohumlarıyla yüklü olduğunu düşünerek üçü de muhtelif şeylerden aynı kedere düşüyorlar, muhtelif şiddetlerle böylece kasvetin esiri oluyorlardı.

Bazen geceleri de çıkıyorlardı; Suat dümene geçer, erkeklerden biri kürek çekerdi. Çoğunlukla birkaç sözle bozulan bir suskunluğun devam ettiği bu seferlerde, denizin, gökyüzünün, korkutucu sahillerin arasında, bazen mehtabın ışıklarına, bazen karanlığın dalgalarına gömülerek, denizin bir kadın sinesi gibi mis kokan bakir vücudunda, Büyükdere'ye kadar iner, sonra dönerlerdi. Dönüşleri suskun, karanlık olurdu. Herkes fikir ve kederini yüklenerek odasına çekilir, birbirlerini ve kendilerini yorgun olmakla aldatarak kederlerini böyle gizlemiş olurlardı.

Fakat Necip gittikçe kendine karşı idaresinde âciz kaldığını görüyordu. Zira onun şiddetli bağlılığı bu hale geldikten sonra sabrını tüketen susuzluğa benzer bir hararet alıyordu,

onda bu kadar gelişen bu tutku artık beslenmeye şiddetli ihtiyaç hissediyor ve ona, onun ruhuna girme isteğiyle can atıyordu. Her zaman onun yanından ayrılmak endişesi şimdi ona karışmak galeyanlarına sürükleniyordu...

Nihayet bu, duyuların bir hezeyanı haline geldi: Bir gün geç kalkmış, deniz hamamına geçmişti; çırpına çırpına koşuşan, çarpışan dalgalar, hamamın içinde büyüyen, yankılanan sesleriyle düzensiz bir hava çalıyordu. Vücut, beklenen zevkin şevkiyle şimdiden tatlı bir rehavet içinde, uyanır uyanmaz tekrar fikrini işgale başlamış endişelerinin dalgınlığıyla soyunurken, serin deniz havasının içinde birden ölüyorum zannetti. Etrafını onun kokusu sarmıştı.

Bu Necip'in Suat'ta sahip olduğu yegâne şeyin varlığıydı, bu kendisine daima sinesinin nefesi gibi gelmişti, bu ne bir çiçeğin ne bir yaprağın kokusunun özüydü, bu bilinen hiçbir kokuyu andırmaz can yakıcı bir koku, bir şey, bir nefesti ki Necip onun ruhunun kokusu zannediyordu. O kadar emsalsiz, o kadar samimi bir kokuydu. Bunda Suat'ın bütün gizli sırları, bütün kadınlığı heyecanlarla dolu bulunurdu, o kadar kadından, o kadar Suat'tan fışkırıyordu; ve şimdi denizde bu koku, ona bir vücut hararetiyle karışmış geliyordu. Etkisi o kadar şiddetli oldu ki vücudu titreyerek bitap kaldı.

Bu nereden geliyordu? Ondan evvel denize girmiş olduğu için mi kalmıştı? Denizin, rüzgârın çalkantısı bunu nasıl dağıtmamıştı? Ve suyun içine girdiği zaman, şimdiye kadar bunu düşünmediğine şaşırarak, onun da burada, bu su içinde yıkandığını düşünmek bütün iradesini yıkan ve güçsüz bırakan bir zaaf ve rehavete sevk ediyordu. Bulutlar içinde sermest ve baygın, kendini suyun içine bırakarak, sonsuz bir kendinden geçme isteği içinde onu burada, suyun arasında, deniz elbisesinin yarı sakladığı omzu, kolları, gerdanıyla görerek bayılır gibi kalıyordu; bu hissini devam ettirmek için gözlerini kapayarak suyun kendini okşayışlarıyla hafifleten kuvvetinin üstünde sallanarak, sayıklarcasına, hayatından bihaber, şaşkın kalıyor, onu öyle görmeyi tasavvur ettikçe,

kokusunu hissettikçe denizin içinde nihayetsiz derinliklere uçuyorum zannını veren bir sarhoşlukla sersemleşiyordu.

Nihayet çıktığı zaman bu kendisini, denizi delice bir arzuyla isteyecek, boş vakitlerini tenhalara kaçıp ona binlerce ateşli sözlerle, bu hayallerin zevkiyle meşgul olmaya ayıracak hale getirdi. Onu en ince, en mahrem kadınlıklarına kadar düşünerek, sıcaklığında, ruhunda ölüyorum zannederek, "Ah ölsem..." diye saadetinin ancak o zaman tamam olacağına inanıyordu. Ve onun kokusuyla, yavaşça ona yaklaşıp ensesinden fışkıran onun vücudunun kokusuyla sersem olduğu zamanlar, baştan ayağa sarsılarak ağlamak, boğulmak, düşüp ölmek ihtiyaçlarıyla, bunları yapmamak için kendini tutmak azaplarıyla uğraşıyor, bir saniyede bin duyguya, bin düşünceye, bin hayale esir olarak, bir işkence olan fakat onu yine mesut eden sarsıntılara uğruyordu.

"Canım, bu ne kadar deniz merakı" diyen Süreyya'ya, "Bir sandalım var diye bütün denize sahip çıkamazsın ya!" diye latife ederken hakikat hali düşünmekten kendini men edemeyerek canavarlığına şaşıyordu; zira onunla konuşurken, ona hitap ederken onun namus hakkını dehşetli bir suçla suiistimal ettiği fikrinden kesinlikle uzaktı. Ve böylece kendisine herkesin cani demeye hakkı olduğunu kabul ettiği zamanlarda bile yine vicdanen sakin durduğu zamanlardan bir fark bulmuyor, duygularının akışına o kadar kapılıyordu.

Bir akşamüstü Tarabya'ya kadar gidip dönmek için çıkıyorlardı. Necip yalnız inerken piyanonun üstünde Suat'ın şemsiyesiyle eldivenlerini gördü; bir anda bu eldivenlerde onu koklamak isteğini engelleyemedi ve titreyerek eğildi, bunları ağzına götürdü; oh, her zaman havada olan bu koku işte şimdi elindeydi ve eldivenlerin dokusu o kadar onun eli gibi yumuşak ve inceydi ki gerçekten onun ellerini kokluyormuş gibi geliyordu. Bir an oldu ki bunları alıp saklamanın ne büyük bir saadet olduğunu acı bir hasretle düşündü ve bir cinayet işliyor gibi titreyerek, sapsarı, bunların birini cebine soktu.

Suat, ikisini beraber diye aldığı eldivenin bir tane olduğunu ancak arabada fark etti. Aceleyle yalnız birini almış olma

ihtimalini başını sallayarak reddediyor, şemsiyeyle beraber ikisini de piyanonun üzerine koyduğunu ve oradan alırken piyanonun üstünde başka bir şey kalmadığına dikkat ettiğini söylüyordu. Süreyya, "Belki arabaya gelirken düşürmüşsündür" dedi. Necip durmadan Süreyya'ya bir şeyler anlatıyor, Suat'ı düşündürmemek için tuhaflıklarla birtakım sualler buluyor, onun dalgın düşünüşünden korkuyordu. Suat, "Tuhaf, acaba ne oldu, besbelli öyle..." dedikçe, sanki eldiven cebinden çıkarak, "Buradayım" diyecekmiş zannediyor, yüreği hopluyordu.

Ve bu eldiven meselesi unutulduğu zaman onun yegâne malı, en kıymetli eşyası oldu; o hayat dolu bir el, sanki Suat'ın eli gibi geliyordu ve onun eline sahip olmak Necip'i saadetinden çıldırtıyordu.

9

Suat başını dikişinden kaldırıp kapıdan giren Necip'e bakarak, "Oo, sizde bir hazırlık var?.." dedi.

Öbürü eldivenlerini giymekle meşgul, sakin göstermeye çalıştığı bir sesle, "Evet, kaçıyorum" diye cevap verdi. Ve üzüntüsünü göstermemek için birçok işler, gezilecek yerler, çoktan beri ihmal ettiği dostlara dair masallar söylüyor, mecburiyetlerinden bahsediyordu. Halbuki hakikatte burada kalmak için canını verdiği halde işte kaçıyordu. Zira artık burada yaşamaya sabır ve tahammülü, kuvvet ve metaneti kalmamıştı. Hele bu son hafta onun için tahammülün üstünde acı veren bir hayatla geçti. Buradaki hayatının ihanet olduğunu kendine daima hatırlatan iç sesi sussa bile artık gıdasız hayatı bir işkence olan çekiciliğiyle, Suat'ın bir zaman kendini mest eden varlığıyla şimdi harap olarak, o kadar yorulmuş, ezilmişti ki artık bu gece sabaha kadar uyuyamayarak çektiği ateşler arasında kaçmak ona yegâne kurtuluş çaresi göründü.

Evet, ne olacaktı? Burada dursa ne olacaktı? Bu kesin ve cevapsız soruyu belki bin kere kendine sormuş, azap ve

ihanetten başka bir şey olmayan bu hayatın sonu olmadığını daima düşünmüştü. Şimdi gittikçe elinden kaçan idaresinin, sürekli çoğalan sersemliğinin sevkiyle tamiri imkânsız bir şey yapmamak, bilmeyerek, bilemeyerek ağzından kaçıracağı bir söz, yönelteceği bir bakışla her şeyi keşfettirip haklı bir nefret ve tiksintiye hedef olmamak, o kadar saf ve temiz bakışı bir nefret kıvılcımıyla kendine çevrilmiş görmemek için bir çare varsa kaçmak olduğuna karar verince rahat etmişti. Zira son zamanlar onun önünde, gözlerinin önünde dururken içinden kaynayan feryat arzularına karşı gelmek artık pek güç oluyor, bunun her şeyi göze aldıracak bir coşkunluk oluvermesinden korkuyordu.

Evvelden, ta ilk günler aklına yine bu çare gelmişti, fakat o zaman metanetine güveniyor, bu kadar zaaf ummuyordu. Hissiyatının karşı konulmaz letafetine esir olup tehirlerle, tedbirlerle kendini aldatarak oturuyordu; fakat şimdi o zaman gibi hareketinin fenalığından korktuğu için değil, hissiyatının taşmaya hazır olup anlaşılacağından titrediği için kaçıyordu; ve bu iki temayül arasında uykusuz geçen gecelerinde bin türlü kararsızlıklarla ezilirken daima kendini idare etmek mecburiyeti onu hasta ediyordu. Uyuyamayacağını bilerek, gecelerin yaklaşmasını artık kesin bir azabı bekler gibi korkuyla karşılıyordu. Evvela onu düşünmek, bir ayrıntıda saatlerce kalarak, bütün saatlerini ona ayırdığı halde bıkmayarak, zamanı kâfi bulmayarak, düşünmek için onun bakışlarını, sözlerini, tavırlarını, kokularını hatırlayıp bu eldiveni koklamak için mesut olarak sabahlara kadar uyumazken şimdi artık bu saadet, hastalıklı kuruntu ve hayallerle kaçmış, humma ateşlerinde sabahlara kadar çırpınarak zor yaşamaya başlamıştı. Ve gündüzleri onun kadın kokusunun ürpertisiyle ağlayarak, haykırarak, "Lakin ölüyorum, kurtarın beni artık!" diyecek kadar yanarak geçiyordu. Onun Süreyya'ya öyle bakışları, öyle hitapları oluyordu ki muhatabı için sakin bir kabulle karşılandığı halde kendini kahrediyordu. Ah, bunun bir tanesi için canını nasıl seve seve verirdi...

Sıradan bir hürmetin ne gibi safhalardan geçip, şimdi hayatında kökleşen büyük ve dehşetli bir aşk olduğunu düşünerek kendinin bu kadar tutulma meyliyle bu neticeyi anlaması, onun büyümesine meydan vermemesi gerektiğini itiraf ediyor, "Evet kaçmalıydım, kaçmalıydım!" diye yumruklarını kafasına sıkıyordu. Ve şimdi yalnız ondan değil, kendinden de kaçmak lazımdı, zira ondan kaçmayla kendini ateşten kurtaramayacağını görüyordu, nereye gitse, ne yapsa bunun mümkün olmadığını, onu unutmak için birçok günler geceler böyle uykusuz, ateşler içinde, karmakarışık yaşamanın mecburi olduğunu, hele bundan sonra ondan uzak, bin acı, bin azap içinde köpekler gibi sürüneceğini düşünerek, "Cezadır, ah cezadır!" demek istiyor, fakat önünde hayatı, ancak ölümle kurtulmak mümkün olan bir işkence gibi görünüyordu.

Bu hal içinde ara sıra boğazını yakarak gözlerini ıslatan yaşlar da vardı; kendini böyle bir çıkmaza girdiği için pek zavallı görmekten, bu acı veren çaresizlik içinde yardımsız, ümitsiz çırpınmaktan ortaya çıkan yaşlar ki hep, aksi olarak, onların yanındayken gözlerini yakıyordu.

Bunun için balkonda kotranın flokuyla meşgul olan Süreyya atılıp, "Ne, kaçmak mı, mümkün değil!" dediği, Suat hafif bir üzüntülü sesle, "Mümkün değil, şaka söylüyor, bizi korkutuyor" diye tekrar ettiği, kendi gidişinin onlar için adeta bir felaket gibi kabul olunduğunu gördüğü zaman hem Süreyya'nın iyiliğine, hem Suat'ın sözlerine bakıp birden hüngür hüngür ağlamak, "Lakin bırakınız kaçayım, Allah aşkına... Zira ölüyorum, burada sizin yanınızda ölüyorum..." demek için şiddetli bir arzu duydu.

— Evet, bırakınız kaçayım... diyecekti. Zira buradaki hayatım uğursuz bir şey oldu. Ben sefil, kötü bir adamım. Sizin bu kadar iyiliğinize karşı ben alçaklık ediyorum. Fakat bilseniz ne zavallıyım...

Zavallılığını mümkün değil açığa vuramayacağını görüp ümitsizliğe düşüyordu.

Süreyya kalkıp pardösüsünü elinden almak istedi; dikişini dizine bırakmış, kalkmaya hazır duran Suat tekrar ede-

rek, "Mahsus yapıyor, hiç yoktan böyle kaçmaya ne lüzum var?" diye rica ediyor, o gözler kendine bu sefer sabit, yalvarır bakışlarla bakıyor ve baktıkça karşı gelemeyip gidemeyeceğinden, "Peki, kalayım" diye döneceğinden, hatta kalmak arzusunun yavaşça büyüdüğünden korkarak, kararlılıkta güçlük çekiyordu. Ve birden, buradan, ondan, onun bu melek gözlerinden, bu peri sesinden ayrı kalınca nasıl evladını gömmüş anneler gibi yanar bir kalple kalacağını hissederek derin bir sızı duydu ve perişan olarak kalbinin içinden, "Ah, kal deseler..." diye inledi; fakat o kadar ısrar onlara kâfi görünmüş, Suat, "Bari yakında gelirsiniz ya?.." diye sormaya başlamıştı. O zaman artık her şeyin bittiğini, kesinlikle gitmek gerektiğini görüp harap oldu. Onu bir daha görememek azabı, onun kendisi için ne kadar yabancı, ilişkilerinin ne kadar ehemmiyetsiz olduğunu, Süreyya onun kocası olduğu halde kendisinin ne kadar uzak bulunduğunu görmek üzüntüsü onu mahvetti; gözlerini dolduran yaşları göstermemek için, "Elbette, elbette... yakında..." diyerek döndü, kaçtı.

O kadar zaman Necip'e o kadar alışmışlardı ki bugün onun yokluğu ikisini de meşgul etti; birçok şeyin onu yâd etmeye vesile olacağı bir hayat sürmüşlerdi, ikisinde de o olsa söylenecek sözler, o olsa söz söyleyecek fırsatlar oluyordu. Süreyya, "İnsan gariptir, nasıl birbirine alışıyor" diyordu. Sonra yemekte, "Biliyor musun, ben mahzun olmaya başlıyorum" dedi. Bu hüzün bir parça Suat'ta da vardı; Necip onların hayatını şakaları, sözleri, arkadaşlığıyla doldurup güzelleştirmiş, kederlerinin ortağı ve tesellisi olmuştu, bunu o gidince anlıyorlardı. Görüyorlardı ki o olmasa sıkılacaklarmış. Suat yalnız kalınca son zamanlarda kendini istila etmiş olan hüzün ve kasvete daha gömüleceğini ve bu durumda Süreyya'nın daha sıkılacağını düşünüyordu. İki kişilik böyle sessiz bir hayat Süreyya'ya değil, kendine bile yorucu geliyordu. Artık o gömüldüğü büyük bıkkınlık içinde mücadele için de kuvvet bulmuyordu; bir çare olmadığını bile bile uğraşmak, hayatlarını şenlendirmek için yorulmak artık elinden gelmiyordu. Sadece kendinin bunlara zihnini

ve varlığını adayıp Süreyya'nın bihaber çocuklar gibi yalnız oyunlarıyla meşgul olarak hiç ehemmiyet vermeyişine öfkelenmeye başlıyordu. Evvelden onda her şeyi annesine bırakan bir çocuk hali görür, bunu severdi; şimdi bu hal onu gittikçe gücendiriyordu.

Sonra birdenbire korku geldi, ona hayatlarından Süreyya'yı bıkmış görmek endişesi garip bir ters etki vererek sadece Süreyya'dan değil, şimdi kendinden de korkuyordu, bütün bunlar Süreyya bıktığı için değil, kendi de bıktığı için gibi geliyordu. Hayatını sevilecek, saadetle yaşanılacak bir hayat gibi görememek endişesi bir telaş oluyor, birkaç zamandır zihnini işgal eden şeylerin hissedilmeyen bir zehirle tesir ederek onu ne derece harap ettiğini gösteriyordu.

Bu, oluşundan evvel yeraltından gelen gürültülerle gelecek felaketi haber eden bir zelzele korkusu gibi oluyordu. Lakin önlerindeki hayatı, yaşanacak felaketi görmemek için buna lakayt kalıp çocuklar gibi bugün yelkene, yarın ava, öbür gün balığa heves etmek için insan ne kadar insafsız olmalıydı?

Bu her gün böyle geçe geçe artık bir gün zaman tamamen geçmiş bulunacak, ihtiyarlık onu çürütecekti. Lakin buna tahammül etmek için insan ne olmalıydı? Bu hezimeti sakince ve tahammülle şimdiden bile bile beklemek ona pek acı geliyordu.

O zaman adımlar peş peşe geliyordu. Hayatım ziyan oldu diyemiyorsa da ziyan oluyor duygusuyla, acı veren endişesiyle güçsüz kalıyordu ve Süreyya'nın bunu fark etmemesi gitgide çoğalan bir kırgınlığa sebep oluyordu. Bu ümitsizlik ve hiddet acısını pişmanlık ve gözyaşı takip ediyor, o vakit Süreyya'yı suçsuz görüp hakkındaki ithamları defediyor, onun tarafından affedilmek ihtiyaçlarıyla ona sokuluyor, gözlerine dolan yaşları gizlemek için uğraşıyordu.

Ah, o zaman Süreyya bu kadının kalbinde nasıl bir acı volkanı olduğunu hissetse, gelip gözlerine bakarak, "Yine gidiyor musun?" diyen dudakların nasıl bir, "Yok gitme, ölüyorum" diye ağlamak ihtiyacıyla titrediğini fark etseydi...

Fakat hayır, o bu gözlerdeki endişenin anlamına, bu dudakları kurutan yalvarış ateşine kayıtsız, sadece kendi fikriyle meşguldü. O kadar ki Suat içini yakan şeyleri anlatamamak ateşiyle bir imaya bile cesaret edemiyordu. Kaç kere, "Lakin..." diye başlayıp bunları mümkün olduğu kadar anlatmak için hazırlandı. Bunların birçoğunda tabiatına külliyen muhalif olan uzun konuşma iktidarsızlığı, diğerlerinde gülünç bulunmak, tedavisiz bir surette reddolunmak, fikirleri alay konusu edilmek korkusuyla, saatlerce mücadelelerle beraber susmaya, kederlerini yalnız kendine saklamaya mecbur kaldı.

Süreyya'nın, "Lakin sen ne oluyorsun Suat? Bir tuhaflığın var" dediği zamanlar oluyordu; o zaman söylemek arzusuyla kalbi çarpıyor, sonra tekrar kendini tutarak bir bahane bulup baş ağrısından bahsetmek için uğraşırken gürleyerek ağlamak arzularıyla pençeleşiyordu. Bunların böyle son derece şiddetlendiği saatler olduğu gibi, hayatı geldiği gibi kabul ettiği zamanları da oluyordu. Fakat bir şey onu, hayatını karanlık ve ümitsiz görmeye sevk ediyor gibi, o zamanlar da, "Lakin bedbaht değil miyim? Niçin böyle lakayt duruyorum?" diye kendini mateme sevk ediyor, tekrar onu kıymetli bir zevkle işgal edip lezzetle zehirleyen fikirlere geçiyordu. Evvelden iş görürken bunları düşünemez, işini bitirince dalardı; fakat sonra sonra basit işleri bile yaparken düşünmeye alıştı. Artık bu her kalıba, her renge girebilen bir fikri meşguliyet, bir haletiruhiye oldu.

O zaman birtakım âdetler ortaya çıktı. Müziği iyice ihmal ediyordu, gezmeye de hiç ilgi göstermiyordu; bir iki kere sadece Süreyya'nın teklifini de reddetmiş olmamak için kabul etti, çıktılar; fakat Suat'ın dalgınlığı Süreyya'nın da susmasına neden oldu; eve sersem, yorgun döndüler. Süreyya şimdi yarış için yelkende birkaç tamir yaptırmıştı; evvelden pek beğendiği sandala şimdi kusurlar buluyor, bunların değiştirilemeyen şeylerine öfkeleniyordu. Artık iyice kafasına koymuştu. Bir sandal yaptırmak lazım gelse bunun için hazır bir planı vardı. Ve ara sıra, herkesi de kendi gibi aynı

şeye meraklı düşünüvermek saflığıyla, uzun uzun Suat'a bunları anlattığı oluyordu; Suat bunları dinlerken Süreyya'nın yüzüne bakıp söylediklerini asla duymayarak lakin böyle bihaber, hep kendi hevesiyle meşgul olmak için insanın ne olması lazım geleceğine şaşırıyordu. Bunları gördükçe Süreyya'yı tanımayacağı gelirdi. Ona yabancı görünüyor ve hayret ederek, "O kadar zaman ben bu adamı tanımayarak yaşamışım, hem de son derece yakın bir hayatla..." diyordu. Pek zahiri şeylere aldanıp verilen kararların hayatımızda ne derin tesirler yarattığını, Süreyya'nın da her şeyini bilirim derken nasıl hiç beklemediği huyları çıktığını görüp, "Ben onu bilmiyormuşum, başka bir adammış... Nasıl yaşadım yarabbi, nasıl?" diyordu.

Sonra geri dönüş, pişmanlık, kendini suçlama takip ederdi. Bunun hep yalnızlığın kötülükleri olduğunu gördükçe daha sıkılıyordu. Piyano çalmıyor, konuşmak için hizmetçiye sözler buluyor, komşularıyla ilişkiyi derinleştirmeyi düşünüyordu. Acaba Necip niçin gelmiyordu? O olsaydı kendilerine bir arkadaş çıkardı, onun bir haftadır toplanmış hikâyeleri bulunurdu. Necip'in darılıp gitmesi ihtimali fikrini işgal ediyor, her türlü düşündüğü halde onun darılmasına bir sebep bulamıyordu. Fakat o gidişteki tuhaf bakış dikkatinden kaçmamıştı. Artık usanıp gitmek de vardı. O zaman ona hak vermek istemekle beraber eğlendiği müddetçe istifade edip rahatı bozulunca kaçmasını bir kabahat diye görmek için derinden bir meyil hissediyordu. Ah, bu dünyada herkes kendini, sadece kendini, hatta başkalarının zararına olarak kendini mi düşünürdü? Şimdi o kim bilir nerelerde, Süreyya işinde, dadısı bağda eğlenirken kendisini birinin olsun düşünmemesi, yalnız bırakması, merak etmemesi, anlamaması pek acı geliyordu.

Bu esnada bir gün Necip gelmişti; fakat o da rahatsızlığından şikâyet ediyordu, hiçbir yerden zevk almadığını söyleyip hayat hakkında pek bedbin görünüyordu. Artık usandığını, bunun ölünceye kadar böyle sürükleneceğini bile bile yaşamaktan artık bulantı geldiğini anlatıyordu.

Suat aynı haletiruhiyede bulunduğu bu zamanda onun hayatın renksizliğinden, lüzumsuzluğundan şikâyetlerini memnuniyetle dinledi. Necip sekiz gün sürekli ruhsuz bir vücut gibi aşktan ümitsizliğe, ümitsizlikten aşka geçerek perişan, kararsız, sefil, hiç niyeti yokken bir gün vapura binivermiş, her iskelede çıkmak arzusuyla mücadele ederek nihayet buraya gelmişti. Ve burada birden Suat'ın önünde bulunup, bu temiz gözlerin, bu biraz zayıflamış saf yüzün huzurunda kendine açtığı korkunç yaranın bütün acısıyla ağlamak istemişti. Lakin onun bir kabahati yoktu, işte Suat'a annesi gibi hürmet ediyor, işte Süreyya'yı kardeşi gibi seviyordu; o kendi ruhunun saflığını ele geçiren bu pisliğe karşı isyan ediyordu. Artık burada geçen o güzel günlerin bitmiş ve bunun kendi ihanetiyle bitmiş olduğunu görüp, "Ah, insanlar niçin böyle kötü olmuşlar? İyilik arzusuyla beraber bu kötülüğün ne lüzumu vardı?" diye şikâyet ediyor, "Güzel ve ulvi bir kadının yanında insan her türlü kötü düşünceden uzak olarak niçin beyaz ve masum yaşamamalı? Nedir bu insanlıktaki, varlığımızın derinliğindeki tufan, bu çamur, bu fırtına... Bu pisliğin, saflığı daima tekrar kalkmamak üzere yaralaması niçin?" diye inliyordu.

Fakat onun gözlerinin siyah, siyah ve kederli bakışlarında ruhunu eriterek cezbeden bir güzellik, onu bir saniyede sersem ve bitap bırakan bir büyü vardı ki hatta buna karşı koyamamaktan bile acı verici bir haz duyuyordu. Artık vücudu ve ruhunu hasta edecek kadar karşı koymaktan yorgundu; karşı koyamamak ona son cazibe, son neşe gibi geliyordu; arzu, bütün iradesini güçsüz bırakacak dereceye gelmişti; onun kokusuyla ölmek için yanına sokulduğu oluyordu; o zaman sarhoş eden bir zehir kokluyor gibi sararıp ölerek titriyordu. Ve deniz, bir kere girince terk edemeyecek kadar onu ele geçirip cezbediyordu; Süreyya şikâyet ederek, "Necip, hastalanacaksın!" deyince, o, "Ah hastalanayım, bari onun için hastalanayım..." diye düşünüyordu. Onun için ölmeyi tasavvur ediyor, son saatte onun da bundan haberdar olup melek gözleriyle geldiğini, başucuna gelip,

"Biliyorum, benim için... İşte seni onun için seviyorum..." deyişini işitir gibi oluyordu.

Ve onlar beraberken fark ettirmemek için o kadar şen görünüyor, sessizliğe ve karanlığa kapılmamak için o kadar coşku ve neşe gösteriyordu ki Süreyya ve Suat kahkahalarla gülerek, "Aman Necip Bey!" diyorlardı. Bunun için iki gün kalıp üçüncü gün yine birden ısrarla kaçmak isteyince onlar için, hele yalnız kalmaktan korkan Suat için, bu pek acı oldu. Necip'in ısrarına şaşırarak, fakat tekrar bir gün için söz almayınca bırakmadı. O zaman tekrar yalnızlık hayatı başladı, karı koca, bir daha gelince onu koyuvermemeye karar veriyorlardı; Suat onu oyalamak için sevdiği havaları çalmaya başladı, *Cavalleria Rusticana*'nın o kadar sevdiği "Ah Lola Bianca", "Sicilyana"sıyla, "Dua" parçasıyla çok meşgul oldu.

Ona haber vermeden bir gün bunu çalacaktı, bunu şimdiden düşünerek şaşırtacağından memnun oluyordu. Necip ona bu operadan daima son derece tutkuyla bahsetmiş, birkaç parçasını söylemişti. Ve bunu piyanosunda çalarken müziğin inleyen gidişine kapılıp bütün ruhuyla onun şiir ve ahengine âşık oluyor, Santuzza'nın yürek parçalayan ve dokunaklı feryatlarını gerçekten işiterek dehşete kapılıyordu. Ah bu müzik onu ne kadar, ne kadar öldürüyordu! Müziği dünyanın birinci ve en yüksek zevki sayan Necip'e ne kadar hak veriyordu. Bunlarla meşgul olurken bütün bir hafta kendini o zehirle mahveden hain tasavvurlardan kurtulduğuna memnun da oluyordu.

Fakat dadının gelişi her şeyi harap etti. Uzun müddet görmediği hanımını birikmiş hikâyelerinin gevezeliğiyle saatlerce yorduktan sonra bağa dair ayrıntılar verirken Hacer'den bahsetti ve birçok girişten, neticeden dolaşıp esas meseleye girmek için tereddüt ettikten sonra Hacer'in, Necip'in yalıya bu kadar devamını manalı bulduğunu ima etti. Hacer ona Necip'i sormuştu, "Hâlâ orada mı?" demiş, aldığı cevaba, "Maşallah, Allah mübarek etsin! İnsanın Süreyya gibi vurdumduymaz bir beyi olduktan sonra..." demişti.

10

Suat'ın şakaklarında evvela soğuk bir ter, sonra şiddetli bir hararet, bütün başını harap eden bir zonklama ortaya çıktı. Derin bir iğrenme içinde bu tasavvurun ne kadar haince, ne kadar murdar bir şey olduğunu düşündü; sonra dadısının sözlerini dinlemediği halde bile onun, "Meydan vermemeli" diye kulaklarını yırtan sözüne hak verdi. Fakat nasıl meydan vermemeliydi? Hem onlar ne yapıyorlardı? Necip'e karşı gereken muameleden fazla mahremiyet ve samimiyet mi göstermişti? Demek ki bu sözü söylemek için bu kadarı da kâfiydi? Sonra birden, "Ya o da öyle düşünürse..." diye kocasını düşündü. Demek ki onun da böyle düşünme ihtimali vardı. Fakat Süreyya'yı böyle fikirlere inecek kadar basit bilmediği için susmaya çalıştı.

Şimdiye kadar Hacer'i herkese karşı o kadar müdafaa etmişken artık bu ispatla bir daha buna cesaret edemeyeceğini anlıyordu; onda iğrenilecek bir hal, bir yılanlık buluyordu. Bu fenalığı ondan değil, kimseden beklememişti. Bir lüzum olmayınca böyle hiçten bir zehir çıkarmak için insanın nasıl bir kalbi olacağını düşünüyordu.

Bu fena söz yalnız birkaç saatlik bir meşguliyet verip unutulacak zannederken şimdi görüyordu ki bu, Necip'le bundan sonraki hayatını tamamen zor, adeta imkânsız bir hale koymuştu. Böyle bir söz çıkması, başkaları tarafından da buna inanılması ihtimali onu ürkütüyordu. Demek hiçbir vakit Necip'le evvelki kadar tabii, sade bir ilişkisi olamayacaktı; onu evvelki kadar kabul edemeyecekti; bu kadar sade bir hayat içinde böyle sözler çıktıktan sonra... Ve bunu çıkaran, çıkarabilen, böyle bir söz çıkınca düşünmeden kabul edebilecek halde olan insanlara karşı birden hiddetlenen bir kin hissediyordu.

Bundan sonra onu düşünmeye, ona dair bir söz söylemeye, belki kocası da bir şey hisseder diye ondan bahsetmeye cesaret edemiyor, hatta kendinden, gelmesini büyük bir memnuniyetle bekleyişinden bile şüphe ederek korkuyor,

sonra bu endişelerin gelip harap ettiği rahatını düşünerek, "Yazık oldu!" diyordu. Demek bundan sonra Necip'le hayatı bütün bütün değişecekti, bu hal belki onun gelmemesine neden olacaktı. Buna üzülüyordu. Sonra bu kadar ehemmiyet verdiğine de şaşıyordu. Halbuki Necip öbür gün gelecekti ve Süreyya ile karar vermişlerdi ki artık onu alıkoyacaklardı, o halde kocasını bu fikirden vazgeçirmek için bir çare bulmak gerekiyordu. Zaten onun hayatı, böyle kocasından gizlenecek, ondan gizli yapılacak şeyler, hayatı düzenlemek için hesaplar, mücadeleler başladığı günden beri harap olmuştu; o zamana kadar alıştığı tabii hayat artık böyle sahte, düzenlenmiş, dış yüzü muhafaza edilen, içi mücadele edilerek geçirilen fena bir hayat olmuştu ve bundan sonra buna daha acı verici nedenler karışıyordu.

Halbuki kendinden gizlemiyordu ki Necip'le hayatlarının bozulmasına evvela ilgisiz kalmıyordu. Necip hayatlarını şenlendiriyor, birleştiriyor, özellikle müzik eğlenceleri, onun için hazırladığı parçaların şaşkınlıkları, bütün o şimdiki tahammül edilemez hayatını bir parça arzulanabilir yapan haller mahvoluyordu. Halbuki mecburdu, zira Süreyya'nın kulağına ya bir söz giderse, ya kandırılırsa ihtimallerini defetmek için hepsine veda etmek mecburiyetinde olduğunu görüyordu.

"Zavallı Necip!" diyordu, o hiçbir şeyden şüphe etmezken haklarında böyle fena şeyler söylendiğini duysa ne kadar üzülürdü. Bu darbeyle sadece ikisi yaralanmış olduğu için onunla bir kederde birleşmek, ona bir nevi merhamet ve yakınlık doğuruyordu. Onu burada alıkoymamak için ne çare bulacağını düşündükçe bulamıyordu; bu, o çarenin olmamasından ziyade bir karar verecek metanet ve huzurunun olmamasından kaynaklanıyordu. O kadar ki Necip'in geleceği gün yaklaştığı halde henüz bir karar vermemişti. Gelmese bütün zahmetlerden kurtulacağını düşünerek, "Şimdi gelecek, bu vapurla gelecek..." diye heyecanla her vapuru beklediği halde akşam olup da Necip gelmeyince memnun oldu, hem o gün Süreyya da İstanbul'a indiğinden o burada

yokken gelirse diye korkuyordu. Bunun için kendine kızıyor, saf ve masum olduğu için bu tedbirlere bir lüzum, böyle korkmak için bir sebep bulmadığını söylüyor, bununla beraber yine korkuyordu.

Süreyya da ancak son vapurla gelebildi ve o kadar bitkin göründü ki Suat merakla ona baktı. Süreyya uzun uzun susarak, sonra, "Ah Suat, felaket!" dedi.

Suat, "Ne oldu Allah aşkına, ne var?" diye telaş etti.

Öteki tereddüt ederek, "Necip..." dedi. Suat yüreği ağzına gelmiş, gözleri korkudan sabit ve boş bir bakışla, "Ne oldu?" diye soruyordu; "Bir kaza mı?" Hayır, bir kaza değildi, fakat daha fena bir şey... Necip üç gündür bağda tifodan ölümle pençeleşiyordu. Ve Süreyya oturup terini silerek, "Ah görsen Suat, görsen..." diye büyük bir kederle anlatıyordu. Dört saat yanında oturmuştu da kendini tanımamıştı, ölü gibi yatıyordu. İki gündür hiç kendini bilmiyor, kimseyi tanımıyor, ateş içinde yanıyordu. O anlatırken bütün vücudunu ezip kırıp hurdahaş eden asabi bir titreme, soğuk terlerle karışık, vücudunu çözen bir titremeyle, büyük felaketlerde gelen sinir zayıflığıyla Suat oraya dayanmış dinliyordu. Evvela biraz rahatsızmış, ehemmiyet verilmemiş, nihayet evvelki gün yemekten kalkmışlar, merdivenden çıkarken Necip yüzükoyun yere düşmüş, kaldırmışlar, kendini bilmiyormuş, doktor yok, bir doktor bulup getirinceye kadar bir gün geçmiş, bakmışlar ki tifo!

Süreyya bunu anlatarak iki sözde bir, "Bir görsen Suat, bir görsen... Üç günde ne hale gelmiş..." diye şikâyet ediyordu. Nihayet, "Hep bekleşiyorlar, anbean ölümünü bekliyorlar. Ah, nereden gittim?" dedi. Suat ezilmiş, harekete gücü yetmeksizin susuyordu. Kocasının büyük acısının yanında kalbi Necip için sızladıktan başka, Süreyya için de parçalanarak ne yapacağını bilmiyor, sersem kalıyordu. Öbürü, hastalık, hayat hakkında birçok şey mırıldanıyordu; iki günde hastanın ne hale geldiğini tekrar anlatarak, "Keşke gitmeseydim," diyordu. Doktorların tayin ettiği bir tehlike süresi olduğunu söyleyerek, "Artık ondan sonra kurtuldu

diyeceklermiş" diyor, "fakat üç hafta hasta bu hale nasıl dayanacak... Ah gitti Necip, gitti..." diye şikâyet ediyordu.

O söylerken Suat müphem, uzak bir şey düşünüyormuş gibi bu ölümler, bu afetler varken üç gündür kendini işgal eden şeylerin ne kadar zavallı ve aşağılık şeyler olduğunu görüyordu.

Bütün gece karı koca için bir elem ve matem gecesi oldu. Son zamanlarda zaten eski neşe ve coşkusunu kaybetmiş olan sohbetleri bu gece bütün bütün üzgün geçti. Her an "Öldü!" haberini almalarının muhtemel olduğunu düşündükçe son derece üzüntülü, endişeli, mustarip oluyorlardı. Süreyya tekrar gitmemek fikrinde olduğu halde Suat kadınlara mahsus bir şefkatle hemen bağa koşmak, belki bir işe yaramak ateşiyle yanıyor ve kocasının o kararı önünde bu arzusunu söyleyemiyordu. Burada durduğu müddetçe merak ve ıstırabından yaşayamayacağını hissediyor, her an kötü haberin geleceği ihtimaline hedef olmaktan dolayı endişeyle öleceğini görerek ne olursa olsun gidip hastanın yanında, başı ucunda bulunmak, bir felaket olsa bile orada bulunmak istiyordu. Onun kimsesiz olduğunu düşünüp, orada Hacer'in hoppalığı, hanımefendinin her şeye bakmak mecburiyeti arasında ölüme terk edilmiş gibi gelen Necip'e yetişmenin bir vazife olduğunu görüyor ve içini yakan ateşin şiddetini, arzusunun kuvvetini söyleyemediği, itiraf edemediği için kızıyordu. Ah, hâlâ o sefil iftirayı, o kirli yalanı mı düşünüyordu?

Bu üzücü ve bunaltıcı bir hafta oldu, bir mücadele ve eziyet haftası, ateşli, hummalı bir tereddüt ve şüphe haftası oldu. Süreyya, Suat'ın birçok örneğini gördüğü üzere, çok merak ettiği şeyi bile ihmal eder gibi görünen suskunlukla, "Bir şey olsaydı haber gelirdi," diye gitmeye razı olmuyorken o haykırmak, "Lakin sen kendin söylüyordun, kendin ağlıyordun! Daha iki gün evvel dayanamayacağını söyleyen sen değil miydin? Şimdi nasıl böyle sabrediyorsun?" demek istiyor ve gerçekten bunu söylemiş de Süreyya'yı bu kadar fazla merak ve ateşe şaşırıyor görünen soğuk ve sorgula-

yan gözleriyle, donuk bir şüphe bakışıyla görüyor gibi olarak, onun kendini bu kadar ilgili bilmesinden korkuyordu. İdaresini muhafaza edemediğini, bu kadar ilgili olduğunu görünce onun da aklına korktuğu gibi bir şüphe gelir diye çekiniyordu. Bu kadar telaşa, bu kadar korkuya sebep bulmayarak gerçekten bir şey mi var dediği ve bu kadarına bir aşk diyebilirler mi diye tereddüt ettiği oluyordu. Fakat o fazla bir muhabbetle bir hastayı düşünmekten ibaret olan bu endişeyi masum buluyordu. Bununla beraber, kocasına bu kadar hiddet ve şiddeti gerektirecek dereceye gelen endişesini herkes, kendinden başka kim haber alsa haklı olarak her şeyi söyleyebileceklerini düşünmek onu altüst ederek, "Ne yapayım? Bu bir felaket! Ben masumum ya..." demek için yoruluyor ve bu yorgunluk içinde, böyle içinden çıkılmaz bir duruma düştüğü için ümitsiz olarak, "Yarabbim, yarabbim, ne yapmalı?" diye inliyordu.

Ve bu ne belli, ne belirsiz, bazen büyük bir korkuyla irade yorgunu bir kendini teslimden, bazen korkutucu bir karşı gelme çabasıyla kalp kuvvetinden oluşan bir savaş oldu. Şiddetle denize atılıp tabakaları yarmak için düştüğü yeri gelişigüzel yırtan bir taş düşüşü gibi elde olmaksızın derinleşen bir kabulle giderken birden bir isyan, bir direnç, bir inkâr arzusu hâsıl oluyordu; fakat o taş düşmekten geri kalmıyordu, bütün engelleri zorla ve azimle yırtarak adeta bir ihtirasla iniyor, kalbine kadar iniyordu.

Bir hafta sonra bir haber geldi, hastanın halinde bir değişiklik yoktu, doktorların söyledikleri gün bekleniyordu. Süreyya, "Demek korktuğumuz gibi değilmiş... Allah verse de..." diyordu; fakat hem endişe eden, hem endişe ediyor görünürken sakin kalabilen Süreyya'ya kızan Suat için bu haber bir teselli nedeni olmuyordu. Necip'i Süreyya'nın tarif ettiği halde günlerce bihaber düşündükçe rahat etmek mümkün değildi. Bu endişenin hastalıkla başladığını görüp onunla biter diye düşündüğü zamanlardan sonra öyle saniyeler oluyordu ki Necip artık hayatına külliyen karışmış, ondan bağını koparmak imkânsız bir şeymiş gibi görünüyordu. Ba-

zen bu saniyeler dakika olurdu, o zaman korkular başlar, titrer, düşünmemek isterdi. Öbür haftanın sonuna doğru, bir gece rüyasında Necip'i ölmüş ve kendini onun ölüsü üstünde saçlarını yoluyor gördü. Ooh, bu korkunç bir rüya, sonsuz karanlık bir geceydi; Necip ölmüş, orada yatıyordu ve o bütün vücuduyla ağlayarak, "Necip, Necip!" diye haykırıyordu; bu feci, yaslı bir ses, bir ağlamaydı. Uyandığı zaman yüksek bir yerden düşmüş gibi vücudunu hurdahaş buldu. Fakat ağlamak hâlâ mevcuttu, yalnız yaş çıkmıyordu, çeneleri kilitlenmiş, şakakları ateş içinde terlemişti. Birden bu terleri buz gibi hissetti; bir saniye bilmeyerek, sebebini bulamayarak ağlamak arzusuna karşı koyamadı; o feryat, o "Necip, Necip!" feryadı hâlâ sürükleniyordu.

Ve bu kendisini bütün bütün harap etti; işi korktuğundan daha ciddi bulmaktan titriyor, Hacer'in bir fena sözünün unutulmamasından, hastalığın verdiği sarsıntıdan doğan bir asap bozukluğu ve evham diyordu; fakat artık oraya gitmekten korkuyordu, onu o halde görüp çok üzülmekten endişe ediyordu. Halbuki bu sefer Süreyya gitmek istedi. Bir gün, "Yarın bağa gidelim" dedi. "Hayır gitmeyeceğim" demek mümkün değildi; sebep göstermek gerekecek, belki bir şey fark ettirecekti.

Hem bunu kalbinin direnmesine karşı bir sebep bulunca, ruhunun bütün arzularının esiri oldu ve can atarak, telaş ve heyecanla hazırlandı. Daha şimdiden kalbi çarpıyor, şimdiden korkuyordu.

Bu üzücü ve can yakıcı bir ziyaret oldu. Asabını kıran inatçı bir titremeyle ölerek, yorgun, hasta, onun yanına böyle girdi ve Necip'i yatağında üç haftalık hain bir hastalığın acısından kurtulmuş, fakat renksiz bir iskelet olmuş, gözleri sarı ve zayıf yüzünde ömür boyu bir keder ifadesi almış görünce ağlamak ihtiyacını engellemek için titreyen dudaklarını sıkmaktan harap oldu; herkes bir şey söylediği halde o ağlamaktan korkarak bir şey söylemiyor, başında uğultularla dinliyordu.

Süreyya, "Vah zavallı Necip, vah! Fakat neyse, kurtuldun ya, sen ona bak..." diyordu. Necip zayıf, bozuk bir

sesle, "Evet, kurtuldum... Fakat..." dedi. Eliyle üzgün bir hareket yaptı, bittiğini anlatmak istiyordu ve kalbinden, "Ah, bütün bütün bitsem..." diye temenni ediyordu. Uzun müddet hastalığa direndikten sonra şimdi Suat'ın önünde yeniden hücum eden bir kararsızlık, bir yorgunluk, bir oracıkta eriyip ölüvermek arzusu yükseliyordu. Onu o kadar istemiş, o kadar aramış, o kadar beklemişti, onunla o kadar meşgul olmuştu ki şimdi gelirse mesut olacağım zannetmişti; fakat işte o geldiği halde nasıl tedavisi imkânsız bir dertle harap ve bedbaht olduğunu tekrar hissetmekten dolayı ümitsizliğe boğulmuştu. Ateşli saatlerinin aydınlık perisi, ateşler içindeki karanlığının teselli ışığı olan Suat, orada, o bütün hastalığında silik gölge gibi gördüğü, sadece saçları, gözleriyle gördüğü vücuduyla Suat işte oradaydı; onu beklemiş, sonsuz beklemiş, o yanında yokken ölmekten korkarak beklemişti. Son defa bir daha görüp, "Ah güzelsin, yücesin, bana hayatı sen sevdirdin, meleksin" deyip ölmek için ne kadar istemişti. Bir iki gündür, doktorların söylediği tehlike süresi geçeli işte birkaç gündür, hâlâ bekleyip gelmediklerini görünce mustarip, ümitsiz, tekrar soramayarak kalmış, şimdi Süreyya geldi dedikleri zaman onun da geldiğini ummayarak beklemiş, onu da görünce sevinci bir acı olacak kadar büyümüştü, o kadar ki coşkuyla o sözleri hemen şimdi söylemek istiyordu.

Etraflarında herkes konuşuyordu, neler konuşuyorlardı. Necip ile Suat bunları söyleyemezlerdi, hatta bazılarına cevap bile veremezlerdi, girip çıkan oluyordu, Hacer ara sıra girip çıkıyor, Suat'a çift manalı sözler mi söylüyordu? Hanımefendi hastayı anlatıyor, Necip nasıl olup ilk hastalık belirtilerini anladığını tarif ediyordu. Hacer onun başucunda dayanmış, dalgın dinliyordu. Necip nihayet, "Bereket versin hanımlara..." diye hanımefendinin nasıl anne, Hacer'in nasıl bir kardeş olduğunu söylüyordu.

Hanımefendi, Suat'a, "Hiç, hiç değil" diye başını sallıyordu, sonra gülümseyerek, "Bereket versin yastığının altındaki hanım eldivenine..." dedi.

Suat, anlayamadığı acı bir hisle ezildi. Necip'in evvela sapsarı kesilerek donduğunu gördü, Necip bir şey söyleyemedi, boğuluyor gibiydi. Suat'a eliyle inkâr eder gibi bir hareket etti ve hanımefendi nasıl olup da eldivenin fark edildiğini anlatırken Hacer kolunu uzatıp şımarık çocuklara mahsus bir rahatlıkla eldiveni çıkardı; elinde tutarak, "İşte!" dedi.

Ve bu, Suat için o kadar şiddetli, o kadar ani bir darbe oldu ki uğuldayan başında gözlerini karartan bir ateş hücumu, ayakta olsaydı düşürecek kadar vücudunda bir zayıflık hissetti; otururken bile dayanmak ihtiyacını duydu, "Ya Süreyya da burada olsaydı, yarabbim!" diye titredi. Onlar söylüyorlar, Hacer gülüyor, galiba kendi de cevap veriyordu; fakat hissediyordu ki hayatına sahip, sözlerine hâkim değildi. Bütün bunları bir baygınlık pası arkasından hissediyor, kendini öyle işitiyordu. Hurdahaş eden darbeler, "Demek, demek..." gibi geliyordu. Oh yarabbim, yarabbim! Demek oydu, eldiveni alan oydu demek... Arkasını getiremiyor, büyük bir fikir karmaşası ve muhakeme arasında korku ile saadet o kadar düzensiz bir mücadeleyle onu yoruyordu ki tahammül edememekten korkuyordu. Ve bundan hissettiği memnuniyet, korkuyla birbirine dolaşıyorlar, o kadar karışıyorlardı ki hangisi olduğunu anlamak mümkün olmuyordu! Bunda öyle ısrarcı bir devamlılıkla sersem eden bir yoruculuk vardı ki yalnız kalıp rahatça düşünmek için oradan kaçmaktan başka çare olmadığını görerek buna bir sebep aramaya başladı.

Fakat düşündüğü, istediği gibi oradan ayrılmak mümkün olmadı ve ayrılırken başka bir darbe daha geldi; Necip'in nekahet meselesi çıktı. O bunun için, "Size komşu geleceğim," diye gülümseyerek Tarabya'ya geleceğini haber verdi, fakat Süreyya o kadar dargınlıkla, o kadar telaş ve şiddetle karşılık verdi, onu Yenimahalle'ye gelmezse o kadar bir daha yüzüne bakmamakla tehdit etti ki Suat karşıdan titreyerek, "Aman yarabbi, ne olacak?" diye beklerken Necip'in nihayet mağlup olarak, "Peki!" demesi onu bitirdi.

O zaman Süreyya'ya karşı büyük bir öfkeyle, "Lakin ne yapıyorsun?" demek isteyen, o ısrar ettikçe, "Lakin beni harap ediyorsun" diye şikâyet ederek sonra ağlamaya dönüşebilecek büyük bir kederle bakıyordu. Bununla beraber tebessüm etmek, Süreyya'ya katılıp Necip'i davet etmek, hatta ısrar etmek icap etti ve o kabul edip karar verilince kendi kendine, "Tamam, işte asıl felaket!" dedi.

Demek Necip yine gelecekti; bütün bu olan bitenden sonra Necip yine o hayata gelecekti, yine o ömür sürülecekti? Oh, bu Suat'ın artık elinde değildi, bunun için kendinde kâfi derecede kuvvet bulamıyordu. Ah, niçin ondan hep elinden gelmeyen şeyler isteniyor, hiç onun arzusu sorulmadan, ne kadar mustarip olduğu merak edilmeden niçin ona böyle eziyet ediyorlardı?

Bu evvela Suat için ıstıraplı bir rüyadan uyanma gibi bir şey oldu. O kadar ihtimalin dışında bulunuyordu ki yanıldığına inanmak istiyordu; fakat o kadar iyi görmüştü ki, bunun imkânı yoktu. Sonra Necip'in kendisine karşı davranışlarını düşünmeye, onu incelemeye başladı ve o zaman, şimdiye kadar merak edilmediğinden, umulmadığından manasız bırakılmış hallerine mana vermeye başlayınca, yavaş yavaş ipuçları buluyorum zannı ortaya çıktı. Onun bazen isteye isteye gibi uzak kalışlarını, sonra birden kendini unutuverişini, kendi söz söylerken nasıl dinlediğini, nasıl baktığını, nasıl anladığını ve sonra... Sonra bir gün kendine evlilik hakkında söylediği o sözleri, bunları birer birer, uzun uzun görüyordu. "Sizin gibi olsun!" diyen o sesi işitir gibi olup anlıyor, "Demek o zamandan beri, demek uzun zamandan beri diye ezilerek sonra eliyle başını tutup bir sebep bulamaksızın, sadece bir sinir gevşemesiyle ağlamak ister gibi, "Aman yarabbi, aman yarabbi!" diye inliyordu.

Demek ki seviyordu, demek ki bir seneden beri, belki daha evvelden beri, senelerden beri seviyor ve bunu gizliyordu... Necip'e karşı bu kadar ciddi davranıp duygularını hiçbir şekilde belli etmemesi, onu ruhunun derinliklerinde saklaması, kalbinden istemeye istemeye hissettiği memnu-

niyete şimdi minnettar bir hürmet ekliyordu; bu hareketi o kadar samimi, temiz, büyük görüyordu. Bir kere anlaşılınca tereddütler, korkular, şüpheler, bunlar gelip geçen, geldikleri zaman bile bu güveni yok edemeyen birtakım küçük bulutlar oldu; asıl olarak, "O beni seviyor" güveni ve bunun memnuniyeti vardı. Zorla kendini korkmaya yöneltiyordu ve istemediği halde de öyle hislerden geçiyordu ki bunlar kendini daha fazla korkutuyordu. Onda henüz bir alamet görmeden kendinde ortaya çıkan meylin en çok direnmeye muhtaç olduğu bir zamanda bilakis o hissini teyit edecek derecede olan bu zaaf ve sevinç, işte onu bu korkutuyordu. Hatta kendinden, kendi azarlarından bile gizli bir saadet hissedip buna her endişeyi feda edecek derecede olan bu zaaf, kendini bu hissine bırakmak için mevcut olan meyil ona, "İşte tehlike" diyordu.

Onun senelerce süren aşkından korkmak gerekmeyeceğini, asıl kendinden, kendi zaafından, onunla yaşarken ilişkisinin felaket olabilmesinden, asıl bunlardan endişe etmenin doğru olduğunu anlıyordu. Ve içinden bunu da ihmal etmek isteyen arzuya hükmedip sebep sunar gibi o zaman ortaya çıkacak felaketleri düşünüyordu. O zaman, yarabbim o zaman ne olurdu, hayatı, kocası... Bütün âlem... Ve bunu düşününce yüzünü yakıp kavuran bir hararet hisseder, tekrar korkar ve kendine kızmaya dalar, o kadar ki bunlar bir ıstırap olurdu. Fakat bulutların şiddetli hücumu arasında zayıf ve hasta, hissedilmeyecek olsa da titreyen bir şimşek parıltısı gibi, bütün bu korku ve endişe karanlıkları arasında bir an olsun hüküm sürmek isteyen derinden bir meyil, her şeyi bırakıvermek isteği vardı.

Demek gelecekti, Necip gelecekti, artık bu kesindi. Fakat ne yapılacaktı? Ne olacaktı yarabbim? Nasıl birbirlerine bakabileceklerdi? Necip artık kendinin bildiğini biliyor muydu? Eldiveni tanıdığını fark etmiş miydi? Etmişse, bu sefer belki harekete geçerse ne olacaktı? Bir kaza her şeyi ifşa ettikten sonra artık her hareket hususi bir mana almaz mıydı? O zaman artık onun yanında yaşayamayacağını,

yaşamamak gerektiğini, korkusundan değil heyecanından, utanç ve helecanından yaşayamayacağını hissediyor, önünde korkunç bir uçurum hissetmiş bir gece seyyahı korkusuyla giderken avına vahşice yem olmak ihtimaliyle titreyen bir avcı heyecanıyla bayılıyordu.

Necip için de bu günler aynı ıstıraplar, heyecanlarla geçmişti, fakat o eldivenin tanındığından şüphe ettiği için korkuları devam etmiyordu; ve bu en şiddetli dereceye geldiği zamanda şüphe, korku onun yerine geçiverip her şeyi unutturuyor, sadece ona yakınlaşma ihtimalinin verdiği sevinçle bırakıyordu. Sonra onun kendi bedbaht, mahrum, hürmetkâr aşkını bilmesi bazen o kadar mest ediyordu ki, "Biliyor" diye emin olduğu zamanlarda bile, korku tek başına hüküm sürmeyip sevinçle karışmış ve bunun için daha can yakıcı olmuş bulunuyordu. "Ah, bilse de ölsem..." diyordu; şimdi ona, Suat'ın bu aşkın ne derin ve hürmetkâr bir tutkunluk olduğunu bilmesi yeterli geliyordu; ona, "Bak senin için ölüyorum, seni sevdiğim için, ölüyorum, fakat sen mademki bunu biliyorsun, işte artık mesudum... Ve başka bir şey istemedim, yemin ederim ki mukaddessin, başka bir şey istemedim" demek istiyordu. Evet, biliyorsa ve hakaret görmeyecekse... Asabı o kadar harap olmuştu ki şimdi Suat'a karşı duygularından ziyade kalbi galipti. Bunun için, onun bilmesi ihtimaliyle böyle beraber yaşamak, hayalen onu mest ediyordu.

11

O kadar helecan ve korkuyla beklenen bu görüşme, bilakis pek sade ve sakin oldu. Necip için Suat korktuğunun aksine gayet sakin ve ifadesiz, Suat için Necip gayet hürmetkâr ve mütevazı davrandılar. Necip, "Anlamamış" dedi, Suat, "Fark etmemiş" diye düşündü. Bunun için hayatları endişesiz, rahat ve huzurlu başladı.

Suat Necip'i biraz telaşlı, biraz feryatlı, biraz şikâyetçi bulacağını zannediyordu. Evvela titreye titreye direnen bir

zaafla, her türlü ihtirası barındırıp hepsine birden direnmek gerektiği için yoran bir zaafla beklerken şimdi güç kazanmıştı. Necip dudaklarda bir küçümseme çizgisi, gözlerde bir nefret gölgesi göreceğim endişesiyle korkarken her zamanki gibi, belki biraz sakin, fakat her şekilde nefretten uzak bir kabul görünce rahatladı. Bunun için ilk hafta içinde, Suat Necip'in bu kadar hürmet ve sükûnetle beliren tutkunluğunu korkulacak bir şey değil, bilakis, kadınlık ruhunun derinlerinde bir kadın için en minnet ve şükranla kabul edilecek bir şey diye kabul etmekten zevk duydu. Necip o kadar ketum, o kadar sessiz bir tavırla hareket ediyordu ki derinliğini bildiği için yalnız Suat alnındaki ateşi fark ediyordu ve Necip'in bir an onu kaybetmekten titremiş olması, davranışlarında öncekine göre daha özenli davranmasını sağlıyordu. Bu kadar samimi ve ciddi bir aşk, her kadının kalbinde uyuyan, derin, seçkin bir aşkla sevilmek arzusunu o kadar safça ve kuvvetle tatmin ediyordu ki Suat arzusunun aksine istediği sakınma ve uzaklaşma yerine bunları evvela biraz tereddüt ve çekinceyle, fakat sonra güven ve saadetle, güvende bile var olan tehlikelere kendini teslim etmek zevkiyle kabul etmeye alıştı.

Necip tam tahayyül ettiği bir saadete erişmişti. Evvela Suat'ın sakinliği ve ağırbaşlılığı ona güven vermişti, şüphe etmemiş düşüncesiyle rahatladı, fakat mümkün değil şüpheyi yok edemiyordu. Bu onu çok mesut eden bir tasavvur olduğu için, "Biliyor, fakat öyle görünüyor" demekten, bu belirsizlik, bu şüphe içinde yaşamaktan mest oluyordu. Ve bu gözle baka baka bazen emin olacağı geliyordu. Geçmişle karşılaştırınca Suat'ta şimdi bir sakınma, anlaşılmaz bir fazla ciddiyet, telaşa benzeyen bir endişe görüyor, gözlerinin pek çabuk titreyip yerlere düştüğünü, söz söylerken kendine bakılınca sesinin titreyip güvenini, dengesini, metanetini kaybettiğini hisseder gibi oluyor ve bu onu mesut ediyordu. Bu bir çeşit aşk gibi oluyordu, hiçbir zaman ne tamamen güven, ne tamamen şüphe olamayan ve asıl cazibesini bu belirsizlikten alan bir aşk, gölgelerin ve renklerin yarı hâkim

olmasıyla beliren bir aşk, benzersiz, cana can katan, masum bir aşk oldu.

Bu, ümidin, hayallerin üstünde bir saadet veriyordu. Necip Suat'ın saflığına benzettiği sükûnet ve iffetine tutuluyor, Suat Necip'in hürmetine ve sır saklamasına minnettar oluyordu. Necip onun sükûnet ve sessizliğinde öyle sırlarla dolu bir mana, öyle karanlık bir mana görüyordu ki bu kendindeki sır ve karanlık ihtiyacını, belirsizlikler içinde can verilecek fırtınalı hanımlar ihtiyacını memnun ediyor, onu ölümlere kadar minnettar ve mesut ediyordu. Bazen tereddüt gelirdi. "Ebedi gaflet ve hezeyan! Onun bir şeyden haberi yok, eldivenler hep birbirine benzer" dediği, bunu söyleyerek mustarip olduğu olurdu; fakat sonra sessizliklerde mana, bakışlarda sırlar bularak ve bu mana ve sırları bir imayla yok etmekten titreyerek öylece, belirsiz olsun fakat o kadar saadetle, saadetini kırmaktan korkarak, ölünceye kadar bu saflık ve mahrumiyete razı, muhtaç yaşıyordu. Hayatları, önceden sakınmayla başlamışken emin ola ola, nihayet şimdi emin bir mahremiyete geçmişlerdi, titreye titreye sizin gözlerinize bakan perişan bir bakış gibi ki ilk manalı bakışınız üzerine pişman olacaktır. Mahremiyetleri böyle bin korku ve telaşla bu dereceye geldiği halde hâlâ ikisinde de onun ne kadar kıymetli, ne kaçmaya hazır olduğunu bilmekten doğan bir korku, onu devam ettirip alıştırmak, onu kalıcı hale getirip kuvvetlendirmek isteği vardır.

Artık eskisi gibi konuşacak kadar güven kazanmışlardı; bir saniyede bir bakışçıkla, bir söz manasız kalacakken dudağın bir kıvrımıyla her şeyin bir tehlike olacağı, bir dalga gibi inişli çıkışlı ve kararsız bir güven, bir güven ki güç elde edilmiş olmasından ziyade onları mest ettiği için yüceltiyorlardı.

Ve gözlerin, dudakların söylemekten, anlatmaktan o kadar titredikleri kalpten taşıp gelen şeyleri dillendirmek için müzik kendilerine yardım ediyor, sanki ruhları için bir kavuşma vesilesi oluyordu; o zaman eski zamanların aşk hikâyeleri, *Faust, Werther, Manon Lescaut, Romeo ve Juliet, Otello, Aida* gibi sonsuz aşk maceraları anlatılırdı; bunların

haletiruhiyelerini hülasa etmek için kendi kalbinin yardımıyla, söylenilemeyen ruhi istekleri onlara yükleyerek yapılan açıklamalarla saatler geçirilirdi. Suat bunların arasında Süreyya'yı müthiş azaplarla görüyordu; o zaman kendini ne kadar savunmak isterse istesin nasıl bir uçurumda olduğunu, Süreyya'ya karşı bu durumun nasıl itiraf edilemez, keşfinden korkulur, fena, çirkin bir durum olduğunu ret ve inkâr edemeyerek karmakarışık, perişan kalırdı. Fakat şimdi o hayatını darmadağın eden endişelerden, uzun can sıkıntılarından o kadar uzak, duygularının cazibesine o kadar esir, o kadar elinde olmadan boyun eğmişti ki bu etkiler devam edemiyordu.

İlk haftadan sonra gezmeler tekrar başlamıştı; artık sonbaharın hazin hücumu arasında ilk ayların coşkun bereketiyle şimdiki verimsizliği karşılaştırarak geziyorlardı. Süreyya bu sene kışın burada kalma arzusunu gösteriyor, hepsi bunu onaylıyordu; hele Suat artık oraya, onların yanına gitmekten titriyordu. Süreyya anlatıyordu. O zaman bütün bu kırların, çayırların, bayırların sahibi yalnız kendileri olacaklardı; günlerce gezdikleri halde yabancı kimseye rast gelmeyeceklerdi; bu tantanadan, arabalardan, sahte gürültülerden uzak, kendi kendilerine kalmak zevkinden yararlanacaklardı. Havaların uzun yağmurlarla ıslandığı zaman mecburen kapanırlarsa da güneşin ilk tebessümleri onlara bahar gibi olacaktı; ıslak otların, yeni biten çimenlerin arasında ayakları sırsıklam dolaşacaklardı.

Süreyya bunları anlatırken birden, "Ya kar!" deyiverdi.

Kar yağarken gezmek kadar keyifli bir şey olur muydu? Ve karı anlatıyordu, kar dumanlarla savrularak, puslarla sulanarak Boğaziçi'ni hırpalarken onların bacasından ince bir duman fırtınaya meydan okur gibi yükselecekti; soğuklarda gezerek elleri, yüzleri donmuş döndükleri zaman odaları ılık, kendilerini kabule hazır, misafirperverlikte cömert davranacaktı.

Necip bunları kendisini sersemleten bir darbe gibi dinliyordu. O zaman kendi... o nerede bulunacaktı? Bir gün gelip

bu hayatı bırakmak, her şeyi bırakmak mecburiyeti birden gözünde canlanınca Suatsız kalırsa ne olacağını o kadar acı bir öksüzlük içinde hissetti ki darmadağın oldu. Başını çevirip renkli fanila giysileri içinde temiz ve güzel gördüğü Süreyya'ya bakarak zehirli bir hasetle, "Ve bu adam onun sahibi, ölünceye kadar beraber kalacak, onunla kalacak..." diye öldü. Ah ne olurdu, Suat'a ilk önce o rast gelmiş olsaydı... Zira artık önceki gibi o zaman kendi de Süreyya gibi olacağını düşünmüyordu; onu sevmek üzere doğmuş olduğuna, artık bunun büyük bir heves değil, yaratılış sırrı, bir varlık muamması sonucu olduğuna inanıyordu. Artık bu büyük aşk önünde akıl perişanlıkları, kötümser yakınmaları âcizlikle dinmişti ve bu itirafsız, güvensiz aşkla, sadece bu kadarıyla, kimsenin mesut olmadığı kadar mesut olduğuna inanıyordu.

Sonra bütün bunları bugün yarın, nihayet işte bir ay sonra bırakıp gitmek, Suat'tan ayrılıp onsuz kalmak, onsuz yaşamak gerekiyordu. Hem nasıl bir hayat için yarabbim? Şimdi kendisine o bıktığı, iğrendiği hayat değil, en imrenilecek hayatlar bile artık bir işkence gibi geliyordu. Suatsız kalmak onu o kadar korkutuyor, o kadar onsuz hayat düşünemiyordu. Bununla beraber bu zorunluydu, bütün toplumsal ve ahlaki kurallar bunu emrediyordu. Bunun tersine gitmek birtakım toplum düzenlerine zarar vermeden mümkün olamazdı, hatta geç bile kalmıştı, insanların şimdi kendisine "Hain" demeye hakları vardı. Fakat ah, onun saadetinin yanında bütün bunlar ne zavallı şeylerdi! Hem kendisinden daha ne istiyorlardı? O kalbinin ısrarlarına tahammül edip tabiat ve yaratılışın, herhalde o kuralların bin kere üstünde olan kuvvetlerin bağladığı ruhunu bu kadar durdurup idare ederken hayatını ezmeye, bu büyük aşkı yok etmeye ne hakları vardı? O ruhunun, gecenin derinliklerinde kızgın hücumlarla kuduran bir fırtına gibi, ihtiras ve heveslerini böyle gizledikten sonra daha ne istiyorlardı?

Bununla beraber bütün bu isyanlar, Suat'ın duygularına katılmasından şüphe zamanı gelince, birden sürünerek alçalıyorlardı. O zaman mevkiini o derece hararet ve kesinlikle

görüyordu ki bu kadar zamandır nasıl mesut olduğuna şaşıyordu. Bir dostunun karısını seviyordu, kendine aile kucağını bir kardeşine açar gibi dostlukla açmış altın kalpli bir dostun karısını. Ve kadın bunu anlamıştı, zira hiçbir kadının böyle bir aşk ne kadar gizlenirse gizlensin, hissetmemesi mümkün olamazdı. Gözlerin derinliğindeki, dudaklardaki arzu ateşine hiçbir kadın ruhu hissiz kalamazdı. Demek biliyordu, fakat kabul ediyor muydu?.. Bunu anlamak mümkün değildi; herhalde soğuk değilse de sadece nazik denilecek bir davranışla idaresi elinde olmayan hayatına tahammül ediyordu. Ve sefil, kendisi bunu bir saadet, hatta bazen bir aşk görüyordu, öyle mi? Sonra, yarın, evet yarın bunu bile bırakmak gerekecekti. Bunu bile bırakacak, bu gözlerin temiz ufkundan uzak, bu hayatın tatlı havasından uzak, yalnız, bedbaht, evet yalnız ve bedbaht yaşayacaktı. Sonra da buna saadet diyordu, öyle mi?

Birden hayatını uzun bir çöl gördü, yaşamaktan büyük bir yorgunluk hissetti ve "Acaba vakit geldi mi?" diye düşündü, zira o kendini mutlaka intihara mahkûm görürdü. Kendinde bu kadar ateş varken, bu kadar güzelliklerin esiri, bu kadar arzulu ve tutkulu, bu kadar ihtirasla beraber herkes gibi sağlıklı bir hayat içinde bir gün ölüvermek ona pek uzak gelirdi. "Ah, tifodan niçin ölmedim?" diye düşünüyordu.

Fakat Suat'ın bir sesi ona bu yirmi günlük saadeti hatırlattı, hiçbir insanın nail olmadığını zannettiği bu saadeti... ve o günlerin hatırasına bu kadar nankörlüğü haksızlık kabul etti. "Mademki ölmek var, ne vakit olsa kolay" dedi; onun için ölmek, ruhu büyük bir saadet esintisiyle dolduruyordu, onun temizliği, namusu, yüceliği için, bunlara hürmet edip taparak ölmekte bir büyüklük, başkalarına nasip olmayan bir mutluluk görüyordu.

Süreyya birden, "Al yine yağmur!" dedi. Ufukları saf ve berrak olan gökyüzünün üstünde bir seyyar bulut meçhul bir semte doğru koşuyordu; bunda bir duman rengi vardı. Bir ağaçtan meyve düşer gibi patırdayarak damlalar düştük-

çe yolların biriken toprakları delik deşik olarak hafif bir toz kalkıyordu. Birden çıkmış olan rüzgâr, yağmur tazeliğiyle yüklü toprakların kokusunu getiriyordu. "Kaçalım, kaçalım!" dediler: Ve yağmurun hücumu içinde, ıslak yollardaki toprak kokusuyla dopdolu tazelikler arasında, Suat'la birlikte kaçmak ona bir ferahlık verdi.

12

Öğleden sonra Suat piyanoda, Necip'in sabahleyin İstanbul'dan, "Size yeni iki eser!" diye getirdiği Mascagni'nin *İris*'i ile Puccini'nin *Tosca*'sını çalmaya çalışıyordu. O, iki saattir bunların zorluğu içinden çıkmak için uğraşırken Süreyya birkaç gecedir Necip'le beraber çıktıkları lüferciliğin verdiği merakla zokaları temizliyordu. Necip Edouard Rod'un yeni çıkan *Yolun Ortasında*[1] romanının sayfaları arasında gömülmüş, on beş dakikadır aynı sayfada kaldığını unutmuş, dalmıştı.

Süreyya ara sıra yaptığı gibi, yine birden sessizliği bozarak:

— Dadın nerede Suat? diye sordu.

Suat iyice görmek için gibi eğilip notaya sokularak cevap verdi:

— Bilmem, aşağıda olmalı... Ben piyanodayken o burada durmaz ki...

Süreyya mırıldanarak, "Sanki benim de niyetim var ya, bu gidişle..." diye eğlendi.

Bu *Tosca*'nın üçüncü perdesinde Tosca ile Cavaradossi'nin düettosuydu, orada ilk hamlelerde notalar bazen gidişlerinde aksayarak, bazen ölçülerinde bozularak çıkıp bir şeye benzemezken tekrar ede ede gidişatındaki ahengi buluyor, artık hemen hemen gerektiği gibi çalınmaya başlıyordu. Küçük müzik cümleleri, tekrar ede ede Necip'in zihninde

---

1 *Au Milieu Du Chemin.* İlk olarak *Revue des Deux Mondes* adlı Fransa menşeili dergide tefrika edilen roman daha sonra, 1900 yılında kitap olarak da basılmıştır.

yer etmiş olduğundan, Suat bu sefer hepsini birden cidden çalmak için baştan başladığı zaman Necip uyanarak elinde olmadan bir, "Oh!" etti.

Suat başını çevirip yandan bakarak:

— Ne güzel değil mi? dedi.

Süreyya, zokaların üzerinde meşgul, başını kaldırıp:

— Hayret! Bu nasıl oluyor, şaşıyorum? dedi. Bunun nesini o kadar güzel buluyorsunuz Allah aşkınıza?

Sonra onların sessizliği üzerine hâlâ meşgul, gülerek:

— Bana ne gibi geliyor, biliyor musunuz? dedi.

Necip de gülerek sözünü kesti:

— Senden evvel ben söyleyeyim... Hep müzik sevmeyenlere gelen şey... Diyorsun ki biz de anlamıyoruz, fakat mahsus yapıyoruz. Bir tutkunluk göstermek mi, anlıyor görünmek mi bilmem, bunun gibi bir şey değil mi? Her şekilde samimi değiliz.

— Oo, sen birdenbire pek abarttın; ben sadece zannediyorum ki bunu o kadar güzel olduğu için değil, sevmek gerektiği için, meşhur olduğu için seviyorsun.

Necip yine güldü:

— Yine benim söylediğim gibi... Fakat ah, bir kere hissetsen Süreyya...

Suat, Süreyya'nın müzik hakkında ilgisizliğini bilmekten ileri gelen bir alışkanlıkla dinlemeyerek devam ediyor, parçanın artık bütün güzelliğini ve ruhunu vermeye çalışıyordu. Necip kendinden geçmiş, dinliyordu. Sonra kalkıp eğildi, parçaya baktı. Bu, "*O dolci mani...*" diye başlıyordu.

— "Ah tatlı eller..." Ne güzel yarabbim, ne güzel? diye söylendi.

Süreyya başını sallayarak gülüyordu:

— Artık bu kadar da ben söyledim diye olmalı... dedi.

Bu Necip'i o zaman biraz sinirli bir izaha yöneltti ve mecbur etti. Bunun için örnek veriyor, biraz hızlı, hiddetli bir dille; "Bu tıpkı senin bayıldığın mesela suzinak bestesini hiç hiç dinlememiş, müzikteki zevk ve bilgisi uşşaktan 'Yandım ateşlere ey mah...' ile 'Her ne mümkünse sana ettim feda'dan

ileri geçmemiş bir adamın ağır şarkıları beğenmemesi gibi bir şey..." diyor, birçok örnek verip izaha ve anlatmaya çalışarak sonuca varıyordu:

— İnsan dinlemeyince... Kulağı, ruhu bu nağmelere alışmayınca...

Süreyya da öfkelenerek:

— Lakin bunları işte ben de dinliyorum! diye kesti.

Necip bir müddet kararsız, gülümseyerek durdu; hak ve zaferin pek kolaylıkla kendinde kaldığına emin olanlara has küçümseyici bir tebessümle bakıyordu; "Ruhun doymuyor!" demek ağır geliyordu, fakat sonra bir mukayese buldu, dedi ki:

— Bunda elbette zevk ve yaradılışın da çok etkisi var... Senin tıpkı balıkçılık merakın gibi... Herkesin ruhen bir şeye meyli, kabiliyeti olur.

Onlar konuşuyorlar, Suat öbür tarafta müthiş bir şekilde mustarip oluyordu. Süreyya'nın bu hususta iddiasını pek beyhude, pek âciz bularak pek kolaylıkla ve suçlanarak mağlup olması muhtemel olan böyle bir konuşmaya girdiği için sıkılıyor, fikren Necip'le beraber olmakla kalben Süreyya'yı bırakamıyor, onu böyle müziğin yüceliğine duygusuz kalıp balıkçılık gibi şeylere meylini hepsinin önünde küçümsenmiş görmek ağır geliyordu.

Necip birden piyanoya gelip notaları karıştırarak:

— Hah işte bak, bir parça bulacağım ki beğeneceksin... Bir değil, beş, on... Çünkü onu dinlemişsin ve çünkü onun için daha o kadar alışkanlık gerekmez. Bir zaman Concordia'ya[1] giderken bilmem hatırlar mısın ince, hastalıklı bir sarışın kız söylenir dururdu.

Ve elindeki notayı piyanonun önüne koyarak:

— "Santa Lucia"... "Barkarola"... dedi.

Suat mustarip, incinmiş, piyanonun önüne dönüp, artık elverir ricasıyla bakan gözleriyle:

---

1 Beyoğlu İstiklal Caddesi'nde, içinde bir birahane ile yazlık ve kışlık tiyatroların olduğu bahçe. Bunlar 1906 yılında yıkılarak yerine St. Antoine Kilisesi yapılmıştır.

— E, artık gezelim... Bugün gezmeye gitmiyor muyuz? dedi.

Sonra kışın geldiğinden bahsetti, bir kere o artık bütün bütün gelince evde kapanıp kalacaklarından şikâyet ediyordu:

— Bu sene galiba kış erken gelecek, baksanıza havaya... dedi.

Süreyya'nın işiyle meşgul olup ses çıkarmadığını görünce Necip'e baktı, o başıyla Süreyya'yı göstererek ona havale etti, o zaman Suat tekrar sordu, Süreyya işini bitiriyor gibi davranarak, "Beş dakika daha, hazırım" dedi.

Hava açık mı kapalı mı karar verilemeyecek bir haldeydi, sabahleyin rumeli[1] ile başlamıştı, sonra lodosa döndü. Bazen yağmur yağacak hissini veren bir loşluk çöküyor, sonra beyaz bulutların arasında büyük mavi parçalar çoğalıyor, bulutlar yırtılıp dağılıvererek güneşin arada parladığı oluyordu. Karşıda kırda bulutların gölgeleri kafilelerle dolaşıyor, bir müddet aşağı uçuştuktan sonra, her an değişen cereyanlara uyarak şimdi tekrar yukarı çıkıyorlardı. Öyle anlar oluyordu ki uzun yağmurlu kış günleri akla geliyordu; fakat onlar çıkmak istedikleri zaman bulutların kapkaranlık bir şiddetle Büyükdere üstüne büyük kümeleriyle yığılmış, güneşin şimdi sıcak bir ışık demetiyle etrafı ısıtmış olduğunu gördüler. Etraf rüzgârsız, hareketsiz, sessiz kalmıştı. Deniz bir kısmı bulutlarla solmuş, ilerisi güneşle yanmış, durgun, dinleniyor, Anadolu tarafına doğru hissolunmaz ilerleyişlerle mavileşerek sonunda bütün sahil en ufak çizgilerine ve şekillerine kadar resmedilmiş bir netlikle yansıyordu. Hiçbir esinti yoktu, sadece ılık bir deniz havası dalgalanmaktan yorgun, ağır, sürükleniyordu.

Sandala binmek istiyorlar, yağmurdan korkuyorlardı. Süreyya Büyükdere üstündeki bulutları göstererek bunların nasıl merhametsiz bir tufan olabileceğini söylüyordu, fakat şimdi bulutların yavaş yavaş arkasına kayıp onların karaltısıyla gölgelenen güneş sönerek, tabiata öyle hüzünlü bir ses-

1 Karayel kastedilmiş olmalı.

sizlik, bulutların güneşli dalgalarının denize vuran kurşuni yansımalarına öyle parlamaya can atar kederli bir kasvet geliyordu ki, "Bu havadan fenalık gelmez" dediler. Hem karşı tarafın seması bir mayıs seması kadar pak ve lacivert uzanıp gidiyordu.

O zaman sandala bindiler; bir gölde geziyoruz düşüncesiyle hoşnut, denizde insana bir muhabbet ve mahremiyet hissi veren bu hüzünlü durgunluk içinde sandalın sessizce kayıp akışıyla memnun, suların sakinliği ve dinginliğindeki güzelliğe karşı, gökte, denizde, karada sessizlikten başka bir şey duyulmadığı bu zamanda şiire dalarak gezdiler. Büyükdere açıklarına çıktıkça vadiyi iyice görmeye başladılar, ta ileride Bentler'in kemerleriyle, daha sonra sürüklene sürüklene dalgalanan küçük tepeler silsilesiyle, bütün vadiyi kuşatarak sonunda alçalıp dağılan dağların, yeşilin bütün renklerini gösteren ağaçlarıyla, bu vadide gözleri saatlerce meşgul edecek bir manzara vardı. Deniz beri tarafta Beykoz Koyu'nun son sınırına, bu tarafta Karadeniz'in ufuklarında dumanlanıncaya kadar hep öyle sakin ve kederliydi.

Fakat üstlerinde bir gümbürtüyle birden dökülecek korkusu veren bu yığılmış dağlar gibi bulutların yeni duman dalgaları ve renkleriyle asılı duran halinde öyle öfkeli bir tehdit vardı ki bütün vadi, hatta üstünde mavi gökyüzüyle taçlanan deniz bile ürkmüş, korkmuş ve pürhelecan susuyor, sanki bekliyordu. Hissolunmaz, şüphe edilir gök gürültüleri geziniyordu, karartı gittikçe çoğalıyor, yayılıyor, manzara gittikçe korkutucu bir karanlığa, yavaş yavaş Anadolu'ya geçtikçe endişesiz mavilikleri karartan bir korkuya dönüşüyordu. İnsana bir salonun tenha gölgelerinde bulunuluyormuş hissini veren bu sessizlik, bu mahrumiyet içinde belirsiz bir korku, bir ürperti yayılıyordu. Bu heybet içinde, bir tehlike olsa bile bir şey olmaz hissiyle beraber yine bir endişe titreyişiyle hazır, insana bir tufan korkusu verirken sadece bir yağmur beklemekten gelen zevkle hoşnut bekliyorlardı.

Sandal hareketsiz, küreklerin resmi denizde sabit, duruyordu.

Ve insana güvenilir kalplere sığınma ihtiyacı veren bu hava içinde Necip, karşısında gözleri bir hüzün ve şiir damlasıyla ıslanmış, dalmış görünen Suat'a bakarak, onu hiç görülmemiş bir güzellikle görerek, tutkusunu birden son ateş derecesine çıkaran bir cazibe hissediyor, ona nasıl kırılmaz bağlarla nasıl dehşetli bir şekilde bağlı olduğunu kalbine hücum eden helecandan, sadece ona bakmak helecanından anlıyordu ve bunu çoğaltmak için gibi en küçük yüz çizgilerine kadar dikkat edip cazibesini artırmak isteyerek, içinden onun ateşlerini çoğaltıp ölerek yaşamak istiyordu. Ona hayatın en can yakıcı, en dehşetli saadeti bu hal gibi geliyor, ancak şimdi, hayatının hep zevke ve hazlara müptela geçen senelerinde, ancak şu saatlerde hayatımı yaşıyorum hissi geliyordu.

Ah, onu ne kadar seviyordu yarabbi, ne kadar ateş ve arzuyla seviyordu. Onun en manasız şeylerine bile özel tutkusu vardı. Onun bir düğmesi için kalbinde zaaflar, bağlar buluyor, şömizyesinin[1] kıvrımları, dikişlerin nezaketi, kolundaki küçük düğmeler, nihayet bütün bu değersiz şeyler için onda başka bir cazibe yükseliyor, hepsine ayrı ayrı âşık oluyordu.

Onu asıl öldüren Suat'ın gözleriydi. Ve en çok kendini zevkle dehşete düşüren şeylerle ölüyormuş hissini ortaya çıkarmak için ölümün nasıl tatlı bir şey olduğuna hayret ediyordu. Bu gözler, ah bu gözler... Bunlara bir renk vermek mümkün müydü? O kadar süre bakamıyordu ki rengini belirleyebilsin, bakmak mümkün değildi, hele hele bakışları karşılaşırsa... Ve ne zaman Suat'a baksa onun gözlerinin de kendine çevrildiğini görürdü. Bir anda karşılaşıp çarpışan bakışlar... O zaman bu göze bir siyah elmas gibi, bir siyah ateş gibi yakarak bakıyor, anlamında öyle iradesiz bırakan bir cazibe, öyle bir hem yakınma, hem tapınma, hem hüzün, hem neşe manaları birbirine karışıyordu, bunlar öyle belirsiz bir süreklilikle titremek, parlamak, yanmak vehmi veriyordu

---

1 Şömizye (Fr. chemisier): Yakası erkek gömleğini andıran, uzun kollu, manşetli kadın bluzu.

ki onlara dikilmiş bakış, tutkun, âşık, hayatta ondan başka bir zevk olamayacağına emin olarak, fakat bu derece zevkten sersem, bitap düşüyordu. Ah, ruhunda ne fırtınalar, bu bakışın siyah yahut koyu kestane mana parıltıları içinde ne hemen bayılıveren hücumlar oluyordu; eğer kendine hâkim olmasa haykırmak gerekecekti. Buna bir dakika bu düşkünlükle bakmak insanı yakar, eritir hissiyle, istese, zorlasa bile bakamayarak ve bakmak daima yetişilmez bir saadet kalarak yaşıyordu. Aynı mana kaşlarda da, sadece kıvrımları, sadece üzerlerinde uçuşan titreyişleriyle o neşe ve keder manaları uzayıp gidiyor ve beyaz yahut hafif sarı diye kesin bir hüküm verilemeyecek ten üstünde, bu kumral silik çizgiler incelikleriyle, ifadeleriyle, bakışlarla bütünleşmesiyle onu mest ediyordu. Saçları kumral kıvrımlarla alnını açık bırakıp kaşlarının ucuna kadar dökülüyordu, bunların o noktada kalmaları gerektiği Suat'ın ara sıra elinin maharet ve düzgünlüğüne inanarak şöyle bir düzeltmesinden anlaşılırdı. Sonra saçların asıl kümesi, bu kulakların arkasında birden çoğalarak tepesinde toplanan siyaha çalan kestane yığını... Necip bunlara saatlerce bakarak işte bütün emellerinin, bütün saadetinin orada gizlenmiş, ne zaman onun sarhoş edici kokusuyla mest olursa mesut ölüm o zaman gelecekmiş fikriyle yanardı.

Ve Necip'in gözleri hepsini görüp dudaklara geliyor, bunlardaki karanfil kırmızılığı, donuk ateş renginde karanfil rengi, yine bütün o çehrede titreşen serzeniş manasıyla nemli, o şuh, sitemkâr ifadeyle titrek, onun bakışını büyülüyordu. Dişler, bunların müsaadeleriyle gülümsedikçe bütün bu manalar yüzlerce çoğalarak gözlere kadar yayılan bu gülümsemeyle onun ruhu bu çehrede o kadar şuh ve neşeli görünüyordu ki, o zaman, işte o zaman Suat'ın niçin bu kadar yüce ve tapılmaya değer olduğu ortaya çıkıyordu.

Necip'in bakışlarını çeken bir şey de onun elleriydi. Bu eller yumuşak ve hassas dokusuyla beyaz ve inceydi, altındaki mavimtırak damarların düzensiz çizgileri insana bu nefis varlığın ne elden bin türlü nedenle ortadan kalkacak zavallı bir vücut olduğu acıklı duygusunu veriyordu. Ve Necip, bü-

yük bir cazibeyle tekrar onun vücudunun her çizgisini dura dura incelerken tekrar ellerine gelip bu duyguyla güçsüz kalınca derin bir merhametle bakarak, "Ah zavallı insanlar!" diyordu. Böyle ulvi bir kadın bulup da sevmek ve sonra sevilmek için gayet mesut olmak lazım gelen hayat arasında, bu kadar mesut olsak bile, yalnız sayması bir hafta sürecek hastalık ve afetlerin muhtemel kurbanı olmak, böyle tesirlerin esiri bulunmak ona pek acı geliyordu. Buraya gelince, "Ben bilakis o kadar bile mesut olmadım, sadece sevdim" diyordu. O sadece sevmişti, aşk kelimesinden belli belirsiz hissedilen en büyük manasına kadar sevmiş, ölümlere kadar sevmişti; fakat onu istemenin bile bir suç olduğunu görerek hayatta sevdikleri tarafından sevilenler de olduğunu düşününce ah ediyordu ve sonra, öyle sevip sevilenler için bütün o felaketler bekleniyordu, değil mi? Ah, onların ne kadar yok olmak, elimizden kaçmak, soluvermek, bir gün son bir hazin nefesle sönüvermek için, nasıl sadece bunlar için yaratılmış olduklarını ne kadar acı görüyordu. Mesut olsak bile hayat, sadece yıpratan hayat, sadece yiyen, yıkan, öldürüp ezen hayat hüküm sürüyordu.

"Ah, fakat ölüm olmasaydı ne müthiş bir cehennem olurdu" diye kalbi sıkıldı.

Birden küçük, telaşlı, perişan rüzgârlar koşuştu, denizde akıntılar uçuştu, Süreyya, "O, o!" dedi.

Suat, "Kaçalım, tufan geldi!" diye çırpındı.

O küçük, kısa gülücüklerle gülüyor, çarşafının altında göğsü sarsılıyordu, bir saniyelik bir bakışla Necip ona baktı, bunda o kadar arzu ateşi vardı ki Suat'ın gülüşü dudaklarında donuk bir tebessüm halinde kaldı, gözleri eğildi.

Sandal süratle yükselmeye başlamıştı. Fakat birden ta vadinin üzerinde yığılmış bıraktıkları bulutları başlarının üstünde buldular. Oradan buradan koşuşup çarpışan denizde küçük kasırgalar yapan rüzgârların şiddeti artıyordu. Sonra bu yalnız bir yönden kuvvetli ve soğuk esti, önünden denizde siyahlanan bir sarsıntı gölge gibi koşuyordu. Sessizliğe alışmış kulaklar, rüzgârların tepelerde ağaçları hırpalayarak

estiklerini işitiyordu. Bulutlar birden öfkeli, korkutucu olmuşlar, havalanıyorlardı.

— Ay, yağmur! dediler.

Ilık birkaç damla gelmişti. Sonra artık aralıksız geldi. Evvela denizde her damlanın düşüşü görülüyordu. Suat, "Aman çabuk, çabuk, fena ıslanacağız!" diye telaş ediyordu, sonra yağmur artık hırsla ve sel halinde yağmaya başladı. Fakat ancak üç dakika sonra yalıya yetiştiler.

Süreyya, "Vah vah, bizim lüfer seferi yandı!" diyordu. Sonra bulutlara bakarak başını salladı: "Bu gece ay on birden sonra çıkacaktı, o zamana kadar..."

Onlar odalarına soyunmaya gittikleri zaman Necip soyunmaya, elbise değiştirmeye gerek görmeyecek kadar halsiz, garip bir kasvetle balkona çıktı. Orada bu kışa benzeyen dalgalanma ve köpürme içinde tabiatı seyretmekten büyük ve acı bir haz buldu. Arkadan Suat'la Süreyya geldiler. Suat, "Ne güzel yağmur, değil mi?" diye dumanları gösteriyor, Süreyya, "Tam biz lüfere çıkacağız, gökyüzünün kapıları açıldı" diye şikâyet ediyordu. Uzun uzun, yağmurun tufanı andıran yağışını seyrettiler. Yollarda seller akacak zannediyorlardı, her taraf su içinde kalmış denilecek bu yağış altında deniz dalgasız, sakin uzanıp gidiyordu.

Necip bu sükûnet arasında, bu duman, bulut, su hücumunda birden kış içindeyim vehmi, kışa bir düşkünlük hissiyle titredi. Bu uzun güneşli günleriyle, sıcak geceleri, göz kamaştıran gökleri, nefes boğan tozlarıyla insanı artık bıktıran yazdan sonra, sessizlik ve tembelliğe meyilli insan doğasına pek uygun gelen, insana köşelere, bucaklara, soba yanlarına sokulma hissi veren soğuk, tembel kış fikri, uzun yağmurları, siyah gökleri, çamurlu sokaklarıyla akşamlara kadar evden çıkmaktan korkutan kış fikri onu kendinden geçirdi. Bu yağmur uzun rehavetlerden sonra sanki sinirlerini ferahlatıyor ve bu his onun kış arzusuyla buluşarak onu sevindiriyordu. Özellikle kışın asıl gelme anı, hep renk ve ışıktan, bütün sıcaklık ve parlaklıktan yorulmuş sinir ve duygular için, kış vehminin geldiği bu ilk gün pek hoşuna gidiyordu. Başka

günler herkesin ağır, kalabalık yürüdükleri yerlerde, su altlarında telaş ve aceleyle koşup aile kucağına kapanıldığı, orada dışarının rüzgârından, sularından, çamurundan kurtulmuş, hastalıktan, soğuktan korunmuş, bütün aileyi, ev içini sevindiren bir sakınmayla kapıların, pencerelerin sıkı sıkı kapanıp yavru ve eşle yemek masasına koşulduğu ilk kış günü... Beyaz keten örtünün üzerinde tabaklarda çorba dumanlarının dalgalandığı, saatlerce, günlerce bu sıcaklık ve saadet içinde bulunulacağına emin olmaktan dolayı huzur ve sükûnet geldiği, "Adam gelirse gelsin!" diye bir tehlikeyi cesaretle beklemekten ortaya çıkan heyecan ve ferahlık geldiği kış günü...

Fakat onun ne böyle bir gün seve seve koşup kapanacağı bir aile köşesi ne bir ümidi vardı; o, kış geldiği için artık buradan da defolacak, bir gün konakta, öbür gün kız kardeşinde, yarsız, arkadaşsız, kadından, asıl, asıl yarabbim, işte Suat'tan mahrum, ondan uzak, onun sesinden, havasından uzak yaşayacak... Sürünecek...

Son derece bir öfkeyle haykıracak kadar ümitsiz bırakan bir ıstırapla etrafına baktı; orada akşamın yavaşça inen karanlığı içinde, sadece Suat'ın hayalini fark etti. Bu hayal bütün narin ve biçimli endamıyla kollarından ayrılıp beline doğru yumuşak bir yuvarlaklıkla incelen vücuduyla bunların üzerinde bulutlanan saçlarıyla, yağmura bakıyordu. Onun yanında, havasındaymış hissiyle bir inlemek ihtiyacı duydu; onu o kadar güzel, fakat o kadar kendinin değil, hiç değil, o kadar değil gördü ki...

Suat boğuk bir inilti işiterek başını çevirdi ve Necip'i oraya koltuğa dayanmış, mendilini ısırıyor gördü. Elinde olmadan, "Ne oluyorsunuz?" diye iki adım atmış bulundu, fakat duraksadı. Önce onu yine birden tifonun ilk geldiği gün gibi ağzı burnu kan içinde yere kapanacak zannetmişti. Fakat tavrından öldürücü anın geldiğini hissedince sapsarı, çarpıntıyla kaldı. Bütün geçen günlerde bu anın bir saniye gelip çatacağını düşünüp korkmaktan gelen bir telaşla bayılıverdi.

Necip uzun, ağır bir sessizlikten sonra, "Hiç, hiçbir şey..." diye mendilini indirdi.

Sonra birden başını çevirip her şeyi göze almış karanlık bir bakışla, "Ölüyorum, işte o!" dedi ve sonra, bütün ateşini bu sözlerle anlatamamış gibi, "Ah, ne kadar ölüyorum, ne kadar mustaribim, bilseniz?" diye inledi.

Suat boğuluyor gibi ellerini kaldırdı, Allah aşkına anlamında bakarak eliyle susmasını rica etti. Necip, öfke ve isyanının esiri, artık elinde değilmiş gibi, devam etti; şimdi sesinde derin bir acı titriyordu:

— Hayır, hayır, artık zaten her şey bitti... Zaten neye yarar, niçin susayım, her şey bitti, her şey... her şey...

Suat kulaklarında uğultularla, boş gözler, gerilmiş dudaklarla duruyordu, geri çekilmek istedi. Fakat Necip'in eli bir rica ile kalkmıştı, "Ah, beni hor görmeyiniz" diye yalvardı. "Sizi öyle değil, bilmeyerek sevdim; nasıl olduğunu bilmeyerek, bir kardeş gibi, bir anne gibi sevdim..." Ve buraya gelince tekrar acı bir sesle, "Yok, görünüz, beni hor görünüz; ben ona müstahakım!" diye inledi.

Ve Suat onun bu sözleri söylerken birden başını ellerinin içine alıp oraya dayanarak hıçkırdığını gördü. Şaşırmış, bir şey söylemeyerek, kalbi derin bir merhametle sızlayarak susuyordu. Ne yapacağına karar veremeyerek donmuş gibi dururken bin türlü kararsızlıklar, kararlar arasında çalkalanıyordu.

Karanlık gitgide yayılıyordu; Suat acı bir bakışla ona bakarken, yavaşça çekilmekten başka bir kurtuluş çaresi görmeyerek uzaklaştı ve Necip o kadar tapınılan bu kadının bu uzaklaşışı karşısında, elinden saadet ve hayatının yavaş yavaş kaçtığını acı acı hissetti. Yağmur dışarıda kâh bir sağanakla seri ve öfkeli, kâh bir sükûnetle durgun ve yorgun yağıyordu. Necip burada ne kadar durmuştu, bunu kestiremiyordu. Başını kaldırıp etrafına baktığı zaman soğuk rüzgârlı bir gece içinde üşümüş olduğunu gördü.

Ne yapmıştı yarabbi! Şimdi biraz önceyi bir rüyadan uyanıp hatırlamak isteyerek hatıralarını karanlıklara batmış bulanlar gibi görüyordu, fakat kâbus asıl şimdi hâkim olmaya başlıyordu. Birden kendini onun gözünde o kadar sefil ve adi gördü ki hemen yarın kaçmaktan başka bir çare olma-

dığını anladı. Onun karşısına nasıl çıkacaktı, ona artık nasıl bakacaktı? O zaman şimdi yemeğe ineceğini düşününce ne yapacağını şaşırdı. Kendini ayıplıyor, "Niçin, niçin bunu yaptım!" diye dövünüyordu. Ve yemeğe inmek gerektiği zaman ikisinin de yüzüne bakamayarak, hiçbir şey istemeyerek kaçmaktan, kaçıp odasına kapanmaktan başka bir şey düşünemeyerek acı içinde kaldı. Süreyya bu gece artık balığa gidemeyeceğinden dargın, kışın böyle gece gündüz yağmur yağınca evde hapis olmak ihtimaliyle canı sıkılmıştı. O uzun uzun söz söylerken Necip cevap bulmakta zorlanıyordu.

Suat bütün yemekte sustu; onun yüzünde nasıl bir dargınlık ve soğukluk olduğunu merak eden Necip, gözlerimiz rast gelir diye başını kaldırıp bakamıyordu; bir saniye oldu ki gözler birbirini çektiler, o zaman Necip Suat'ın gözlerini bulanık, bozuk gördü. O kadar sevdiği bir kadını böyle üzmekten başka bir şey yapamamak onu harap etti. Yarın kaçıp kadıncağızı rahat ve huzurlu bırakacağını düşünerek bu kararından bir ferahlık hissetti, kendisini onun üzüntüsü karşısında unutuyor, "O rahat etsin de..." diyordu.

Gece sessiz, üzücü, renksiz oldu. Odasına çekildiği zaman bin türlü çelişkili düşünce arasında, yorgun beyninin, dinlenmeye muhtaç sinirlerinin bütün duygu ve düşüncelerinin yığını arasında, iyi kötü hep kıyaslardan geçerek, hiçbirisinde duramayıp hızlı bir geçişle hepsinden atlayarak sabahı azaplar içinde bekledi. Ah söylemeseydi, şimdi yine önceki gibi olsaydı, onunla yetineceğini görüyordu. O zaman tekrar "Niçin?"ler başlıyor, bırakıp gideceği aklına geldikçe acı bir korkuyla yüreği yaralanıyordu. Sabaha karşı bitap, hasta, dalmıştı; uyandığı zaman soluk bir günle yarı aydınlanmış odasında idama mahkûm olanların uyanışı gibi birden kaderini görmekten dolayı korku ve titremeyle içi yandı. Tekrar, "Niçin yaptım yarabbim?" diye inledi, fakat artık buradan defolup gitmekten başka çaresi kalmamıştı. O zaman, burada hatta dünkü hayatına hasret, sefil ve güçsüz hazırlandı; aşağı indiği zaman onları odada, beraber, sessiz buldu. Süreyya, "Oo, nereye Necip?" diyordu. Sonra siteme başladı:

— Öyle ya, çünkü hava yağmurlu... Fakat bu ihanet, bu sadece ihanet... Bilir misin, sana ne söylesek haklıyız. Kış geldi diye azat buzat cennet kapısında bizi gözet ha! Öyle şey olmaz...

Bunları şaka diye dinledi ve gitmesi ertelenemeyecekmiş gibi o da şakayla karşılık vermeye çalıştı; sonra şakası onu özür dilemeye sevk etti, bu kadar uzun süre rahatsız ettiği için af diliyordu. Ruhu titreyerek, bu sözleri ona söylemekten doğan bir titreklikle sesini ayarlayamamaktan korkarak, mütevazı, yalvarıcı, hakir oldu. Ah, ondan bir bakış, bir teselli sözü, bir affedici bakış olmaksızın gitmek... Buna tahammül edemeyeceğini görüyor, başını eğmiş, suskun, işiyle meşgul olan Suat'a bakmaktan korkarak gözlerini çevirmediği halde sadece onu görüyordu.

Ve nihayet, artık gitmek gerektiğini üzüntüyle görüp hasretle veda ederken, Süreyya'nın hâlâ devam eden şikâyetleri arasında, onun başını kaldırıp bozuk bir sesle, "Bütün bütün değil ya... Yine gelirler elbet..." dediğini işitti ve onun gözlerinin bir saniye, sözlerini sorar gibi kendine çevrildiğini hissetti. Ah, bu gözlerdeki sorulardan bezmiş mana, bu yorgun, zavallı, ağlamış gözlerdeki af ışığı... Necip dünyaları arzularına oyuncak edecek bir sevinçle dışarı fırladı; kapıdan çıktığı zaman sendeliyordu, "Ah, beni seviyor, seviyor, seviyor!" diye delice tekrar ederek çamurlara daldı.

13

Yağmur ince, soğuk, şimdi oradan, şimdi buradan küçük helecanlarla koşuşan rüzgârların elinde çırpınarak, inatçı, rahatsız edici yağıyordu; bir kış yağmuru denilecek inat, renksizlik, neşesizlik vardı. İnce potinlerini yumuşatıp ezen çamurlar içinde orada burada birikmiş sulara batarak, gömleğinin, fesinin ıslanmasını umursamayarak dünyadan habersiz görünüyor, öyle yürüyordu.

Ondan başka bir şey görmüyor, ondan başka bir şey işitmiyordu; o sözü söylemek için Suat başını kaldırdığı zaman o bakışta o kadar perişan ve şefkatli bir af damlası, o kadar masum bir merhamet titreyişi vardı, öyle bir rica cazibesiyle parlıyordu ki nereye baksa o gözleri, hiçbir yere bakmasa yine onları, kendi sefaletine onun yumuşaklığını, ondaki o çekinme rengini, o affı görüyorum zannediyordu. Ve bu bakışlarla o söz ona büyük, kelimelerin yetemeyeceği yüce manalarla geliyordu. O kadar derin bir saadetle kalbi şişiyordu ki her şeyi, artık onu görmeyeceğini bile unutarak, "Ah, benden nefret etmesin, beni sevsin de..." diye bunu her şeye bedel bir saadet görüyordu. Bu bütün ruhunun ihtiyaçlarına yetiyordu.

"Ah seviyor, seviyor!" diye tekrarlayarak her düşüncesi bu sözlerle kesilerek yürüyordu, vapur başına gelmişti. "Vakit var!" dediler; orada duramadı, hareket lazımdı. Sarıyer'e kadar yürümeyi tercih etti. Tekrar yağmura girdi; karşıdan görenler ıslanmış, fesinin püskülü bozulmuş, çamura bulanmış bu gence hayretle bakıyorlardı. İskeleye geldiği zaman vapur henüz geliyordu. Biletçiye bir mecidiye attı, o soruyordu, "İstanbul mu?" "Evet!" dedi. Fakat nereye gidiyordu, bilmiyordu; o bir şey biliyor, bir şey görüyordu: Suat ondan nefret etmiyor, Suat onu seviyordu, evet seviyordu, buna artık inanmıştı; işte hâlâ gözünün önünde o bakışı görüyordu.

Yağmur altında güvertede dolaşırken vapur Büyükdere'yi geçip Tarabya'ya geldi, iskeleyi görünce hatırlayıp döndü; buradan Pazarbaşı yağmur bulutu altında pek yakın görünüyordu ve kendini o kadar mesut eden kadının şimdi orada olduğunu, orada nefes aldığını düşünmek onu büyük bir ferahlık esintisiyle mesut etti. Ah, dünya ne güzel yarabbim, dünya ve hayat ne kadar güzeldi ve iyiydi... Yağmur? Lakin yağmurun ne ehemmiyeti vardı? İnsan mesut olduktan, sevdikten, sevildikten sonra her şey boştu. Sade aşk, ah sade bir Suat vardı...

Ve daima oraya, ona karşı oturup oraya bakmak, sanki daima onu görmek, daima onu düşünmek o kadar sonsuz

bir ferahlık veriyordu ki birden aklına gelen şeyin büyüsüne kapılarak Tarabya'ya çıktı; oradaki arabalardan birine binmek aklına gelmediği halde arabanın binecekmiş gibi önüne geçmesi üzerine atladı, "Otele!" dedi. Orada bulundukça daima Suat'ın yanında, onun göğünde yaşayacaktı; belki oraya bakarken Suat da otele bakmış bulunurdu, o zaman bakışları kavuşurdu...

Otel, bu eylül yağmurunun hapsettiği müşterilerle kalabalıktı; verilen odaya geçip elbisesinin ne halde olduğunu garsonun uyarısıyla anlayınca elbise ihtiyacını gördü. Biraz elbisesi Yenimahalle'de, diğerleri evdeydi. Onları aldırmak zorunda kaldı ve bunun için teşebbüs ederken bunları kendine ait şeyler değilmiş gibi yapıyordu. Aşağı salona indiği zaman kadın erkek bir on beş kadar misafirin bazıları gazetelere dalmış, diğerlerinin masa başında oyunla, konuşmakla meşgul olduğunu gördü. Otelin defterinde bir otuz kadar isim vardı, halbuki koridorlarda dairelerin boş olmadığı oralardaki gürültülü konuşmalardan anlaşılıyordu.

Fakat o bir köşede münzevi, tek, bütün kendi fikirlerine dalmış kaldı ve akşam, otelin bütün halkı yemek vakti camlı salona geçtiği zaman o yine hepsinden ayrı, bir kenardaki küçük bir masada yalnızdı. Başka zaman gibi özellikle vapurlar ve otellerde çıkan bin fırsatla yakınlaşmaya çalışacağına, tek başına ve Suat'la kalmayı tercih etti. Çünkü ondan ayrılamıyordu, daima onunla beraberdi. Bu kalabalık içinde bazıları gerçekten müstesna birkaç kadına ve bunların etrafında pervane gibi dolaşan genç, hatta bazıları zarif erkeklere, karşıdan, yüksek bir gözle bakarak, "Hayat bu mu?" diyordu. Hayır, kimse onun kadar sevmemiş ve sevilmemişti. Bu aşk bu oyunların yanında o kadar heybetli, o kadar büyük, o kadar dramatik bir şeydi ki tamam işte aşktı; ve bunlar, böyle ihtiyaç ve sebeplerle değil, bir taklitle, sanki görenekle aşk oyunu oynuyorlardı. Bu şimdi şuna, biraz sonra buna aynı tebessümle söz söyleyen, hangisine daha samimi ve meyilli olduğunu ne o ne o, hatta ne de kendisi bilemeyen Amerikalı, şu muhteşem kadın... Ah, Suat'la onu

mukayese ettikçe öyle sonsuz saadetler hissediyordu, onun tarafından öyle bir suçla beraber sevilmek fikrine, bu kadar imkânsızlığın düşürüp yok edemeyeceği kadar güçlü ve heybetli bir aşkla sevilmek emniyetine karşı o kadar mest oluyordu ki onu görmemiş, sevmemiş olsaydı hayatın, saadetin ne olduğunu bilmemiş olacağını görüyordu; halbuki büyük gördüğü bazı kadınlar tarafından da sevilmişti ve halbuki hiçbirisinden bu kadar mağrur ve mesut olmamıştı. O saadetler, şimdi hissettiği bu kâinatı kaplayacak kadar ruh genişlikleri yanında ne ufak ve değersiz şeylerdi! "O olmasaydı demek ben de herkes gibi olacaktım; bilmeyecektim, aşk ve saadet nedir, bundan habersiz kalacaktım" diyordu. Etrafına bakıp, "Lakin nasıl yaşıyorlar yarabbim, sevmeden, sevilmeden nasıl yaşanıyor?" diye şaşırıyordu. Evet, nasıl yaşamıştı? O zamana kadar kendisi nasıl yaşamıştı? Fakat hayatı nasıl bir çöldü!

Ve bir şişe Saint Jülien'den[1] sonra şimdi billuri Sauternes[2] ile dolu bardağını damla damla emerek etrafına bakındıkça hepsinin hayatı bir çöl, alkol buharı arasında pek kesif bir ufukla daralmış bir çöl gibi görüyordu. Fakat onun hayatı, parlak göğü altında uçsuz bucaksız dalgalarını sonsuz bir aşk kasidesiyle sürükleyen deniz hayatı gibi ferahlık dolu, sevinç dolu ve lacivertti.

Gece uykusu hiç bilmediği bir sersemlik oldu; yemekten sonra içtiği viski ile soda onu daha mahmurlaştırmış, odasına hâlâ Suat'ın o perişan ve yalvaran bakışının affedici ışığıyla aydınlık girmişti. Yavaşça pencereyi açtı; serin hava, denizin iniltili dalgaları, karşı kıyıdaki ışıkların titreşimleri arasında Yenimahalle'yi aradı. Bir kenarı siyah ve tehditkâr olan gökyüzünün orasında burasında birer tanıdık bakış gibi yıldızların gülümsemesi vardı; dubanın ışığıyla yönü hesaplayarak Pazarbaşı'nı buldu ve başını pencereye dayayarak ateş ve hasretle, şimdi mahzun, oraya bakmaya başladı.

---

1 Fransa Saint Julien bölgesinde üretilen bir çeşit şarap.
2 Fransa Sauternes bölgesinde üretilen tatlı bir şarap çeşidi.

İçi, bütün aşkını, bütün ateşini mümkün değil gösteremeyeceği ümitsizliğiyle yandı, "Ah, ne kadar sevdiğimi bilse..." diye hüzünlendi. Bunu o kadar sonsuz buluyordu ki Suat teşekkür eder, memnun olur zannediyordu. Sonra çekilip yatağına uzandı. Tekrar onu düşünmeye başladı. Böylece, mesut düşüncelerle uyuduğu zaman, uykusunda ve heyecanla uyanışında, "Lakin o beni seviyor!" diye her şeyi yeni fark etmiş gibi kalbinde bir çırpınma, bir hoplama, gayet büyük bir korkuyla sevince kavuşmuş olmak hoplaması vardı. Bazen saadet içinde uyandığı oluyordu, bunun memnuniyetiyle dalgınken sebebini birden görüvermek onu yeniden bayıltıyordu.

Sabahleyin erkenden uyandı ve artık uyuyamayacağını anladı. Başını kaldırıp baktı, henüz gecenin karanlığından kalanlar çekilmemişti. Her ne kadar yağmur yoksa da hava renksiz, orası burası bulutluydu. Pencereyi açıp yavaş yavaş sokulan gündüz içinde, saatlerce Yenimahalle'ye baktı; o kadar dalıp kalıyordu ki bazen hiçbir şey düşünmeyerek durduğu oluyordu; sonra güneşin ilk ışıklarıyla manzara dalgalandığı zaman giyindi, aşağı indi, erken bir kır seferi yaptı. Böyle hafif yürümek, rıhtımların üzerinde, durgun denizin yanı başında gezmek onu rahatlattı.

Daima onu düşündüğü halde gözünün önünde değildi. Gelirse bile sadece gözleri geliyordu, o zaman bazen durup feryada benzeyen bir saadetle, "Lakin işte seviyorum!" diye haykırmak istiyor, "Sadece onu, sadece onu... Başka kimseyi sevmeyeceğim" diye yemin etmek ihtiyacını duyuyordu. Sevmeyecekti ve evet, hatta sevmemişti, işte şimdi görüyordu ki şimdiye kadar kimseyi sevmemişti. Ta ilk gençliğinden beri, ilk hararet ve galeyanla bütün kadınları kendine yeterli bulmayan, hepsine birden sahip olmadan öleceği için yanan Necip, kadın namına ne kadar yüksekten uçan istekler, aşka ait ne kadar olağanüstü saadetler düşlemişse Suat onu bu kadarcıkla hepsinin üstünde mesut ediyordu. Hayatında bundan çok değil, hatta bu kadar saadet istememişti. Ruhunda bu kadarını istemeye kuvvet bulamamıştı. Ruhunun

güçsüzlüğüne bakıp şimdi başarısına karşı derin bir şükran hissediyor, "Ah Suat, bir sen varsın, bir sen!" diyordu.

O gün akşama kadar bu haletiruhiye devam etti. Bazen yalnız mutlu halde sakin, sonra tekrar heyecanlı ve ferahlamış talihini düşünüyor, o hoplama, her saniye onu sevdiğini bilirken tekrar her saniye bunu unutup yeniden hatırlamak hoplaması yüreğini diriltiyordu. Sonra onu sadece güzelliği için değil, büyüklüğü, benzersizliği için de sevdiğini, asıl bunun için sevdiğini düşünerek, "İşte asıl aşk..." diyordu. Bu dereceye gelince ona ait olmayan en büyük şey bile değersiz görünüyor ve ona ait olduğu için en önemsiz şey kıymet kazanıyordu; böyle, bir şeyin değerli olmak için uzak yakın ona bağlı olması yeterli olunca birçok şeye önem vermemeye alışmış olan Necip bütün o şeyleri sevmiş, yüceltmiş gibi oluyor, birçok zaman tanıdığı şeyleri ona ait olmadığı için şimdi önemsemiyor ve küçümsüyordu.

Sonra, gece müzik ona bir ruh gıdası oldu. Yemekten sonra *Ballo in Maschera*'nın giriş kısmı telaşlı akışıyla birden başlayınca bir süre etrafında masaları dolduran tuvaletli madamları mösyöleri unutup kendini o kadar mesut olduğu küçük odada zannetti; operanın küçük havalarının birbirini takibi onu mest edip kendinden geçiriyordu. Müzik ona yanında Suat varmış, onun hava ve nefesini soluyormuş gibi, bir hatırasını görme, bir varlığını hissetme duygusu veriyordu. O kadar sevdiği "Lakin dalından koparılmış..."[1] parçasını bayılarak dinledi. Bu parçalar ona hep Suat için yapılmış gibi geliyordu, ruhunun bütün özlemlerini o kadar dile getiriyordu. Bu gece, bu müziğin tesiriyle hayallerle dolu, eşsiz bir gece oldu. O kadar ki odasına çekildiği zaman birbiri ardınca boşalan şişelerin buharlandırdığı zihniyle yatmaktan başka bir şey yapamadı, fakat bütün ruhu saadetle, özlemlerin aksettiği bir rebap gibi, şiirle ve ahenkle titriyordu. Uyumuyor gibi bir uyanıklıkla beraber uykunun baygınlığı onu, hayatını bütün müzik hatıralarıyla

---

1 Üç perdelik *Maskeli Balo* operasının ikinci perdesinden "Ma dall'arido stelo divulsa" adlı parça.

şarkılar söyleyerek, bütün aşamalarıyla istediği gibi sıraya koymaya imkân bırakıyordu.

Ertesi gün geç uyandı, güneş temiz bir gökyüzünü bütün parıltılı dalgalarıyla parlatıyordu. Pencereyi açıp evvela *bonjour*[1] demek için o tarafa baktı; gökyüzünün atlas eteği altında, denizin ipeksi dalgaları üstünde Pazarbaşı yıkanmış, neşe dolu gülümsüyordu. Birden o kadar özlem duydu ki üç gündür nasıl onu görmeyerek, görmediği halde de görmeye ihtiyaç hissetmeyerek kaldığını anlayamadı; fakat gitmek fikrinin önünde şaşkın ve güçsüz kaldı. Nasıl gidecekti? Üstelik sonra ne olacaktı? Bunlarla meşgul olarak gezindi. Yemek için otele döndüğü zaman o hale geldi ki ondan ayrı yaşamak imkânsız gibi göründü, ne olursa olsun oraya gitmek için dayanılmaz bir arzu duydu ve yemeği güç yiyerek bir arabaya atladı.

Araba iskeleyi geçip sefarethaneler rıhtımında[2] Boğaz'ın temiz rüzgârıyla yıkanarak büyük bir hızla giderken onun gözlerini düşünüyor, onlardan nasıl bir kabul göreceğini etraflıca düşünüyordu. Birden onları cansız ve manasız bulmak fikri onu o kadar korkuttu ki tereddüt etti. Ve bir kere bu ters tepki başlayınca böyle sevildiğine dair o kadar açık bir belirti görmediğini itirafa kadar indi. O zaman bir mücadele başladı; gitmek, tekrar o gözlerin şiirsel manasıyla bayılarak kalmak ihtiyacının soğuk ve sakin bulmak korkusuyla mücadelesi... Buna Büyükdere'ye kadar tahammül etti, fakat yaklaştıkça o kadar şiddetli bir helecan duydu ki bastonuyla arabacıya dokunup durdurdu, orada indi.

Şimdi nereye gidecekti? Sersem, düşünemeyerek geri döndü; bilmeyerek yürümeye başladı. Köyün içinde yürürken sebebini bilmez gibi içinde bir eziklik hissediyor, üç günlük saadetten sonra şimdi bunun altında ölüyordu. Birden çayıra geldiğini gördü. Bentler yoluna saptı ve buradan

1 (Fr.) Günaydın.

2 18. yüzyıldan itibaren Fransa, İsviçre, Danimarka, Almanya, İngiltere gibi pek çok elçiliğin (sefarethane) yazlık binalarına ev sahipliği yapan Tarabya'nın sahili kastedilmektedir.

onunla beraber kaç kere geçtiğini hatırlamak kalbini sızlattı. Az daha ilerleyince orada sol koldaki bahçe dikkatini çekti. Burada arabalarını durdurmuşlar, su içmişlerdi... Ah, artık bunlar imkânsızdı değil mi?

Oraya, ağaçların altına oturdu. Yalnız, suskun durmaktan zevk alarak daldı. Uzun uzun düşünerek, Suat'ın o bakışını tekrar görmeye çalışarak, ümit, kuvvet bulmaya uğraşarak biraz metanet kazanmaya çalışıyordu. O son bakışın hazin rengi, onun için binlerce manalarla dolu geliyordu. Suat'ın önce hiç ses çıkarmayıp, başını bile kaldırmayıp meşgul oluşu kalbiyle ettiği mücadeleyi gösteriyordu. Fakat sonra kalbi üstün geliyor, gözler bütün bu mücadelelerin hüzün manalarıyla nemli, dudaklar kararsız, ses titrek, "Yine gelirler elbet..." diyordu. Heyecan ona böyle, "Yine gelirler" diye teklifli bir söz söyletiyordu. Hayır, bu lakaytlık, nefret olamazdı.

Alıştığı sükûnet içinde duyduğu bir gürültüyle başını çevirdi, yoldan geçen arabaya baktı. Fakat birden gözlerinde bir karartı gördü, arabada Süreyya ile Suat'ı görüyorum zannetmişti ve bu birden onda bir ihanet yarasına benzer, bir kocanın kalbinde açılan yara gibi bir zedelenmeye sebep oldu. Bunda bir kadın ihaneti, verilen yemini tutmama gibi bir şey, bir felaket görüyordu. Ona Suat kendisi beraber olmasa gezemez, eğlenemez mi geliyordu; başını eğip derin bir merhamet, matemli bir hüzünle, "Ah bedbaht, bilsen ki onun hayatında sen ne kadar değersiz bir şeysin, bunu bilsen" diyordu.

Evet, bunu bilseydi de böyle geniş, uçsuz bucaksız hayallere dalmasaydı, bir bakışta böyle sonsuz aşklar bulmasaydı... Bütün bunları kendisi, hem yalnız kendisi yapmamış mıydı! Birkaç gündür onu o kadar mesut eden güven tarumar olarak yerine büyük bir şüphe, onu takiben büyük bir ümitsizlik geldi, azan bir şüphe, boğan bir ümitsizlik... Kendisi Suat'ın hayatında hiçbir şey, bir eğlenceyken, Süreyya... Lakin Süreyya onun sahibi, amiri, kocasıydı; onların hayatları birbirinindi. O, onu bakir ve masum almış, senelerce

onunla yaşamıştı. Hatta Suat kendisini sevseydi bile onun gibi olmasına her şey engeldi. Bu evlilikten, Süreyya'dan başka, bütün maddiyattan başka bütün maneviyat engeldi; her şey, bizzat Suat, bugünü, dünüyle bir engeldi. Geçmişi onundu, onunla yaşamıştı, onunla yaşıyordu ve onunla yaşayacaktı. Şimdi kendileri birbirinin olsalar bile hiçbir zaman öyle olmayacaklardı; o onun karısıydı, uzun zaman karısı olmuştu, saadet ve zevkle olmuştu, hiçbir vakit de bu zevk ve saadet anılarını kendisi yok etmeyecekti. Bu kadar sevdiği bir kadını sanki birliktelikle kirletmiş olacaktı, bunda isyana sevk eden bir fenalık görüyordu.

O halde, sevilse bile, bu yalnız yaradan başka bir şey değildi ki; halbuki hiçbir zaman Suat, kendini her şeyi bırakacak kadar sevmezdi. Hatta bir parça bile seviyor muydu? Kendini kuvvetle temin edebilir miydi ki Suat tarafından seviliyordu? Bu düşüncelerin altında güçsüz, mustarip, hâlâ o ihanet yarasıyla yaralı, tekrar onları görmemek için oradan kalktı, ağır ağır Tarabya Tepesi'ne çıkan yokuşa tırmandı.

Gecesi sessiz, karanlık, mustarip geçti. Alkol ile müzik elinde, fakat bu gece öldüren bir kederle, saatlerce bir söz söylemeyerek surat yaptı. Sabah, Boğaziçi'nin bahara benzeyen sisli bir sonbahar sabahı, bir anda ona Yenimahalle'deki sabahları hatırlatan durgun denizli, berrak göklü taze, bütün incileriyle, gümüşleriyle, ipekleriyle titreyen bir sabah; şimdi onların belki henüz uyanmış olduklarını, mahrem ve samimi hayatlarını düşünerek, otel hayatından bulantı veren bir can sıkıntısıyla kalktı. Giyinirken, aşağı inip gazetelerin başına gittiği ve orada gazetelere gömülmek için uğraştığı zaman, zihninde bir fikir, onu ümitsizliğe düşürüp boğan bir fikir vardı: Ne olacaktı? Hayatı böyle keşmekeşle ne olacaktı? Bu hastalıktan kurtuluncaya kadar ne yapacaktı? Ah sefil, daha dün burada ne kadar mesut olduğunu düşündükçe, "Benim cezamdır!" diyordu. Gazeteleri elinden atıp dışarı fırladı. Yeniköy'e doğru, bir iş varmış gibi telaşla ve koşturarak yürümeye başladı. Lakin karar, artık bir karar lazımdı. Fakat neye karar verilecekti?

Öyle olmakla beraber karar verilmeden tekrar yemeğe dönmek, yine o kararsızlık içinde yemeğini yemek, tekrar o salonda, o adamların arasında oturmak gerekti. Fakat artık yorgun, her şeyden, sadece yürümekten değil düşünmekten, mustarip olmaktan da yorgun, oracıkta yorulmadan ölüvermek için bekleyerek otururken, terasın kapısından birinin girdiğini ve arkasından gelen garsonun ona kendisini gösterdiğini gördü, sıçrayarak:

— Süreyya... dedi.

Öbürü elini uzatarak:

— Evet, ben geldim, dedi.

Ve sitem ederek işte nihayet kendisini gelip bulduklarını söyledi.

— Zira yalnız değilim, Suat aşağıda arabada bekliyor, dedi.

Sonra alay yollu, "Eğer sizi bir saadetten alıkoymazsak alıp gezmeye götürmek için geldik..." diye izah etti. Aşağı inerlerken, boğuk bir sesle cevap vermek isteyen Necip'e anlatıyordu: Onun burada olduğunu Suat, çantasını almak için gelen otel hademesinden anlamıştı, bugün yarın uğrar diye beklerken sonunda gelmediğini görünce...

— Zaten ben senin orada sıkıldığını anlıyordum; sen bir kere gürültüye alışmışsın, bizim köşemizde elbette sıkılacaktın... Fakat nihayet kavuştuk ya! Kim bilir neler vardır? Yine bir entrika?..

Necip orada rıhtımdaki arabadan çarşafından fark ettiği Suat'a yaklaştıkça perişan, titreyerek cevap veremiyor, şimdi onun yüzüne nasıl bakacağını düşünüyordu; hayır o yaptığı işten sonra ona artık bakamayacaktı. Halbuki Süreyya bir taraftan söylüyor, havanın güzelliğini anlatarak bugün Beykoz'a gideceklerini haber veriyordu. Ve Necip, oraya gidip Suat'ı selamladığı zaman hâlâ Süreyya'yı dinliyormuş gibi yaparak onun yüzüne bakamıyordu; Suat kocasına bakıp, "Gidiyor muyuz?" dedi. Onun baş işaretiyle aşağı indi. Süreyya arabacının parasını verirken Suat, mesut ettiğini ve sevildiğini bilen kadınlara mahsus bir tebessümle "Rahatsız etmedik ya?" diye sordu.

Necip haykırmak, bu gözlerin, bu tebessümün karşısında ölmek isteğiyle âciz, gözleriyle, tavrıyla cevap vermeye uğraştı.

Fakat sandala girdikleri zaman baktı; oh, öle öle, başka bir mest eden ve ferahlatan hayata giriyormuş gibi baktı; bunlar yorgun, çürük, donuk, bir bulut kaplamış gibiydi; şimdi bu gözler kendinden kaçıyor, biraz evvel parlayan bakışlarda şimdi bir sönüklük, bir kaçma hali var zannediyordu.

Suat, o, önce buraya gelinceye kadar, vereceği saadetin sevincinden heyecan ve titremeyle, ümit ve emelle perişanken şimdi hücum ve istila eden kasvetli bir hüzünle, henüz düşürecek adımı atmadan gelen bir çekinme ve tiksinmeyle güçsüzdü. Süreyya bugün şen, konuşkan her şeyden bir söz çıkararak konuşurken, Suat, "Ah, haberin olsa..." diyor, o Necip'e nasıl olup da Suat'ın bugünkü Beykoz gezmesini aklına getirdiğini anlatırken bile bile onu Necip'in ayaklarına götürüp kabahatlerine, ihanetine gülünç bir alet yapmak, Necip'in gözünde bile böyle bir adilik etmek kendisine ağır, iğrenç geliyordu. Ruhunda buna karşı bir isyan, işte kendini bu hüzün ve kasvete, bu memnuniyetsizliğe, ömründe bu şiddetle ilk defa gelen bu saygısızlığa sevk eden bir isyan ortaya çıkıyordu.

Son günlerin hassas heyecanları onu çaresiz bırakmıştı, fakat o zaman sadece olayların akışına boyun eğmekten başka bir şey yapmıyordu; o zaman bir senedir kendini yıkan acı dolu fikir ve düşüncelerden kurtuluyorum zannetmiş, henüz hayatında bir sevinç anı, acı fedakârlıklarla elde edilen bir bahtiyarlık şansı var zannederek buna kendini sevk etmişti. Necip'i sevdikçe, sevdiğini mecbur olup kabul ettikçe, hele onun tarafından da sevildiğini gördükçe o zamana kadar sakin bir saadet içinde, daha doğrusu düz bir yetinmeyle geçmiş hayatında bu kadar şiddetli heyecanlar hissetmemiş olduğunu görmekten, görüp çaresiz kalmaktan başka bir şey yapamamış, bunu kendine bile itiraf edemeyeceği bir hisle devam ettirmekten zevk alarak yaşamaya dalmıştı. Fakat şimdi yapılan şey büsbütün başkaydı; şim-

diye kadar kendinin hazırlamadığı, idare etmediği olaylara oyuncak olurken bugün kendisi de buna bir hareket ilave ediyor, sanki bir yön veriyordu. Dün sadece ona bugün gelip bir çeşit kabul ve itiraf demek olacak bu hareketle mesut etmekten, onu görüp mesut olmaktan başka bir şey düşünmezken, o hali devam ettirmekte bulduğu zevke kendini böylece tamamen bırakıverip bu tehlike üstünde çırpınmaktan karşı konulmaz bir heyecan bulurken, şimdi, daha ilk adımda hareketinin bütün çirkinliğiyle ezilmekten kendini alıkoyamıyordu. Görüyordu ki kendini bu saadete bırakmak bile onun için imkânsızdı, bu zavallı, sonuçsuz, masum saadete bile... Şimdi bir kere hareketinin çirkinliğini görmeye başlayınca bunu nasıl bir neşeyle, nasıl bir günah neşesiyle, hele namuslu kadınların hissettikleri kendileri için o kadar yasak olan bu şeyin bir parçasını, tehlikesiz bir kısmını sonunda yapmak tutkusuyla, isteyerek, memnun olarak yaptığını, sadece onu mesut ettiği için değil, ne kadar değersiz olursa olsun böyle bir hisle de yaptığını itiraf etmek onu kendinden nefret ve tiksinmeye, adeta utanca götürüyor ve kocasını kolundan tutup çekerek hâlâ devam eden bu kirlilikten uzaklaştırmak, bir zaman o kadar hürmet ettiği ve hürmet ederek mesut olduğu bu adamları kendi eliyle soktuğu bu çirkin mevkiden kurtarmak için ölüyordu. Her şeyin üstünde, hisseden ve üzülen, düşünen ve yorumlayan yetilerin de üstünde, lakayt kalamadığı, duymaktan ruhunu alıkoyamadığı bir ses, bu şeyleri çirkin, iğrenç bulan bir içgüdü vardı ki ona bu mevkii ağır, iğrenç gösteriyordu.

Fakat ne olacaktı? O kadar zaman alıştığı bu heyecanlardan mahrum olunca hayatını tahammül edilemez bir çöl olacak gibi görüyordu. Ah, sadece öyle devam etseydi, insanı boğan bu acı âcizlikler olmadan sadece o masum heyecanla devam etseydi... Fakat onun mümkün olmadığını ve mümkün olmayacağını görüyor, hem işte artık o zamanı geçmiş buluyordu, o artık tekrar bulunamayacak eski bir arzu olmuş, olaylar onu bir tarafa iterek ileri sıçramıştı. Şimdi ne yapılmalıydı yarabbim?

Hiçbir zaman hayatı böyle ele geçmez, böyle gülmez, hain bir şey olarak bilmemişti, o hayatını geldiği gibi yaşamıştı. Sonra, onu kendine uydurmak mecburiyeti çıkınca öğrenmeye, tanımaya başlamış, tanıdım dediği yerde yine meçhul bularak sonunda onun anlaşılmaz bir muamma, bütün çaresizlikten oluşmuş acı bir muamma olduğunu görünce dehşeti artmıştı. Şimdi, şimdi artık bu hayata karşı bir kin ve gazap hissediyor, bir şey yapamamak imkânıyla büyüyen bu kin, onu acı, zalim yapıyordu. Ne kadar aldanmış olduğunu, hayatını güzel ve mesut bir hayat diye görmekten ziyade öyle devam edecek, öyle devam etmemek için hiçbir sebep yok diye inandığı için ne kadar budalalık etmiş olduğunu, bir gün, sadece kalbin yorulduğu, ruhun usandığı için her şeyin değişip insanın yabancı bir muhit, yabancı bir hayat içinde, hatta o zamana kadar bile aldanarak yaşadığını kabule mecbur kaldığını görüyor, her şeyi şimdi anlıyordu. O hiç düşünmemiş, buna ihtimal vermemişti; ruhu daima bir halde kalacak, kalbi ölünceye kadar öyle vuracak zannetmişken işte ona da o yaş, o her şeyi en hakiki rengiyle görüp anlamak yaşı geldiğini görüyordu. Bir mana, bir sebep veremediği sıkıntıların hep alıştığı hayatın artık ruhuna yetmediği için ortaya çıktığını ve nihayet şimdi ruhunun kıymetli gıdasını bulduğu zaman, o hiçbir şeyi bilmeden düzenlenip kabul edilmiş hayatın bağlarıyla bağlanarak bu yeni saadeti reddedip uzaklaştırmaya mecbur olduğunu görmek kendisine acı geliyordu. Ah, tekrar hayatına başlamak mümkün olsaydı...

— Ne kadar dalgınsın Suat? Etrafına baksana...

Uyanır gibi oldu, Süreyya şikâyet ediyordu:

— O kadar arzu, o kadar rica, şimdi sükûnet ve kasvet... diyordu.

Hava, yine o sıcaklık ve rengin üzerine şimdi hissedilmeyen bir tül çekilmiş gibi ketum bir gölgeye, sıcaklık hafif bir parlaklığa, ancak hissolunan ılık bir esintiye dönüşmüş, ışık sadece bir yansıma halinde yayılıyor, denizin lacivert gözleri sanki bulanarak göğsünden fışkıran o keskin bahar kokusuyla Beykoz Koyu'na doğru sokuldukça kararıyordu.

Çayırı bütün bütün tenha buldular; ağaçların gölgeleri, yarı bulutlu gökyüzü altındaki çayır soluk, mahzundu. Yalnız son yağmurların ve dünkü güneşin verdiği bir tazelikle mahzun bir yeşillik vardı; onlar çayırın bu rengindeki güzellikten bahsederlerken Suat çınarlardan sarı, kuru düşen yaprakların kapladığı yollarda yağmurlarla ıslanarak oluşturdukları çamura, bu çürümüş yapraklara bakarak "İşte!" diyordu...

Necip etrafına bakarak:

— Havanın rengi iyice soluyor, dedi.

Ve bastonla karşıdan ağır ağır yükselen bulut sürülerini gösterdi.

Süreyya:

— E, ne olacak, dedi, geçenki havaları düşünsene... Neydi o yağmur, o rüzgâr?

— Ama dün, önceki gün ne kadar parlaktı, bir yaz günü gibi.

— E, sonbahar bu... Artık bu kadar güzellik ve sıcaklık verdikten sonra! Eylülden daha ne beklenir. Eylül malum ya hüzün ve matem ayıdır.

O zaman Suat'a da hayatının şu devresi kendi ömrünün, kendi kadınlık hayatının eylülü gibi geldi. Eylül... Birkaç gün hava ne kadar güzel olsa, bu kadarcık fani güzelliğe bile minnettar olmak gereken bir ay; içine birkaç günlük kış hücumundan acı düştüğü için, o güzel havaların, devamlı yazın artık nasıl geçmiş, sadece bir mazi olmuş olduğunu hissettiren bir üzüntü ve hasret ayı. Onun hayatı da öyle değil miydi? Son günlerin güzelliğiyle beraber, şimdi yine imkânsızlığa, yine hüzün ve kasvete düşmemiş miydi? Tıpkı şimdi düşündüğü gibi, nasıl yaz elindeki saadetten habersiz geçip ilk kış hücumuyla üzülürse, o da demin anlamamış, özlememiş miydi? Tekrar hayatına başlamak arzusu, bugün tekrar yaz olmak isteği gibi değil miydi? Bir senedir onu harap eden endişelerin, kederlerin ne olduğunu artık iyice görüyor, "İşte benim eylülüm!" diyordu.

Eylül... Henüz renk ve kokusu bitmemiş, fakat baharın renklerinin bolluğu o kadar hissedilmeyecek bir şekilde çe-

kilmiş, o kadar tekrar dönmemek ümitsizliğiyle, döner gibi görünse bile hemen yine solup kararan hırçın, boş arzularla o kadar acı acı çekilmiş ki bir gün işte tabiatın ruhu birden uyanıp görüyor; yapraklarının nasıl sararmış, birçoklarının düşüp çamurlar içinde çürümüş olduğunu görüyor ve şimdi ne kadar güzel olsa, o bir iki günün verdiği acılıkla bu güzel havaların ne kadar fani, bu renk ve kokunun ne vefasız, ne artık ele geçmez, eldeyken kıymeti bilinmemiş, öylece tüketilmiş bir hazine olduğunu acı acı görüyor; işte artık ne bir çiçek, ne bir koku kalmış... Artık tahammül bile kalmamış, hepsi çürümüş; evvelden yağmur yağsa lakayt kalırlardı, belki daha tazelik, daha hayat gelirdi, şimdi... Şimdi işte yağmur, işte kış hepsini çürütüyor; her şey çürüyor, her şey...

Evet, her şey çürüyor, her şey... İnsanlar da çürümeyecekler mi? Eylülde sanki bahara hasret çeken mahzun bir tazelik, sanki üzerine çöken kışın, kendini yok etmek isteyen sonbaharın aksine kalıcı olmak, tekrar bahar olmak mücadelesi vardır. Fakat bunun için muhtaç olduğu şeylerden mahrum olmaktan başka kendisinde de dayanacak güç kalmamış ve tabiat bunu anlamış gibi acı bir keder ve tefekkürle, üzerine çöken tenhalığın, matemin acıklı sonuyla düşünüyor; sanki ne kadar uğraşırsa uğraşsın ne kadar dayanırsa dayansın, kışın kazanacağını, artık her şeyin, her ümidin bittiğini, buna tahammül gerektiğini anlamaktan dolayı bir ümitsizlikle ağlıyordur. Ne renk, ne koku... İşte yapraklar ölüyor... Rüzgâr insafsız, yağmur inatçı, her şey çürüyor, oh, her şey çürüyor...

O zaman eylül kendine tabiatta ilk ümitsizlik ayı, faniliği ilk duyma ayı, ilk faydasız ve elim mücadele arzusu gibi, hayatın ne olduğunu anlayıp habersiz geçen güzel mazinin hasretiyle ilk boyun bükülen ay gibi göründü. Ayaklarının altında çamurlanmış çürük yapraklara bakarak, "Evet, her şey çürüyor, demek biz de çürüyeceğiz" diye düşündü. Demek ki çürüyecekti, o da çürüyecekti! Böyle, hiçbir saadet gelmeden, daha henüz beklerken, hele hayatının nasıl gafil geçmiş olduğunu anladıktan sonra, artık bir şey yapmanın

da mümkün olmadığını görerek, böyle çürümek, bitmek ona pek insafsızca, pek acı geliyordu.

Halbuki işte onda yaşamak için daha şiddetli bir arzu, saadetten mahrum olmamak, hayatını kaçırmamak için derin bir ihtiyaç, gerekirse mücadele kabiliyeti vardı. Fakat her şey boş değil mi? Ne olsa, ne yapılsa kış gelmeyecek mi? Ya gelinceye kadar... Hiç mi, hiç mi bir şey yapılamaz? Böyle görerek, anlayarak, bile bile hayat ve saadetten vazgeçmeye tahammülden başka bir şey mümkün değil mi?

Derin bir hüzün içinde, bu düşüncelerden habersiz konuşan Süreyya ile Necip'e baktı. Süreyya Necip'e bir şey anlatıyordu, eliyle ileriyi göstererek söylerken Necip de Suat'a bakıyordu; o zaman gözler arasında bugün ilk defa ve ciddi, ateşli bir çarpışma oldu; Necip bu bakışta ne kadar derin, acı bir şikâyet ve yardım isteği gördüyse Suat da onun gözlerinde o kadar derin, o kadar samimi bir sevgi, her mücadeleye hazır, her tecrübeye açık, ölümlere kadar sürecek bir bağ görüyorum zannetti ve bu onda bu çaresizlik, kimsesizlik dolu duygular içinde büyük bir teselliye neden oldu. O kadar ki ona baktıkça devam edebilen bu duyguyu sürdürmek için baktı, gözlerine hükmü geçemeyerek onların bakmasına müsaade etti. Böyle birbirlerine bir müddet baktılar, sanki gözler uzun müddet birbirinden kaçan ruhların artık karşı gelememesiyle zayıf ve hasta, elim bir mücadeleyle zapt edilmiş, bitaptılar.

Fakat bunda kuvvet veren bir hal vardı; müphem, uzak, uzak bir kurtuluş ümidi gibi bir şey, sanki bu öksüz ve biçare ruhlar için birbirinin bakışlarının derinliklerinde bitmiş hayatlarının tedavisi var gibi bir şey... İşte bunun için, gözler bir an olup birbirinden ayrıldıkları zaman, tekrar o gökyüzüne koşup yine ümit ve kuvvet kazanmak ihtiyacı baki kalmıştı. Bunu bilmeyerek gibi, düşünemeyerek, artık itaat etmeyen bir içgüdüyle yapıyorlardı, o kadar ki bütün o sersemlik içinde akşama kadar üç dört defa daha bu bakışlar tekrarlandı. Fakat bu birçok arzulardan, arzuların birçoğunun cesaret ve karşı koyuşu sonucunda harekete geçmesinden sonra mümkün oluyordu.

Nihayet akşam olup son vapurla Rumeli'ye geçerlerken Süreyya Necip'i götürmek isteyip de o reddettiği zaman bakışlar tekrar birbirini aradılar ve bu sefer bu kavuşmayla öyle mest kaldılar ki bu sanki uzun bir hasbihal oldu. Necip bütün mahrumiyetlerinin tesellisiyle baygın ve şaşkın, Suat bir bilememezlik, bir karşı koyamamazlıkla bitap, sanki beraber olamamalarının acısını ne kadar birbirleri için yaşadıklarını anlatarak çıkarmak için gözler derin derin bakıştılar.

14

Bu bir müddet sadece bakışlarla konuşulan bir hayat oldu. Sanki kalpler bütün söylemek istediklerini, Suat'ın arzularını, emirlerini, Necip'in şükran ve aşkını anlatmak için gözleri memur etmiş gibi gözler bu sadece kendilerinin anlayacakları manalarla sonsuz güzellikler oluşturdu. Necip'in hiçbir şey söylemeye gücü kalmıyor, saadetiyle boğularak sadece itaat ediyor, sihirli bir rüyadaymış gibi sadece cazibesine teslim olarak gidiyordu. Suat'ın öyle zamanlarda öyle bakışları oluyordu ki bu ona bir hayat verilmiş gibi saadet veriyordu. Konuşurken, gezerken, gidişte, dönüşte, bu hayata kuvvet ve hırsla sarılmak arzusunu veren bakışlarla mest oluyordu. Veda edip oradan ayrıldığı zaman öbür güne kadar gömüldüğü karanlıkta bu bakış bir rehber, bir teselli ışığı ve kuvvet oluyordu. Bunda bir bilinmezlik bulunuyordu, her an insanı saadetine inandırmayan, her an bunun bir rüya, bir yanlışlık olduğunu zannettiren bir fanilik vardı ki bazen ümit ve arzuyla ateşli bir heyecan, hemen şüpheye teslim olacak bir heyecan oluyor, fakat akabinde kavuşmalara değer bir saadet ve ferahlık veren bir tebessüm, bir küçük, belki manasız, belki hiç bir tebessüm hepsini yok edip sadece kendi hüküm sürüyordu.

Ah bu bakışların bazen nasıl manaları, nasıl incelikleri, nasıl renkleri vardı... Ne ifade edilemez, hissettirilemez, ne anlatılamaz şiirleri, şairaneliği, insanı nasıl birden saadet

göğüne ulaştıran renkleri vardı! Bazen derin, siyah, vakur, suskun olurdu; sonra bir rica ışığıyla titreyerek yalvaran, perişan bir bakışla bakardı; bazen zorba, emreder, sonra munis, razı olur, lütufkâr, vaat eder, "Evet, peki!" derdi. Bazen sadece, "Seviyorum ve mesudum!" diye, sonra şuh ve kadın olup şüpheli bir güvenle bakarak, mahmur ve mest, teşekkür ederek, ah bu bakışlar ona ne saadetler veriyordu. Henüz açılıp da mesut olacağına, o kadar yaşayacağına inanamayan bir arzu goncası gibi nahif ve ince bir saadet...

Ve Suat'ı öncekinden fazla kadınlığına, süsüne itinalı görüyor, onun daha güzel, daha zarif olmaya çabaladığını, kendisi için heves ettiğini anladıkça çıldırmak isteyerek, "Hep benim için yapıyor. Ah seviyor yarabbim, ne kadar seviyor, ne kadar..." diye haykıracağı geliyordu. Kadınlığın bütün aletlerine, bütün silahlarına boyun eğmiş, büyülenmiş, benliğini kaybetmişti.

Sık sık Yenimahalle'ye gidiyor, bazen yemeğe kalıyor, bazen gezmeye çıkıyorlar, sonra yalnız dönüyordu. Bir gün otelde öğle yemeği yedikten sonra bir vapura atlayıp oraya gittiği zaman Suat'ı yalnız buldu, Süreyya on bir vapuruyla[1] İstanbul'a inmişti; o zaman orada yalnız oturmaktan çekinerek ve dönmek de istemeyerek tereddüt etti, fakat Suat birden hücum eden heyecandan sonraki durgunlukla, "Fakat hemen gelecek, üç vapuruna yetişecekti" dedi. Kendinin gitmemesini istediğini görerek Necip memnun duruyordu; ikisi de titriyorlar, yabancı insanlarmış, ilk defa görüşüyorlarmış gibi kalıyorlardı, birbirinden ve sonra başkalarından korkuyorlardı. Suat, Behice Dadı'yı önemle yanına çağırıyor, o gitmek isterse telaş ediyor, yalnız kalmaktan korkarak, titreyerek susuluyor, söz bulunmuyor, hatta birbirine bakamıyorlardı.

Fakat gittikçe alıştılar, son on günün bütün bakışlarından, manalarından uzak, sade, düz bir şekilde konuştukları

1 Yazar tefrikada "deminki vapurla" diye bahsettiği zamanı, bu basımda "on bir vapuruyla" belirtirken alaturka saatle değil, bugünkü alafranga saatle düşünüp yazmış olmalı; aksi kurguyla örtüşmediğinden buradaki saat dönüştürülmemiştir.

oldu, sanki aralarında hiçbir şey olmamış gibi görünüp birbirini aldatır gibi duruyorlardı. Hava cesaret edilip çıkılamayacak bir ekim havasıydı; keskin bir rüzgâr esiyor, güneş oraya buraya yığılmış bulut kümelerinden kurtulup sürekli sıcaklık yayamıyordu. Ve burada, denizin karşısında, o kadar zaman Suat'ı o kadar istediği bu odada böyle yalnız, kalbinde sevilmek güveni, sevmek ateşi varken, sessizlik ve telaşta büyük bir zevk bularak, güven varken o gülünç heyecanıyla bayılarak, kendilerinden bile gizlemek istiyorlarmış gibi söz söylemekten, bakmaktan korkarak, fakat bu herkesten gizli, çok değerli saadetlerini böyle güçlü ve mevcut hissederek kaldıkça, bir müddet Suat bütün bütün kendininmiş hayaline daldı...

Çay vakti gelip Suat'ın hususi bir itinayla hazırladığı çay masası getirildiği zaman bu his bütün bütün yerleşti. Suat'ta sadece hareketleriyle öyle bir ruhunu vermek, en küçük tavırlarındaki samimiyetle öyle kendini bahşetmek rüyası vardı ki bunlar bakışların manalarından da fazla onu mest ediyordu. Böyle, ufak, masum sözler, masum olsun diye söylendiği halde de manalı gelen küçük konuşmalarla sesin titrediğini hissettirmemek için titreyerek, bir ihtiyatsızlıkla bütün bu şiiri tarumar etmekten korkarak geçen bu birkaç saat şimdiye kadar geçen en mesut günlerine üstün geldi.

Fakat Süreyya'nın gelişi bu güzel rüyadan onları pek acı bir şekilde çekip çıkardı. O zaman hücumuna karşı gelemediği bir hüzün ve kasvet, bu saadetin bütün acılığı onu yıkıp yok etti; ne kadar yalan ve gerçekleşmesi imkânsız bir saadetin oyuncağı olduğunu anlayıp böyle ezilmiş dururken Suat'ın bunu fark etmiş gibi ümit ve teselli bakışlarıyla baktığını görüyordu. Fakat Necip'in kalbindeki acı ve hüzün o kadar derindi ki, istediği saadete onun da artık istekli olması yetemediğinden o kadar âcizdi ki bu bakışların cazibesiyle her zamanki gibi coşkulu ve ferah olmadı. Ve şimdi yine oradan ayrılıp yine onları yalnız ve mesut terk edip sefalet ve yalnızlığında inleyeceğini düşünerek onu yine sahibine bırakacağını, her vakit, her zaman böyle olacağını, ona böyle

birkaç saat hayalinde bile sahip olamayacağını görerek, bu gecenin ne dayanılması zor, ne uykusuz, azap dolu bir gece olacağından korkuyordu.

Gitmek için kalktığı zaman Süreyya'nın, "Canım kal da yemek yiyelim" teklifini reddederek ümitsiz, fakat kesin bir kararlılıkla ısrar ederken Suat'ın bir bakışı oldu. Sanki onun bütün ruhunun elemini hissetmiş ve onun böyle üzgün gitmesine hiçbir zaman razı değilmiş gibi kederle, merhametle, rica ve aşk ile karışık bir bakış... Fakat Necip bu kadar derin bir kadına sadece yalandan sahip olduğunu görerek daha ümitsiz, hatta Suat'a bile dargın, belki yalnız ona dargın, "Hayır, gideceğim, siz kalınız ve mesut olunuz... Ah beni bırakınız, çünkü ölüyorum, işte aranızda beni öldürüyorsunuz..." diye haykırmak, haykırmadığı için hiddetle gitmek istiyordu. O zaman bu bakışta, şimdiye kadar manalar sadece kendinden, sadece belki yanılmak ihtimali olarak da çıkarken, bu sefer aşikâr bir mana görüldü; o artık hükmedercesine, "Hayır, mutlaka kalacaksın, ben öyle istiyorum..." diyordu. Artık Suat ilişkilerinin kabul edildiğini ve devamına razı olduğunu bu bakışlarla inkâr edilemeyecek bir şekilde göstermiş oluyordu. Ve Necip'in bu yakınlık işaretine karşı gözlerinin acılığı silinirken Suat'ın bakışı, "Evet kal, bende öyle derin ve bitip tükenmesi imkânsız teselli ve ümit kaynakları var ki..." diyordu.

Suat bu gece benzersiz şekilde bir teselli ve şifa perisi, bir cazibe ve saadet perisi oldu. Onun hüznünü geçirmek, onu mesut ve mütebessim görmek için öyle halleri oluyordu, öyle sözleri, öyle bakışları vardı ki Necip içinde deminki karanlığın yerine şimdi bütün bir saadetin dolup taştığını hissediyordu. Onun sözleri, tavırları belki yine her zamanki gibiydi; fakat şimdi onlarda özel bir renk görür gibi oluyor, artık en manasız şeyler mana yüklü geliyordu. Asıl Necip'i mest eden şey onun hayat ve işlerine kendinin dahli ve tesiri olmasıydı; onun hayatına giriyorum, onu zapt ediyorum saadetiyle boğuluyordu. "Benim için, benim için!" diye onun hiçbir erkeğe, kendinden başka hiç kimseye belki olup da böyle kadınlı-

ğını, bütün hazinelerini, bütün ruhunu vermeyeceğini, yalnız kendinin bu kadar mesut olduğunu düşünmekle boğuluyordu. O zaman teşekkür etmek ihtiyacını hissetti, kesin, baskın bir ihtiyaç, hemen ağlayarak teşekkür etmek ihtiyacı... Ve bunu anlatabilmek için ne yaptıysa başaramadım zannetti, yanıyordu, ölüyordu. Halbuki Suat anlıyordu, onu âciz görmemek için bütün kadınlığının rehberliğiyle uğraşmış ve şimdi düşünmeden sadece duygularına uyarak, sadece bulup yaratmayla heyecanlardan saadetler yaparak ve onun gözlerinde nasıl mesut olduğunu, nasıl teşekkürlerle baktığını görerek yeni bir hayat buluyormuş gibi oluyordu. Onu böyle hep karanlıklardan kurtulmuş, mesut gördükten sonra gitme girişimini engellemedi. Ve ayrılırlarken birdenbire dedi ki:

— Geçen gün Süreyya söylüyordu... Fakat artık ben de inanıyorum ki onun hakkı varmış Necip Bey!

Necip, şaşkın bakıyordu. Süreyya gülümseyerek:

— Ha, dedi, o hususta haklıyız.

Necip soruyordu:

— Niçin efendim?

Süreyya yeniden güldü:

— Suat'ı bir gün otele yemeğe davet etmediğin için olmalı...

Suat başını sallayarak:

— Hayır, hayır, dedi; mümkün olmayan şeyi istemek bile bile reddedilmektir. Ben o kadar güç şeyleri istemem, fakat insan hiç olmazsa sadece köyüne davet eder. Tarabya'nın ne güzel tepeleri vardır...

Necip mesut, birden kalbi çarpıp teşekkür edercesine bakarak:

— Yemin ederim ki aklımda... fakat... bilmem havalar...

Suat gülerek Süreyya'ya döndü:

— Zavallı hava, dedi; bereket versin ki o var, olmasa nice şeyler bahanesiz kalacaklardı, yazın çok sıcak, kışın çok soğuk olmasa neler geri kalmayacaktı, değil mi? Şimdi sonbahar, havanın ne kabahati var? Fakat kendi kabahatlerimizi, haksızlıklarımızı ondan başka neye yükletmeli?

Ve yarın için Tarabya'da onları bekleyeceği kararlaştırılıp araba bulmak için köye kadar giderken Necip mest ve şaşkın kendi kendine, "Ah nasıl şeyler, nelere kadir değiller yarabbim... En masum görüneni bile... Ah bu kadınlar!" diyor, sonra başını sallayarak, "Neydi o; mümkün olmayan şeyi istemek bile bile reddedilmektir, öyle mi!.. Fena uyarı değil!" Bundan sonra hayatlarının başka bir devreye girdiğini, ilişkilerinde önemli bir adım daha atıldığını görüyordu. Bu geceki bakışta o kadar açık bir kabul ve teşvik vardı ki artık bu aşkı ikisi için kesinlikle kabul edilmiş bir şey olarak gösteriyordu. Artık belirsizlik, her şeyin bir rüya olma ihtimali kalkmıştı; elle tutulur bir ispat vardı. Bir sigara yakarak, "Pekâlâ, ne olacak, bunun sonu ne olacak?" diye soruyordu. Ve saadeti kendini o kadar bencil yapmıştı ki adım adım böyle Suat'a yaklaşıp bir gün her şeyin mümkün olacağını şimdiden görüyor, bunula mest oluyordu.

15

Öbür gün öğleden sonra Tarabya tepelerine çıktılar.

Hava sabahleyin kalın ve geniş bulut tabakalarıyla örtülü ve yüklüyken bunların altından öğleye doğru güneş kurtulmuş, hafif bir lodosla birleşerek bulutları dağıtmış, etrafı, yükseldikçe hissedilen ılık bir yaz esintisi kaplamıştı. Tarabya'nın atkestaneleriyle, genç kavaklarla çevrili olan İstanbul yolundan yürüyerek yüksele yüksele bütün Boğaz'ı, ta uzakta Karadeniz'i gördüler, Hacıosman bayırından Büyükdere'ye indiler, orada havanın tekrar dönmüş, serin bir rüzgârla denizin bozulmuş olduğunu gördüler, geri döndüler.

Necip bu gezintiyi evvela ateşli ve sonsuz bir sevinçle beklerken bugünün de böyle yitmiş, geçip gidivermiş olduğunu, yine kendinin yalnız dönmeye mecbur kaldığını görünce hep kendi ıstırabıyla biten bu girişimlerden yorgun, yine kasvete yenilerek durdu. Suat artık en gizli üzüntülerinden bile ken-

dini haberdar eden bir kalp gözüyle onun gözlerini sorgular gibiydi ve ilk yalnız kaldıkları zaman:

— Galiba yoruldunuz? dedi.

Dudaklarında inci bir tebessüm, gözlerinde meraklı bir ifade vardı.

Necip "Niçin?" diye sordu, ve durgunluğu için sorduğunu anlayınca:

— Başka ne yapayım? dedi.

Sonra bütün üzüntüsünü ve kederini anlatmak istiyormuş gibi ateşle ekledi:

— Bugün de bitti, işte o kadar arzuyla beklediğim bugün de geçti de onun için...

Suat, o tebessümü yarı solmuş, gözlerinde henüz son parlaklıkları titreyerek sönüyor, bakıyordu. Necip, tekrar sessizliği bozdu. Derin, hararetle içini çekerek:

— Ah, bilseniz dünden beri bugünü nasıl bekledimdi... Dün gece o kadar mesut ve bahtiyardım ki... sabaha kadar uyumadım... Zannediyorum ki bugün büsbütün başka olacak... daha... bilmem, fakat gördünüz ya, hiç... O da geçti, hep geçecek... hep geçecek... İşte böyle...

Sesi sonsuz bir üzüntü ve kederle söndü, büyük bir ümitsizlikle elini sallayarak sözünü bitirmedi. Tekrar sessizlik oldu. Suat kederli, küskün bakıyordu, sanki sormak istiyordu, "Niçin, lakin niçin?" demek istiyor, söyleyemiyordu. Kendini zorluyor, "Hayır, ben istemem, keder, ıstırap istemem..." demek için ölüyordu... Fakat en küçük bir söz onu korkutuyor, dudaklarını kilitliyordu. Bu söz söylenirse her şey, kendisi, bütün bu hal yok olup yerine hep fenalık, azap ve pişmanlık yerleşecek diye korkuyordu.

Necip kendi kendine düşündüğünü ona da söylemek ister gibi dudaklarında acı bir tebessümle, "Ah dün, dün..." dedi. Sözü kendi kendine söylüyormuş gibi bir bırakma hali vardı:

— İşte otuz yaşındayım hiç dünkü kadar mesut olduğumu bilmiyorum... Bir müddet, bakınız, sizin karşınızda bir müddet zannettim ki... zannettim ki... Sadece ikimiz varız.

Burada sesi kısıldı, kendini işitmekten korkuyormuş bir cinayet yapmış gibi gözleri dondu; sonra bunun nasıl fena bir çılgınlık olduğunu anlatmak istiyor gibi:

— Ah ne rüya, ne acı rüya... diye acı acı gülümsedi.

Suat'a söyleyecek ne kadar sözü varken, hatta hâlâ söyleme kabiliyetini hissediyorken, söylemek için böyle manasız, alakasız sözlerden başka bir şey bulamıyordu. Kesik, birbirini tutmayan cümlelerle boğazı kuruyor, sinirleri gevşemiş titriyordu, fakat o kadar... Süreyya'nın girdiğini görerek piyanonun üstündeki fesini almaya davrandı, Süreyya, "O ne o, yolculuk mu?" diye sordu.

— Evet, artık vakit, gidiyorum, dedi.

Burada bir müddet daha kalmamak bir mecburiyetmiş gibi, bu mecburiyete itaati büyük bir azap olduğu halde yine gitmek istiyordu. Suat'a karşı derin bir kırgınlığı, sebep bulamadığı bir dargınlığı vardı, ve onu böyle mustarip etmekten büyük bir intikam zevki hissediyor, onun gözlerindeki kederi görerek kalbi ferahlıyordu. Onun kendinin gitmesini istemediğini bilerek itaat etmemekten, onu öyle ezmekten zevk alıyor, sonra, "Evet, sadece o kadar, sadece burada yemeğe kalmaktan ibaret... Hiç düşünmüyor... Bir kadın mesut etmek isterse her şeyi, severse her şeyi yapar..." diye durumunun dayanılmaz, idare edilemez oluşunun acısını ondan çıkarmak istiyor, bütün mesuliyeti ona yüklüyordu.

Süreyya, "Öyle ya Summer Palas[1] bu! Doğrusu orası dururken, o beyaz salonda yemek varken burada kapanıp kalmak büyük fedakârlık" diyordu. Sonra karanlık, kederli, suskun duran Suat'a sordu, "Değil mi?" O başını bilmem ya da elbette gibi müphem bir işaretle oynattı, o bütünüyle anlıyordu, çünkü kendisinde de o fırtınalar vardı. Her gün asıl saadet gelecekmiş gibi bir arzu ve yarın özlemi varken bu sonsuz uzayıp giderek acı bir hüsrandan, bütün acılardan başka bir şey ele geçmediğini görmekten doğan

---

1 1800'lerin sonlarında yapılan, bugün artık yerinde olmayan Summer Palace oteli. Necip Bey'in de konakladığı otel, Tarabya sahilinin görkemli yapılarındandı.

o karanlıklar onu da yıkıp harap ediyordu. Fazla olarak o kadar uğraştığı halde Necip'in de serzenişleri, onun da şikâyetleri, onun da acı ve üzüntüleri kendini daha üzüyordu. Onun gözlerinde, "Beni sen üzüyorsun, istesen..." gibi bir şikâyet gördükçe ne yapacağını bilemeyerek sadece onlardan bu keder ifadesini defetmek, sadece onu mesut etmek için çalışıyor, fakat işte acı fedakârlıklarla beraber bunu başaramıyordu. Ah, bu aşk nasıl birkaç saniyelik saadetleri uzun elemlerle, zalim pişmanlıklarla paramparça ediyor ve bunun mecburen böyle devam edeceğini, hiçbir çare olmadığını görmek onu ne kadar eziyordu. "Hayır, seni böyle güçsüz, kederli göndermek istemem; kalacaksın!" demek istiyordu, fakat Necip'in gözleri kendinden kaçıyor, karşılaşsa bile bunlar bir taş ruhsuzluğuyla kararıyordu. "Ah, ne oluyorsun? Başka ne yapayım? Yemin ederim ki serbest olsam..." demek için ölüyordu. Bunu uzun zamandan beri ancak hissedilen, fakat şimdi gürleyeceği zannedilen derin bir gök gürültüsü gibi kendinde hissediyordu. Bu sözlerle onun ne kadar mesut olacağını hissediyor, lakin bu arzuyu kendine bile, ruhuna bile itiraf edemeyerek susturmaya, yok etmeye uğraşıyordu. Fakat işte şimdi hemen ruhundan, onun bütün manalarından kurtulup birden dudaklarına gelmiş oldu... Evet, serbest olsaydı... Fakat mademki değildi... Ne olacaktı? Bunu sadece böyle yarasız, günahsız devam ettirmek, bu aşkı bir çocuk muhabbeti gibi masum bir sevgiyle beslemek mümkün değil miydi? Ah niçin, birtakım acı fedakârlıklar seçip pişmanlıklara, azaplara, bütün karanlık ve kötülüğe düşmek, bir hatayla üç hayatı birden harap etmek niçin gerekiyordu. Zira önünde bir karanlıktan, kötülükten başka bir şey görmüyordu. Ah bir parça o kanaatkâr olsaydı, bilseydi ki kendi de istiyor, mümkün olsa bunun için her şeyi yapacak ve bir saniye ayrılmamak için, onu mesut ve şen tutmak için o kadar çalışacaksa da mümkün olmuyor... Bunu görüp Necip de kanaat etse, onun sevgisinden, kalbinden emin olsaydı... "Ah Necip, bilsen!" diye inlemek istiyordu...

Fakat o bilmiyordu, hem gözleri o kadar hain, o kadar taş gibi bakıyordu ki bir süre onun kalbi hakkında acaba yanıldım mı, diye soğuk bir titremeyle yıkıldı. Fakat o daha demin şikâyet etmemiş miydi? O da kendi mustarip olduğu, öldüğü için böyle durmuyor muydu? O zaman Suat bunun asıl sebebinin aşk olup hiç kimsede kabahat olmadığını görerek, onun ne hain, ne çaresiz, ne yırtıcı bir yara olduğunu kabul etmek zorunda kalıyor ve boynunu bükerek onun elinde ezileceğini, paramparça olacağını bilmek korkusuyla yıkılıyordu.

Necip gitmek için kapıya dönünce Suat'ın tereddütlü bir sesle kocasına, "Kavak için..." dediğini işitti. Suat'ta son günlerde hep gezmek için bir istek, sokak için olağanüstü bir arzu ortaya çıkmıştı. Kışın gelip bastıracağından şikâyet ederek şimdi bu uygun durumdan faydalanmak, etrafı hiç olmazsa şimdi görmek istiyordu. Hakikatte bütün bunların kendisi için yapıldığını, kendisinin buraya sık sık gelmesine birer bahane olduğunu anlayarak Necip memnun ve mesut oluyor, hep kendi için, bütün kendi için yaşayan Suat'ı böyle zamanlarda ne kadar yüceltiyordu. Şimdi yine ümitsizce giderken bu söz onu ferahlandırdı, ümitsizliğin karanlığında bir sevinç parıltısı ortaya çıktı. Fakat böyle yavaş yavaş, gittikçe daha sıkı, daha ateşli bağlanarak, bir gün bu ilgi ve bağlılığın da gideremeyeceği bir susuzluğa yakalanacağını tekrar düşününce ne olursa olsun bu çıkmazdan çıkmak için her şeyi yapmaya, ne olursa olsun yapıp kurtulmaya karar verdi. Karı koca kararlarını yarına verip, kendisine baktıkları zaman aksilik olsun diye, "Mümkün değil, yarın İstanbul'a gideceğim" diye başını salladı. Suat kendine sabit bakışlarla bakarak, "Öbür gün... Olmaz mı?" diye sordu. Necip başını çevirmek isteyerek, "Bakalım..." dedi. Ona karşı böyle gözleriyle kendini mahvettiği, iradesini güçsüz bırakıp boyun eğdirdiği için birden çoğalan bir öfke hissetmişti. Gözleri dumanlanarak, bir hırs buğusu içinde, "Siz gitsenize... Benim için neden kalıyorsunuz?" dedi; fakat o anda pişman oldu, onun gözlerinde o kadar derin bir acı ve serzeniş gördü ki birden bir tersine dönüşle pişman oldu. Kendisini böyle

kederli ve üzgün göndermemek, öyle görmemek için ne nazik, ne büyük hislerini feda eden bu sevgili kadını şimdi de o ümitsiz bırakmak istemiyordu; acı bir tebessümle ruhunun bütün kendini ezen elem dolu mücadelelerini anlatıp özrünü göstermek ister gibi bakarak, "Eğer hava uygun olursa... belki ben de gelirim" dedi.

Fakat kendini sokakta bulduğu zaman tekrar ümitsiz ve inleyerek, tekrar, "Ne olacak, ne olacak?" diye düşünmeye başladı. Yalnız kendi için değil, onun için de düşünüyor, ikisi için de bu durumun sürdürülmesinin imkânsız olduğunu görüp bir çare bulmak zorunluluğu beynini eziyordu. Onun yanında, onun soluduğu havada, onun varlığında her şeyi unutuverecek, iradesini ezen, dayanıklılığını yıkan, kalbini heyecanlı bir ateşle yakıp çarpıntılar vererek bayıltan, hemen onu koklayıvermek, hemen elinin üzerine düşüvermek, hemen orada yerlere kapanıp ağlayarak ölüvermek zaafları hissediyordu; gözlerine bakarken bunda kendisini bayıltan bir cazibeyle, yanındayken sadece bir kokusuyla her şeyi unutturacak bir sihirle şaşırıyordu.

Tekrar ve artık kesin olarak görüyordu ki kaçmaktan başka çare yoktur; fakat artık dönüşsüz kaçmak, artık her şeyi yıkıp, tekrar dönmemek üzere kaçmak; o zaman da Suatsız yaşayamayacağını görünce bu hayatını, yaşanacak bir hayat yapmak çaresine başvuruyordu. Bu imkânsızlıklar içinde sonuçsuz, beyhude çırpınmaktan kudurmuş gibi yürürken birdenbire durdu; çünkü çoktan beri duygularının akışına kapılarak unuttuğu mevkiini, Süreyya'ya, ona karşı vazifesini görmüştü. İlk defa olarak ciddi, bir iş yapmaya kesinlikle karar verince muhtemel ve mutlak sonucu düşünen adamlar gibi, olacak şeyi düşünerek, her ihtimali tartarak düşündü ve bu evvela bir taşa şiddetle başını çarpıp sersemlenmek gibi bir şey oldu. Duygularını bir süre unutup vaziyetin dehşet ve ciddiyetiyle donunca, yalnız gelecek için değil, bugün için de ürktü. Zira o şimdi yine bir şey yapmış, ihanet yolunda birkaç adım atmıştı. O zaman gerçekten bir korku hissetti; kendinden, etrafından, Süreyya'dan, hele Süreyya'dan...

Fakat mademki onun bir şeyden haberi yoktu ve olmayacaktı, evet biraz tereddütten sonra, şimdiye kadar bilmediği gibi bundan sonra da bir şey bilmeyeceğini düşündü. Onun da o yaşa kadar hayatından, kitaplardan alınmış tecrübeler, derslerle bu mesele hakkında birtakım görüşleri ve yargıları, çıkardığı sonuçları, bir ahlaki felsefesi vardı ve bu kendisini birden rahatlattı. Sadece düşünce ve deneyimleriyle buna bu kadar ehemmiyet vermenin, hatta bu kadar düşünmenin bile bir kurala uymaktan başka bir şey olmadığını düşündü. Ve kuvvet bulmak için gibi, "Hem bir kabahat varsa bile sırf bana ait değil ya... Hiç bana ait değil!" diye düşündü. Sonra acı bir tebessümle, "Zavallı Suat, seni şimdiden itham ediyorum!" diye acıdı. "Fakat gerçek değil mi?" diye devam etti. Bu öyle bir şeydi, öyle bir günahtı ki sadece Suat'ın kabulü ve kılavuzluğuyla, sadece Suat'ın rızasıyla gerçekleşecekti; bu arzu kendinde ne kadar şiddetli ve sürekli olursa olsun hiçbir fiili sonuca ulaşamaz, daima sonuçsuz ve boş kalırdı; fakat sadece Suat'ın bilmesi ve bilerek susması onu bir kabul ve kabulü de ihanette ortak haline getiriyor, ortaklık değil, asıl mesuliyet ona yükleniyordu. Bu arzu yalnız onun kabulüyle vahamet kazanıyordu. O halde?..

Ve erkek, ihanetiyle kendini mazur görmek için kılı kırk yarar bir dikkatle davranırken onu da kim bilir nasıl şeylerin bu sonuca yönelttiğini ve zorladığını, bu ihtimali asla düşünmüyordu. "O bakışlar varken bir erkek nasıl tahammül eder?" diye düşünüyordu. O zaman tekrar o bakışları, o bakışların büyüsünü, derin ve siyah davetlerini görür gibi oluyor ve bu cazibenin önünde her şeyin sessiz kalacağını düşünüyor, "Onun için ölmek bile bir saadet olduktan sonra?" diye her şeyi göze alıyordu.

Gece hep bu kararsızlıklarla, bu hummalarla meşgul oldu; sabahleyin uyanıp havayı parlak bulunca dayanılmaz bir acıyla, İstanbul'a gideceğim dediği için bugün oraya gidemeyeceği acısıyla kalbi sızladı. Niçin böyle budalaca hareket etmişti? Suat'tan başka ne istiyordu? Onun gibi bir kadının bütün hayat ve ruhunu ele geçirip büyüledikten, onda

o kadar bağlılık ve vefa işaretleri gördükten sonra, başka daha ne istiyordu? Eğer bir çıkmaz içinde bulunuyorsa niçin bunun kabahatini ona yüklemeliydi? O da bilakis kendisiyle beraber bu mevkiinin muhafaza edilemez oluşundan mustarip olmuyor muydu?

Yeniden Suat'a sorgusuz sualsiz müptela, yine onun aşkıyla sersem, ne yapacağını bilemeyerek, gitmek isteyip gidemediğinden mustarip düşünürken aklına dün onunla beraber gezilen yerlerden geçmek geldi ve bu onu sanki bir zehirle mest etti. Bütün dünkü saadetleri birer yara oluyordu. Orada köyün mezarlığına kadar gelmişti. Dün buranın ne kadar muntazam ve temiz olduğunu konuşarak bir zaman meşgul olduklarını hatırladı ve orada bir ağaca dayanarak bakarken dün düşünmediği şeyi bugün düşündü: Bir gün kendisinin de ölmek ihtimali... Dünyada ne üç saniyelik bir misafir olduğunu, bu misafirliğin böyle derin ve acı şeylerle berbat edilmesinin ne kadar yazık ve zahmete değmez külfetler olduğunu düşünerek acı acı, "Bu şimdi artık toprak, çamur olanlar ömürlerinde benim gibi böyle bir saadete aday olup da onu birtakım, temelli temelsiz vesveselerle reddettilerse ne kazandılar?" diye söylendi. Evet, ne kazanmıştılar? İşte yapan da yapmayan da aynı toprağı, aynı çamuru oluşturduktan sonra, hep bir sonuç için kesin olan saadetleri tepmek cinneti neye yaramıştı? Şimdi değil, öldükleri anda, hatta yaşarlarken ne kazanmışlardı? Hayatın böyle büyük fedakârlıklara, feragatlere, ağır vazifelere tahammül ve liyakati mi vardı? Bu yalnız insanların, özellikle insaniyetin selamet ve rahatı için konulmuş, kesin felaketleri engellemek için düzenlenmiş bir kanun değil miydi? İnsaniyet ile insanlığın bu mücadelesinde yine kim mağlup olmuş, hâlâ kim mağlup oluyordu? Hem niçin hayatta binde bire nasip olmayan büyük saadetleri böyle feda etmeli, sonu ölüm olduktan sonra niçin hayatı da böyle esassız kanunlar için zorla ziyan etmeliydi. Hatta insanlık, hatta tabiat buna yöneltip zorlamıyor muydu? Bu kadar kanun ve âdete rağmen yine onun galip gelmesi için bu ihtiyaçların ne esaslı, ne sağlam,

asıl tabii olduğu için ne müthiş ve galip bir kanun olduğunu düşünerek dünkü korkularını boş değilse bile faydasız buluyordu. Aşktan başka her şeyin boş olduğunu düşünüp hayata sarılarak bundan verebildiği kadar, alınabildiği kadar zevk ve saadet almak hırs ve ateşiyle, hayatının müsaade edeceği kadar yaşamak ihtiyacıyla coşarak yürüdü.

Gitmek, oraya gitmek, Suat'ı, Suat'ını görmek, ona tapmak arzusuyla sarhoş ve koşarcasına yürüyordu ve ilk rast geldiği arabaya atlayıp eliyle ilerisini gösterdi. İleriye, evet, sanki istikbaline gidiyordu.

Suat'ı dadısıyla yalnız buldu ve onun gözlerinde kendinin böyle beklenmedik gelişiyle o kadar aleni bir neşe ve sevinç gördü ki şiddetli bir saadetin hücumuyla yüreği çarparak, ona ansızın derin bir şükran ve tapınma hissetti. Hemen ellerini kapıp öpmek, "Senin için ölmek, gerekirse ölmek için geldim Suat; senden ayrı yaşayamayacağımı kesinlikle anladığım için ne olursa olsun senin olmak için geldim, nurum!" demek istedi. Fakat bunu söyleyemediği için duyguları taşmış olarak, bu kendisini o kadar seven nefis varlık hakkında o kadar fena fikirlerinden, kararlarından şimdi şaşkın ve pişman olup utanarak, onun için ölse bile şükran borcunu ödeyemeyeceğini görüyordu.

Suat sitemle, "İstanbul'dan mı?" dedi, o başını sallayarak, "Gitmedim!" diye cevap verdi, "Gidemedim!" gibi baktı. "Ah bilsen..." diye başlamak için dayanılmaz bir coşku hissetti, fakat yalnız ateşli gözleriyle baktı. Sonra Süreyya'yı sordu, o bugün son defa olarak sandalla çıkmıştı; yarın artık sandal bütün bütün gidecekti, dadı bunu anlatarak, "İyi cesaret!" diye dışarıya bakıyordu. Ekimin, orası burası tehditkâr bulutlarla yüklü seması altında deniz kurşuni, köpüklü, hiddetliydi. O, saat bir buçukta çıkmıştı, şimdi geleceğini söylüyorlardı; o zaman oturdu, beklediler.

Konuşurlarken Suat'ın kendine nasıl sıcaklık ve merakla yöneldiğine ilk defa görür gibi dikkat ederek şaşırıyordu. Bu neredeyse gözyaşı olacak kadar şefkat ve teşekküre varan bir şaşkınlıktı ki memnun ettiği kadar acı veriyordu. Onun göz-

leri hep bir soru gibi üzgün ve beklentiyle bakıyorlar, o daima serzenişle nemli gibi bakışı acı bir endişe ve merak bulutuyla örtülmüş geliyordu; "Nasılsın? Ne yaptın? Niçin dargındın? Niçin gelmedin? Nen var?" gibi binlerce arka arkaya sıralamış soruyla bakarken bu güzel kadını bu kadar kendine çekip kalbini kazanmak saadetine bütün zaafıyla teslim oluyordu. Aynı zamanda ona karşı bir şefkat ve merhamet de hissettiği için ağlamak arzusuyla eziliyordu. Onun bu acılar, özlemlerle perişan bakışları önünde ruhunun sevinç ve gözyaşıyla ezildiğini hissediyor, içinden yüceltme arzularının feryat ettiğini görüyor, böyle baktıkça bu kadına şartsız, dönüşsüz, insanlığın üstünde bir bağlılıkla esir olmaktan başka bir şey yapma gücü olmadığını tekrar kabul ediyordu.

Dün beraber gezdikleri yerden bugün yalnız geçtiğini anlattı. Suat mahzun, hasretle dinliyordu, onunla beraber olup oralarda yalnızca gezmek saadetini hayat feda edilecek kadar kıymetli görüyor gibiydi. Fakat Necip bundan sonra artık mevsim bittiği için otelin son misafirlerinin de İstanbul'a taşındıklarını, artık kendinin de ineceğini söyleyince bu neşe mahzun bir keder bulutuyla solup karardı. Gözlerinde nasıl perişan bir rica titrediğini görüp onun zayıflığına ve kuvvetsizliğine, kadınlık âcizliğine, hele kendi kederlerini yok etmek için hayatını hiçe sayarcasına koşmasına son derece acı bir merhametle üzülürken şimdi böyle kendi yüzünden de mustarip olmasına dayanamayarak hemen gözleriyle yatıştırdı ve güven verdi. Otel kapanıyorsa da köyden asıl yaz misafirlerinin henüz hepsinin inmediğini, havalar iyi gittiği için asıl kırdan şimdi yararlanmanın mümkün olduğunu anlatarak öbür otele taşınacağını söyledi; ve onu memnun ve huzurlu görerek rahat etti.

Onu özellikle dünden beri kendine karşı daha çok ateşli buluyordu; sanki bütün bütün kendinin olmuş gibi, sadece bir tavrıyla bütün hayatını bir teslim edişi vardı ki Necip bunda bütün ruhunun âcizliğini ve sefaletini, onu bu hale sokan durumları ve acıları görüyorum zannediyordu. Bunun için ona bu kadar kuvvet ve şiddetle sahip olmak memnuni-

yetinde zehirli bir acılık bulmaktan kendini kurtaramıyordu. Çünkü Suat'a acıyordu; onun önceki sadelik ve ciddiyetini şimdi böyle âciz ve endişe dolu, perişan görmek onu üzüyordu. Şimdiki bütün ruhuna girmiş gibiydi. Onu bütün soyluluk ve yüceliğiyle kendine bağlı gördükçe bir an oluyordu ki kendinden tamamen çıkıp sanki bizzat Suat oluyor, ona kendi ruhu gibi bağlanıyor ve vâkıf oluyordu. Onun ne hemen kırılıverecek, ne hemen solgun bir çiçek olacak ölmeye yakın bir şey olduğunu görüyor ve ona bunun için acıyordu. En çok da kendini sevdiği, bu kadar sevdiği için acıyordu. Bu kadının saadetinin kendi gibi âciz ve sefil birine bağlı olmasına yanıyordu. Kendine bile zarardan başka bir şeyi dokunmayan bencil, kararsız, hasta bir adama onun bu kadar şiddetle bağlanmasına çok üzülüyor, onu mesut edecek bir adam olmasını temenni ediyordu. Ah, onu mesut etmeyi ne kadar istiyordu! Halbuki mutsuzluk ve gözyaşından, ona acı ve felaket vermekten başka ne yapabilecekti? Hatta şimdi bile onu mustarip etmiyor muydu?

Daha dün zevk alarak ona eziyet etmemiş miydi? Hiçbir ilgisi olmadığı şeylerin bile intikamını ondan almak, kendi asabiyetinin cezasını ona çektirmek için kalpsizce ona eziyet ederek bundan haz duymamış mıydı? Lakin ondan daha ne istiyordu? Onun gibi bir kadın bu kadar şiddet ve kuvvetle ruhunu verdikten sonra başka ne yapabilirdi? Kendi gözünde bile asıl büyüklüğünü teşkil eden meziyetleri feda etmekten başka ne yapabilirdi? Ve onları bile aşkına feda etse belki en evvel kendi aşağılamayacak mıydı? O zaman daha ilk busenin ardından düşecekleri pişmanlık girdabı, düştükleri alçaklık ve uğursuzluk içinde birbirine bakamayarak nasıl aşklarının donmuş cesediyle kalacaklarını, birbirini nasıl kaybedeceklerini, hatta aşağılayacaklarını hisseder gibi oluyor, bütün o acı ve pişmanlıkla şimdiden eziliyor, Suat'ı şimdiden gözünden düşmüş buluyordu. Evet, asıl o anlamalı, o affetmeliyken asıl o suçlayacaktı, asıl o aşağılayacaktı; ve Suat şüphesiz bundan ölecekti... Hatta şimdiden suçlamıyor muydu? Dünden beri o kendisini kim bilir nasıl ateşli elemler, kederler içinde

düşünüp ne fedakârlıklar içinde çırpınırken kendisi sükûnet ve ihanetle ne kararlar vermemiş, nelere hazırlanmamış, neler düzenlememişti... Onu mesut etmek bir tarafa hatta bedbahtlıktan da fena bir girdaba sürükleyecekti; onun huzur ve rahatını şimdilik böyle aldıktan sonra, hayat ve namusunu da verse yine yeterli bulmayacak, kendisi bütün büyüklüğünü muhafaza ettiğine inandığı halde kadını eski yüceliğinde görmeyecek, göremeyecekti. İşte asıl nokta; kesinlikle görüyordu ki hiçbir şey kendisine Suat'ı o zaman önceki gibi telakki ettirmeyecekti. Ne kendisi için namusunu feda edişi, ne aşkının şiddeti ve etkisi, hiçbir şey... Namus bağı kendini böyle bir hareketten engelleyemediği zaman kendi nefsini mazur görürken onun da yine aynı şartlarla namusu aşkına feda edişini affedemeyecek, kendi suçunun da cezasını ona yükleyecekti. Niçin? Onun ne kabahati vardı! Bütün bu felaket kendini çok sevdiği, her şeyi aşkına feda ettiği için miydi? "Ah kadınlar, kadınlar, siz sadece aşkınıza, sadece fedakârlık yüceliğine düşkün ve mağlup olup hummalı ve mesut yanarken erkeklerin kalbinde ne çirkin, ne hain, ne garip hisler olduğunu bilesiniz..." diyordu. Ve Suat'ta sanki bunu anlamış, nasıl acı ve aşağılık bir geleceğe sürüklendiğini biliyormuş da yardım istiyormuş gibi bir perişanlık, her şeyi bilmekle beraber kendini feda etme mecburiyetinden doğmuş gibi ketum fakat derin bir şikâyet bakışı vardı ki onu harap ediyordu.

Necip bu fikirlerine, hislerine o kadar gömülmüş, o kadar kendini kaptırmıştı ki hiçbir şey, ne Süreyya'nın gelişi, ne konuşulan sözler onların ardı arkası kesilmeden ortaya çıkmasını engelleyemiyor, belki kuvvetlendirmeye yarıyordu. Sanki Suat'ın bütün varlığını bir gözyaşı perdesi, keder bulutu kaplamıştı; en küçük sözüyle, en manasız bakışıyla bile kendinin, sırf kendinin olduğunu nasıl anlattığı, adeta kendini vermekle mest olduğu halde nasıl yalnız kalma ihtimalinde gözlerine siyah bir endişe renginin çöktüğünü fark ederek onda facianın asıl acı sahnesinin devam ettiğini, aşkın artık kesinlikle karar vermek gereken hummalı devresine geldiğini ve ne yapacağını bilmemekle beraber böyle de

devam etmenin mümkün olmadığını görerek sonunda kendini feda mecburiyetiyle mücadele edilen son azap ve acı ânı içinde çırpındığını anlıyordu. O kadar anlıyordu ki bu facianın bütün acısıyla yüreği sızlıyor, "Ah biçare Suat, biçare, biçare Suatçık!" diye söyleniyordu.

Ve bu kadını o mahvedecekti; kendine o kadar özel olarak, o kadar fedakârlıkla ruhunu teslim ettiğine inandığı, ruhunun temizliğine vurulduğu bu yüce kadını o kirletecek ve adını kötüye çıkaracak, mahvedip öldürecekti, değil mi? Lakin niçin? Sonunda hüsran ve pişmanlığa, aşağılanma ve alçaklığa düşmek için, bütün bu aşkını ulvi ve müstesna güzellikte kılan şiirselliğini ve üstünlüğünü bitirip sevdiğini aşağılamak için feda edecekti, öyle mi?

O zaman birden hayran olduğu bir fikir geldi; birçoklarını vücutları için sevdikten ve bunun için istisnasız hepsinden başka bir yara aldıktan sonra şimdi birini de, şüphesiz en layık olanını da sadece ruh ve şiiri için sevmek, bir zaman o kadar hayran olduğu iffetine hürmet etme arzusu doğdu. Ve birden nefsinin buna kadir olduğunu görerek şaşırdı, onun ruhuna bu kadar rakipsiz ve tek başına sahip olduktan sonra ötesi miskin, en çok da hain ve çirkin geliyordu. Bu kendine sevdiği kadın kadar yüce, ona layık yüce bir aşk, benzersiz bir hürmet, onun ruh ve güzelliğine layık bir mükâfat gibi görünüyordu. Bu birçok duygudan oluşmuş bir arzuydu ki hepsine birden itaat arzusuyla kuvvet kazanıyordu; sadece aşk ve merhametten ibaret değildi, teşekkür, tapınma, şiir, hürmet, korku, pişmanlık, onur, her şey ve en sonra, namus... Evet, namus, ebeveyninden, büyüklerinden duyduğu, kitaplarında okuduğu namus, bütün insanlık kanunlarının esası ve gayesi olarak tanıttırılmış olan namus en sonra gelebiliyor, "Namus... Herkesin söylediği, fakat kimsenin rast gelmediği bir çeşit kuş olmalı..." diye omuz silkiyordu.

Bu fikrine ilk hamlede bu kadar hayran olunca bunu süslemeye başladı. Bunu bir çeşit evlilik, ruhların evliliği gibi görüyordu; Süreyya'dan ziyade ona nüfuz edebilecek, bu evlilik onlarınkinden daha sonsuz, daha yüce, daha şairane

olacaktı; bu dünyada hiçbir çirkinliğin gelip zarar veremeyeceği bir ilişki olacaktı. Utandırıp yüz yüze baktırmayan o korkularla, gizli, haince buselerle yaralanacağına aşkları herkesin içinde, saf ve melek gibi sürüp gidecek, işitilmekten, anlaşılmaktan çekinmeden, mesut ve her şeyden üstün devam edecekti. Böyle birbirine daha yakınlaşacaklar, sanki iç içe olacaklar, birbirinin ruhunun içinde yaşayacaklardı... Ve bunu düşününce kendinden geçerek bu bir ihtiyaç halini alıyordu. Ona, "Rahat ol, gözlerindeki karanlık ve endişe yok olsun!" deyip bunun doğuracağı şükranı görmek istiyordu; ve gerçekten, nihayet ona bunu itiraf edip, "Evet, benim kardeşim olunuz" dediği zaman gözlerinde o kadar minnettar bir arzu ve heves gördü ki bu da yetmiyormuş, ruhları yine yeterli derecede yakınlaşmamış gibi gözyaşı dolu bir sesle:

— Kardeşim, yahut benim annem olunuz, diye inledi.

O dakika Suat'ın gözlerinin ateş ve şükranla kendisine aktığını gördü, sonra bu gözlerin parlaklığı süzülüp birer damla oldular, onun en gizli, en mukaddes emeli buydu, ve bunun böyle kendine teklif edilişi onu son derece memnun ve minnettar ediyordu; kalbinin çırpınarak ona hücum ettiğini hissetti ve gözlerinden bu iki eşsiz damla ağır ağır düşerken ikisine de aşklarının en mesut ve can yakıcı dakikasını yaşıyoruz gibi geldi.

16

O zaman hatta son haftaların saadetini bile gölgede bırakacak kadar büyüleyici bir hayat devresi başladı.

Necip'te bu büyük aşkta onu sürekli artan bir canlılığa ve ferahlığa yönelten bir hayret vardı; en son heyecan noktasına ulaştım zannettikten sonra şimdi öyleleri oluyordu ki hep evvelkilere üstün geliyor, hiçbir zaman bu kadar müddet ve bu kadar şiddetle mesut olmadığını itirafa mecbur oluyordu. Şimdiye kadar hiçbir ilişkisi olmamıştı ki bu kadar devam edip de kinle, ilgisizlikle yahut nefretle yaralanmamış olsun.

Suat'ın aşkı onu her zaman yeni bir hayata, hayran olduğu, bilinmez kalacakmış heyecanını veren tapılacak bir hayata, temiz ve saf olduğu için, şüphe edemediği için başkalarına benzemeyen bir bağlılığa sevk ediyordu.

Böylece ekim kendisi için hayatında bilmediği, tanımadığı bir saadet devri oldu. Bu ay, sabahları sisler, sisleri yırtan canavar iniltileriyle vapurlar, baharı andırır gibiyken birden bütün mevsimlerin renkleriyle can çekişip sonunda siyah bir kış akşamıyla bunalan günlerle kendisi için ebediyen hatırasında nakşedilip kalacak bir sonbahar ayı oldu.

Önceden şiirselliği artırmakla beraber şüphe ve ümitsizliğe de sevk eden son günlerin müphem hiçleri bugün artık güvenle gerçekleşerek onun için bir kavuşma vaadi ve sevinci veriyordu. "Benim, benim için!" derken gelip sevinçlerini ezen, "Ne belli?" şüphesi, en sevinçli zamanında onu öldüren, "Ne olacak?" endişesi artık silinmiş, hepsinin yerini, birbirini son dereceye kadar seven, bunu açığa vuran ve ispat eden iki kalbin hürmet ve bağlılığıyla bunun eseri olan özenli davranışlar, bakışlar, tebessümler almıştı. Artık birbirinden gizli ayrı hiçbir şeyleri olmuyordu. O kadar ki Süreyya ile Suat'ın böyle olmadığını gören Necip için bu bir çılgınlık saadeti veriyordu. Hatta öyle şeyler vardı ki onun haberi olmadığı halde ikisi bildiklerinden bu sanki ilişkilerinin kuvvet ve şiddetini gösteriyor, artırıyor, onları mest ediyordu. O kadar şeylerden saadetler yaparak yaşarken bu hayatın bir gün biteceği hüznü bazen onu hırpalardı, fakat Suat'ın gözlerinde o kadar sonsuz bir gökyüzü maviliği vardı ki ona baktıkça, "Lakin sen biliyor musun, sana fedayım, sana fedayım!" diyerek haykırmak arzularıyla boğulurdu.

Karşılaşmalarda, vedalarda öyle bakışları oluyordu ki şükran ve aşkla titriyorlardı. Ancak kendilerinin birbirini mesut edeceğini, ettiğini bilmekten doğan bir ihtiyaçla, beraberken ve ayrı bulunurken hep birbirini düşünüp mesut olduklarını anlatan bir güvenle, vedaları bile bir saadet oluyordu, onlar birbirinden ayrı bulunmakla ayrılmış olmuyorlardı. Yokluğun bir hüzün damlası ve hasretle mest ettiği

ateşli bir bağla daha bağlanıyorlar, senden başka emeli, senden başka düşüncesi, senden başka beklediği olmayan bir varlığı gidip mesut ederek mesut olmak heyecanıyla geçen bu saniyelerde oraya koşmak, tekrar o bakışlarda mest olmak sabırsızlığıyla yaşıyorlardı. O zaman ayrılmak, tekrar görüşmenin heyecanına kavuşmak halini alıyordu.

Başkalarının yanında birbirini daha çok seviyorlar ve bunu daha çok gösteriyorlar denilebilirdi, zira yalnız kaldıkça hâlâ o iffet heyecanı, onları perişan eder bırakırdı. Halbuki alıştılar, birbirine ilk anlarını itiraf ettikleri ve anlattıkları oldu; Necip ona nasıl içten bağlandığını, niçin sevdiğini anlatırken, yavaş, ancak işitilecek kadar tek tük sözlerle hikâye ederken o dikişinin üstünde dinlemiyor gibi meşgul, dalar kalırdı. Bu öyle bir dereceye geldi ki hayatlarının bu iki kısmını birbirine karıştırmaktan korkmaya başladılar, onların yanında kendilerini unutup bir tedbirsizlik etmekten titriyorlardı. Mesela önceden sofrada, "Niçin almadınız, Necip Bey?" derken şimdi buna sadece rica ve ısrar eden, gayriihtiyari bir bakış denk düşüyordu ki bir gece Süreyya'nın da bakışı araya girdiği için ikisi de birden sararıp donmuşlardı. Öyle zamanlarda Necip heyecanını gizleyerek doğal görünmek için lüzumsuz sözler bulmakla uğraşarak, kendinden ve onlardan memnuniyetsiz, fena bir an geçirirdi...

Duygularına esir olup giderken arada bu bir ihtar darbesi oluyordu; kendi hissediyordu ki bu yapılan şey ne denirse densin, nasıl süslenirse süslensin iyi bir şey değildir, işte nefsini engellemekle bunun çirkinliğinden ruhunu kurtaramıyordu. Süreyya'nın bu bakışları altında metanetini, muhabbetini koruyamıyor onların ne lekeli, ne yaralı olduğunu saklayamıyordu. Evet bu kadar iyi niyetle, o kadar yüce istekle beraber bu yine ara sıra iyi bir şey görünemiyor, kalbine bir ezginlik, bir keder getiriyordu.

Ve bu üzücü etkiyle oradan çıkıp yalnız kalınca bunları daha acıyla düşünmeye kendini bırakarak karanlık ve sıkıntı içinde duyguları düşüncelerine karışıyor, garip ve vahşi felsefeler yaptığı oluyordu. Tabiatta her şeyin insanları aşk ve

kavuşmaya yöneltip davet ettiği, engellerin sadece sonradan konulmuş ve esassız kurallardan, hatta faydasız bağlardan ibaret olduğu fikrinde hâlâ sabit olduğu için kendinin yine mustarip ve güçsüz oluşunu anlamıyor, zayıflığına ve âcizliğine kızıyordu. Nefsini vaat edilmiş olası bir saadet için her bağdan uzak tutmaya, aşktan başka her şeyin boş olduğuna karar verip başka hiçbir şeye önem vermemeye niyetlenmişken engelleyemediği bazı duygularına uyarak bu kadarını da feda ediyor, maneviyata her şeyi feda ederek yetiniyor ve yine bundan bile acı çekip mustarip oluyordu. Süreyya'nın yanında içinden, "Hayır, bana bakma Süreyya, bana böyle sevgi ve dostlukla bakma... Ah, bilsen..." demek istiyor, hele Suat'a böyle bütün bütün sahip olduktan sonra onun elinden ne kıymetli malını çaldığını görerek onun varlığından büsbütün rahatsız oluyordu. Düşünerek temelsiz bulduğu şeylere böyle elinde olmadan itaat edip boyun eğdikçe, "Acaba düşüncemde mi yanılıyorum?" dediği olurdu. Fakat hayır, bu akıl ve mantığın, bilim ve felsefenin son çıkarımlarına ve delillerine dayanan bir düşünceydi. O zaman bir anlam, bir sebep bulamayarak bir şeyin doğru olmakla güzel ve iyi olamayacağını düşünür gibi oluyordu. Duygu akıldan daha fazla etki ediyordu, akıldan çok duyguya bağlı olduğumuz için "toplumsal kurallar ve bağlar" dediği şeylerin asıl varlık ve gereklilik sebebine temas etmiş olduğunu anlayarak, "Evet, işte namus, mutlak namus bu... Ben yalnız kelimeyi kabul etmiyorum, fakat 'şeyi' yapıyorum, işte mecburen yapıyorum, onun altında eziliyorum. Bak bu kadar itaat ederken bile halen mustaribim; ne kadar inkâr edilirse edilsin bu şeyler kötü, çirkin; esasen çirkin, ve ruhum, kalbim bu çirkinliğe, bu kötülüğe tahammül edemiyor, demek namus bu, demek namus var..." diye boynunu büküyordu.

Birçokları esasını ve mahiyetini bilmeden, sadece bu namus kelimesine itaatle hareket ederlerken kendisi olayların sevkiyle bu kelimenin işaret ettiği şeyin varlık sebebini hissedip ona esir oluyor ve bunun için onlardan daha çok âciz ve bahtsız oluyordu.

Gerçi bu fikirlerden sonra Suat'a kavuşunca onun o endişeli hassas ve bağlı bakışlarının huzurunda yalnızlığın, gecelerin kâbus ve karanlığıyla her şeyi simsiyah gördüğüne güler, hakikatin bereket versin ki hayallerindeki kadar acı olmadığını görüp saadetini henüz âşık olacak kadar saf ve yüce bulur, düşüncelerini unuttuğu olurdu. Fakat yavaş yavaş bu bir ruh hali oluyordu. En çok da durumlarının açıklanamaz ve isimlendirilemez oluşu onu uğraştırıyordu. Onu pek belirsiz, pek samimiyetsiz, pek yalan buluyordu. Önceleri hiç olmazsa iyi niyetimiz var diye kendilerini müdafaa edebilirken bunun âcizlik, ikiyüzlülük olduğunu artık ret ve inkâr edemiyordu. Böyle kimi aldatıyorlardı? Nasıl süslenirse süslensin bu yapılan şeyin yine haince gizlenmek istenildiğini, yine haince titremeklere, sonra birbirinden utanıp ezilmeklere, kızarmaklara, sararmaklara, çarpıntılara sebep olduğunu görerek bunda suçtan başka bir de âcizlik, hem de pek lüzumsuz, pek çirkin âcizlik buluyordu. Bu komediyle kendilerinden başka kimseyi kandıramıyorlardı, çünkü başkalarının evvelden de haberi olmayacaktı; halbuki kendileri birbirinin dudaklarında ölmek için can veriyorlardı, bunu o hemen yerlere düşüp serilen bakışlar bile gizleyemiyordu. Bir gün Suat başını kaldırıp kulağının yanına kadar bilmeyerek sokulmuş Necip'in titreyen dudaklarına, bulanık gözlerine karşı sapsarı olmuştu. O halde, hatta, "Evet, seviyoruz ve çaresiz aşkımıza esir oluyoruz" diyebilmek içtenliğine, artık kendileri için kalan bu yegâne sığınma çaresine sarılmak bile yoktu.

Sonra acaba Suat da mustarip oluyor mu diye merak ederek onda bir belirti görmeyince kendini mustarip etmemek için üzüntüsünü gizlediğini düşünmekle beraber, ara sıra onu suçlamaya kadar varıyordu. Fakat bir gün bunda yanıldığını anladı. Söz oraya gelince aşkından bahsederek kederle hasretlerini, mahrumiyetlerini anlatıyordu. Bunun arasında yalnız bir Süreyya isminin geçmesi ikisini de titretti, şimdi o şiirin yerini bir pişmanlık istila etmişti; Suat'ın gözlerini kaldırıp bakamayarak ağır bir sessizlikten sonra acı acı, "Ah biz kötü yapıyoruz, kötü, kötü..." dediğini işitti.

Demek o da mustarip oluyordu? Demek kötü yaptıklarını ikisi de anlıyorlardı? Evet, kötü yapıyorlardı ve bunu ikisi anlıyorlar ve ikisi de birbirini bir parça aşağılıyorlardı: Oh, pek sezilemeyecek bir şekilde, hatta sonra âşıkâne bir çekimle birbirine dönmek üzere. Fakat ikisi de sezgileriyle yaşayan hassas ruhlardan oldukları için aralarında böyle dehşetli uçurumların açıldığını hissettikleri, kendilerinden ve birbirlerinden iğrenir gibi oldukları bu saniyelerde son derece mustarip oluyorlardı.

Suat onu Süreyya ile yine evvelki gibi samimi ve dostça görüşüyor gördükçe içi sıkılarak, onu kötü bulmaktan korkarak, "Hâlâ nasıl görüşebiliyor? Bari görüşemese de kaçsa..." diye düşünüyor, artık gitmesini, hemen gitmesini dilediği oluyordu. Ondan böyle memnun olmayıp halbuki kabahatin daha ziyade kendinde olduğunu itirafa mecbur kaldıkça asıl kendinden memnuniyetsiz, ezilirdi. O zaman Süreyya'nın göğsüne düşüp hıçkırarak, "Bak bana, dinle Allah aşkına! O gelmesin... Artık gelmesin, istemiyorum, gelmesin!" diyeceği gelirdi. Ah, Necip anlasa da gelmeseydi, bunun böyle devamının kendini öldürdüğünü görse de acısa, merhamet edip gelmeseydi...

Fakat Necip anlamıyor ve geliyordu, ve o geldikçe Suat gerçekten ve ilk defa seven bütün kadınlar gibi, her gün ona daha çok kalbinin bağlandığını görüyor, onu sevdiği için şansına teşekkür ihtiyaçları hissediyordu. Öteki, Suat'ın bu aşk anlarındaki derin ve hüzünlü bakışları önünde bütün endişeleri silinip yok olurken, onun da mahzun ve kasvetli olduğu anlarda, onun gözünde bir küçümseme çizgisi görmek korkusuyla titreyerek, "Kim bilir, o da benden iğreniyor, beni ne kadar aşağılık buluyor!" diye harap oluyordu. Lakin hakkı var mıydı? Gerçekten bu şey kötüyse yalnız kendi mi sorumluydu? O kadar zaman Süreyya'yı o kadar sevişini gördükçe, "Demek sevmiyormuş, sevse beni sevmezdi, sevemezdi..." diyerek nasıl gizlediğine, onu nasıl o kadar sever gibi göründüğüne şaşıyor, "En iyisi de en kötüsü kadar ihanete meyilli... Sonsuza kadar Delila!" diye söyleniyordu.

O halde nasıl inanmalıydı? Ona bile inanmayınca neye tutunacaktı? "İhanetle yaşıyorlar!" diye başını eğip kararsız kalıyordu.

Necip'i asıl kahreden ve önce basit bir endişeyken gittikçe sabit bir azap olan bir şey vardı ki o da bu fikirlerin yavaş yavaş bütün aşkını, hayatını zehirleyebilmesi korkusuydu. Ah, aşk bile, bu kadar saf ve beyaz aşk bile kendi kendisini tüketirse hayatta ne yapmalı, yaşamak için başka neye tutunmalıydı? İnsana o heyecanları, o yükselme ateşini, o şiirselliği verebilen aşk bile kendi sonunu kendi getirirse niçin yaşamalıydı?

O zaman, "Mümkün değil de onun için!" diye düşündü, aşk ile namusun bir yerde mümkün olmadığını, asıl kabahatin bu toplumsal bağlara esir olup titiz davranarak hayatını zehirlemek olduğunu tekrar etmek istedi, fakat işte bunu yapamıyordu. Ona dudaklarının dokunduğu gün gözünde hiçbir şeyin önem ve değeri kalmayacak kadar düşeceğini gördüğü için elinden gelmiyordu. Böyle tasarlayarak, kararlarla ona sahip olmak değil, o kadar müddet yanında sessizce, ciddiyetle oturduğu bu kadına dokunmak bile ona yapamayacağı bir hainlik geliyordu. "Asıl kötülük, ruh hem istiyor, hem sabretmiyor, bunda" diye karar verdi. İnsanlarda hayat ve saadet için gerekli olan şeyden bıkan ya da iğrenen bir hal vardı ki işte asıl hayatın çaresizliği olarak bunu buluyordu. "Hem sadece onunla yaşayacak, hem yaşayamıyor, işte ceza burada! Sanki gıdasıyla zehirleniyor!" diye ümitsizliğe düşüyordu. Fakat sonra, Suat'ın derin bir arzulu bakışıyla maddiyattan uzaklaşınca ondan başka her şeyi unutuyor, o zaman hummalı geçen saatlerin intikamını almak istiyor gibi Suat'ı seviyor, sevmek istiyor, bütün bulutların sıyrılıp gittiğini görerek rahat ediyordu.

Bir gün Süreyya İstanbul'a inmişti; döndüğünde onları yalnız bulunca Necip, belki kendi tatsızlıklarının etkisiyle, zannetti ki Süreyya gücendi, zaten onun gelip kendisini Suat'la beraber bulduğu zaman şüpheleneceğini düşünerek pek çok acı çektiğinden şimdi böyle bir belirti de görünce şiddet-

li bir aşağılanma hissetti. Ondan korkmak, onun gözünde haklı bir tiksinme görmek kendisine o kadar güç, o kadar tahammülü güç geldi ki münasebetsiz olmayacağını bilse hemen kalkıp kaçacaktı, fakat mecburen kaldı. Ve gecesi acıklı ve ateşli bir gece oldu.

Yemekte Süreyya bağdakilerin konağa indiklerini anlatıyordu; Necip bundan yararlanıp hemen şimdi aklına geldiği halde önceden karar vermiş gibi kendinin de artık yarın İstanbul'a ineceğini haber verdi ve Süreyya'nın "Öyle ya, artık iyice kış geldi... Bakalım, belki haftaya biz de ineriz artık" demesi onu rahatlattı. Çünkü İstanbul'a gidince süreceği karmakarışık hayattan şimdiden ürküyor, şimdiki ıstıraplarında bu gelecek endişesinin de bir etkisi oluyordu. Buraya gelip gitmenin nasıl yorucu, tahammül edilemez bir işkence hayatı olacağını daima acı bir ürpertiyle düşünürdü. Fakat Suat'ın İstanbul'a inmeyi hiç istemediğini onun birkaç defa söylediği sözlerden bildiği için bu söz üzerine ona baktı. Suat oraya giderlerse Hacer'in yanında her şeyin mahvolacağını düşünerek Süreyya'nın kışı köyde geçirmek arzusuna seviniyor ve şayet inmek isterse kendisini ikna edip burada kalmaya karar veriyordu. Onun için evvela Necip İstanbul'a ineceğini söyleyince önceden kendine haber vermediğine darılmış bir gözle ona bakarken Süreyya'nın da o sözlerini işitince iki darbe altında sersem gibi kalarak ancak bir müddet sonra sorabildi, "O niçin? Hani kışın kalıyorduk?"

Süreyya çatalındaki et parçasına bıçağının ucuyla hardal sürmekle uğraşırken, omuzlarını bir gülümsemeyle sallayarak, "Kalıyorduk, kalıyorduk ama... Şimdi kalmayacağız" dedi. Ve sonra, sebep göstermek için artık burada sıkıldığından, havaların kötülüğünden uzun uzun şikâyet etti.

O gerekçeler sıralarken karşısında, ne yapsa Süreyya'yı ikna edemeyeceğini ilk defa olarak hissederek, birden gelen bir öfkeyle gözleri kararan Suat, "Fakat siz kendiniz asıl onun için istemiyor muydunuz?" dedi.

Süreyya sonunda kuvvetli bir sebep gösteremeyince kaleminden bahsetti; artık bu kadar zaman gitmemenin, bu ka-

dar hasta numarası yapmanın kötü etkisi olacağını söylüyor, fakat kendisi de anlayacak kadar masal söylediği görülüyordu. Suat bu yalanlardan, bu kararsızlıklardan, bu nazlılıktan birden son derece öfkelenerek, Süreyya istese bunların hiçbirinin kendisini bir karardan vazgeçiremeyeceğini bildiği için ümitsiz, engelleyemediği şikâyetçi bir yüzle, "Hiç de değil, gitmek istiyorsunuz, ondan... Bunlar hep kuru bahaneler!" diye karşılık verdi.

O zaman Süreyya saklamayı pek başaramadığı öfkeli bir sesle Suat'a dönüp, "Evet, gitmek istiyorum, işte bunun için gideceğiz!" dedi ve "Daha bir diyeceğiniz var mı?" gibi baktı. Bu "Susunuz!" demekti; Suat'ın şu hakaret altında nasıl sararıp ezildiğini, nasıl gözlerinin dolduğunu gören Necip için bu hem son derece bir merhamet, hem son derece hiddetle karışık acı bir his oldu. Öncelikle konumunu son derecede korunmasız buluyor, Süreyya'nın kendisini kıskandığını zannettiğinden bu halin sebebinin kendi olduğunu düşünüyordu. Sonra Suat'ı o kadar büyük görmeye alışmıştı ki ne istese yapabilir zanneder, ondan bir şeyin reddedildiğini tasavvur edemezdi. Bunun için şimdi böyle âciz, hakarete uğramış görünce tahammül edemiyordu ve kocasına daha fazla hak verdiği için Suat'ın böyle ihanet üzerinde tutulup kendisine bile suçlu görünmesine memnun olmuyor, böyle âciz görünce hain görür gibi olarak saflığından, niyetinden emin olsaydı bu kadar sakin ve âciz olmayacağını düşünerek, onu o kadar büyük gördükten sonra böyle küçük bulmak ona pek acı geliyordu. Fakat onun kendi saadeti için, kendisi için uğraştığını ve şimdi gözlerine toplanıp serpilemeyen zavallı yaşların kendisi için döküldüğünü, bu hakarete kendisi için tahammül edildiğini görerek, "Biçare Suat, bak seni ne çıkmazlara soktum!" diye yanıyordu.

Sonra bir aralık Süreyya'ya kızdı, bütün bunların onun yüzünden çekildiğini, o olmasa azaplarına sebep olan şeylerin bile kendilerini mesut edeceğini görerek, "Mademki o beni istiyor, ben de onu... Niçin?" demek istedi. Halbuki asıl bu işte felakete sebep olan biri varsa kendisi değil miydi?

Onlar mesut yahut rahat otururlarken kendi gelip huzurlu ailelerini mahvetmemiş miydi?

Yemekten sonra, bu acı düşüncelerle yorgun zihinle onların sükût ve kasvetini ancak oyalayabilerek sonunda saatten faydalanarak kendini bekleyen arabaya atlayınca kurtuldum zannetti. Fakat asıl kederin bundan sonra başlayacağını görüyor, ne olacağını merak ederek hep kötü, hep azap verici buluyordu.

O böyle her şeyden yılmış ve inleyerek giderken Suat bilakis uğraşmaya niyetli, son derece bir ateşle saadetini müdafaaya hazırdı. Bunun için Süreyya'ya tekrar ricaya başladı, onu karşı çıkar görünce biraz şiddetli davrandı, "Ben gitmem" demek, buna bahaneler bulmak için yoruldu. Bütün hayatlarının bu ilk kavgasıydı. Süreyya bu inada, bu şiddete evvela şaşırdı sonra öfkelendi, soğuk, kararlı davrandı. Başarı ümidi yok olan Suat gittikçe acı, sonuçsuz bir kederle kalacağını anlayarak kanlı bir öfke içinde boğuluyordu. İlk defa kendini korumak için her şeye hazır, birbirlerini kırmaya muktedir, yabancı, düşman gibi bakıştılar ve bundan yalnız Suat yaralı çıktı. Onu en çok yıkan ve yaralayan şey, Süreyya'nın sadece bir istese kalabileceği meselesiydi ve sadece istemediği için kendini bu kadar kırdığını görünce kalbinde bir intikam ihtiyacı doğacak kadar hırslanıyordu. Aklına Süreyya'nın babasından şikâyet ve nefret sebebinin de bu tahakküm olduğu gelerek, "Bunun için şikâyet ediyordu, işte şimdi kendisi aynı şeyi bana yapıyor!" diye ona, "Lakin, demek ki sen de kötüsün, kendin ona kötü demiyor muydun? Öyleyse kendin niçin yapıyorsun?" diyeceği geliyordu. Demek, herkesin başkasında şikâyet ettiği şey kendinde bulunabiliyor ve bunu fark etmeyerek başkalarında itham ettiği şeyi kendinde mazur görüyordu. Lakin niçin bunu onun yüzüne haykırmıyordu? İşte kendisi bunu haykıramayacak mıydı?

Ve onun haksızlığı altında kalıp haykıramadıkça öfkesinin çoğaldığını, ona boğulduğunu hissediyordu. Ömründe ilk defa evliliğin anlamı önünde âciz ve soluksuz kalıp sonunda anlamaya mecbur oluyordu. Koca denilen birinin,

haklı haksız keyfine esir olmaktan başka bir şey olmayan, mesut denilenleri ise onun her türlü hevesine şartsız katlanıp boyun eğmekten ibaret olan bu evlilik ona iğrenç geliyordu. Artık Süreyya ona bir düşman görünüyor, şimdiye kadar da böyle miydi diye hayret ediyordu. O zamana kadar hiç böyle bir fırsatla bunu anlamamıştı, çünkü hep itaat etmişti, hep arzularını daha ortaya çıkmadan anlayıp yerine getirmeye çalışmıştı. Demek kocasının kendisine dost ve cana yakın gelmesi bundandı? Esasen işte bu gece göründüğü gibi bencil ve soğuktu. Demek o kadar zaman onu tanımayarak, hem boş yere emin ve mesut olarak yaşamış, görünüşteki şeylere saadet adı verip memnun ve mesut olduğunu zannetmişti. İşte onda hiç beklemediği huylar, kötülükler vardı ve bunlar fırsat düşmediği için görünmemişti. O zaman başını ellerinin içine alıp, "Ben onu bilmiyormuşum, bütün bütün başka bir adammış!" diye sızladı. Korkuyordu, onunla geçen hayatı, kendindeki güveni için, korkuyordu, "Nasıl yaşamışım, yarabbim!" diye titriyordu.

"Acaba hayatımı idareye yeterli miydi?" diye düşünerek başka birisi olsa daha mı mesut olacağını düşünüyordu. Sevmiş miydi, kendini sevmiş miydi? İşte bugüne kadar buna eminken şimdi şüphe ediyor, "Hayır" diyordu, bir kadının ömründe özel ve sevimli bulduğu bir adam tarafından sevilmek isteyeceği kadar, her şeyi feda edecek kadar sevmemişti, bunu görüyordu. Her şeyi feda etmek değil, bir arzusuna bile kıyamıyordu. Bu ya çokça devam eden bir heves yahut bir alışkanlıktı ve kendisi bunu ciddi bir karı koca sevgisi zannetmişti; demek o sadece bir oyuncak, hem de onun bile gülünç bulduğu bir oyuncak olmuştu. Yalnız kendisi için, kadınlığı, güzelliği, kalbindeki sevgisi için! Hayır, bin kere hayır, onu bir dakika seven adam bu geceki hakareti yapmazdı. Sevseydi, Necip'in bakışları gibi bakışları, onun ruhunun hücumu gibi âşık ve tutkun bakışları olacaktı.

Böylece, ömrünün en güzel ve en saadet ve muhabbete layık zamanının aldanarak geçip ziyan olduğunu görmek, hiç olmazsa, "Biraz mesut oldum" diyememek hüsranı onu

yıkıyordu. Kendisi yumuşak, cana yakın, uysal olmasaydı bu kadar bile rahat edilemeyeceğini, ne olmuşsa kendi budalalığından, itaatinden olduğunu görmek onu acı bir intikam hırsıyla, derin bir ağlama ihtiyacıyla sarsıyordu. Ayrıca, bu ihtiyaçla beraber, şimdi mecburen İstanbul'a gidince, her şeyin de biteceğine dair acı bir şüphe vardı ki ne yapsa bu sabit kalıyordu; o kadar ki üç gün sonra taşınmak gerektiğinde üzüntüsünden gözyaşlarını tutamayarak evden çıkarken hayatının bütün saadeti burada geçmiş, burada bitmiş gibi bir tırmalanmayla kalbi yırtıldı.

17

Vapur, birçok defa o kadar ümit ve emelle işittiği düdüğünü bu sefer acılığıyla yüreğini oynatarak keskin keskin öttürüp iskeleden kalktığı zaman, "Her şey bitti!" ümitsizliği gittikçe köpüren bir hırs ve hiddete, bir şey yapmak mümkün olmadığı için adeta cinnet derecelerine gelen bir öfkeye dönüşüyordu. Herkes kendi küçük ve mahrum saadetini bile çok görüp elinden nesi varsa almakta birleşmiş gibi mustarip olarak, vapur uzaklaştıkça ve uzaklaşarak o kadar sevilmiş ve mesut olunmuş yerleri hem gösterip hem acı acı elinden alır gibi uzaklaştırdıkça öfkesinin acıyla bir kin haline çıktığını fark ediyordu.

Ah artık her şey bitmişti, her şey, her şey... Artık en son günlerdeki o zehrinde bile bir hayat olan endişeler, heyecanlar hepsi bitmişti; zira oraya gidince her şeyin boş olduğunu, hatta Necip'le konuşmanın bile mümkün olmayacağını şimdiden, sadece düşünerek görüyordu. Hacer'in gözü önünde onlar hatta bakışlarıyla bile görüşemeyecekler, en küçük şeylerden, hatta yoktan manalar çıkarılacak, bir şey bilmeden, yalnız uzaktan sezmeyle o iftirayı icat eden insanlar arasında artık kendi sözlerinden bile korkmak gerekecekti. O zaman saldırgan, öfkeli, "Peki, olsun, ne olursa olsun!" demek isteyen bir isyanla başını kaldırıyordu. "Mecbur ederlerse, ne

olursa olsun!" derken her şeyi göze alabilecek bir haldeydi, "Ne söylerlerse söylesinler, hiç ehemmiyet vermeyeceğim. Bir suçum, bir günahım olmayınca..." demek istiyordu. Fakat bunun ne kadar zayıf ve âciz bir müdafaa olduğunu kendi vicdanınca inkâr edilemez şekilde görünce bu kadar kalabalığa dayanmayan başının ağırlığı içinde her şeyden bir bıkkınlıkla ölüyordu.

Ah niçin serbest değildi? O zaman gidip Necip'e, "İşte seninim!" diyebilecekti, o zaman gösterecekti ki idaresi kendi elinde olan hayatını kendi arzu ve iradesiyle onun eline bırakıp emanet ediyor. Sonra düşündü ki asıl şimdi bunu söylerse bir şey feda etmiş, bağlılığının şiddetini ancak bu fedakârlıkla göstermiş olacaktı; fakat, şimdi bu mümkün değildi. Yalnız Süreyya değil, Süreyya olmasa bile bunu söyleyemeyeceğini hissediyordu. O kadar tantana ile feda edilecek hayatın bir değeri olmalıydı, halbuki kendisi... "Ah genç olsam da, ona layık olsam da, 'Seninim!' desem..." diye hayıflanıyordu. O zaman onu ne kadar mesut edeceğini görerek bunu yapamamak kederiyle boynu bükülüyor, "Her şey bitti!" kasveti yeniden istila ederek hiçbir çare bulamamak ümitsizliği tekrar hücum ediyor, son günlerde biraz unuttuğu karanlık düşüncelere tekrar gömülerek, "Eylül, ah işte eylül! Ne yapılsa nafile... Bak, her şey bitti..." diyordu.

Her şeye, herkese, konağa yaklaştıkça her şeye kızarak, arabalara, sokaklara, geçenlere, haykıranlara kızarak gidiyordu ve kendini o yüksek tavanlı, karanlık sofaların içinde, yüksek pencereleri örten ağır perdelerin yarı gecesiyle dolu odalarda bulunca, isyanının nasıl âciz olduğunu görüp hiçbir şeye cesaret edemeyeceğini anlayarak tekrar, "Her şey bitti!" fikriyle düşüp, hırs ve aczinden ağlayacak bir hale geldi.

Hacer'in, "Maşallah, maşallah efendim... Bu ne tenezzül!" diye yapmacık bir alayla karşılayışına karşı dudaklarını ısırarak susabilmiş, hemen kendini odasına atmıştı. O zaman evin kalabalığı ve etkisi içinde hiçbir şey yapmaya, hatta şikâyete bile gücünün yetmediğini gördü. Süreyya

emirler vererek, yerleşmek için öteberi yaparak uğraşırken, orada sadece onun yanında, tekrar, bu artık gittikçe düşman gördüğü adamdan öfkesini almak için tekrar acı bir istek duyuyor ve o zaman, onlardan da, bütün bu Hacerlerden, Fatinlerden, efendilerden de korktuğuna kızıyordu; onların ne mal olduğunu bildiği halde... Ah nasıl onların hepsini birden şaşırtacak, hayretten öldürecek bir çılgınlık yapmak, nasıl kendinin öyle kolayca ezilecek basit bir kadın olmadığını anlatmak istiyordu; o zaman biraz rahat ederek çareler düşünmeye, planlar yapmaya koyuluyordu.

Fakat hanımefendinin yanına çıktığı zaman bütün o şeyler için ne kadar güçsüz olduğunu anladı. Onun da bir şey işitmiş olması, bir şey düşünmesi ihtimalinin yanında Allah kadar hürmet ettiği kadının yanına öyle bir kalp çarpıntısı ve eziklikle girdi, onun yüksekliğini düşünerek o kadar ezildi, o kadar aşağılanmış kaldı ki mümkün değil bu alçaklığa tahammül edemeyeceğini tekrar anladı. Ruhunda o kadar kibir ve gurur vardı ki başkalarında kendisine en ufak bir imalı söz ihtimaline ve hakkına tahammül edemiyordu. Böyle şeyler için doğmamış olduğunu zaten düşünmüştü, fakat tekrar ve çok acı olarak şimdi anlıyordu. Burada kendini tanımıyordu, nasıl bu kadar söze fırsat verecek bir girdaba düşmüştü, bu nasıl mümkün olmuştu? Bunları düşündükçe şaşırıyor, bitiyordu. Bu kendisine intikam hırsıyla fikren düştüğü girdaplar içinde bir uyarı darbesi oldu, biraz düşünme ve soğukkanlı davranma hissi verdi.

Fakat Süreyya'yı gayet konuşkan, şen dolaşıyor gördükçe, "Fakat sen kendin değil miydin? Sen kendin burada yaşayamayacağını söylemiyor muydun?" diye haykırmak arzusuna karşı gelebilmek için yoruluyordu. Ve onun sözlerine, başkalarının sorularına dargın ve asık yüzlü görünmemek için sakin tavırla cevap vermek mecburiyetinden kurtulup tenhalara kaçmak, kimseleri görmemek, yalnız kendi kendine düşünmek istiyordu.

Akşamüstü hep birlikte oturuyorlardı; Hacer Suat'ın yanına gelmiş, gayet dostça ve sırdaşça konuşuyor, söz ara-

sında hayatından ve kocasından şikâyet ederek, "Ah ne iyi ettiniz de geldiniz vallahi kardeşim..." diye yüzüncü defa memnuniyetini söylüyordu. Yazın ne kadar boğulduğundan bahsederek, "Kıymetinizi asıl o zaman anladım!" diyor, "Bizimkiler malum ya..." diye, bir bunak gibi beyefendinin yanından ayrılmayan kocasından, hanımefendiyi bir dakika yanından ayırmayan beyefendiden şikâyet ediyor, "Onların arasında bunalıyorum zannettim..." diye kıs kıs gülüyordu ve Suat'ın sessizce gülümsemesine karşı küçük şeytan gözleriyle derin derin bakarak, "Kaç kere düşündüm size geleyim, yalıya geleyim diye," diyor, sonra gülerek, "Fakat korktum doğrusu!" diye bitiriyordu.

Suat sebebini sordu, o zaman birçok tereddütten sonra, gizli gizli devam etti:

— Öyle ya, rahatsız ederimden çok... Çünkü yabancı değilim ya... Fakat belki yer yoktur diye korktum doğrusu... Bize yalı küçük dediler, eğer gelecek olursam sığacak yer bulamam dedim. Düşünsenize ne kötü olur? Mesela Necip'le ikimize bir oda... Değil mi?"

Zorla gibi gülüyor, küçük bir kanepe yastığıyla dizinde oynarken eğilip gülüşünü ve utanışını orada gizliyordu. Birden Suat'a bir yakınlık arzusu geldi, o istediği sözü ima edip bir açıklama yaparak onunla barışmak, hakikati ona anlatıp bu iftira ihtimalini ve şaibesini yok etmek arzusunu hissetti. Fakat Hacer'in gözaltından bakışında, kıvranışında öyle bir yılan hali vardı, gözlerinde o kadar şeytan bir hainlik gülüyordu ki omuzlarını kaldırıp, "Ne fayda?" dedi; anlıyordu ki bir şey kazanmayacak, belki kaybedecekti.

Pencerenin önüne oturan hanımefendi birden Hacer'e:

— Fatin Bey geldi Hacer, dedi.

O omuzlarını kaldırarak tekrar Suat'a bir şeyler anlatmaya başladı.

Süreyya annesiyle konuşurken dönüp azarlar gibi bir tebessümle:

— Küçükhanım, omuz silkmek nezakete uygun mu ya? Bak, kocan geliyor... dedi.

Hacer yine kulak vermeyip Suat'a tatlı tatlı, güya gayet merakla anlatmaya devam ediyordu. Buraya taşındıkları haftanın içinde gittikleri bir düğünü anlatıyor, "Severek evlenmişler!" diye gözleri parlarken şen görünmek için kendini zorluyormuş gibi küçük gülmeler, kıvranmalar, yarım sözlerle, daima elindeki yastığı dizinde evirip çevirerek anlatıyordu; fakat Süreyya'nın tekrar uyarısına karşı sabrı tükenerek birden dudaklarında titremelerle, gözlerinde öfkeyle döndü:

— Oo, rica ederim, gelir gelmez beni yine cendereye sokma Süreyya, dedi; dünkü gelin değilim ya... Yolu da pekâlâ biliyor.

Süreyya'nın sözleri Fatin'in gürültüsüne karıştı; açılan kapının içinde, bir yazdır daha büyümüş karnının arkasında, büyük bir sevinçle, "Ooo, ooo!" diyordu. Yüzü geniş bir gülüşle genişledi, katmerlendi, iki adım atıp nefes arasında, "Kırlangıçların dönüşü" dedi. Sonra ilerleyerek "Fakat fırtınasız kırlangıç iyi değildir derler..." diye gülümsedi.

Süreyya yarı alaycı, yarı öfkeli:

— Eğer fırtınaya ihtiyacınız varsa ondan kolay şey olmaz, diye homurdandı.

Fatin bu somurtkanlığa karşı hemen gülerek sokuldu:

— Vallahi ne iyi ettiniz de geldiniz Süreyyacığım, doğrusu pek göreceğim geldiydi... Canım insan bir kere alıştı mı ayrılınca güç oluyor vallahi... Evin sanki tadı kaçmıştı.

Ve yanına oturup tatlı tatlı konuşmaya başladı. Suat birbirini hiç sevmeyen bu iki adamın şimdi böyle öteden beriden, belki biraz alayla, fakat yine sakince sahte bir muhabbetle görüşmelerine bakarak, "Gören bir dost zanneder, herkes böyle..." diye düşünüyor, Hacer'in aynı kabulle kendini karşılayışını hatırlayarak ve hâlâ kulağına sokulup kıkırdaya kıkırdaya bir şeyler anlatışına bakarak, "Ben bile, ben bile öyleyim... Başka türlü yaşamak mümkün değil" diyordu. Ah, bunu anlamakta ne kadar geç kalmıştı? Lakin o bütün saflığı ve dostluğu kalbiyle yaşamak istiyordu ve şimdiye kadar öyle yaşıyorum inancındaydı. Fakat hiç öyle olmadığını nasıl acı acı anlamıştı.

Ve herhalde şimdi karşı çıkılacak eksiklikler bulduğu Süreyya'ya bakıp kendi sabır ve tahammül etse yine önceki gibi yaşayacaklarken sade kendi bunda kusur ettiği için, kocası rahatını bozmamak için araları nasıl bir uçurumla açılacağını düşünerek bu haksızlığa isyan ediyordu.

"Nasıl? Sonra bu da mı mutlu evlilik? İşte en iyisi... Halbuki işte en iyisi de en kötüsü gibi!" diyor ve Hacer'in duygularını saklamayıp açık davranmasını seviyordu. "Hiç olmazsa kimseye aldırmıyor ve herkes biliyor ki birbirlerini sevmiyorlar, istemiyorlar" diyordu.

Ve bundan sonra ömrü bunları bile bile, her şeyi göre göre geçecekti, değil mi? Artık Süreyya'nın önceki yakınlığına ve sevgisine yabancı, evin böyle ayrı ayrı ruhlarının içini bildiği insanlarıyla yaşayacağı hayat onu ürkütüyordu. Bir hanımefendi... Evet, Suat'ın sevdiği ve hürmete layık gördüğü yalnız o vardı. Onun da beyefendinin nasıl kahırlarına, meşakkatlerine tahammül ederek yaşadığını görüyordu. Beyin her şeyde hemen gürleyen hırs ve öfkesinin, bir kere kızınca hiç karşısındakinin kalbini, hatırını düşünmeyip hırs almak, acı çıkarmak için ağzına geleni söyleyerek zehir saçışının masum ve tahammül eden bir kurbanı olduğunu gördükçe, "Nasıl sabrediyor yarabbi?" derdi. Şimdi hatırladı ki henüz kızken kendi de kötü kocaya düşerse tahammül eden kadınlar gibi sabırlı ve sessiz kalamayacağını zanneder, öyle iddia ederdi. Fakat bugün bu kadarına tahammül ettiğini görerek yavaş yavaş birbirini takip ederek gelecek böyle haksızlıklara bugünkü gibi sabrede ede bir gün alışacağını anlıyor, "Yavaş yavaş ben de onlar gibi bir oyuncak, bir hizmetçi, sadece bir hırs ve zevk aleti olacağım, hiç istediğim bir şey olmayacak, hep istenen şeylere alet olacağım" diyordu. Ve buna tahammül edemeyip, "Hayır, hayır buna bir çare bulmalı... Bu mümkün değil!" demek istiyordu. Şimdiye kadar bunu yapmıştı, fakat arzu ve sevgiyle, aldandığını bilmeyerek... Şimdi artık biliyordu, artık şimdi... "Halbuki herkes aldanmıyor mu? Herkesin saadeti böyle bir aldanmanın neticesi, bir gafletin lütfu değil mi?" diye düşünüyor, "Ah

aldanabilsem, hiç olmazsa yine aldansam!" dileğiyle yanıyordu, fakat artık mümkün değildi, gözleri o kadar açılmıştı ki artık hep görüyordu.

Bir taraftan Hacer kulağının yanında dirseğiyle kolunu dürterek kocasını gösteriyor, "Allah aşkına bak kardeşim, alnı nasıl parlıyor, börekçi çırakları gibi!" sonra ileri çıkık, göğsüne eğilen başının arkasında, yakalık ile fes arasında oturunca katlanan enseyi göstererek, "Ah ne kadar iğreniyorum bilsen, kardeşim?" diye gayet gizli bir şikâyetçi tavırla bakıyordu. Hacer'in birtakım itirafı olmuşsa da hiç bu dereceye gelmemişti. Suat ona bakarak şaşkınlıkla güldü. Ayrıca bu genç kadın, bu şimdi, "İğreniyorum" diye yüksek görünmek istediği adamın karısıydı ve ona pekâlâ tahammül ediyordu. Bu hislerle beraber yine onun gece gündüz yanında yaşaması, onun okşayışlarına tahammül etmesi Suat'ı düşündürüyor, "Halbuki pekâlâ onunla yaşıyorsun?" demek istiyordu. Fakat o da Süreyya ile yaşamayacak mıydı? O da bundan sonra Süreyya'nın yine önceki gibi karısı olmayacak mıydı? Kalben o kadar ciddi dargındı ki artık bunu mümkün görmüyordu, içinde buna şimdiden isyan eden bir öfke vardı, "Hayır, hayır, artık bitti" demek istiyordu.

"Beyefendi" dediler, hep birlikte ayağa kalkıldı; Suat tekrar o haşin, beyaz sakallı adamın karşısında bulunuşuna sıkıldı. Bey şöyle yan bakarak, etekleyenlere kayıtsızca, "Oo, maşallah..." diye mırıldandıktan sonra karısına dönüp, "Hemen yemek yiyiverelim de... Olmaz mı?" dedi; öbürleri sessiz duruyorlardı, hanımefendi, "Peki, peki..." diye onu çıkardı. Ve Suat bundan sonra, her gün hayatın böyle geçeceğini görerek acı bir hatırayla yalıdaki ömrünü, bu yazın geçen o güzel hayatı, o saf ve serbest, şimdi endişeli zamanlarını bile arzuyla gördüğü o güzel hayatı üzüntüyle düşündü.

Sofrada, biraz evvel büyük bir alçakgönüllülükle konuşan Fatin, beyefendinin gelmesiyle cesaret kazanıp ona yaranmak için havlusuyla sağa sola bıyıklarını silerek, gözlüğünün arkasından gözlerinin tesirini anlamak için telaşlı bakışlar fırlatarak, "Tuhaf vallahi" diyordu, "Ben değişe-

ceksiniz falan zannettim ama... Bir de baktım ki, yine öyle geldiniz..."

Süreyya alaycı gözleriyle sordu:

— Nasıl değişmek?

Fatin, sözün geldiği yerden memnun, sözlerinden gururlu:

— Belki biraz büyürdünüz filan dedimdi ama... dedi ve gülerek beye baktı.

O zaman Suat, Süreyya'nın gözlerinin yalıda sofrada kendine baktığı o çirkin bakışla hiddetlenerek, "Siz olsaydınız kabuğunuza sığmazdınız!" dediğini gördü ve içinden yine o zamanki zehir aktı. Birden Necip burada olsaydı diye düşünüp yüreği hoplayarak, "Lakin herkesin bin riyakârlıkla birbirini incelediği bu evde onun varlığı bile bir tehlike!" diye karar verdi.

Yemekten sonra, biraz onların yanında oturdular, sonra Süreyya kalktı, "Haydi!" gibi kendine baktı; onu izlemek gerekti ve yürürken artık ne onun yanında, ne ötekilerin arasında yaşayamayacağını, hepsinden usandığını derin bir endişeyle hissederek bununla beraber hayatının bu adama bağlı olduğunu, onun canı istediği zaman istediği şeyi yapmazsa buraya gelişi gibi zorla yapacağını düşünerek, perişan ve usanmış, ölmek isteyerek yürüyordu.

18

Artık ne bir iş, ne bir kitap, ne de piyano hevesi vardı; havaların nispet gibi pek parlak olduğu bu ikinci üçüncü günü akşamlara kadar sıkıntıdan, hiddetten boğulurken aklına cenneti düşünür gibi ara sıra Pazarbaşı'nı getirirdi. O zaman düşünmekten harap olarak yalnız odasından kaçıp hanımların yanına giderdi. Yalıda yapacak o kadar işi varken şimdi işi de kalmadığı için zorunlu olarak boş oturmaktan, onlarla konuşmaktan başka bir şey mümkün değildi. Hacer daima orada cumbada bulunurdu; hanımefendi ara sıra görünür, elindeki işle meşgul olurdu.

Hacer'le böyle yalnız kaldıkça aralarında zorunlu birtakım konuşmalar oluyordu. Onu pencereye o kadar müdavim ve meraklı görüyordu ki evvela evde sıkıldığından eğlenmek için sokağa bakıyor demişse de gittikçe bu merakın yalnız bir kişiye ait olması ihtimalinde karar kılmıştı. Fakat onun hemen her geçene dair bir fikri oluyordu, bazen "Aman kardeşim bak, şu ne güzel bir bey!" dediği olurdu, sonra bir diğerini gösterir, onu da aynı heyecanla gözlerdi. Suat hepsine birden nasıl olup böyle meyilli olduğunu anlamayarak şaşırırdı.

Sonra beyler gelirler, Fatin'in lüzumlu lüzumsuz, "Vallahi billahi"leri, Süreyya'nın suskunluğu arasında yemek yenir, sonra beyefendi Fatin'le tavlaya oturur, Süreyya onların yanında dalgın, hanımefendi elindeki işiyle meşgul, böyle bir iki saat geçer, nihayet tavla bir gürültü arasında şakırdayarak kapanır, herkes odalarına çekilirdi. Beyefendi haklı haksız huysuzlanarak, hiddetini almak için her şeyi yaparak Fatin'i hırpaladıkça o haklı olsa bile boyun büker, razı olurdu. O zaman Hacer Suat'ın kulağına eğilerek, "Allah aşkına bak, oyun oynarlarken nasıl bazen aptal gibi fikirsiz kalıyor, nasıl eliyle burnunu kaşıyarak donuyor" derdi; babasına boyun büktükçe kızarak "Gururu yok ki..." diyordu, sonra devam ederek bunun hep ona hoş görünmek için yapıldığını söylüyor, "Param gitmesin diye... Ah bilsen kardeşim, hep para için... Babamla hoş geçinmek için ondan dayak yese yine sırıtacağına eminim!" diyerek, bir kere bir şey için onu yüreklendirirken onun, "Ne, sonra beni evden kovsun da sokakta mı kalayım?" dediğini anlatarak yüzüne bakıyordu.

Gerçekten beyefendinin böyle rastgele ateş püskürmelerine tahammül etmek için insanın böyle bir mecburiyeti olması gerekirdi. Bir akşam tavlada yenilerek hiç lüzumu yokken hanımefendiye dönüp hışımla, "Canım sen de elinden bırak şunu Allah aşkına!" diye bir çıkışmıştı ki Suat haykırarak şikâyet etmemek için kendini güç zapt etmişti. Bazen odasında haykırdığı işitilirdi; mesela sürahisini boş bulduğu için karısına söylemedik söz bırakmaz, otuz senelik

hayatlarını bir yük olmak üzere, lanetle katlanılmış bir şey göstererek, "Öldüm, aranızda kurudum... Allah da sizi kurutsun!" diye haykırır, sonra, "Ama kabahat hep bende... İyilikten kim anlamış! Enselerinde boza pişirmeli ki iş görülsün. Aksi herifin biri olaydım görürdünüz..." dediği işitilirdi. Hanımefendi buna karşı sakin, hakir, susmasını rica ederse, "Niçin susacakmışım? Hem yap, hem öldür, hem de sustur! Artık öldürüyorsunuz... Son günlerimde beni horlatıyorsunuz. Akşama kadar sizin için ter döküyorum, bir suyumu vermiyorsunuz... Hem sizden mi korkacağım? Kendi evimde niçin susayım? İstemeyen defolsun!" diye bir sürü şikâyet ve hakaret gelirdi.

O zaman Fatin eğer evdeyse onun gözüne görünmemek için ufalmak ister gibi tıs bir köşeye büzülür, hanımefendiyi haksız bularak, "İyi ya canım, o da bakıversin. Evde hizmetçi yok değil ya; gönül kırmamak için aldırmıyor ama... İhtiyar adam bu, öfkelenir ya! Hepimiz sayesinde yaşıyoruz" derdi.

Böyle herkes hep kendi işini, kendi hesabını düşünerek doğruluk ediyordu... Ah Suat bunlardan ne kadar iğreniyordu! Hatta Süreyya'nın nasıl olup bu babanın oğlu olduğuna şaşıyordu, sonra annesini gözünün önüne getirip ona çekmiş diyordu. Zira ona hayran oluyor, bu kadının bu büyük sabır ve sükûnetine o kadar hayran oluyordu ki acı çektiği zamanlarında gidip başını onun dizine koyarak ağlasa şifa bulacağını zannediyordu.

Üçüncü gün akşamüstü henüz gelmiş olan Süreyya ile hanım, Hacer, kendisi orta odada oturuyorlardı. Pencerenin önünden Hacer birden, "Oo, Necip Bey geliyor!" dedi; Süreyya dönüp "Gerçek mi?" diye sordu; köşede, perdenin karanlığında Suat kıpkırmızı olduğunu hissetti. Kendini güçsüz bırakan bir çarpıntıyla o tarafa baktı. "İşte canım, yanında da bizim bey var." Suat şimdi buraya gelince ne yapacağını düşünüp şaşırarak, kendisi nasıl görecekse herkesin de öyle görüp fark edeceğini, titremekten bir kelime söyleyemeyeceğini zannederek bitiyordu.

Bir an oldu ki kapı açılıp Fatin'in arkadan gelen birine yol verdiğini gördüler, Necip gülümseyerek girdi, arkasından Fatin:

— İşte bir kırlangıç daha... Dönüş, dönüş... Artık hücum var... diyordu.

Necip gülerek:

— Kırlangıçlar galiba yazın dönerler, dedi.

Suat, Necip'in gözlerinin kendini arayıp bir süre kendine yöneldiğini ve bu anda bu gözlerde bir karanlık ve tereddüt bulunduğunu gördü. Sonra hanımefendinin serzenişlerine cevap vermek için ona döndü, o sebebini anlatırken Fatin, hanıma hak vererek, "Ee ne yapalım, insanlık bu..." diyor, sonra herkese bakarak, "İnsan işine geldiği gibi hareket eder. Bu insan doğasının gereği... Değil mi Süreyyacığım!" diye ona dönüyordu. Sonra birden artık bu elverir gibi bir hareketle sözünün gidişatını değiştirdi, "Fakat bir lüfer buldum ki... Bayılacaksınız" diye herkesi susturdu. Eliyle göstererek, anlatarak, "Bu kadar, tamam bu kadar vallahi! Birden öyle imrendim... Ama ne balık! Bir görseniz..." diye bitirmiyordu. Sonunda ettiği fedakârlığın kıymetini iyice hissettirerek, "Aldım" dedi ve bir şeyi gizli tutuyormuş gibi parmağını ağzına götürdü:

— Ama parasını sormayınız... Korkarsınız... On beşten aşağı vermedi... Aksi gibi hainlerin tanesi de üç yüz dirhem[1] geliyor...

Suat karanlıkta, Necip pencerenin önünde aydınlıktaydı. Fatin söylerken hepsi ona bakıyordu, o zaman Suat bir iki kere Necip'in gözlerinin kendine hasret ve arzuyla çevrildiğini fark etti. Bir an oldu ki kendi de baktı, bu iki varlık karşı karşıya gelince oradakilerin hepsinden çok, birbirine yakın olan ruhlarının çırpınmalarını hisseder gibi oldular. Suat bu haftadan beri onu o kadar seviyordu ki, kendinde uzak yerlerden hücum eden bir coşkun sel gibi kalkıp ona geldiği için teşekkür etmek, "Seninim, beni götür!" demek coşkusunu buldu, ona o kadar derin bir şükran ve bağlılık hissediyordu.

1 Yaklaşık 3 gramlık eski bir ağırlık ölçüsü birimi, 300 dirhem 1 kg civarındadır.

Fakat Hacer'in bir sözü onu dondurdu; o şimdi Necip'e serzeniş ediyor, "Maşallah efendim, artık bilmem nasıl gelinebildi?" diye başıyla, "Seni, seni!" yapıyordu. Sonra ince dudakları sivrildi, "Artık tabii bundan sonra sık sık şerefleniriz." Ve gözleriyle Süreyya'yı gösterir gibi yaparak, "Bunlar buradalar mı değiller mi? Sık sık gelirsiniz artık, değil mi?" diyor, böyle başlayan bakış, sözün sonuna doğru Suat'a dönerek şeytan bir gülümsemeyle parlıyordu.

Öteden beriden konuşulmakta devam olunuyordu. Necip hem ara sıra söze karışıyor, dinliyor, hem ara sıra kaçamak bakışlarla Suat'a bakarak ondan bir tebessüm, bir okşayan bakış, bir sevgi belirtisi bekliyordu. Pek neşeli görünüyordu; onlara özürler diliyor, Fatin'le eğleniyordu. Balık meselesini kurcaladıkça öbürü parmaklarını birleştirip ağzına götürerek, "Ama ne balık, vallahi billahi görseniz şaşarsınız..." diyordu. O zaman Necip, "Pek az çıkıyormuş" deyince, Fatin, "Dedim ya on beşten aşağı vermedi. Hem de tanesi..." diye tekrar anlatıyordu. Fakat Necip gittikçe neşesinin yalan ve yapma olduğunu görüyor, siyah bir kedere boğulmaya başlıyordu. O kadar ümit ve hevesle geldiği halde Suat'ı durgun, donuk gördükçe şaşırıyor, üzüntüyle "Ne oldu acaba?" diyordu. Halbuki Suat, Necip'in ikide birde kendine dikilen gözlerinden sıkıldığı, herkes biliyor da bir mana vereceklermiş, şimdi Hacer bakıp görerek anlayacakmış gibi korktuğu için, "Bakmasa, bari bakmasa..." diye ona endişesini anlatmak istediği için öyle duruyordu. Necip, "Bir haftadır kendini görmedim; kendisinden ayrı nasıl yaşadığımı anlamıyor, demek kendisi çabuk unuttu. Benden bir güzel sözü, bir tebessümü esirgiyor. Acaba dargın mı?" diye üzülüyordu. Bir haftadır ne olduğunu bilmediği için sonsuz bir acı ve keder, ruhunu kavrayıp ele geçiriyordu. Yalnız kadınların yapabileceği manasız bir hareketle, basit bir tebessümle mesut edişleri ümit ettiği halde kendisinden kaçan bu bakış onu bitirdi. Öyle oldu ki bütün yemekte bekleyerek, arzuyla gevezelendi, her an yine gelen ümitleri izleyip neşesini altüst eden kasvetlerini göstermemek için zorla zevzeklik ediyordu. Onlara

Beyoğlu'nu anlattı, söylendi, tuhaf şeyler buldu, güldürdü. Ve hâlâ ondan bir bakışa nail olamayınca, geleli iki saattir, onun hâlâ renksiz, manasız durduğunu görünce ruhunda bir kırgınlığın, pek çabuk hiddet ve öfkeye dönen bir kırgınlığın köklendiğini hissederek suskun ve karanlık kaldı.

Daha kahve eldeyken beyefendi işaret edince Fatin tavlayı çatırdatarak ortaya açtı; onlar orada bir takım kurdular ve yemekten çıkınca karanlık bir köşeye kaçmış olan Suat, tavla için mumlar gelince şimdi yine aydınlıkta kaldı. O, gölgede doya doya Necip'e bakarak, onu mahzun ettiği, mahzun gördüğü için kendini böyle durmaya mecbur eden şeylere kızarak mahzun olurken tekrar herkesin bakışıyla karşı karşıya kalınca canı sıkıldı. Necip ise geldiğine pişman, yaşadığına pişman, karar veremeyerek kalıyordu. O hanımefendinin yanındaydı, ara sıra alçak sesle konuşuyorlardı. Sonra hep susuyor, yalnız tavlacıların sesleri devam ediyordu.

Halbuki Hacer'in canı sıkılıyordu. Tavla tarafına hiddetle bakarak kızıyordu.

Sonra birden suskun duran Necip'e, gülerek:

— Siz de susuyorsunuz. Bu gece ne kadar neşesizsiniz, a canım! dedi.

Necip:

— Niçin? diye sordu.

— Bilmem! Baksanıza!...

Ve Hacer kıkırdayarak Suat'a döndü:

— Değil mi Suat?

Suat belirsiz bir işaret etti. O zaman ona da saldırdı:

— Zaten sen de bir köşeye büzülmüşsün ya, bilmem neniz var?

Necip, sıkılarak, Suat'ın gayet renksiz bir gözle baktığına dikkat ederek, bozuk bir tebessümle, "Sindirim zamanı..." diyecek kadar kuvvet buldu; sonra hanımefendiye kız kardeşinden bahsetmekte bir kurtuluş çaresi aradı. Onlar yavaş sesle böyle konuşurken Hacer sözlerine kulak veriyordu. Birden tavlanın etrafında bir fırtına patladı, "Yok ama, ol-

maz ama!" diye Fatin terli burnu, yorgun gözleriyle yemin ediyor, efendi elinde zarları sallayarak kahkahalarla gülüyordu. "Zarlar, pullar, mars" kelimelerinin tekerrürü arasında tekrar fırtına dindi, tekrar zar ve pul sesleri uzadı.

Şimdi Hacer'in canı yine sıkıldı, bu sefer Suat'a döndü:

— Haydi, biz de bezik oynayalım üçümüz, olmaz mı? dedi.

Necip'in yüreği atarak onunla bezik oynamak saadetine istekle atıldı, fakat Suat rahatsızlıktan şikâyet etti, başından rahatsızdı...

— Ha onun için mi susuyorsunuz... Ben de zannettim ki... Eğer siz yalıda da böyleydinizse...

Süreyya başını kaldırıp bu tarafa baktı, Suat'ın kalbi onun bakmasıyla bir şey çıkacakmış gibi hopladı; büyük bir yorgunluk hissetti, onlar konuşmaya başladılar. Süreyya yanlarına gelmiş yalıyı anlatıyor, o abarttıkça Hacer ikide birde Necip'le Suat'a bakarak gözlerinde bir parıltıyla dinliyordu.

Necip:

— Evet, şimdi tekrar tünemek sırası geldi. Ah, yaz bir daha gelse! dedi.

Bu son cümleye bütün mahrumiyetinin acılığını koymak, onu Suat'a anlatmak istiyordu.

Hacer küçümsercesine, "O niçin o? Kış kötü mü? Bir zamanlar o kadar severdiniz... Asıl kış gelince sevinirdiniz" diye soruyordu, sonra birden aklına bir şey gelmiş gibi:

— Ha, kuzum o sizin eldivenin hanımı ne oldu? dedi.

Suat ölüyorum zannetti, Necip heyecanını kahkahayla geçirmek isteyerek, "Yani madamı demek istiyorsunuz!" diye kapatmak istedi, fakat Süreyya merak ettiği için kapayamadı. O soruyor, Hacer cevap vermeyerek Necip'e söylüyordu, "Hanımı, madamı... Onu soruyorum..." diyordu.

Necip sadece artık ciddi:

— Öldü, dedi.

— E, eldiven ne oldu, hâlâ saklıyor musunuz?

— Onu da gömdüm, diye cevap verdi.

Sonra hanımefendinin gülerek yavaşça söylediği bir söze cevap vermek için gibi döndü, hâlâ Süreyya'nın sorduğunu ve Hacer'in anlattığını işiterek, Suat'ın ne kadar mustarip olup ne kadar canı sıkılacağını da düşünerek hem sıkılıyor, hem korkuyordu. Fakat hanımefendinin kendisinin hafifçe geçireceği bir sözünü Hacer kapıp, "Evlenmek mi? Necip Bey mi!" dediğini ve ilan ettiğini işitince bütün bütün bozuldu.

— Eğleniyor musunuz? Ben daha çocuğum... diye şakaya vurmak istedi.

Süreyya ciddi ciddi düşünmeye, evlenmemekte bir sebep bulunamayacağını izaha başladı. Necip bunda müphem bir maksat kokusu aldığı için bir cevap vermedi. Fakat ah niçin Suat'ın gözleri ondan insafsız, zalim, ilgisiz bir ısrarla kaçıyordu. Niçin öyle susuyor, söz söylerse bile iki manasız kelimeyle bitiriyor, gülerse bile herkese gülüyordu? Ne olmuştu? Onun sözlerini dikkatle, canla dinlediği, onun yüzüne bütün ruhunun arzusuyla baktığı halde onlarda hiçbir hususi mana bulamıyordu. Bütün gece Necip, ruhu bu endişelerle karanlık, şen görünüp sezdirmemek için konuşmaya mecbur, çok mustarip oldu. Fakat sabahleyin bunun acısını çıkardı, aşağı indiği zaman Suat'la Süreyya'yı yalnız buldu ve Süreyya yeni gelen gazeteye dalmış olduğu için birkaç dakika Suat'la yalnız karşı karşıya kaldılar. Suat istemeyerek, elinde olmayarak onu o kadar mustarip ettiği için bütün gece yanmış, erkenden inerse yalnız kalırız diye uyumayarak erkenden aşağı inmişti. Onun da geldiğini görünce bir saniyede onu mesut edip her şeyi anlatmaya hazır, "Maşallah, bu ne erken..." diye ona gidip tebessüm etti; bu tebessümde bütün ruhu, perişan ruhu titriyordu. Bu, mesut etmek isteyen ve mesut olan kadının ruhunu verdiği bir tebessümdü. Necip bütün ruhunun karanlığı sıyrılıp bir bahar içinde kalmış gibi, saadetiyle ezilmiş, sadece gözleriyle teşekkür etti. Suat ona, "Buradaki hayatımızı görüyorsunuz ya!" gibi baktı, sonra, "Her şey bitti" demek ister gibi bir hareket etti. Ve Necip'in ne oldu diye gözleriyle soruşuna, "Aman rica ederim, dikkat!" diye fısıldadı.

Fakat o kadar... Birbiri peşi sıra Fatin, Hacer geldiler; Fatin gazeteye, Hacer Necip'e yanaştı. Suat bir kenara çekilip Hacer'in ne bitmez tükenmez sözlerle onu bunalttığına bakıyor, ara sıra onun, "Ama Necip Bey!" diye gülüşlerini soğuk ve nahoş buluyordu. Beri tarafta beyler gazetenin yanında birbiriyle konuşurlarken Necip ne söylüyordu ki Hacer böyle gülüyordu. Bu bir süre küçük kahkahaların birbirine eklenmesinden oluşan bir fıkırtıyken sonra üç hamleli parlak bir kahkaha oluyor, güzel güldüğünü bilen bir genç kadın israfıyla gülmelerin arkası gelmiyordu. Piyanonun yanına oturdular, şimdi Hacer uzun uzun bir şey anlatarak Necip'in tebessümle tek tük cevaplarını dinliyordu. Eliyle şöyle dayandığı piyanoda şimdi öylesine birkaç nağme yapmaya başladı; lakin Suat bir erkek olsun da kim olursa olsun gibi bir şey olan bu halden o kadar iğreniyordu ki Necip'e sıkılıyordu. Bu kadarının fazla olduğunu, Hacer'in deliliklerine bu kadar oyuncak olmakta münasebetsizlik bulunduğunu anlamalıydı gibi geliyordu.

Onun için, Fatin gazeteyi bırakıp "Yolculuk göründü. Saat kaç?" diye Süreyya'ya saati sorduğu ve gitmek zamanı geldiğine karar verdiğinde rahat etti. Süreyya Necip'e, "Çıkıyor musun Necip? Beraber çıkalım" diyordu. Hanımefendi gelmiş, Fatin'e bir şey ısmarlıyordu. Sonra Hacer'in karışması gerekti; hanımefendi Fatin'in Hacer'e aldığı lavantadan bir şişe istiyordu. Öteki bir taraftan gazetenin son sütunlarına bakıyor, bir taraftan, "Hay hay efendim... Baş üstüne..." diyordu ve hanımefendi parayı sorunca Fatin'de pek telaşlı bir karşı çıkma ve kabul etmeme tavrı göründüyse de sonunda mecbur olup, "Yirmi beş... Yirmi beş efendim... Fakat ne hacet... Rica ederim... Müsaade buyurmalıydınız..." diye parayı aldı.

Artık çıkıyorlardı. Hacer Necip'e ne zaman geleceğini soruyor, o da, "Bakalım!" diye tereddütle Suat'a bakıyordu; o zaman Suat hiddetinden, istemeyerek, fakat elinde olmadan kalbinden gelen bir arzuya itaat ederek, başını çevirdi ve onun büyük bir ümitsizlikle çıktığını görünce şimdi de için-

den bir zehir aktığını hissetti. Evet, onun buraya gelmesini hem istiyor, hem istemiyordu. Burada her an şimdi bir şey söyleyecek, şimdi bir şey olacak diye korkmak onu bitiriyordu. Dün gece bir süre kalbinin durduğunu hissetmiş, kulaklarına uğultular hücum etmişti. Bundan başka Hacer'e de kızıyordu, Necip burada sadece Hacer'in oyuncağı oluyordu.

Hacer cumbadan onları bakışlarıyla köşeye kadar izledikten sonra birden dönerek, "Gördün mü babamın sevgili damadını?" dedi. Sonra içinden taşıyormuş gibi şikâyetle söylenmeye başladı. "Ah, sen bilmezsin" diyordu, "Sen bilmezsin ki... Her gün yaşaya yaşaya her halini o kadar öğrendim ki artık iğreniyorum. Dün geceki balık meselesini biliyorsun ya... Sonra sabahki lavanta... Güya para almak istemiyor, halbuki ölür, eğer kendisi mecbur olsa da o bir şişe lavantaya yirmi beş değil, beş kuruş verse, bir ay hasta yatar... (Burada acı acı güldü) Sonra, sonra o gazeteyi gördün ya... Eğer okumadan buradan çıksa akşama döndüğü zaman ille okumalı, yoksa sokakta on para verip de bir gazete bile almaz."

Suat istemeyerek gülüyordu. "Amma yaptınız?" diye itiraz etti, öbürü büyük bir ciddiyetle yemin ediyordu, "Hep para için, para..." diyordu. Söylerken de, ikide birde sokağa bakmaktan geri kalmıyor, cumbanın içinde dizüstü oturmuş, kâh dayanarak, kâh dikilerek pek çok önemliymiş gibi söylüyordu. Biraz sonra bakarak, "Para için neler yaptığını bilsen..." dedi, sonra gülerek:

— Bilmem sana söyleyeyim mi? Gece gündüz parasızlık şikâyetiyle beraber para biriktiriyor, vallahi biriktiriyor. Benden saklıyor, ama eminim; bir şeye harcadığı yok ki... O kadar parayı ne yapacak? Zavallı Perizad, giysilerini süpüre süpüre, lekeleri çıkaracağım diye uğraşa uğraşa ne hallere giriyor bilsen... "Aman hanımcığım, ille yaka... Siliyorum siliyorum, bembeyaz oluyor..." diyordu, hâlâ damatlık gömleklerini giyer, "Ne zararı var, ne yapalım? Parasızlık bu..." diyor... Daha, daha, söylenmekle biter tükenir şey değil... Ara sıra çocuğumuz olsa diyorum da gözleri fal taşı gibi

açılıyor, "Sen çıldırdınsa kendini okut hanımefendi! Benim daha o kadar param yok" diye beni defediyor. Çocuk, çocuk... Halbuki bilsen ne kadar istiyorum, kardeşim...

Suat üzülmüş, merak ederek bakıyordu, öbürü ise şikâyete devam ederek, "Benim elimde bir şey bırakmıyor ki, ne yapayım?" diye yarı mahcubiyetle kendi güçsüzlüğünü anlatmak istiyordu. Suat çocuk için sızlayan ve şüphe edilemeyecek kadar samimi görünen bu kadının yanında, bir duygudaşlıkla, ona yine acımaya başladı. Onun birtakım hallerine hak vermek istiyor, onu birtakım mecburiyetler arasında zayıf ve âciz görüyordu. Birden bu karı koca arasındaki maddi ve manevi ayrılığa bakarak ürktü.

Hacer devam ediyordu:

— Bir taraftan babama o kadar tutundu ki artık hiçbir şeye önem vermiyor. Bir gün öyle olacak ki beni boşayacak ve buradan kovarak kendisi burada evin çocuğu gibi yeniden evlenebilecek...

Tekrar acı acı gülmeye başladı.

Birden pencereye eğilip baktı, telaşla, "Aman kardeşim... Koş koş, bak! Güzel Tahir'e..." dedi, Suat bu telaşlı davete uyarak baktı; bu zembille karşılarındaki konağın kapısını çalan genç irisi bir uşaktı, o zaman Hacer nasıl bütün hanımların bunu beğenip "Uşak güzeli" dediklerini anlatarak katılıyor, "İlle miralayın hanımı... Gözlerine bayılıyormuş" diye bitiremiyordu. Suat şaşkın, "Hangi hanım? Niçin?" diye soruyordu. O zaman Hacer saydı, bunlar sıradan hanımlardı, hatta bazılarının genç ve yakışıklı beyleri de vardı. O şaştıkça Hacer zaferle anlatarak gülüyor, o kadar merak ve önemle bakarak öyle bir açıklıkla tarif ediyordu ki kendisinin de onlarla hemfikir olduğu görülüyordu; bununla beraber o biraz daha ilgisiz göründü:

— Ama çirkin bir adam da değil... Allah için söylemeli... Hele gözleri... Eğer ona da bey kıyafeti giydirsen olur biter.

O gülerken Suat şaşkın, susuyordu; onun için bir erkeğin güzelliği incelik ve seçkinliğiyken bunların böyle düşünmek için nasıl kadın olduklarını düşünüyordu. Halbuki Hacer,

"Canım senin buradan geçerken bayıldığın zabitler, beyler..." dedikçe, "Hayır benim buradan geçerken bayıldığım zabitler, beylerden haberim yok" demek istiyordu. Ah ne kadar anlıyor, nasıl görüyordu; Hacer'in nasıl kocası olmasa yahut iyi olsa yine bunlardan hoşlanacağını, çünkü ruhunun adi, kirli olduğunu nasıl görüyordu ve o hanımları gözünün önüne getirip böyle ufak itirafları aralarında yaptıkları toplantıları düşünerek iğreniyordu.

Bu kendisi için garip ve uzun bir tesire neden oldu; Hacer'de nasıl kendisine hiç benzemeyen esaslı haller olduğunu zaten bilirdi, fakat anlaşmazlığın bu derecesine şaşıyordu, bu kadarını hiç zannetmemişti. Bununla beraber hanımefendi onun için başka bir ders oluyordu. Onun hakkında en küçük bir kötü söz bile söylenmemiş, hiçbir rivayet işitilmemiş olduğunu düşünerek, "Hayır, bu kötülükler kocaların kötülüğünden değil, kadınların kendilerinden geliyor" diye karar veriyordu. İyi kadın, kocası kötü bile olsa, karşı gelmesi ve yok etmesi imkânsız bir kader darbesi altında ezilir, kalırdı. Sevmeye gelince, o böyle sokaktan geçerken karşıdan görmekle erkek sevmeyi anlamıyordu. Bu ona, seveyim diye sevmek gibi geliyordu; sevmek için bilmeyerek sevmek, sonra fark etmek lazımdır diye düşünüyordu.

Öbür türlüsü... İşte Hacer'in, Hacer gibilerin sevdaları... Ömrünü geçirdiği cumbada birini bulup sevip sevilmek için geçen ömründe uyan uymayan her bulduğuyla aşk oyunu yapmak, işte onların sevmeleri... Sevmek bir hastalık gibi geldikten ve sizi ele geçirip kahrettikten sonra anlaşılan, o zaman görülüp anlaşılan bir durum olmalıydı. Kim bilir Hacer bu pencerede kimleri sevmişti? Yani mümkün olsa sevecekti ve mümkün olmadığı için gerçek hayatları kadar devam ediyorlar, sadece bir hevesle dönüşü ve gidişi merak edilen bir bekleyişten ibaret kalıyorlardı.

O halde Hacer için ilk fırsat bir alçalma olacaktı; sanki onun ruhu yoktu, onun düşünmesi, kendini engelleyen şeyler mevcut değildi. Sadece karşıdan görüp beğendiği bir erkeği bu kadar ayrıntıyla seven, bu kadar önem veren bir ka-

dın ona kavuşmak için her şeyi bahane edebilirdi; o zaman Hacer'in niçin Necip'e o kadar istekle atıldığını anlıyordu.

Lakin o hangisini seviyordu? Bunu anlamak mümkün değildi. Onun her geçene dair malumatı, merakları, ayrıntıları vardı. Ve bir gün istemeyerek bunu öğrenmiş oldu. Böyle itiraflarla geçen iki günden sonra bir akşam yine sokak üstündeki orta odaya gelmiş, alışılmışın dışında pencereyi boş bulmuştu, oraya oturdu, birkaç dakika sonra köşeden çıkar çıkmaz yarı tereddütle gözünü pencereye dikip oradan ayrılmayan orta boylu şişmanca bir süvari zabitini gördü. Hemen ardından koşarak Hacer'in geldiği görüldü. Hacer hiç kendisine önem vermeyerek cumbanın öbür penceresine abandı, onu ancak arkasından görebildi. Demek buydu. Zavallı adam şimdi kendine bakan gözün akşama kadar kimlere nasıl aynı merak ve ilgiyle baktığından şüphe etmeyerek muvaffak, muzaffer, memnun gidiyordu.

İstemeyerek şahit olduğu bu durumla sıkılırken birden Hacer dönerek elindeki lavanta şişesini gösterdi. Katılarak gülüyor, Suat'ın merakını görerek, "Nafile, anlayamazsın!" diyordu. Sonra anlattı, "Hani önceki gün" dedi, "annemden lavanta için yirmi beş kuruş almadı mıydı? Halbuki işte..." Şişenin altındaki fiyat kâğıdını gösteriyordu. Suat orada on sekiz kuruş yazılı olduğunu gördü. Hacer dudaklarında aşağılayan, acı bir tebessüm, "Hödük herif hem yapıyor, hem yapmasını bilmiyor... İşte..."

Suat kederli, cidden rahatsızdı. Söyleyecek bir şey bulamayarak, kaçmak isteyerek, ateş üzerinde gibi duruyor, Hacer'in kocası hakkında söylediği ağır sözlerden sıkılarak ne yapacağını bilmiyordu. Onun yanında kendini usandıran bir şey de Necip meselesiydi. O kendi itiraflarıyla saatler harcarken kendinden de söz almak merakıyla ara sıra gözleri ateşlenirdi. Bu kadında, bu konuda bir şeyler konuşmaya bir can atış, konuşurken bütün ruhuyla uğraşarak gözlerinde bir parlayış vardı ki Suat hayret ediyordu. Konuşurken birçok şey Necip'e geçmesine sebep olabiliyordu. O zaman Necip'in bekârlık hayatından bahsedip

merak ederek, "Onun başka işi yok ki... Hep kadın peşinde..." diye derin bir merakla parlayan gözlerine bakardı. Fakat Necip hep Frenk kadınlarıyla ilgilendiği için sevmiyordu, "Bu kadınları nasıl da seviyorlar, bilmem ki?" diye dudaklarını büküyordu. Gerçekte takdir etmekle beraber karşılaştırınca yine onları zararlı çıkarmaktan başka bir şey yapamazdı.

O böyle söylerken Suat ağzından, gözlerinden bir kelime, bir bakış, sessizliğinden bir mana çıkacak, bir şeyin kokusu alınacak, sonra abartılarak yeni bir yalan daha çıkarılacak diye titrer, "Vallahi bir şey bilmem... Bir şey yok..." yeminiyle zihnen o kadar meşgul olurdu ki hemen ağzından kaçacak zannederdi. Zaten var mıydı? Bir şey olmadığına hem de samimi olarak yemin edemez miydi? Onların yanında kendini o kadar temiz görüyordu ki, masum olduğuna yemin etmekten korkmuyordu. Fakat hanımefendinin yanına gidince bu hissi bütün bütün tersine dönüyor, o zaman kendini onlarla karşılaştırdığına utanıp uçurumda bulunduğunu inkâr edemiyor, bir an uzak kalmadığı o acı düşüncelerle kendini harap eden bir çelişki yumağı içinde ölüyordu.

19

Hacer pencerede birden, "Oo" dedi.

Suat ne var gibi baktı, öteki başını çevirmeyip cama yapışarak, "Necip'le Süreyya!" ve birden helecanla sararan Suat'a manalı bir gözle bir saniye bakıp sonra cama yapışarak:

— Artık elbette gelir... Siz burada mısınız değil misiniz... Bütün yaz iki kere gelmedi.

Sonra bu kelimelerde hiçbir gizli mana yokmuş gibi gayet doğal olarak başını çevirip gözleriyle çağırdı:

— Aman gel bak Suat, ne güzel bir adam yanlarındaki zabit! Koş bak...

O zaman Suat bunun o süvari zabiti olduğunu gördü; bu adam Süreyya'yla konuşuyor, Necip az açıkta onları din-

lemeyerek eşlik ediyordu. Sonra zabit ayrılmak için selam verdi ve pencerenin altından geçerken yine bir kere yukarı baktı. Hacer'in omuzlarında bir gülücük fıkırdadı, "A" dedi, "sanki o da ne? Niçin bakıyor öyle?" ve sonra, beyler oraya geldikleri zaman Suat daha gideli üç gün olmadığı halde Necip'in gelmesiyle endişeli, "Ben gelme dedim, yine niçin geldi?" diye dargın, bununla beraber yine perişan, yine yorgun kalmışken, Hacer'in Süreyya'ya o zabitin kim olduğunu büyük bir rahatlıkla ve memnuniyetle sorduğunu görerek şaşırdı. Hacer o kadar doğal ve serbest davranıyor, bu kötülüğü öyle tereddütsüz, adeta haz ve tutkunlukla yapıyordu ki Suat kendinin nasıl safdil olduğuna şaşıyordu. O ne kadar korkmuştu. Hâlâ ne kadar korkuyor, endişe ediyordu. Halbuki herkes, işte bütün bir mahallenin en seçkin hanımları, iriyarı güzel bir köylü için ölüyorlardı.

Korkmaktan başka onu şimdi bir de dargınlık bunaltıyordu. "Niçin geliyor? Niçin?" diye kendini yiyordu. Anlamamış mıydı? Giderken başını çevirmişken bunun "Hayır gelme!" demek olduğunu anlamamış mıydı? Hiddetle haksızlık etmek, "Öyleyse Hacer gel dediği için geliyor" demek istiyordu. Demek kendisi için gelmiyordu ve mademki kendisi için gelmiyordu... Suat gözlerini buğulatan bir hiddet bulutu içinde bir rahatsızlık bahane ederek kaçmak, görünmemek, yemeğe bile inmemek arzusuna düşüyordu.

Necip'in herkese söz söylerken Hacer'le konuştuğunu, garip bir tebessümle ona cevap verirken hızlıca söylediği sözlerin tesirini merak ediyormuş gibi kendini de süzdüğünü görerek dinlemiyormuş, işitmiyormuş gibi göründü. Lakin hiç olmazsa anlasa da dikkat etseydi... Ve onu bilakis fazla bir neşeyle söylenerek Hacer'i güldürür gördükçe evvela hücum eden fikir kuvvet bulur gibi oluyor, "Hayır, iftira etmemiştim... Galiba onun için geliyor" demek istiyordu. İçinde buna inanmamak ister gibi duran hisse karşı sadece Necip'i aşağılamak arzusuna yenilip zorluyordu, çünkü ona yüz yüze bir söz söylemek mümkün olsaydı ilk kelimesinin bir hakaret kelimesi olacağını zannediyordu.

Ve onun mümkün oldukça acı, şikâyetçi bir gözle baktığını gördükçe manasız görünmekte bir intikam zevki bulmakla beraber hepsinden usanıp, yorulup bir ağlamak arzusunun hücumunu da hissediyordu. Bu ıstıraba mahkûm olmak için ne kabahati olduğunu düşünüp artık tahammül edemeyeceğini, kendinin her taraftan gelen bu hücumlara karşı âciz, kimsesiz ve bedbaht kaldığını görerek boynunu büküyordu. O zaman Necip'e, "Hayır, sana gelme diyorum, ne kadar bedbaht ve sefil olduğumu görmüyor musun?" diye şikâyet etmek ihtiyacıyla eziliyordu. "Hiç olmazsa bu kadar sık gelme... Zira artık her şey bitti" demek istiyordu. Gerçekten her şey bitmiş miydi? Hiç olmazsa bütün bütün bitirmemek için dikkatli olmak gerekirdi. Halbuki Necip o kadar lakayt davranıyordu ki bu mümkün değildi. Ve bu gece Süreyya ve Hacer'le beraber onların dört kişi kaldıkları bu odada, Necip'in, Hacer'in oyuncağı olduğunu görerek böyle acıma ve öfke arasında, yatma vakti geldiği zaman bir işkenceden kurtuluyormuş denecek kadar mustarip oldu.

Halbuki o bugün yarın yine gelecekti, bu Suat'ta bir ateş ve telaş olacak kadar merak ve ehemmiyet kazanıyordu. Onun anlamayan, böyle soğukluk görmek için ne yaptığını soran acı bakışları önünde, o kadar merhamet hissediyordu, hele Hacer'den ayrılıp birden kendine çevrilen bağlılık bakışı, bu merhameti o kadar ateşlendiriyordu ki, "Ah, seni mesut görmekten başka bir emelim yok. Yemin ederim ki başka bir şey istemiyorum. Fakat ah mümkün olsa da şu azaptan kurtulsak..." diyordu.

Evet, niçin itiraf etmemeli? Bu her yönden tahammül edilemez hayatında sefaletlerine tek çarenin hepsini, her şeyi bırakıp gitmek olduğunu, bütün bütün onun olmayınca rahat etmenin mümkün olamadığını uzak ve imkânsız bir rüyayı düşünenler gibi belli belirsiz görüyordu. Fakat bunun mümkün olmadığını da hemen, belki onu düşünürken beraber hissetmekten doğan ümitsizlik ve yorgunlukla artık ölümden başka bir şeye sığınamayacağını anlıyordu. Bu her şeyi bırakıp gitmek, önce delilik diye kabul ettiği bu hayal tekrar

düşüne düşüne alışıp artık bütün saatlerini kaplıyor, bazen kendisini pek kolay bir hareketmiş gibi başlangıcını ve zorluklarını unutup sadece mesut ve huzurlu hayatlarını düşünmeye yöneltenerek mesut ederken, bir an oluyordu ki fikren ilerlediği yollardan ürküyor, ona yapılması değil tasavvuru bile korkunç, acı bir ihanet gibi geliyordu. O zaman, içinde bir yara açılıyor gibi bir elem hissediyordu. Herkesin, bütün herkesin suçlayıp kınaması, ailesinin babasının düşünceleri ve namusunu lekelemeyi göze alacak kadar kuvvet bulduğu oluyor, bu riyakâr ve kötü insanların yalnız sözde kalan böyle kurallarını küçümsüyordu. Böyle olmakla beraber bu işte ona imkânsız görünen bir yan, bir uğursuzluk vardı. Onu asıl düşündüren Necip'in samimiyeti ve ciddiyetiydi ve bundan emin olma ihtimali yoktu. "İnsan eminim zannettiği şeylerde o kadar yanılır ki..." diyordu. Hem Necip bu büyük fedakârlığı yapacak kadar kendini seviyor muydu? Eğer şimdi o kadar seviyorsa bile bu kuvvet ve tazelik sonra da devam edebilecek miydi? Çünkü bir gün onu üzgün ve pişman görmektense, ölmek daha üstün geliyordu. Bundan sonra acaba bu yapılsa bile rahat ve huzurlu ömür sürebilecekler mi, herkesin haklarındaki düşüncelerinden, en çok da o kadar hakaretle yaralayacakları adamdan dolayı hayatları zehirlenmeyecek miydi? İkisi de birbirine bakıp maziyi düşünmekten kendilerini alamayacak kadar samimi, hassas, titiz olunca bu hayat mümkün müydü? Daha bir ay evvel, bu kadar tamiri imkânsız bir şey yapılmadığı halde bile, henüz başlangıçtan önce birbirleri için, böyle şeyler için mustarip olmamışlar mıydı?

Daha bu aşamaya gelmeden, daha ilk düşüncelerde ümitsizliğe kapılıyor, hele Necip'i Hacer'in karşısında öyle gördükçe, onun ciddiyetinden şüphe ederek ümitsizliği çoğalıyor, o zaman başı bu ağırlıklar altında güçsüz, karışık, sıkıntılı, hep çaresizlikler arasında dirençsiz kalarak, ne tarafa dönse bir uçurum görerek, "Ah kötü, bu işte bir uğursuzluk var. Hiçbir şey yapmak mümkün değil!" diyordu. Yalnız her şeyden vazgeçip yine eski hayatına gömülmek

kalıyordu. Her şeyi unutup, unutmaya çalışıp "O bir rüyaydı, geçti" diye, bundan sonra hayatına herkes gibi tahammül edip, o geçen birkaç aylık saadetini böyle birden ve ebediyen sönüvermiş görmek hicranına hazırlanmak gerektiğini görüyordu. Ve kendi kendine bu acı mecburiyeti düşünürken, isyan eden kalbine karşı, uzak, uzak bir ses vardı ki en akıllıcasının bu olduğunu hatırlattığı oluyordu. Bu pek müphem, pek geçici bir şeydi, belki imkânların yokluğu ile ümitsizlikten geliyor, kuvvet bulmak için kabul olunuyordu. Fakat hissediyordu ki Necip o mahzun gözleriyle gelse, o ateşli sesiyle, "Hayır Suat, sen burada böyle ölmeyeceksin, ben sensiz yaşayamıyorum, seni götüreceğim, gelirsin değil mi, beraber gelirsin değil mi?" deseydi, hepsini, evet her şeyi unutabilecekti; o kadar çılgın, o kadar zayıf olduğu dakikalar vardı. Onun sesine, onun bu teklifine o kadar istekli ve hazırdı. Öyle zamanlarda geleceği düşünse bile bir kere bütün bütün onun olduktan sonra ilk felaketinde ölmek imkânı kendisine güven verip rahatlatıyordu. Sonra, "Hep rüya, hep çılgınlık! Uyanmalı..." diyor, Necip hiçbir zaman bu kadar fedakârlık yapacak derecede kendini sevmiyor geliyordu.

Yine böyle bir anda, böyle ümitsizlikle ezildiği bir sabah, Süreyya yeni gitmiş, o eline okumak için gazeteyi almış, fakat gözleri kafesin[1] arasında dalıp kalmıştı; arkasından kapının açıldığını işitti, "Hacer'dir" diye düşünüyordu, fakat Necip'in sesini duyunca sıçradı, o, "Maşallah..." diye giriyordu. Çok büyük korkuların verdiği şiddetli helecanla hesapsız bir sevincin heyecanı karışmıştı. Necip'i yine o mesut zamanları, yalnız birbiri için yaşadıkları zamanları hatırlatan o derin sevgi dolu bakışlarla karşısında bulunca bütün şüphelerin, dargınlıkların yok olduğunu gördü.

Fakat Necip, görünüşteki neşesinin saklayamadığı bir örtüyle ağlamaklı ve kederliydi. Kaşlarında bir acı kıvrımı

---

1 Aralıklı dizilmiş ince çubuklara, yine aynı aralıklarla çapraz çubukların mıhlanmasıyla yapılan ve eski Türk evlerinde yabancı gözlerden saklanması gereken harem kısmının pencerelerine konan siper.

vardı, her şeyden usanmış, dünyada hiçbir arzusu kalmamış insanlar gibi konuşuyordu. Bu bir haftalık hayatı onu yıkmış, paramparça etmişti. Evvela resmiyet içinde başladı, sonra yavaşça hayatından bahsetmeye geçince şikâyetli bir tavır aldı. Kendinden bahsetmeyerek hayatının ne boş, ne karanlık geçtiğini anlatıyor, artık tahammül edemeyeceğini hissettirmek istiyordu. Suat bir söz söylemeyerek, onun ümitsizliğiyle kasvetine yeniliyor, suskun ve gamlı birden durumlarının yine hüzün ve bezginliğine boğulmuş, dinliyordu. Sonra Necip kendilerine geçti, ondan uzak, ondan mahrum hayatı onu öldürüyordu. Şimdi onun Boğaziçi'nden inmemek arzusunu anlıyor, her şey bitecek diye korkmakta hakkı olduğunu kabul ediyordu. Acı bir şikâyetle, "Fakat asıl sen bitiriyorsun..." dememek için dişini sıktı. O önce buraya gelirlerse daha sık görüşürüz zannetmiş, burada bulundukça görüşmek için bin türlü bahane çıkabilir diye düşünmüştü, halbuki orada... Kalsalardı...

O hayatı düşündükçe korkmuştu; gitmekten çekinerek, gitmek arzusuyla yanarak, bir karar vermeyerek geçecek o cehennem hayatından o kadar korkmuştu ki İstanbul'a inince memnun olmuştu; artık buraya sık sık gelecekti, fakat şimdi... Eliyle ümitsiz bir hareket yaparak, "Halbuki asıl şimdi bitti!" diyordu. Sanki asıl sebep etraftakilermiş gibi davranıyordu, fakat ona ağlayarak, "Halbuki sadece sensin Suat, sadece sen... Eğer sen istesen dünyada benim için başka hiçbir şeyin ehemmiyeti yoktur, ben senden başka bir şeyden korkmam. Fakat sen istemiyorsun, sen kaçıyorsun, yalnız sen değil, benden şimdi gözlerin bile kaçıyor" demek istiyordu.

Ve ikisinin dudaklarında titreyip söylemedikleri bu sözlerden, birbirlerini anlayamamaktan gittikçe birbirlerine daha hain bir muamma görünüyorlardı. Onun bu kadar ihanetine karşı Necip, kalbinde öyle acı bir intikam hissi buldu ki "Her şey bitti!" derken, "Fakat siz bundan memnun olmalısınız!" dedi. Zaten belki onu Suat kendi istememiş miydi? Suat sitem dolu üzgün bir gözle bakıyordu. Necip o

acıyla, "Evet, rahat, artık rahat... Bundan sonra iyice rahat... Benim yüzümden o kadar eziyet ve hakaret gördünüz ki," sözlerini söylüyordu.

Suat gözlerine hücum eden yaşları göstermemek için başını çevirip sakince pencereden baktı, "Ah, bilsen..." demek isteyen derinden gelen isyanı engellemeye uğraştı. Necip hâlâ o konuda söylüyor, yazın kendilerini sıktığından, pişmanlığından anlatıyor, böylece sevgi gösteren bir müdafaa görmek ümidiyle mümkün olduğu kadar acı sözleriyle devam ediyordu. Halbuki suskunluğunda, ikisinin yalnız olmasından sıkılır gibi duruşunda sanki onun ruhunu saklayan bir yabancılık, bir düşünceyi başka şeyle ya da şu halden kurtulmak arzusuyla oyalanışı fark ediyordu. Onu yalnız bulmak için buraya bu vakit gelip de istediği gibi yalnız bulunca mümkün olduğu kadar uğraşıp açıklama isteyerek işi iyice anlama niyetindeydi.

Ve tekrar onun özlem dolu parlayan gözlerinin önünde o masumiyet ve saflık kaynağından sonsuz ümit ve şifa içmek arzusundayken onu iki haftalık ayrı düşünüşlerin vereceği etkiyle böyle yabancı, inatçı bir muamma gibi kayıtsız ve kapalı görünce söylemek istediklerini söyleyemeyerek ruhunda bir acı şikâyet, bir feryat arzusunun yükseldiğini duyuyordu. Böyle ümit isterken ümitsizlikle yoksun bırakılmasının acısıyla o kadar zehirlendi ki bir intikam hırsıyla kendisi de zehirlemek arzusuna düştü ve sözlerini:

— Halbuki işte hâlâ rahatsız ediyorum, diye bitirdi.

Sonsuz bir ümitsizlikle güçsüzdü:

— Bilir misiniz gelmek için niçin bu saati seçtim? Biliyordum ki sizi yalnız bulma ihtimali ancak bu vakit vardır. Bir şey olacak zannediyordum. Ümitsizliğim azalır diyordum... Fakat işte... işte gördüğüm kabul... Ah budala...

Kuvvetle kesti, onun öbürlerinden korktuğu hakkındaki fikri külliyen kaybolduğu için, kendisinin istemediğini ve nasıl olsa o istemeyince bu halin devam edeceğini, artık önceki kadar sevilmediğini düşünerek, bu çaresizlikten bir feryat ortaya çıktı, "Ah, bilmem ki ne yapmalı?"

Çılgınlıkla bakarak inliyordu, Suat hâlâ başı cama çevrilmiş duruyordu. Her an başını çevirip birçok şey söylemek arzusuyla boğuşuyor, gözlerinin hâlâ kurumadığını hissederek kalbinden çıkan aşk ve acı feryatlarını susturmaya uğraşıyordu. Bunda bir mecburiyetle tevekkül de vardı. "Mademki iyisi her şeyi unutmaktır" diye biraz irade de karışıyordu. Ve işte bu kararsızlık ve suskunluk anında, "Beni sevmiyor, beni istemiyor artık!" şüphesi Necip'e bu saniyelerde geldi. Bu acı bir tırmalamayla başladı, fakat o kadar acıtarak ruhunun derinliklerine inip ıstıraplarına öyle bir teselli oldu ki bir ümide sarılır gibi ona sarıldı. Ah, bir kere bundan emin olsaydı, onun bütün nefret ettiği kadınlar gibi birkaç aylık hevesle vakit geçirdikten sonra ilk tehlikede rahatını aşkına feda edemeyerek çekilen hanımlardan olduğunu anlasa, bu son ihanetle yine paralansaydı... Hatta şimdi onun aşkı için kendi sızlarken mesela o pencerede başkasını, kalbini şimdi titreteni beklemiş olsaydı... O zaman yine yaralanacaktı, fakat bu yarada büyük bir şifa var gibi geliyordu.

Bunun üzerine sevilmediğini anlamak, emin olmak için çalışmaya başladı. Bunu büyük bir zevkle, beklenen bir neşeye kavuşmak zevkiyle, kimden olduğunu bilmediği bir intikam hırsıyla yapıyordu ve bu zevkte yırtıcı bir acılık vardı. "Tekrar ne zaman geleyim?" diye sordu; Suat bu kötü durumdan kurtulmak, her şeyi anlatmak isteğiyle uğraşırken nihayet karar vererek başını çevirdi, "Vallahi o kadar karışık ki..." diye başladı. Fakat Necip'in gözlerinde o kadar yabancı, o kadar ruhsuz, hiç Necip'te görmediği soğuk bir bakış vardı ki coşkusu birden dondu. O zaman, korkarak, tereddüt ederek onun inanmayıp eğlendiğini göre göre, bulamadığı kelimeleri araya araya evin rahatsızlığını anlatmaya çalıştı. Necip bütün bunların nasıl esassız birer bahane olduğunu görüyor, "Pekâlâ ya şimdi?.. Şimdi de Hacer mi var? İşte şimdi de öldüğümü görüyorsun, şimdi de inliyorum... Ve sen hâlâ taş gibi, hâlâ kalpsizsin... Bana bir bakışın bir ay elverir! Bunlar hep yalan! Asıl hakikati niçin söylememeli? Senin gözlerin söylüyor ki artık her şey bitti... Yalan, yalan!

Ah hep yalansınız..." diye haykırmak istiyordu. Bir an oldu ki, Suat onun bu fikrinden şüphe eder gibi oldu. Ruhunun tekrar o şelale heybetiyle onun ayaklarına atılmak istediğini hissetti, "Ah, bilsen..." demek için öldü, fakat Necip o kadar soğuk, öyle karanlıktı ki sustu. O şimdi ayağa kalkmış, pencereye dayanmış, sokağa bakıyordu ve dudaklarını titreten, gözlerini bulandıran bir gözyaşı hücumu içinde, bu artık ümitsiz, tedavisiz her şeyin bittiğini, onun buna çare bulmayacağını, bilakis kendi bitirdiğini görmekten oluşan gözyaşları içinde boğuluyordu. Bir zaman Suat'ın kendini ne kadar sevdiğini, kendi için ne zahmetlere katlanmaya hazır olduğunu düşünüyordu. Ah, o zamanı bir daha ele geçirmek için hayatını ne kadar sevinerek verirdi. Zira bundan sonra bu hayatı ne yapacaktı? Evvelden tahammül edemiyordu, bundan sonra ne yapacaktı?

Kapı şiddetli bir fırtınayla açılır gibi arkasına dayandı, eşikte Hacer göründü, "Necip Bey gelmiş diyorlar, nerede ya?" diye gözleriyle araştırıyordu. Onu görünce girdi, "Maşallah efendim, hiç de haber vermezsiniz..." diyor, Necip'e giderek, "Nereden böyle? Nasıl tenezzül olundu?" sitemlerine geçiyordu. Sonra ikisinin de hallerine bakıp merakla, "O ne o? Ne oluyorsunuz ikiniz de Allah aşkınıza?" diye sordu, ince dudaklarında sivri bir tebessüm duruyor, gözlerinde bir ateş gülümsüyordu.

Necip'in söylediği birkaç söz üzerine merak siteme dönüştü, "Hani dün gece gelecektiniz? Maşallah, gerçekten sözünüzün erisiniz..." Necip'in mırıldanarak sıraladığı özürlere karşı dargınmış da affetmeyecekmiş gibi davranıyor, edilen kabahatin büyüklüğünü anlatmak ister gibi, "Bilsen ne kadar bekledim..." diye şikâyet ediyordu.

Suat başını pencerenin camına dayamış, ağlıyordu. Gelmek için kendinden gizli vaatler verdiği bu kadının gözünde Necip'in komşunun uşağından bir farkı olmayışına ağlıyordu. Ve onlar olmasa haykırarak ağlayacağını zannediyor, mendiliyle ağzını tıkayarak, dalmış gibi görünerek, bakmıyordu.

20

Necip o gün akşama kadar kalbinde zehir ve ölümle kalmaya mecbur olduktan sonra bir zindandan kurtulur gibi oradan çıkınca, oradayken kendini sokağa atıp serbest kalırsa rahat edeceğini zannederken, şimdi yalnız, bütün endişeleriyle, bütün felaketleriyle yalnız kalınca harap oldu. Asıl beynini ezen, kafasını çatlatan, bir türlü halledemediği bir yan vardı. Yüz bin kere, "Lakin nasıl olur. Niçin? Bu mümkün değil?" hiçbir sebep bulamayarak, "Bir şey var, ne olduğunu bilmem; fakat mutlaka bir şey var? Ah bunu nasıl anlamalı?" diye merakının bir ölüm derecesine çıktığını, kendini bir humma ateşi gibi ele geçirip kahrettiğini görüyordu. Bu ateş arasında bu şeyin başka birisi olma ihtimali de düşüncelerini zehriyle yakıyordu.

Demek her şey bitmişti... Her şey, bütün her şey... Hiçbir geri dönüş ihtimali, geri alma ümidi olmaksızın... Bütün bütün, ne bir ümit, ne bir arzu, ne bir şey, hiç, hiçbir şey... Ne bir tebessüm, ne bir bakış öyle mi? Fakat niçin? Burada, bu işin haksızlığıyla kudurur gibi olarak kızgınlığından etrafını kanlı görüyordu. Niçin? Evet, o ne yapmıştı? Bu hakaret ve rezalete mahkûm olmak için nasıl bir suç işlemişti? Ve hiçbir şey yapmadığını görerek, bunun için anlamayarak, bilemeyerek, bulamayarak sersem, bedbaht, sefil yine oraya dönüyordu. Ah, orada onun yanına çıkıp titreyerek onun varlığının havasında ölürken, onun gözlerinde yine o tebessümü, onun sadece bir gölgesini görmek için kalbinde ne sefil bir özlem ve istek vardı. Fakat Suat'ı cansız ve soğuk, yalnız yapmacık bir nezaketle gördükçe, tekrar deli olarak ne yapacağını bilemiyor ve Hacer'in elinde kalıyordu. Başı endişe ateşinden çatlarken gülmek, güldürmek, konuşmak gerekiyor, kaçmak için bahaneler arayarak geldiğine pişman oluyordu. Hacer onu piyanoya götürür, şarkılar, peşrevler çalar, sonra kantolara geçerek eğlendirirdi ve Necip piyanoya dayanarak, şimdi ötede bir düşman gibi duran şu kadına bir zaman kendisi için piyano çalmanın bir saadet olduğunu

acı acı düşünerek, bu mesut olmaksızın geçen saadete bir yetim acısıyla ağlamak isterdi. Acı bir tırmalamayla, "Ah, bir saatlik o hayat için bütün ömrümü verirdim..." diyordu. O zaman Hacer'in deliliklerine şen görünüp, hüngür hüngür ağlamamak yahut kederli ve somurtkan durmamak için ona eşlik ederken, tekrar gelmeyeceğine yeminler ederek eziliyordu. Her gelişinde ümitle geliyor, gelir gelmez kaçmaktan başka bir şey istemeyerek onu bir kurtuluş gibi görüyor ve tekrar gelmemek yeminiyle çıkınca yine hasretle yanıyordu. Bu sefer bir daha ona giderek, yalvararak, ağlayarak onsuz kalınca nasıl yıkılmış ve darmadağın olduğunu anlatarak ona tekrar hayat vermesini temenni etmek istiyordu. Fakat onu yalnız bulmak mümkün olmuyordu ve yalnız kalmasını beklemek o kadar şiddetli bir ateş olurken yalnız kalsa bile onda coşkusunu, zavallı cesaretini donduran bir ciddiyet ve vakar görerek korkuyordu. Bir zaman o kadar emin olduğu bu kadından şimdi böyle korktukça, bakmaya cesaret edemeyecek bir hale geliyordu, gözünde o kadar büyümüş oluyordu. Sadece bir kere, yalnız kaldıkları ilk birkaç dakikada, bin gayret ve coşkuyla, ortada bir hayat memat meselesi varmış gibi heyecanla birçok şey söylemek niyetinde olduğu halde sinirleri kilitlenip çeneleri kuvvetsiz kalarak, en nihayet sadece, "Artık zannediyorum ki dargınız..." diyebildi ve titreyerek sustu, ciğerlerine kadar bitap bırakan bir titremeyle güçsüzdü.

Suat'ın gözleri belli bir mana veremeyeceği sorgu dolu bakışlarla kendine çevrildi. Necip, şu nefis varlığın nasıl bir tek sözüne hayat ve saadetinin bağlı olduğunu, gözünde bu vücudun ne yüz bin hayata değer bir kıymette bulunduğunu düşünerek, çekingen, bir şey söylemedi, "Bilmem" dedi, "O kadar surat ediyorsunuz ki..."

Suat, yorgun, sonsuz bir bakışla baktı ve bir şey söylemedi.

Bir başka sefer Hacer'in piyanodan kalkmasından yararlanarak birkaç gündür kendini uğraştıran ve heyecanlandıran bir niyetini yerine getirmek istedi, cesaret ederek

ona rica etti, hem açıkça reddedemez diye onların yanında söylüyor, hem de belki bir hatırlama olur da tekrar döner diye düşünüyordu.

Fakat Suat gayet kısa ve cesaret kıran bir suskunlukla reddetti. "Bitti, ah ne olsa bitti... Tamiri imkânsız bir şekilde bitti..." diye başını dövüyordu. Ve onu gittikçe zayıf ve hasta görüyordu, kendi geldiği zamanlar onun birçok bahaneyle kaçtığını ölerek görünce acı acı, "Benden kaçıyor, benden... Bir zaman o kadar sevdiği Necip'ten şimdi kaçıyor. Demek o kadar nefret ediyor. Niçin, ne oldu yarabbim?" düşünceleriyle harap oluyordu. Onun elinden reddedilemez bir şekilde kaçtığından emin oldukça geçmişlerindeki saadet dolu hayatı, onun kendini mesut etmek için yaptığı şeyleri uzun uzun geceleri düşünerek, o zamanları ateşlerle geçirdiği halde bile bugün ömürler feda edilecek kadar müstesna buluyordu.

Sonra öfke geldi ve öfke gelince düşüncelerle beslenerek ateşli, kanlı bir düşmanlığa pek çabuk dönüştü. Onun, elinden gittiğine kesinlikle karar verip bir sebep de bulamayınca bütün kabahati ona yüklemekte bir intikam vahşiliği buluyordu. "Ben ne yaptım? Hem daha ne istiyor?" Ona hürmet ve sevgiden başka bir şey göstermemiş, onu o kadar büyük ve yüce tutmuştu. O kadar itina ve dikkatle beraber bu da mı böyle alçalma ve hakaretle bitecekti, bu da mı her ilişki gibi sadece bir nefretle kalbinde bir mezar bırakacaktı? O kadar müstesna ve muhteşem gördüğü, öyle olması için her şeyi yaptığı bu ilişkinin de basit, her günkü aşklar gibi olduğunu kabul etmek mecburiyetiyle isyan ederek başını duvarlara çarpmak, emellerinin bu rezil tükenişinde hazır bulunmak istiyordu. Ah, hayatından ne kadar tiksiniyordu, onun hiçbir zerresinde sevilecek, büyük, muhterem bir şey görmüyordu. Köpek gibi başlamış, köpek gibi yaşamış ve köpekler gibi şimdi sürünmeye mahkûm olmuştu... Başlangıç, hayata dair büyük istekleriyle kendini aldattığı devri takip eden devir hezimetle başlamıştı. Evvela şöhret kazanmak, büyük olmak için çalışmış, o kadar çalışmak gerekmiş, yüce esaslar üstünde yükselen emeller ve istekler kurmuştu.

Fakat bundan çabuk ve kesin bir şekilde arınmak gerekti; hayatının bu isteklerini gömdükten sonra, kadınlar bir hayat için yeterlidir emeliyle onlara koştu ve ömür boyu bir hezimet, daima yeni mücadelelerle, yeni arzularla, heveslerle feci bir hezimet oldu. İşte bu son, en son hezimetti ve her şeyin sonuydu... Artık hayatına tükürmek istiyordu. Ah onu nasıl bir şey zannetmişti, halbuki hep, hep boştu; şöhret, arzu, aşk... Hepsi, hepsi boştu. Tutunacak, hayatta yardımcı olacak hiç, hiçbir şey yoktu. Yokluktan başka hiçbir şey hakiki, hiçbir şey sonsuz değildi.

Ona gidip, "Kadınlar, ah siz hep bir şeysiniz..." diye haykırmak istiyordu. Ve bir gün, o kadar hakarete uğramış, o kadar vahşi bulundu ki onun önüne kadar gidip düşmanlıkla bakarak bu sözü söyleyecekti. Fakat çok zamandan beri yakından görmediği için onu şimdi o kadar zayıf, sarı, gözlerini o kadar çürük ve siyah buldu ki bütün düşmanlık ve öfkesinin gözyaşına dönüştüğünü gördü.

Evet, Suat ölüyordu, her şey onu öldürüyor, evdeki hayatı, Süreyya'nın halleri, artık o kadar saadet umduğu aşkı gömmesi, her şey... Fakat onu asıl öldüren şey Necip'in Hacer'in elinde tahammülle değil, zevkle oyuncak oluşu, piyanoda, bezik masasında, pencere kenarında saatlerce gülmekler, fısıldamaklardı. Kendini artık sevmeyişine, maddi bir fayda bulamayınca ihmal edişine, özellikle o kadar ciddi olmayışına tahammül edebilecek, eğer gelmese onu unutabilecekti. Fakat Necip'i gözünün önünde bu hareketlerde bulunacak kadar adi kalpli bulmak onu öldürüyordu. İlk defa kıskançlığın öldürücü zehri kalbini yakıyordu. Onu öyle gördükçe sadece sevilmediğine değil, hiçbir zaman sevilmemiş olduğuna karar vermek onu harap ediyordu. Hem niçin sevilecekti? Kendine bakıp siyahlanmış kapakları içinde gözlerini donuk, çehresini sararmış bularak şimdiye kadar hatta o derece beğenildiğine şaşıyordu. Hiçbir zaman da kendinin müstesna bir güzel olduğuna inanmamıştı. Fakat herkeste hususi bir cazibe bulunur düşüncesindeydi. Halbuki kendinin işte bir sene bile bir aşkı devam ettiremediğini

görüyor, hiçbir şeyi başaramamış oluşu önünde küçük ve değersiz kalıyordu; ve acı bir fedakârlıkla beraber Necip'e hak veriyordu. Sevmemekte hakkı olabilirdi, fakat gözünün önünde o hareketlerde bulunmak zalimce bir hareketti, hele ara sıra kendine yine eskiden olduğu gibi seslenip bakmasında dayanılmaz, haince bir alay buluyordu ve o zaman ateş kesilerek kaçmaktan başka bir şey yapamıyordu. Ve bütün bu mücadeleler içinde her gün daha fazla ölüyordu.

Halbuki Necip bırakıp kaçamadığı için, dayanamayarak, yanarak, ölerek gelip de Suat'ı böyle küçümseyici, karanlık gördüğü için, kederli görünmemek, şüphe vermek için, deli gibi, bilmeyerek yapıyor, ayrı yaşayamadığı için geliyor, onu böyle bulduğu için ölüyordu. Ve önceleri böyle birbirini yanlış anlamaktan başlayan dargınlık, görüşüp izah edilmedikçe yavaş yavaş bağladığı düşmanlık rengiyle o hale geldi ki bir müddet sonra Suat onu o halde görüp ölmemek için onları yalnız bırakıp kaçmaktan başka bir çare bulamadı. Ve Necip pişman, kızgın, perişan ve sersem, kâh delice neşeli, sonra güçsüz ve çökmüş, artık Hacer'e de tahammül edememeye başlıyordu. Fakat hiçbir şey yapmak ihtimali yoktu, sebepsizlik, çaresizlik içinde kudurmak istediği bu cinnet ve hezeyan devrelerinde sadece kendini yiyordu ve bu o kadar karmakarışık bir hayat oluyor, o kadar kararsızlık içinde sürünüyordu ki artık gözünde hiçbir şeyin ehemmiyetinin kalmadığı oluyordu. Buna karşılık, deli olacağını zannettiği, haykırmak istediği fırtına saatleri, "Lakin ben ne yaptım? Ben ne yaptım? Niçin?" diye her şeyi duyurmak istediği kin ve nefret anları da takip ediyordu.

Bir gün bu son dereceye geldi. Bir akşam yine kendini engelleyemeyerek, belki bir tebessüm görürüm, belki sefaletimi görür de pişman olur diyerek konağa gitti. Hacer'le hanımefendi oradaydılar. Suat'ı görmediği için ümitsiz, sormaktan çekinerek yemeği bekledi ve titreyerek onun sarı siması, soluk gözleriyle şimdi geleceğini beklerken Süreyya yalnız indi ve onun rahatsız olduğu için yemeğe inmeyeceğini söyledi. Herkes bunu üzüntüyle karşılarken Hacer'in hayretle onun

henüz akşamüstü iyi olduğunu söylemesi Necip'i harap etti. Ve onun kendisi için inmediğini anlamak için Hacer'in bu haberine ancak muhtaç olan Necip için bu perişan eden bir darbe oldu, son ve öldürücü darbe... Bu artık her şeyin sonuydu, demek her şey bu kadar, bu kadar tedavisiz bitmişti? Demek artık onu varlığıyla bile o kadar rahatsız ediyordu? Bir zaman onu bilakis mesut ettiğini ve kendini görmek, alıkoymak için neler, ah neler yaptığını acı acı düşünerek gözlerine yaşların hücumunu hissetti. Fakat birden öfke ve kin bunları kuruttu, bu hakaret tahammülünün çok, çok üstündeydi, o kadar ki deli gibi elinden çatalı bıçağı fırlatarak sokağa fırlamak ve...

Evet, artık ölmek istiyordu, mademki her şey bitmişti, mademki her şey bu derece bitmişti, artık ölecekti... Hem de ne bitiş, hem de nasıl bitiş yarabbim! O bütün bir masumiyet ve asaletle bu kadını o kadar yüceltip şereflendirdikten sonra şimdi, ah şimdi ne kadar, onu da öbürleri gibi hafiflikle, hakaretle değerlendirip iki görüşmeden sonra, eskiyip atılan bir kundura gibi bırakmış olmayı ne kadar istiyordu. Ona gidip, "Ah siz hepiniz bir şeysiniz!" diye hakaret etmek için nasıl bir arzusu vardı. Acı acı, "Beni pek budala bulmuştur!" diye gülüyordu. Fakat bu da mümkün değildi, hiç öyle görünmüyordu. "Mutlaka, mutlaka bir şey var, fakat ne?" diye beynini yerken bu kadar alçalma ve hakaretle, rezalet ve zavallılıkla defedilmek acısı bir yara oluyordu. Ona haykırmak, kanlarına boğularak, önünde ölerek haykırmak istiyordu. Ve onun ayaklarının altında kanlar içinde ölmekte bir intikam vahşeti var gibi geliyordu. Evvela bu fikre bağlandı, ne olursa olsun onun önünde kendini öldürecekti. Ona, zalim bir düşmanlıkla, "Biliyor musun, sen de, sen de onlardansın. Bense bir şey zannetmiştim..." diyebilerek ölmek, ona kendi kalbinin kuvvet ve büyüklüğünü gösterip pişman etmek, harap etmek, kendisini mest ediyordu.

Ve yemekten sonra, bir bahaneyle ellerinden kurtulup sokağa fırladığı zaman, bu ateşle yanıyordu. O kadar yanıyordu ki, "Ah bir şey, bir şey" diye sızlıyordu, "bir şey, bir

çare, bir şifa..." Birden aklına gelen fikre o kadar esir oldu ki kendini bir arabaya atarak, "Çabuk, Tokatlıyan[1]..." dedi. Şimdi, araba şiddetle kaldırımların üzerinde yuvarlanırken, sanki beyni uyuşmuş, bir şey bilmiyormuş gibi ayrıntıları ve sebepleri düşünemeyerek mustaripti. Mustarip olmaya o kadar alıştığı, onu o kadar doğal bir durum kabul ettiği için mustaripti.

Tokatlıyan, bu kış gecesinin saat onunda tenhaydı, yalnız birkaç, yemekte geç kalmış, masa başında yemekten sonrasının rahatıyla konuşmaya dalmış takımları vardı. Orada bir masaya oturdu. Garsona "Viski!" dedi, garson viskiyle soda getirmişti ve büyük bardağa bu İngiliz rakısından iki parmak kadar koydu. Necip, "Koy, koy," dedi, o hâlâ "Koy, koy" diyor ve garson hayretle bakarak dolduruyordu. Bardak dolduğu zaman sodayı göstererek, "Götür onu" dedi ve tek hamlede rakının yarısını içti; iki dakika sonra midesinden bir ateş bütün damarlarına, beynine yayıldı. Hâlâ o ıstırap, o sebepsiz, o belirsiz bir sancı gibi azap devam ediyordu. Ve bu yayılan sarhoşluk arasında, gözleri dumanlanıp derin bir hasret ateşiyle ruhu sızlarken, birden müziğin gürültüsü çarpınca, "Oh" dedi, dumanlı bulutlu beyninde acı bir zevk dalgalandı.

Şimdi artık hatırlıyordu, artık bütün aşk macerasını, en uzak ve küçük ayrıntılarına kadar görüyor ve onları her ayrıntıda uzun uzun düşündükçe, hepsinde sonucun sefalet ve alçaklığıyla yaralanarak, her bir saadetten bir başka yara alıyordu. Ve onu bu azaplardan çok, en çok öldüren şey sebebini bilmeyerek izah edemediği Suat'ın bu davranışını belki küçük bir hareketle engellemek mümkünken bunu bilemeyerek, yapamayarak, her şeyin böyle sönmesine âciz bir şahit oluşuydu. Orkestra o kadar sevdikleri, beraber o kadar mest oldukları *Ballo in Maschera*'nın bir fantezisini çalıyordu ve "Lakin dalından koparılmış" parçasına gelince, bütün

---

1 Beyoğlu İstiklal Caddesi'nde 1897'de açılan otel. Bugün işhanı olarak kullanılan yapı, döneminin en büyük ve rağbet gören otellerindendi.

o mahvolmuş saadetleri o kadar acı ve hasretle hatırlatan bu güzel nağmeyle mest olarak, "Evet, dalından... Dalından değil, canından koparılmış, ruhundan koparılmış..." diye inledi. Viskiyle boğmak istediği kederi müziğin etkisiyle öyle bir dumanla, sanki uzaklaşmış, sanki ateşi söner gibi etki ediyor ve bundaki sarhoş edici zehir his ve bilgi kâinatını o kadar hükümsüz bırakıyor ve uzaklaştırıyordu ki garsona tekrar bardağını işaret etti. Ve burada gece yarısına kadar kaldı. Artık gözleri ağır bir uykuyla mahmur gibi, yavaş yavaş, bulutlu, yüz kasları bir bir çekilmiş, gerilmişti. Farkında olmadan ve daima bıyıklarını karıştırıyor, ara sıra kendi kendine o parçayı söyleyerek, "Ah, dalından koparılmış..." diye mırıldanıyordu.

21

Bu sefer Necip konakta bir hafta görünmedi. Suat evvela bundan memnun olurken gittikçe endişe ve kasvet gelmeye başlıyor, onun varlığından da yokluğundan da kederlendiğini görüp, "Ah bu aşk ne acı bir yaraymış, ne uğursuz şeymiş!" diyordu. Onu o kadar çok sevmişti ve severken saadete o kadar yaklaşmıştı ki hayatının bu darbeden kırılmaması mümkün değildi. Ve her şeyden çok, onun şu kadar küçük saadet ihtimalini bile bir yara yapmak isteyen kaderin elinde feryat ve ölmek arzusu hissediyordu. Kim bilir belki Boğaziçi'nde kalsalardı bu aşk böyle bitmez, belki bir saadet olurdu. Zaten bir saadet değil miydi, böyle birbirlerini son dereceye kadar, ölümlere kadar sevmeleri, birbirlerine dünyayı feda edeceklerini her bakışta, her nefeste tekrar edip anlatmaları, sevildiğini, sevdiğini bununla mesut ettiğini bilerek yaşamaları zaten bir saadet değil miydi? Bu artık yıkılmıştı. Acı, bedbaht bir rüya olmuştu değil mi? Ve hayatında bir şey olabilecekken uğursuz bir tesadüfle kırılıvermiş olan bu aşkının hayali cenazesi arkasında sevdiğini gömenlerin yürek acısına benzer bir ıstırap çekiyordu. Hayatının boşlu-

ğundan doğan üzüntü ve sonsuz kasvete şimdi büyük bir saadet fırsatı kaçırıp hayatını mahvetmiş olmanın hicran acısı da ekleniyordu.

Bu uzun düşünceler, kederler onu bütün bütün sarartmıştı. Yüzü birden incelmiş, sarı, uzun bir hal almış, iri gözlerin derin sıkıntısıyla, bütün yüz hatlarına daimi bir elem ifadesi işlenmişti. Artık ömrü hemen hemen sessizlik ve düşünmeye mahkûm olmuş denilebilirdi. Süreyya'yla dargınlıkları hâlâ devam ediyor, ikisi de pişman görünmeyerek zorunlu birkaç kelimeden başka bir söz konuşmuyorlardı. Hacer'in sözlerini artık cevapsız bırakmaya önem vermiyordu. Yalnız hanımefendinin ara sıra birkaç sözüne katıldığı oluyordu.

Necip'in böyle sırayla dört beş gün gelmediğini görünce, şimdi kendisi merak etmeye başlamıştı. Onun darılmış olmasının ihtimali bu merakla endişeye dönüşüyor, ona lüzumundan fazla bir sertlik göstermiş olmaktan korkuyordu. Öyle bir hafta gelmeyince, "Demek Hacer için değilmiş" fikri de düşüncelerine ekleniyor, o halde Necip'e niçin o kaba davranışlarda bulunmuş olduğunu anlamadığı dakikalar oluyordu. O kadar öfkesinin esiri olmuştu ki tahammül edemeyerek, bir ateş içinde gibi, elinde olmayan hareketlerde bulunmuştu. Fakat şimdi?.. Şimdi işte mademki artık gelmiyordu, demek o darıltmış, haksızlık etmişti. En çok da onun böyle günlerce uzaklarda ne yaptığını düşünmek bu endişesini artırıyordu. Acaba nerede yaşıyor ve nasıl yaşıyordu? O kadar müddet onun hayatına o kadar karışmış, o kadar karışmıştı ki şimdi kendinde bir boşluk, bir rahatsızlık buluyordu. Bu düşünceler arasında, nadir dakikalarda, hiçbir şey düşünmeyip dalıp herkes gibi gitmek, her şey bittiği için nafile yere rahatsız olmamak istediği de oluyordu. Fakat ne olduğunu anlamaya çalışmak ve merak üstün geliyor, kendini kaptırarak bunlara kafa yoruyordu.

Bir akşam sofrada onun bahsi beklenmedik şekilde açılıp bu düşüncelerine kuvvet ve şiddet verdi. Fatin Süreyya'ya Necip'i sordu, cevap alamayınca kendisi bir kalem arkadaşından duyduğunu anlatmaya başladı. Fakat sözü ağzında

o kadar ezip, cümleleri lokmaları çiğnemekle o kadar parçalara bölüyor, o kadar uzatıyordu ki bir sinir ateşi içinde Suat ona haykırmak istiyordu. Fatin o arkadaşından alarak Necip'in hayatı hakkında ayrıntı verirken bazen sadece bir gözle, sonra kapalı bir kelimeyle, cümlelerini bütün bütün gizliliğe boğarak söyleniyordu.

"Bizim Fehim Bey geçen gece berabermiş... Şaştım diyordu, ne tahammül, ne tahammül, ben kimsede bu derece aşırılık görmedim" diye aşırılığın nede olduğunu geçiştirerek ayrıntıya giriyordu. Hanımefendi de kendi gibi bir şey anlamak için olmalı ki sonunda açıklama istemeye mecbur kaldı. O zaman Fatin manalı bir tebessümle bakarak sadece, "Beyoğlu malum ya, her türlüsü... Şimdi bir de tiyatro kumpanyası gelmiş..." diye gözleriyle bir şeyler anlatmak istedi. Sonra Süreyya gülerek, "Kumpanyalar zaten buraya oyun vermeye değil oyun etmeye gelirler ve aktrisler, sanatlarından çok muvaffakiyetleriyle nam salarlar" dedi. Sonra söz başka bir şeye döndü, Suat sadece Necip'in çok eğlendiğini anlamış olarak belirsizlik içinde daha mustarip oldu. Fakat bu kadarı da kendine soğuk bir ihanet hissi vermek için kâfi değil miydi? Halbuki öbür gün Hacer'den öyle haberler aldı ki artık hiç şüphesi kalmadı. Hacer yanına gelip birdenbire sadece onunla ilgilendiğini gösteren bir ciddiyetle dedi ki:

— Dün gece bizimkinden duyduk ya, Necip maşallah almış yürümüş...

Suat merak ediyor görünmemek için kendini zorladı, fakat Hacer anlatmak için teşvik edilmeye muhtaç değildi. O zaman Necip'in bir aktrisin arkasında gezdiğini, onun için birçok fedakârlıklar, delilikler edip sonunda başarılı olduğu bir gece yemekte sızdığı için onu lokantada bırakıp karının başka biriyle kaçtığını, her gece onu hep öyle yerlerde öyle sarhoş gördüklerini anlatıyordu. Ve o anlatırken Suat inanmamak, müdafaa etmekle beraber kendinden uzakta, başka bir kadın için hakarete uğrayan Necip için acı bir aşağılanma hissederek eziliyordu.

Sonra birden isyan etti, bu tesirine kızdı, "Neden? Niçin? Bana ne?" dedi, artık bu işten sonra aralarında hiçbir bağ görmediği bu adamı hâlâ niçin düşündüğünü anlamak istiyordu. O ilk zorlukta dayanamayarak sadece yine eski zevk âlemine dalmıştı. Sadece şimdiye kadar kibarca yaşarken bu sefer usluca geçen bir yazın bütün arzu ve intikamıyla bunda aşırılık gösteriyor ya da her zaman böyle davrandığı halde yalnız bu sefer haberleri oluyordu. "Zaten onlar o hayata, o kadınlara alışmışlar... Şimdi artık memnun olmalıdır" diyordu. Halbuki o hayata nasıl ilgisiz görünür, o kadınları ne kadar aşağılardı. Demek onlar yalandı, demek o da yalandı, o da bugün böyle, yarın böyle hissediyor, o da herkes gibi sahte yaşıyordu? Halbuki kendini Suat ne kadar samimi ve ciddi bellemişti. Ve ondan da aldandığını görünce, "Zaten hep öyle, hep... Hiç kimse yok..." diye suçluyordu. Hayatın o mustarip olduğu kötülükleri arasında bir aşk var diye ruhunun bütün arzusuyla ona sarılmışken ondan da böyle küçümseme ve uzaklaştırma görmesi o kadar acı geliyordu ki bu emellerinin tükenişi içinde tekrar, "Ah eylül... eylül... Hayatın saadeti bilmemekte, anlamamakta... Halbuki onu yaşayıp bilmemek mümkün değil... Bir kere eylül geldi mi? Nafile... Hiçbir ümit..." diye inliyor ve önündeki hayatı uzun, renksiz, yorgun günlerle dopdolu görerek sabır ve tahammüle muktedir olamayacağını zannediyordu.

Elinde aşkının kırık oyuncak gibi tarumar oluşu onu pek kahrediyordu. Şimdi artık her şeyi unutmak, onu defetmek istiyordu. Mademki o da yalandı. Artık hatta unutmak değil, ondan nefret ediyordu. Halbuki ne kadar sevmişti, değil mi? Üstelik nasıl aldanarak ne kadar seviliyorum zannetmişti ve ilk fırsatta bunun nasıl gülünç olduğunu ne üzücü bir şekilde anlamış, ne acı, ne değersizce, ne kadar küçük düşürülerek anlamıştı... Sadece bir mevsimlik, işte onun güzellik ve cazibesinin tesiri... Ve bu ikbal anından istifade edemeyerek bütün kalbiyle sevme, ve şuhlukla, hilelerle, kıskançlıklarla onu ele geçirip korumayı düşünmeyerek samimi, doğru bir aşkla sevmiş ve bunu göstermişti. Ne kadar ateşle sever ve

ne kadar gösterirsem o kadar mesut ederim diye düşünmüş, onu mesut etmekten, mesut görmekten başka hiçbir şeye ehemmiyet vermemişti. "Fakat işte pişmanlık... İşte ders!" diyordu. "Pişmanlık mı, niçin? Ders mi, artık ne fayda!" diye omuzlarını kaldırıyordu. Mademki Necip o kadar hafif ve vefasızdı, hiç pişman olmuyor, bilakis memnun oluyordu. Hem böyle küçük bir tecrübeyle bu felaketten böyle sağlam kurtuluşuna teşekkür ediyor, "Ya inansaydım, ya bütün bütün inansaydım..." diye titriyordu. Halbuki neler ummuş, onun hararetli sesiyle ne teklifler beklemiş ve buna ne kadar candan razı olmaya hazırlanmıştı!

Bunu düşündükçe hor ve itibarsız, boynunu bükerek, "Of aman!" diye feryat edecek kadar mustarip oluyordu. Bu düşüncelerden, aşağılık duygusundan, bu ruh acısından kurtulmak için ölüyordu. Artık düşünmemek, artık unutmak, o zamanları yaşamamış gibi olmak istiyor ve bunun uzun zaman mümkün olmayacağını, böyle birden sönüveren aşkının üzüntülerinin, böyle hatta bir kelime af istenilmeksizin, özürsüz bırakılıp ihmal edilmek hicranının ne olsa mutlak bir süre devam edeceğini bilmek acısıyla sürükleniyordu.

Bari hayatında bunun için bir kolaylık, sevilecek bir şey, yaşamaya, mücadeleye teşvik edecek bir güzellik olsaydı... Süreyya ile hâlâ soğuk bir nezaket hüküm sürüyordu. Evde hanımdan başka herkesten iğreniyordu. Ve bu, kalbinin hisleriyle birleşince hayatını dayanılmaz bir işkence haline getiriyor, akşamlara kadar yalnız, yorgun, güçsüz kalıyordu. Bir gece, her zamanki gibi yatmak için odalarına girdikleri zaman, Süreyya gülerek kendine yaklaştı, ellerini uzatarak ve "Hâlâ affetmeyecek misin Suat, ne kadar kindarmışsın!" diye yalvararak ellerini almak istedi. Suat o kadar bedbaht ve çaresizliği altında o kadar ezilmiş bulunuyordu ki birden eski seneleri hatırlatan bu içten sözlerle kendine acındığını görünce gözlerinin dolduğunu hissetti ve ona bunları göstermekten utanarak, kaçacak yer de bulamayarak, derin bir ümitsizlikle karışık bir sığınma ve yardım hissiyle onun boynuna saklandı. "Ah neler çektim, neler!" diye hıçkırmak

isteyerek, onun ricalarla, buselerle, küçük sözlerle yalvarışı arasında büyük bir teselli ve rahatlama duyarak ıstıraplarının acısıyla karışık bir teşekkür gözyaşıyla, hayatından ve saadetinin böyle hakaretli tükenişinden bir şikâyet ihtiyacıyla uzun uzun ağladı.

Onu sadece bir kocanın göğsü olarak değil, her türlü kederlerin ağlanıp huzur bulacağı bir şefkat göğsü zannediyordu. Bu yaşların arasında onun Süreyya olduğunu o kadar unutmuştu ki yatıştırmak için kendine söylediği sözlerden o olduğunu hatırlayınca irkilerek, "Ah, senin bana ettiğini bilsen..." diye onu itmek istedi. Fakat tam Süreyya da o meseleden bahsediyor ve af dileyerek, "Ne yapayım Suatçığım, öfkeme yenildim... Kendimi engelleyemedim... Fakat sen de, itiraf et, sen de o gece biraz lüzumundan fazla sinirliydin. Eğer öyle yapmasaydın kim bilir..." diye söyleniyordu. Kim bilir belki orada kalacaklardı, değil mi? Fakat orada kalsalar Necip'e belki bir zevk ve iğfal gıdası olacak değil miydi? Onun bile şimdi haksızlık diye itiraf ettiği şey gerçekten bir haksızlık değil, demek bilmeyerek bir koruma olmuştu. Süreyya hem haklarını, hem karısının namusunu, yani saadetlerini korumuştu? Ve kendisini uçurumlardan korurken kendisi ona hakaret etmiş, onu suçlamıştı, değil mi? Şimdi ona teşekkür etmek, ağlayarak teşekkür etmek ihtiyacıyla daha göğsüne girmek, "Yok, yok, asıl suçlu benim... Sen iyisin, iyisin Süreyya... Beni sen affet! Ah sana ne kadar hakaret ettiğimi, ne haksız davrandığımı bilmiş olsaydın..." diye inlemek, daha sokularak, "Oh beni sakla, beni koru... Beni savun!" diye sığınmak istiyordu. Ve bu sığınmada huzur, teselli ve kuvvet buluyordu. Gözlerinden akan yaşlar onu biraz yatıştırmış, onun sözleri kendine kuvvet vermişti. Ve demek hâlâ Süreyya'da şefkat ve sevgi, her şeyi unutup onu sevecek kadar samimiyet ve güven bulabiliyor, demek onu sevebiliyordu? Onu sevmek değil, ona ettiği hakaretlerin affını sağlamak için yalvarmak gerektiğini görüyordu. Zira şüphesiz ona karşı haksızlığı vardı, o kadar hakaretlerden başka onu haksız bulduğu için de haksızlık

etmişti. O hep bilmeyerek korurken kendisi kötü amaçlarına alet olmadığı için kızmış, özellikle bu öfkede bile haksızlık ederek hemen ümitsizliğe kapılıp suçlayarak bundan bile bir fayda sağlamakta kusur etmemiş, isteklerini serbest bırakıp bütün bütün boyun eğmek için her şeyi yapmıştı. Oh, bunu şimdi ne kadar küçük, ne kadar âciz, ne kadar hain buluyor, bu alçalmayla ne kadar eziliyordu.

Şimdi derin bir huzur ve memnuniyet içinde, ona yakın, teşekkür etmekten büyük bir rahatlık duyarak, ara sıra gelen hıçkırıklarla, tek tük konuşuyorlardı ve Süreyya birden yeri gelmişken Necip'in ismini bir kere söyleyince bütün vücudu ateş gibi yandı. Bu henüz kapanamayacak kadar derin ve acıtan bir yara olduğu için tekrar o huzur ve rahatlığın birden yok olup yerine daha üzücü ve can alıcı bir ıstırabın geçtiğini, hatta bu halin hiç kaybolmamış gibi bulunduğunu gördü. Süreyya bunlardan bihaber, gülerek Necip'e dair bilgiler veriyor, ona rastladığını ve kendisini göremiyorlarsa da havadislerini aldığını söyleyerek sitem edince onun, "Azizim, ben de şaşıyorum, fakat hiçbir kadına bu kadar ateşle bağlanmamıştım, fakat görsen ne kadın, kadın değil başka şey!" diye anlata anlata bitiremediğini, hatta kendini bir gece yemeğe çağırdığını söylüyordu. Ve Suat, tekrar aşkına dair kurduğu bütün yüce hayallerin, o saadet yuvasının ağır bir şekilde çöküşünün acı, gönül yakan matemiyle yandığını hissederek hiç, asla bu yaranın iyileşemeyeceğini, ölünceye kadar bu ateşle yanacağını, en çok da uzaklaşıp anılarda sadece saadetleriyle mahmur ve mest, can yakıcı bir baygınlık gibi kalan, o birbiri için yaşanılan, ölmeye büyük bir şükranla hazır bulunulan ve bu kadar sevip sevildikçe dünyalar ele geçiyormuş gibi ruh ve hayatın çoğaldığı hissedilen aşk ve saadet anlarını bir saniye derin bir üzüntüyle tekrar görür gibi oldu. Bir kere aşkın bu sarhoş eden buseleriyle şaşırdıktan sonra hayatın hiçbir güzel söze değeri olmadığını itiraf etti ve tekrar bu kadar emeller, ümitlerle ele geçirip büyüleyen böyle bir aşkın böyle bir alçalma ve hakaretle bitip gitmiş olmasıyla içi yandı. Fakat pişman olup dönecek diye beklerken hatta

iki günlük bir tecrübeye direnmeyerek böyle Fransız karıları peşinde her şeyi unutup dillere düşecek kadar sarhoş ve hafif bulmak o kadar derin bir gücenme yarasıyla onu yıkmıştı ki tekrar kendini zorlayarak o hayalleri zihninden kovdu ve bu sefer zoraki bir telaşla Süreyya'nın boynuna uzandı.

Artık kesinlikle o aşkı gömmek gerektiğini, asla düşünmeksizin bu hayallerden vazgeçmek zorunda olduğunu anlıyor, saadeti sadece hayalde olan bu bedbaht aşkı şimdi baştan aşağı bir dertten, beladan başka bir şey görmüyordu. Bininci defa olarak bu aşkın dayanılmaz bir afet, sadece dehşetli bir ceza olduğunu tekrar ediyordu. Bizzat ondan eziyet ve ıstıraptan başka bir şey görmemişti, en mesut zamanında bile bin türlü ateşleriyle kendini yakmış, huzurunu altüst etmiş, öldürmüştü. Önce sebep yokken pişmanlık ve vicdan azaplarıyla yanmışlar, sonra ayrılmak, kıskanmak çıkmış, sonra hakaret ve ihanet gelmişti. Ve böyle düşünürken bile, "Fakat o anlar, o işkence saatleri arasında o bayıltan ve bir tanesi asırlarca azaplara bedel olan o müthiş saadet ve zevk anları!" Fakat ne olursa olsun bundan sonra onun için Süreyya'dan başka kimse olmayacaktı; onunla âşıklar gibi mesut olamayacaksa da hiç olmazsa hürmet ve huzur bulabileceğini zannediyor ve bu bir hayat için elverir, belki teşekkür edilecek bir iyilik de olur gibi geliyordu.

Hayatı o kadar azap ve ateş içinde geçirdikten sonra bu huzur ona büyük bir nimet gibi görünüyor ve, "Mademki aşk ile saadet ne kadar mümkün değilse aşk ile namus da o kadar imkânsızdır. O halde namus ile huzur ve rahat elbette tercih edilendir" demek isteyerek bundan mesut bile olmak gerekeceğini düşünüyordu.

Fakat bir zaman asıl isteği Süreyya'nın eski sevgisinin kendine geri döndüğünü görmek olduğu halde arada kederli fakat eşsiz bir aşk hayatı geçirmiş olduğu için şimdi Süreyya'nın bu dönüşünde bir zaman umduğu cazibeyi bulamayarak istediği kadar sevgi ve bağlılık gördüğü halde de yine cazip bulmuyor, hayatını isteyerek değil, kendini zorlayarak sürüklüyordu. Başka çare olmadığını, alışmak gerektiğini gö-

rüyor, alışkanlığın büyük bir kuvvet bulduğunu anlıyordu ve etrafına bakınca herkesin hayatında da birçok yara, çöküş, bela görüp alışkanlıkla bunları unuttuklarını düşünerek hayatı bu kadarcık müsaadesi için bile seviyordu. İşte hayatında bulduğu en büyük iyilik, bütün kötülüklerini karşılayacak kadar büyük bir lütuf bu alışabilmekti, herkes felaketlerine tahammülle başlıyor ve tahammülle alışarak dayanabiliyordu. Hanımefendiye bakıp onun nasıl bir melek sabrıyla hayatına sarıldığını görerek bunda, bu mücadelede bir büyüklük buluyor, mademki mesut olmak mümkün değildir, olmaya çalışmakta, mesut olmazsa bile öyle görünmekte güzel bir metanet, bir kuvvet var geliyordu; o zaman tevekkülde bir zafer değilse bile bir güzellik, en çok da bir rahat bulunduğunu anlıyordu. Halbuki hayata karşı isyan insanı hatta rahattan mahrum bırakıyor, felaketten felakete değil, sefaletlere, hatta rezaletlere atıyor, pislik içinde bile çalkalıyordu. Ve birdenbire aklına geldi ki kış gerçekten her şeyi çürütüyor, harap ediyordu. Fakat öyle çiçekler, öyle fidanlar vardı ki bunları onun zulmüne karşı önlemler, çabalarla saklayabiliyorlar, koruyabiliyorlardı. Demek hayatın eylülünde de ümitsizlik ve keder yerine çaba bir şeye yarayabiliyordu. Bu gerçi, bahardaki ferahlık ve tazelik olamazdı, fakat hayattan daha fazlasını istememeliydi. Bu bir tazelik olmamakla beraber yine bir hayat, en çok da sakin ve hiç olmazsa rahat bir hayat olurdu. Çabuk ve ateşle, az fakat bayılarak yaşamak isteyenlere gelince; onlar hem başaramıyorlar ve hem sönüp gidiyorlardı, o da denemek istemiş ve bu kadar yıkılmıştı.

Bununla beraber artık şimdi kendi hayatını o kadar tedavisi imkânsız görmüyordu, bu ara sıra yine hicranlarla, yine üzüntülerle beraber, bir gün mutlaka unutacağına emin olduğu aşkı bir tarafa bırakılırsa, hayatı kötü bir hayat değildi, pek çabuk eski Suat olabilecekti. Çünkü Süreyya ne Fatin gibi iğrenç, ne efendi gibi zorba bir kocaydı, bilakis idare edilebilirdi ve bundan iyisini aramak artık o kadar felaketten sonra aklına bile gelmiyordu. Hele boş gelen evlilik hayatında hepsinin yerini tutacak ve belki aşacak minimini bir

bebek de olursa... Ve bu fikrine kalben mesut olup yüksek sesle gülerek, "Oh, bir çocuğum olursa o zaman hayatımı ne kadar seveceğim. İşte o zaman mesut olacağım!" diyor, bir genç kadın hayatında can verilecek, büyütülerek yetiştirilecek bir çocuk bulunmasının ne hayal edilemez faydaları olduğunu anlayarak, "Asıl kabahatim, asıl eksiğim bir çocuktu..." diyordu. Ve bir hafta geçmemişti ki şimdiden öyle olmuş gibi, şimdiden durumuna sevinip şükrettiği saatler oluyor, hatta bunların arasında o üzüntülerin, o acıların, o sıkıntıların kalbini gittikçe daha az yıprattığını görerek bir gün tamamen iyileşeceğine inanıyordu.

22

Fatin bu gece pek şendi. Üç gecedir iddialar, öfkeler, inatlarla devam edip sonunda kesinlikle bu geceye bırakılan bu son oyun beyefendinin alışılmış bir küfrüyle son buldu, pullar bir tarafa zarlar bir tarafa fırladı. Fatin bir taraftan onları topluyor, bir taraftan da, "Aman efendim ne zararı var, yarın siz yenersiniz... Tabii değil mi? Allah ömür versin de..." diye yaltaklanıyordu. Bey, "Zaten bu hafta işim hep aksi gidiyor... Hadi kalk!" diye hanımefendiye baktı. Fatin gözlüğünün altından herkese işaret edip sin sin gülerek[1] onu gösteriyor, gerçekte oyunun mükâfatını gürültüye kaçırmaktan, hiddet arasında söyleyemeyeceğinden korkarak soğuk terler döküyordu. Bu bir çift potin kundura için oynanmıştı. "Tabii mesele kundura filan değil, Allah ömürler versin, fakat yenilmek kötü..." derken Fatin müthiş bir ıstırap anı içinde onun kalkıp yürüdüğünü gördü. Daha fazla dayanamayarak, "Artık yarın mağazaya uğrarım... Değil mi efendim?" diye can gözüyle bekledi ve onun, hatta dönmeksizin "Olur" diye homurdanması üzerine artık neşesinin sonu gelmedi. Yarın gi-

1 Sin sin gülmek: Dişlerini göstererek, sırıtarak gülmek. Arap alfabesindeki sin (س) harfinin dişli şeklinden hareketle üretilmiş bir deyim olsa gerek.

dilecek bir düğün için Hacer'le eğlenmek istedi; fakat Hacer bir iki haftadan beri çok titiz, son derece yırtıcı bir tavır ve dil takınmış olduğundan onun dişlerinin arasından kendini güç kurtararak işi tuhaflığa bozdu, herkesi güldürdü, efendi için birkaç "Allah ömürler versin!" daha savurdu, sonra birden haykırdı, "O ne o?" diye hayretle kapıya baktı.

Hakikaten kapı açılmış ve içeri Necip girmişti. Herkesten bir hayret nidası çıktı, "O ne, nereden böyle? Maşallah... Siz buraya gelir misiniz? Seyahattesiniz zannediyorduk" sözleri her ağızda dolaştı. Necip gülüyordu, sonra birkaç mazeret sıralayarak geldi, Fatin'in yanına oturdu. O da bu gece pek neşeliydi. Saat sekiz buçuktu, yemekten sonra aklına geldikleri için öylece geldiğini söyledi. Fatin gülerek ve ötekilere gözüyle işaretler ederek, "Nasıl, nasıl?" diyordu, "Kulaklarıma inanamıyorum... Bu kadar fedakârlık, sizden, mümkün değil... Sizin canınız sıkılır mı? Üstelik Beyoğlu'nda, şimdi tiyatrolar, hele o yeni gelen kumpanya... Bizim Fehim Bey söyleye söyleye bitiremiyordu..." Tekrar göz kırpıyordu.

Necip küçümser gibi omuz sallıyordu. Bir dakika hiçbir şeye önem vermiyormuş, gayet yorgun ve bitapmış gibi göründü, Fatin bunu yapmacık olarak algılıyordu. Gerçekte hep onu biraz zayıf, biraz bozulmuş buluyorlardı. Süreyya, "Vay, bu yorgunluğa vücut dayanır mı?" diyordu. Onlar şakalaşırken Hacer birden fıkırdayarak Suat'ın kulağına eğildi ve Necip'in sürekli Suat'ın kulağına bir hasta sesi gibi üşüterek gelen ince kahkahalarını anlatmak isteyerek, "Aman kardeşim, ne tuhaf, dikkat ediyor musun, değil mi?" Suat mustarip, dalgın, onun ardı ardına yapılan şakalarda devamlı gülüşlerini rahatsız edici ve yapmacık bularak on on beş günde başka kadınlarla ne kadar değişmiş olduğunu düşünüyordu. Tavırlarına laubalilik, daha bir düşüklük gelmişti, sözlerini öncekilere benzetemiyor, onları biraz uzayarak, yorgun çıkıyor zannediyordu; ve başkalık sözlerinde değil, bütün hallerinde gittikçe dikkati çekiyordu. Onda kırık, mecalsiz, acı bir sersemlik gibi bir hal vardı. Gözleri bulanık, donuk, görmüyor ve hatırlamıyor, düşünüyor gibi,

donmuş, sürüklenir bakışlarla dumanlıydı. Sözleri sürüklenerek, sendeleyerek çıkıyor gibiydi. "Acaba hasta mı?" diye içinde bir acı duydu. Bunu bir anda her şeyi unutarak, yine onu eskisi gibi tasavvur ederek düşündü ve onun o hastalığı aklına gelip o zamanlardaki şiddetli, can yakıcı hislerini tekrar yaşayınca, mazi hasretiyle tekrar halinin ümitsizliğine ve uğursuzluğuna geçiş ani oldu. Ve en çok iyileştim zannettiği, en çok ona ait üzüntüleri unutup rahat ve huzura, artık tamamen unutma devrine giriyorum düşüncesinde bulunduğu bir zamanda, onun gelişiyle yeniden şaşırmış, perişan kalmışken, bu hastalık fikriyle bütün bütün kırılıp yıkıldı. Artık ona yabancı, uzak oluşuna onu yönetemeyeceğine yanıyordu. İçini bir merhametin kemirdiğini hissettiği bu saniyede ona henüz kayıtsız olmadığını, özellikle olamayacağını, ne zaman görse böyle derin ve henüz ölmemiş acıların sızlayacağını, onu böyle kimsesiz ve muhtaç gördükçe hatta terk edilip başkalarına gidildiğini bile unutacak kadar kuvvetli, esaslı bir yardım arzusunun elinde ezileceğini hissediyordu.

Birdenbire bu acının altından bir korku, hain, soğuk, çirkin bir titreme ortaya çıktı. Onlar hepsi gülüyordu, Fatin'in bir iki hokkabazlığına, Necip'in devamlı kahkahalarına Hacer'in çıngırakları karışıyordu. Bir zaman oldu ki Fatin şakayı eğlenmeye kadar yükseltti, etrafına bakıp göz ederek alaylarından epey zafer kazanmış ve sevinçli görünüyordu. Necip'in gereğinden fazla içmiş olduğunu ve sıcaktan bunun her an çoğalarak gittikçe göze çarptığını anlıyordu.

Bunda o kadar değersiz ve düşük bir hal vardı, tavırları, üstü kapalı anlattıklarında o kadar soğuk, sefihçe görünüyordu ki, onu o kadar iyi ve saygıdeğer bildikten sonra bu girdap içinde dalmış görmek tahammül edilemez şekilde kötü geliyor; o kadar gözünden düşmüş, adi buluyordu ki bu bayağılığa ve düşkünlüğe dayanamayarak ağlamak istiyordu. Ve Necip bu hayatı seviyor ve yaşıyordu, üstelik yaşayacaktı öyle mi? Onu bu kadar adiliğe katlanır, adilikte zevk bulur bilmediği için ne kadar aldanmış olduğunu düşünerek boynunu büküyor, "İşte böyle, aldanmak, her şeyde, her za-

man..." diye inliyordu. Lakin onu bu sefaletten kurtaracak, sözünü dinletecek kimse yok muydu ki ona gerekirse zorla hükmetsin, "Lakin yazık ediyorsun, sen bu hayatların adamı değilsin, ölürsün!" desin? O kadın, o kadın olsun, onu bu halden döndürmeli, kurtarmalı değil miydi? Bilakis Necip'in bu hallere hep onun yüzünden düştüğünü düşünüp değeri bilinmeyen zavallı vefasının matemiyle, "Demek öylelerini seviyormuş, demek bu hayatları istiyormuş!" diyordu.

Necip'te o kadar memnuniyet, o derece neşe vardı ki başka bir endişesi olmadığı, gerçekten çok mesut olduğu görünüyordu. Kahkahaları yükseliyor, sözleri akıyordu; halbuki Fatin o kadar eğleniyor, bin türlü imalarla herkesi o kadar güldürüyordu ki Necip'in bu memnuniyet ve zekâsının ne kadar âciz olduğu, hatta etrafını görüp işitmeyecek kadar hissiz, ağlanacak kadar hasta ve âciz bulunduğu görünüyor, bu hal ile Suat nefret ve dargınlığına derin bir merhametin de karıştığını hissediyordu.

Bereket versin hanımefendi yetişti. Önce Necip'i hayret ve memnuniyetle karşıladıysa da ilk dikkatle fark etmekten geri kalmadı. Suat, "Aman onu götürüp yatırsalar..." diye temenni ediyordu, halbuki Necip gittikçe daha güçsüz, sıkılmış gibi kalkıp gezinmek istedi. Fatin gülüyor, "Biz donacağız, Necip Bey elinden gelse soyunacak! Ne ateş, ne ateş... Galiba sıfıra sıfır elde var sıfır... Tabii değil mi ya?" diye göz kırpıyor, sonra Süreyya'ya doğru eğilip filozofça ekliyordu: "Gözüne yandığım karıları, efendim nerede ben nerede dedikleri gibi, bak kendileri nerede tesirleri nerede?"

Hanımefendi, Necip'in yanında ona bir şeyler söylüyor, Necip reddeder gibi görünüyordu. Onlar konuşurken Fatin yine Süreyya'ya eğilip, "Lakin ben de resmini gördüm, gerçekten mübarek bir parça, ne dersin... Hani yok mu değeri, var Allah için..." Suat, bunu işiterek tarifsiz acı bir hisle ezildi; imkânsız olduğu için öldüren bir temenniyle kendinin daha güzel olmasını, onu hiç olmazsa şu girdaptan koruyabilecek kadar güzel olmayı hasretle istedi. Öbür tarafta Necip hâlâ direniyor, artık işitilen bir sesle, "Vallahi bir şeyim yok,

canım..." diyordu, sonra boğazını göstererek kısık bir sesle, "Sadece burada, burada... Yanıyorum..." diye tekrar etti. Hacer fırladı su verdi, onu oturtmak istediler; inat ediyor, gezmek istiyordu. Orada bir kanepenin arkalığına dayandı, gözleri bulutlu, bakışları dalgalı durdu. Fatin, "Vallahi billahi" diyordu. "İşte bu, sanki niye oturacakmış... Öyle değil mi ya?" Artık Necip'in söz söylerken gözlerinin daldığı, ağzının büzüldüğü, gözlerinin düşündüğü, sanki sözlerini aradığı fark ediliyor, gülmeleri gereğinden fazla devam ediyor, sonunda gülmeye benzemeyen bir şekilde bitiyordu. Sonra ağzından bir hava çıkar gibi oldu, Fatin hemen "Ha şöyle... Aman biraz piyano çalsan ya Hacer?" dedi. Hacer üzüntüyle, "Babam uyumuştur, olmaz ki..." diye gülüyordu, o zaman Necip'in yüzünde bir bulut göründü, öfkeyle "Piyano mu?" dedi. "Hayır... Teşekkürler... Zahmete gerek yok..." Sanki birden kararmış, kasvet ve dargınlığa bürünmüştü.

Fatin, "Ooo..." dedi. "Neden o, o neden? Hani bir zamanlar neydi o kantolar, şarkılar, balatlar efendim... Hacer neydi o, sevdazedelerin kalbi mi ne? Vay efendim vay, ne şarkılar, ne peşrevler... Artık piyanoyu sevmiyorsun galiba..."

Necip'in kısık ağzında sıkıntılı bir ağırlıkla, "Artık bir şeyi sevmiyorum" sözleri sürüklendi.

Hacer gülüyordu:

— Ooo... Ya eldivenin sahibi ne oldu?

Suat, Necip'in gözlerinin bir an kendisinde karardığını fark ederek ölüyorum zannetti, onun karanlık bir tereddütten sonra kısık sesiyle sadece, "Masal!" dediğini işitti; oh, demek artık eldiven onun gözünde sadece bir masal olmuştu!

Fatin soruyor, "Sakın... Hele söyle canım... Nazikçe bir yüz vermeme filan... Deme canım haydi..." diyordu.

Necip'in omuzlarında bir küçümseme hareketi göründü, "Yüz vermeme mi?" dedi. "Pöh!" etti, "Sizi temin ederim ki yüz vermemenin ne olduğunu bilmeyen bir mahluk varsa o da kadındır" diye ekledi. "Fakat ihanete gelince... Bakınız bunda benzeri yoktur. Sanki sadece bunun için yaratılmıştır." Sesi o kadar derin bir öfke ve hakaretle doluydu, gözleri

Suat'tan o kadar inatla kaçıyordu ki genç kadın bu hakaretin kendine ait olduğunu zannetti ve ateş gibi oldu, öbürü devam ediyordu.

— Adi denilen kadınların diğerlerinden sadece şu farkları vardır; onlarda her şey önceden bellidir, aldanmak tehlikesi yoktur. Kimle iş gördüğünüzü bilirsiniz... Halbuki öbürleri, o bir şey zannettiğiniz, bir şey beklediklerinizyok mu, o ilk ve son defa sizi sevdiklerini söyleyenler, bütün sadakat, bütün vefa olanlar..." Hain, boş bir kahkahayla omuzlarını sarsarak, "Zavallılar..." diye tekrar etti.

Suat kalbini bir şeyin kopardığını hissederek ölü gibi dinlerken Süreyya'nın, "Zavallılar kim, kadınlar mı?" dediğini işitti.

Necip hâlâ kanepenin arkalığına dayanmış, gözleri dumanlı, ona baktı:

— Zavallılar mı? Kadınlar mı? Lakin onlara inananlar... Bizler, biz, işte sen, ben... diye haykırdı.

Onların kahkahaları arasında Suat sadece hanımefendinin sesini işitti:

— Peki evlensene Necip... diyordu.

Necip gayet gülünç bir söz işitmiş gibi vücudunu kanepenin arkalığından kaldırarak ellerini havaya kaldırdı:

— Ooo... İşte bu çok iyi, evlenmek, ben öyle mi? Bu öyle bir masaldır ki kendimi bildim bileli bin kere dinledim... Evlenmek... Bundan sonra bana güzel adam, güzel ağaç, güzel beygir, güzel vapur, kısaca güzel ne gösterseniz bakarım ve belki severim, fakat güzel kadına gelince... Asla, asla! Artık elverir, huzura ihtiyacım var.

Ellerini sallıyor, "Asla!" sözünü tavırlarıyla destekliyordu. Hanımefendi acı bir gülüşle, "Canım mutlaka güzel kadın olacak değil ya" dedi, "Evlen de iyi bir kızcağız al..."

Necip söylemeyi canı istemiyormuş gibi, "İyi bir kızcağız mı? İşte bir masal daha..." dedi. "Canlı mı cansız mı? O varlığa şimdiye kadar kimse rast gelmemiş, eğer bir tılsımla benim için bu mümkün olacaksa... Bence kadınların iyisi kötüsü yoktur, onların hepsi kadındır, hepsi kadındır..."

İhtiyar kadının sabrı tükenmiş gibi, "Off Necip, yeter!" diye şikâyet etti. Fatin, "Ey canım efendim, mazur görünüz, tabii değil mi ya, şu zamanda kendisinden kadın kısmı hakkında övgü beklenmez ya, değil mi?" diye Süreyya'ya bakıyordu. Necip tekrar kanepeye yaslanmış, başı göğsüne düşmüş, artık susuyordu. Suat perişanlık, baygınlık arasında, Süreyya'nın kalkıp onun koluna girdiğini gördü. Necip reddederek, "Hayır, hayır daha vakit var..." diyor, yatmak istemiyordu; sonra "Hem zaten ben gidecektim, kalmak için gelmedim" dedi. Hepsi, "O, tamam..." dediler, dışarıda kışın en vahşi bir gecesi oluyordu. Hanımefendi, "İhtimali yok" diye onun yanına gitti, o çabalıyor, ısrar ediyordu. Suat haykıracak kadar mustarip, hummalı, sersem, kaçmak istedi. O çıkarken hâlâ Necip ısrar ediyor, hanımefendi ötekilere, "Siz bırakın, bana bırakın, ben onu yatırayım, haydi siz!" diyordu. Suat, hanımın onu korumasına, alıkoymasına kalben şükranla, hıçkırıklarını boğmak için uğraşarak odasına koştu. Ah düşüş, yarabbi, ne acı bir düşüştü. O kadar özel ve müstesna olan bu aşk o hakaretlerden sonra bu rezalete kadar inecek, böyle çamur mu olacaktı? Demek Necip kadınları hâlâ o kadar kötü biliyor, demek kendini de öyle biliyordu, demek kendini de herkes gibi ihanetle, kalpsizlikle suçluyordu? Kendisinin de o kadar hakaretten sonra bile hâlâ ona acıyıp, hâlâ onu mesut görmek için her şeye razı olacağını hissediyordu. Halbuki asıl kendisinin suçlamaya hakkı yok muydu? Kendisi bir köşede aşkı küçümsendiği, sadakati hafife alınıp reddedildiği için ölürken o kadınların peşinde, gururunu unutacak kadar zevk ve içkiye dalmamış mıydı? Fikri eziliyor, karışıyor, uğultular arasında anlamıyordu. Sonra birden bir feryat arzusu doğdu, haykırmak, haykırarak ağlamak için bir istek duydu, ona, "Lakin asıl sensin, asıl sen yaptın" diyecekti. "Ben her şeyi feda için senin bir sözünü bekliyorum, hâlâ senin o kadar hakaretlerini unutuyorum ve sen beni suçluyorsun... Lakin sen kendin, işte kendin yapıyorsun, hep kendin..."

Süreyya odaya girdiği zaman o hâlâ ağlıyordu ve yaşlarını ona göstermemek için yataklığın önünde meşgul görün-

dü. Süreyya, "Münasebetsizlik, delilik..." diye söyleniyordu. Bir saniye sonra, onun karşısına geçmek gerekince ne yapacağını düşünerek Suat korkarken Hacer imdadına yetişti; kapıyı vurarak, "Kardeşim, orada mısın? Biraz gelir misin?" dedi ve Suat kurtuluş yeri gibi dışarı koştuğu zaman Hacer'in elinden tutarak kendini bir yere götürdüğünü, kıs kıs gülerek, "Aman gel bak, ne tuhaf..." dediğini gördü. Merdivenlerden çıktılar, kendi odalarının üstündeki odaya yürüdüler, Hacer kapının önünde durarak, "Dinle bak..." dedi. O zaman Suat içeride onun sesini işiterek anladı.

Necip'i zar zor gitmek fikrinden vazgeçirerek yatmak için bu odaya getirmişlerdi. Hanım kendine birkaç ağır söz söylemiş, darılmıştı. O şikâyet ederek, "Ah bilsen, bilsen..." diyor ve ihtiyar kadın her şeyi bildiğini anlatarak şimdi vakti olmadığı için asıl kendisiyle yarın kavga edeceğini şaka gibi söylüyordu. Necip, "Hayır, şimdi söyleyiniz... Kabahatim varsa şimdi söyleyiniz. Ah, bilseniz ne yanıyorum..." diye inlediğini ve hanımefendinin, "Tamam, işte şimdi de çocuk gibi ağlıyor..." dediğini işittiler.

Dışarıda gece, rüzgârın iniltileriyle ağlıyordu. Ve bu iniltiler arasında Necip'in hıçkırıkları genç kadını harap ediyor, fark olunmayan birtakım şikâyetlerle o ağlarken Suat'a bu ses dayanılmaz bir feryat gibi geliyordu. Hacer, "Vay, annem de bak ne yaptı?" diyordu. Ara sıra Necip'in, "bilseniz" sözünü tekrar ettiğini, sonra hanımın yatıştırmak için söylediği sözler arasında onun, "Affediniz, beni affediniz..." diye yalvardığını işitiyorlardı.

Hacer artık hemen hemen içeri girmiş gibiydi, başparmağını fikren çok meşgul zamanlarda yaptığı gibi dişlerinin arasında kemiriyordu. Hacer kapıyı az daha aralık ettiği için şimdi Necip'in sözlerini az daha fark ediyorlardı ve inleyerek, "Ölüyorum, ne yapayım" diyor ve, "Ne yapayım, ancak böyle unutabiliyorum, başka ne yapayım? Nasıl vakit geçireceğim, yalnız kalırsam çıldıracağım..." diye şikâyet ediyordu. İhtiyar kadının darılır gibi, "Ne demek canım! Biraz aklını başına toplasana... Nedir o, pis kadınların peşini

artık bırak!" dediğini işittiler. Necip yemin ediyor, "Yalan!" diyordu, "Hep onun için, vallahi billahi yalnızlıktan kaçmak için..." O zaman hanımefendi, "Canım ne demek, buraya gelsene" dedi. Ve Necip'in sustuğunu gördüler, tekrar hanımefendi, "Bak yine ağlıyorsun" dedi ve artık Suat duramadı. Sersem, boğularak, yaşlar içinde koşarak karanlık bir köşeye atıldı ve orada ağladı, ağladı...

Her şeyi anladığı, hayatını artık bütün hakikatiyle gördüğü için ağlıyordu, tamiri mümkün olmayan hatalarının hep birden acısıyla inliyordu. Necip'in yalnız kendisi için buraya gelmediğini ve buraya gelemeyince dayanamayarak böyle sefil ve serseri kaldığını artık görüyordu. Ve bütün bunlara kendinin sebep olduğunu görerek güçsüzlük ve ümitsizlikle haykırmak istiyordu. Bu bir güvendi ki artık düşünmek istemiyor, ilk defa şüphe olarak gelmişken öyle güven olarak algılamakta inat ediyordu. "Mutlaka, mutlaka öyle... Ve ben, ben, hep ben nedenim değil mi?" Ah, ne kadar koşup onun ayaklarına kapanmak, ellerine sarılarak af dilemek, ah ne kadar ağlamak istiyordu. Bir ihtiyaç, ona koşup, "Hayır, biz yanılmışız, ben yanılmışım, ah bedbaht, beni affet... Hâlâ seviyorum, fakat affet..." Ona hâlâ sevdiğini anlatmanın şiddetli ihtiyacı onu ele geçirip kahrediyordu. Ve ettiği bu haksızlığın, bu zulmün altında o kadar eziliyor, o kadar kendini affedilemez görüyordu ki, affettirmek için hayatını feda etmek, "Al seninim, beni ne yaparsan yap!" diye hayatını ona vermek istiyordu. Ve bunun güçlüğü onu kızdırarak acı bir ümitsizlikle hayatını, bütün dünyayı, hatta Süreyya'yı bile ona feda etmek emeliyle âciz kalıyordu.

Odasına sarsılmış, bir kırgınlık girdabında altüst olmuş gibi girdi; Süreyya'yı yatmış görerek sessizce bir tarafa çekildi ve sabaha kadar onun üstlerindeki odada boğulurcasına öksürdüğünü işiterek, bin kararsızlık arasında düşünceleri kâbuslarla onu hummalar içinde çalkalayarak yattı. Sabahleyin puslu, iniltili, kirli bir kış sabahı, kapılarına vurulup uyandığı zaman yeni dalmış olduğunu gördü. Fakat başı o kadar ağır, o kadar sersemdi ki gözlerini açamıyordu. Kendi-

sini hanımefendi görmek istiyordu. Acele onun odasına gittiği zaman gülümseyerek, "Bu ne uyku canım, saat dokuz..." diyordu, sonra Necip'in rahatsız olduğu için doktora haber gönderdiklerini kendileri söz verdikleri için düğüne gideceklerinden doktor gelince yanına çıkarıp baktırmasını tembih etti. Onlar hemen gidip döneceklerdi. Hanımefendi şikâyet ederek gitmek zorunda olduğuna kızıyordu ve Suat bu darbeyle bütün bütün sersem, korkuyor, soruyordu. İhtiyar kadın yatıştırdı, "Sadece bir ateş" diyordu. Sonra, "Fakat kim bilir, belki kötüdür de... İşte onun için merak ettim, doktora adam gönderdim..." dedi.

Suat oradan çıkınca hemen onun yanına gidip, "Hayır Necip, eğer sana bir şey olursa yemin ederim ki ben de ölürüm!" demek için yandı, fakat odasına mümkün değil giremeyeceğini hissediyordu. O kadar ki kaç kere niyet edip hatta bir defasında kapının önüne kadar geldiği halde içeri giremedi; "Nasılsınız?" derken onu yıkılmış ve mahvolmuş görmekten ya da düşüp ağlamaktan korkuyordu. Saat ona gelmişti, Süreyya kalemine gitmeden Necip'i biraz görmek için odasına gitti. Uykuda bulduğu için uyandırmadan döndü. O zaman doktor bekleme ıstırabı başladı, kış sabahı uzakta inleyen vapur düdükleri, inleyen rüzgârın arasında ara sıra satıcı sesleri sürükleniyordu ve doktor hâlâ gelmiyordu. Halbuki o uyanmış olabilirdi, bir şeye ihtiyacı olurdu, bunun için odasına gitmek lazımdı ve cesaret edemeyeceğini görerek sonunda bir kalfa gönderdi. Eline bir dikiş almış, onunla meşgul, bir anda bin kararla güçsüz ve perişan, hummalı bir faaliyetle bekledi.

Ve kendini yorup çökerten telaşına, endişesine, ıstıraplarına bakıp hatta daha dün her şeyi unuttum zannedişine acı acı güldü. Görüyordu ki o zaman sadece kendini aldatmış, gururunun yarasını sarmış, başka bir şey yapmak mümkün olmadığı için mecburi bir iyi niyetle hayatına razı olmuştu. Onu unutmak hayatının en can yakıcı bir saadet devresini unutmak, yaşamamış olmak, en mesut günlerini üzüntüyle anmamak değil miydi? Halbuki bu nasıl mümkün olurdu.

Hem sadece unutmak değil, işte hayatını ona adamak ve feda etmek için, güçlü ihtiyaçlar içinde kalbinin yandığını ve ruhunun bir susuzluk özlemiyle ona doğru can attığını görüyordu. Fakat Süreyya, o, Süreyya ne olacaktı? Ondan korktuğu için değil, onu yalnız, bedbaht görmeye tahammül edemediği için mahvoluyordu. Hep verdiği kararların böyle beklenmedik şiddetli bir darbeyle altüst olduğunu gördükten sonra artık kararına inanamıyor, hatta karar veremiyor, hangi kararla hayatını düzenleyeceğini şaşırıyor, "Tereddüdümün, zaafımın cezasını..." diye kendini suçluyordu. Fakat düşündükçe kararsızlığın kendinde değil, asıl hayatında olduğunu, kendinin sadece onun coşkulu selinde dirençsiz, düzensiz akıp giden bir oyuncak kaldığını görerek bundan sonra da, daima, daima böyle kararsız, böyle oyuncak olacağını kabul ediyordu.

Kapının açıldığını işitip doktorun geldiğini haber vermeye geliyorlar diye başını çevirdi, fakat Necip'in giyinmiş olarak girdiğini görünce hayretle yerinden kalktı. O da kendini yalnız bulmaktan şaşırarak orada durmuştu; sapsarıydı, gözleri sönük ve yorgun bakıyorlardı. "Kimse yok mu, hanımı görmek istiyorum da..." diye sordu. Suat, "Hayır, fakat..." demek istedi, ama onun oturmak istemiyormuş ve ne olsa oturmayacakmış gibi duruşunu görüp sözünü tamamlayamadı. Hanımefendinin yokluğunun nedenini anlatırken zor beklediğini fark edip sonunda üzüntü içinde, "Lakin doktora adam gönderdilerdi..." sözlerini söyledi.

Necip şaşkın, sakin, "Doktora mı?" diye sordu, "O niçin o? Hasta filan mı var?" diye merak eder göründü.

Ve Suat bu kadar lakayt ve alaylı sesle, bu yabancı, soğuk tavırla daha üzüntülü, "Hayır, sizin için" dedi, "Sizi hasta diyorlardı da..."

Necip artık gitmek üzere, sadece, "Yanlışlık olmalı, bilakis hiçbir şeyim yok..." diye homurdandı.

Suat ağlamak isteyerek ona baktı, "Nasıl yok, fakat işte renginiz, gözleriniz pekâlâ gösteriyor ki hastasınız, sabaha kadar öksürdünüz, bir kere şu havaya baksanıza..." de-

mek için yandı, ruhu şikâyetlerle dopdoluydu; fakat onda o kadar hain bir lakaytlık vardı ki kalbinin acısını hissettirememekten kederlendi. "Hayır, dün gece ben yanılmışım... Sevmiyor, sevmiyor..." diye tekrar yerine düşer gibi oturdu. Ne kadar yalvarsa onu burada alıkoyamayacağına emin olarak gözleri yaşlanmış, elleri titreyerek, sinirle tekrar dikişine eğildi. Fakat onu böyle bırakacak mıydı, tekrar onu bir şey söylemeden gönderirse her şeyin bütün bütün biteceğini, mahvolacağını görüyor, ona her şeyi anlatıp af dilemek, en çok da onu kurtarmak için yanıyordu. Fakat her zamanki gibi ruhunda seller, fırtınalar varken sadece titreyerek çeneleri kilitleniyor, hiçbir şey söyleyemeyeceğini, onun yine bütün bütün ümitsizlik ve kinle çıkıp gideceğini görüyordu.

Necip hiçbir şey söylememek kararıyla çıkıyorken birden hücum eden bir öfke dumanı içinde boğulur gibi döndü:

— Bir de gerçekten hasta olmuşum ne olur? dedi. Artık bu hayat o kadar ehemmiyet verilecek bir şey midir zannediyorsunuz?

Onun susarak dikişiyle meşgul oluşuna uzun uzun bakıp haşin, kindar, acı bir sesle:

— Bilakis, dedi, ben ondan o kadar usandım, o kadar usandım ki bir ayak evvel bitsin diye bekliyorum... Evet, o kadar usandım...

"Niçin, ne oldu?" Suat'ın ağzında bu sözler vardı, fakat söyleyemedi, boğuluyordu; hıçkırmaya hazır, acıklı bir gözle bakarak sadece, "Necip..." diye inledi ve gözlerinden yaşların akacağını hissederek tekrar dikişine kapandı. Genç kadının bu hitabında o kadar derin bir elem vardı ki Necip'i titretti.

O zaman delikanlı biraz kederli, biraz mahzun, acı acı, "Evet, Necip," diye şikâyet etti. "Fakat biliyor musunuz ki bu şikâyette ne kadar haksızsınız... Ama ne kadar haksızsınız... Lakin şikâyet edecek, ağlayacak, feryat edecek bir kimse varsa o siz değilsiniz, benim... Asıl ben, 'Ah Suat,' diye feryat etmeliyim, fakat yalnız Suat diye değil, 'Beni öldürdün Suat, beni öldürdün!' diye feryat etmeliyim... Zira sen ger-

çekten beni öldürdün Suat... Sana benim nasıl inandığımı, benim için ne büyük bir kuvvet, nasıl bir hayat olduğunu bilmiş olsaydın...”

Suat hıçkırıklarıyla boğulur gibiydi, Necip'in sesindeki hararet ve gözyaşıyla bütün bütün sarsılmıştı, “Lakin yemin ederim ki...” diyerek baktı.

Necip yine o acı hararetle gülerek:

— Oh yeminlerimiz... diye kesti. Bir sürü masal... Bunları hep biliyorum. Burada Boğaziçi gibi serbest ve rahat olmadığınızdan şikâyet edeceksiniz değil mi? Lakin ben sizden o kadar büyük, o kadar çok bir şey mi istiyordum? Haftalarca burada bir bakışınız için köpekler gibi süründüm, siz benden bir tebessümü, bir bakışı esirgediniz. İşte sizin yeminleriniz! Benim hürmet ve riayetimden bir şüpheniz mi vardı, benim sadakatimde bir kusur mu gördünüz? Hayır, değil mi? Sadece bir sözle, bir işaretle beni inandırsanız, bana sadece, “Hâlâ seviyorum, fakat korkuyorum” deseniz ben sizin için aylarca ateşlerde yanar, saadet ve ümitle beklerdim...

Vahşi bir kinden mahzun bir şikâyet ve üzüntüye geçmiş, sobanın yanında, ayakta, ağlar gibi söylüyordu ve Suat'ın hâlâ hararetli hararetli dikişle meşguliyetine bakarak devam etti:

— Fakat siz hiç, hiçbir şey yapmadınız... Bir bakışınız bana bir ay elverir, bir tebessümünüz sizden günlerce mahrum yaşamak için kuvvet verirdi, siz bunları esirgediniz ve beni defettiniz... Söyleyiniz, benim ne kabahatim vardı, ben size ne yaptım?

Sustu, cevap bekler gibiydi, onun hâlâ bir cevap vermediğini görerek inler gibi, “Ah, beni nasıl defettiğinizi, benden nasıl kaçtığınızı düşündükçe...” diye ah etti, sonra tekrar gittikçe öfkelenen ümitsiz bir sesle:

— Ve şimdi acıyorsunuz, öldürdükten sonra şimdi merhamet öyle mi?.. Fakat artık istemiyorum, sizden hiçbir şey istemiyorum... Zira artık her şeyden bıktım, bekliyorum ki bir ayak evvel her şey bitsin de kurtulayım. Anlıyor musunuz, artık kurtulmak istiyorum!

Suat, Hacer meselesinde nasıl yanıldığını anlıyor, affolunmak için yanıyordu. Onu üzdüğünü anlayan Necip daha hasretle, sanki kendi kendine söylüyormuş gibi yavaş bir sesle:

— Halbuki ne emellerim vardı? dedi. Ne güzel emellerim vardı, gideriz diyordum, benimle beraber gelirsiniz zannediyordum... Ne delice, ne gülünç bir hayal, değil mi? (Acı acı gülümsedi) Size bir köşk takdim edemem. Fakat birbirini çok sevdikten sonra neyin önemi kalır diyordum. Aşk her şeyi unutturur diyordum... Beni gerçekten seviyorsunuz zannediyordum!

Birden Suat'ın gözlerinden, eğilmiş olduğu dikişe yaşların düştüğünü gördü. Ve sonsuz coşku ve sevinçle:

— Ah, ağlıyorsunuz... diye sevindi. Ağlıyorsunuz, demek seviyorsunuz, demek hâlâ seviyorsunuz? Onlar hep yalandı değil mi? Ah, bir kere buna emin olsam Suat, bir kere daha emin olsam senden ayrı bile yaşamak için kuvvet bulacağıma yemin ediyorum... Ah, seni ne kadar delice sevdiğimi bilsen Suat, bir bilsen...

Sesi derin bir feryatla söndü; Suat, o artık daha fazla karşı koyamayarak dikişiyle yüzünü kapatmıştı ve Necip onun hıçkırdığını işiterek saadetten bitap, oraya bir koltuğa düştü ve orada kendinden geçmiş ve ağlamaklı, kollarını ona uzatarak:

— Ah bu yaşlar, bu yaşlar, diye feryat etti, zannediyorum ki hayatım çoğalıyor...

Onun ağlamasına tutkun, kendi de ağlamaya hazır, bir müddet susarak onun ağlayışını dinledi. Uzun kahırlardan sonra, ümitsizliklerden sonra bu ansızın gelen saadet bütün aşk anlayışını fedakârlık derecesine yükseltmişti. Ona bakarken, onun kendisi için ağladığını işiterek onun bir nefesi için orada ölüp gitmek kadar büyük saadet olamaz gibi geliyor ve gerçekten böyle olacakmış kadar mest ve mesut bekliyordu. Ona son derece merhamet ve himaye hissiyle karışık bir hayranlıkla uzun uzun baktı, sonra birdenbire kalkıp yanındaki koltuğa giderek derin bir rica iniltisiyle yalvarmaya başladı. "Ah Suat, gel gidelim" diyordu, "Gel her

şeyi unutalım, her şeyi bırakalım... Bak sana artık söylemeye cesaret ediyorum Suat, ölünceye kadar, saniyelerine kadar hayatım senindir. Gel bunu kabul et Suat, bak ağlayarak yemin ediyorum ki beni ne kadar mesut edeceğini mümkün değil anlayamazsın..."

İkisi de mesut, âciz, bu teklifin ciddiyeti altında ellerinde olmaksızın ezilerek sustular, bir an oldu ki gözleri derin bir şükran ve saadetle parladı, ikisi de birbirlerine ne kadar bağlı ve şükran borçlu olduklarını gördüler. Fakat hemen ikisinde de bir karanlık belirdi; istemeksizin birinde ortaya çıkan Süreyya düşüncesi sanki diğerine de sirayet etmişti ve sapsarı, mütereddit bakıştılar. Gözlerin başladığı düşünceyi genç kadın tamamladı, sonsuz bir yorgunlukla, "Hayır Necip, hayır" dedi, "Bana birbirimizden o kadar şey istemeye hakkımız yoktur gibi geliyor. Hem her şeyi unutsam bile Süreyya var, bilsen ona ne kadar acıyorum Necip... Bile bile ona bu kötülüğü etmek o kadar fena geliyor ki... Düşün, onun için bu ne acı bir hakaret olur değil mi?"

Henüz yaşları kurumamış mahzun gözleri, bakışlarının derin ateşiyle bakarak cevap bekliyor gibiydi. Necip bu bakışta sonsuz bir hüzün ve incelik, bir üzüntü ve vazgeçiş görüyor ve Suat'a bir an olsun bu kadar sahip olmak, Süreyya'nın hayatının kendi düşünce ve isteğine bağlı bulunması, o kadar yakın, samimi, hâkim olmak onu o kadar mest ediyordu ki teşekkür edercesine onayladı. Bu saadetinin içinde bir zaman kendini o kadar kahredip güçsüz bırakan acı düşüncelerden uzaktı. Bununla beraber bu hayalleri gerçekleştirmenin ne kadar imkânsız olduğunu hissediyordu. Ona Süreyya için, "O ne olursa olsun!" demekte ruhuna ağır gelen bir küçüklük, ona layık olamamak gibi görüyor ve genç kadını sadece aşkıyla zorlayacak değil, ikna edecek, Süreyya'yı ihmal ettirecek birçok delil gösterebileceğini düşündüğü için bile kendini kınıyordu. Ve bir kere bu düşüncelere geçince, hareketlerinin akıbetini yalnız bir noktadan düşünmek birden bütün fikirlere onu yöneltmişti. İlk adımda böyle acı bir yaraya sebep olacağını görerek Suat'tan o kadar fedakârlık

isteyemeyeceğini anlıyor, hatta teklifinin ciddiyet ve cesaretiyle eziliyordu. Ve bir saniye daha susarsa hararetin ve cazibenin bozulacağını bildiği halde de bu saniye bir kararsızlık ve mücadele arasında geçmiş bulunuyordu. Öyle ki genç kadın, tereddütle ona bakarken onu bir saniye içinde yine pek zayıf ve ağlamaklı gördüğü için hayrete, hayretten hatırlamaya geçerek, bütün mazilerini bir anda yaşamış gibi oluyor, kendine daima zalim bir cezalandırma gibi görünen aşklarının geleceğini düşünerek tereddüdü kuvvetleniyordu. O kadar tecrübe görmüşler, öyle acılarla yaralanmışlar, öyle şeyler hissetmişlerdi ki bu iki dakikalık sessizliğin sonunda birbirlerine bakarlarken, sanki o ayrı düşünülmüş, korkulmuş şeyleri birbirlerinin gözlerinde görür gibi oluyorlardı. İkisine de aşk, insan iradesinin dışında hususi bir hayata sahip olduğu için itaatten ziyade zalimce hükmeden bir canavar gibi geliyordu. Suat ona, "Hiç değişmeyeceğine emin misin?" der gibi bakıyor ve zannediyordu ki bu soruyu sorsa gerçekten Necip cevap vermekte zorlanacaktır. Genç kadın bu düşünceler içine o kadar gömülmüştü ki Necip başını kaldırıp derin, bitap bir kederle, "Evet, hakkın var!" dediği zaman iki dakika önce söylediğini unutmuştu. Onun için bu sözün manasından yalnız artık her şeyin bittiği acılığını duydu; Necip de o da bu sözü söyler söylemez, bir an güvenle sahip olma hissi uyandırdığı için bu devam edecek zannederken yerine acı bir ayrılığın geçtiğini görünce nasıl bir saadetten mahrum olduğunu anlayarak yandı ve ateşle, "Fakat beni sev Suat, beni sev!" diye inledi. Kaybettiğinin karşılığını almak istiyormuş gibi bir atılışı, bir susuzluğu vardı, şimdiden pişmanlık kendini istila ediyordu. "Hiç olmazsa vaat et Suat," diyordu, "Beni seveceğini vaat et... Beni, beni, yalnız beni... Vaat et, bari kalbin benim olsun, beni hiç unutma... Ah söyle Suat! Söyle, hiç olmazsa sevdin mi, söyle sevdin mi?"

Bu kadar yakından, bu kadar sıcaklığa ilk defa kavuşan Suat, ömrünün aşkla, kederle, hasretle en âciz ve zayıf bir zamanında, bu ateşle bütün bütün harap oluyordu ve sözü yeterli görmüyormuş gibi haykırmak isteyerek, canını verir

gibi ellerini uzattı, o bunları tuttuğu an boyunca Necip bu uzun ve mahrum aşkın bütün mükâfatına nail olmuş gibi mesut, öldüm zannetti. Başka bir hayatta, başka bir âlemdeymiş gibi titriyorlardı. Ve bu uzun bir aşk temini, ahlarla, gözyaşlarıyla, çarpıntılarıyla ikisinin de ruhunu birbirine katan ve birleştiren, sözlerin bütün ruhla içildiği, özlerin birbirinde eriyip mest olduğu bir aşk anı oldu. Birisi sadece onu sevdiğine ve onu seveceğine, diğeri bir güvenle işkencelere dayanacağına yemin ediyordu. Necip, "Sadece, müsaade edersen, ayda yılda bir, Necip birkaç saat buraya gelir" diyordu. "O zaman bir bakışın bana hayat olur, bir tebessümün kuvvet verir, değil mi?" Şimdi, fedakârlıklarının, el ele sadece kendilerini mest ettiği devresinde, bir hayal dalgınlığıyla her zaman aynı duygularla mesut olacaklarmış gibi, memnun ve şükrediyorlardı. Sonra yadigâr meselesi çıktı... Necip "Bende var ama pek zavallı bir yadigâr, çalınmış..." diye o kadar mest olduğu tek eldiveni çıkardı. "Ben size bunu vereyim..." Onu kalbinin üstünde o kadar taşımıştı ki hemen kalbi olmuştu, "Fakat siz bana..." diyordu. O zaman genç kadın gömleğinden bir şey çıkardı; bu aynı eldivenin diğer tekiydi. O da o teki o zamandan beri saklamıştı ve Necip bunu görünce o kadar mesut oldu ki eldiveni de bunu tutan eli de kaparak ağzına götürdü. Ve ilk defa olarak dudakları ona değdi. Bu elde önce bir günahtan kaçma direnci vardı, fakat o kadar titriyordu ve Necip o kadar ısrar etti ki sonunda bütün bütün dirençsiz kaldı.

Kendilerinden başka şeyleri o kadar unutmuşlardı ki saatin sesi onlar için acı bir uyarı oldu. Genç kadın ellerinin onun ellerinde olmasından sıkılmış, Necip bunları bırakırsa ne yapacakmış gibi, yoksun, özlemli, şimdiden bu saadetten bile ayrılmak mecburiyetiyle ağlamaklı kaldılar. Fakat ayrılmak gerekiyordu. O zaman Necip yana yana ondan son bir lütuf daha rica etti. Bunu korkarak, titreyerek, annesinden rica eden bir masum haliyle söylüyordu; onu gözlerinden bir kere, son defa öpmek istiyordu. "Mademki ayrılıyoruz..." diyordu; onları o kadar sevmiş, asıl onları sevmiş, hayatın-

da onlar kendine o kadar saadet vermiş ve o kadar saadet vaat etmişti ki şimdi böyle ayrılmak pek güç geliyordu; ve Suat'ın hafif bir tereddütle, bir hicap rengiyle kapanır gibi titreyen gözlerinden öptüğü zaman bunlardan onun vücudundan ayrılmak, bu elleri bırakıp çıkmak, bu sonsuz saadet rüyasından uyanmak pek zalim, pek acımasız bir şey oldu. Bu acılı, zehirli, yıkıcı bir yara gibi yanmaya başladı. Necip çıkıyordu, ikisine de bundan sonraki hayatları yaşamaya değmeyecek bir karanlık gibi, iniltili, boş, bulutlu bir çöl gibi geliyordu. Boş yere feda edilmiş hayatların hüsranıyla ezilerek ikisi de bir dakikalık bir gafletin eseri olan bu beraberlik için birbirine haykırmak istiyorlar, fakat güçleri yetmiyordu; ve ikisi de yalnız kalınca bir yük taşımış da düşüyormuş gibi, fakat kalkmayıp can vermek isteyecek kadar yorgun ve yaralı, sanki kanlı bir halde serildiler.

Sonunda, sonunda işte bitmişti ve sadece kendi yüzlerinden bitmişti.

Necip sokakta, sendeleyerek çamurların içine daldı, yağmur altında fark etmeyerek yürürken aklına başka bir yağmurlu gün geldi ve kalbi o kadar ezildi ki fedakârlığının derecesini bütün acılığıyla hissetti. Ah, hayatın bu kadar fedakârlığa değecek nesi ve ne mükâfatı vardı? Böyle bir aşkı feda etmek için hayat, namus bize bir şey mi veriyor, miskin bir rahattan başka ne veriyordu? Ve hayata, hayatın bütün kurulu düzenine vahşi bir kinle kudurmuş yürürken gözleri sulanarak görmüyor, çamurlara yatmak istiyordu.

"Beyim araba!" dediler, bir arabaya atladı. Ve eldiveni elinde hissederek onu dudaklarına götürdü, o zaman onun ellerini gözlerini hatırlayarak yaşlar bütün bütün dökülmeye başladılar. "Ah gitti... Hem kendi elimle gitti..." diye inliyordu, başını arabanın bir kenarına dayamış uzun uzun ağlıyordu. Hayatta aşka galip gelecek hiçbir şey bulmuyordu. İnsanlığın hissiyat ve meyillerinin en yücesi, en seçkini oydu ve bütün öbürleri onun karşısında sadece susmak ve eğilmek zorundaydı. Dünyada büyük, söz sahibi, tabii ancak o vardı, onun yanında her şey yapay, keyfi, görece kalıyordu. Bunlar

sadece imkânsız değil, vahşi, tabiat dışı, zorlama olarak kalıyordu. Ne kadar dayanılmaz bir ateş olursa olsun ıstırapları lezzet ve saadeti o kadar artırıyor, bizzat işkencesi bir saadet oluyordu. Öldürerek, dehşete düşürerek yakan, zevki ne kadar ani olursa o kadar tahammülün ötesinde can yakıcı olan bir ateş, "İşte aşk!" diyordu. İnleyerek "Ah sadece aşk, sadece birbirini sevenlerin her şeyi unutup aydınlık, yaldızlı gördükleri şiir ve heyecan rüyası var, sadece o, sadece o..." Hatta bütün ceza bile olsa, bütün suç bile olsa, onu bilmeyenler, bu saniyeyi yaşayamayanlar için, "Yaşamadık!" diye feryat etmek gerekirdi. Ondan başka her şey boş, her şey hiç, her şey beyhudeydi. O olmasa hiç, hiçbir şey olmazdı ve yine ondan başka her şey yoktu, yalan olsun, sahte olsun yine daima o hüküm sürüyor, her şeyde, her durumda o galip geliyordu. "Ah ne iyi oluyor da yine o galip geliyor, her yerde, daima o galip geliyor; bütün o âcizlikler daima eziliyor, küçümseniyor!" diye yanarak söylüyordu. Ve araba onu sokaklardan geçirirken içi yanarak "Ah Suat, biz, sadece biz çılgınlık ettik, başka kim olsa yapmazdı" diye inledi. Sonra onu düşündü. Acaba o ne yapıyordu?

O da ağlıyordu; orada, dikişinin üstünde, yapyalnız, derin bir kimsesizlik hicranıyla o da ağlıyordu. O Necip'ten fazla ruhen bakir olduğu için daha yaralı çıkmıştı. Ateşli bir rüyadan uyanmış gibiydi, fakat o kadar mest olmuştu ki artık bu hayatını hiç sevmiyordu ve saadetinin bir rüya gibi tekrar canlanamayacak olmasına yanarak matemle, "Bari mesut olduk ya, hiç olmazsa cidden sevdik ve bir hayatta istenilecek kadar sevildik ya..." diyordu. Fakat bu kanaatinde bir noksanıyla güçsüzdü, aşkı kavuracak kadar şiddetli bir ateş olsaydı ve hayatını onun için feda etseydi daha mesut olacağını, işte ancak o zaman mesut olacağını zannediyordu. O kadar mest ve mahmurdu ki şimdi Süreyya'yı feda etmek acılığını bile hissetmiyordu, hayatını artık o kadar renksiz görüyordu ki uzun bir rahat hayata karşılık yakıp kavuran bir aşk saniyesini tercih etmek saadetine hasret çekiyordu. Ve bu saniyeyi bir kere hissettikten sonra bunu boş hayal-

lere feda etmek tamiri mümkün olmayan bir hata gibi gelerek sükûnete feda ettiği saadetin yarasıyla ağlıyordu. Şimdi bütün gelecek endişelerini manasız görüyor, "Hiç olmazsa beraber ölmek de mi yoktu, hiç olmazsa onun için ölmek de mi yoktu?" Ölmese ve çekse bile böyle birkaç aşk saniyesi bütün bir hayata bin kere, yüz bin kere tercih edilmez miydi?

Ve ağladı, başını yastıkların arasına sokarak, saatlerce ağladı...

***

Karanlığın içinde bu canhıraş bir feryatla başladı. Hemen arkasından koşuşmalar, gürültüler, bağırışlar gittikçe çoğalan bir süreklilikle etrafa yayılıyor, etraftan hücum eden telaşlı, çılgın kalabalık bir nehrin coşuşu gibi uğuldayarak yığılıyor, koşuşuyor, bağrışıyordu ve bütün bu seslerin telaşı arasında gittikçe büyüyen bir uğultu vardı ki her şeyi yutuyor, bağırışlar, naralar, bunun içinde kayboluyordu; ve bu çatlayan, kırılan camların, binanın orasından burasından boğulurcasına çıkan yoğun, öfkeli orada siyah, burada beyaz, ötede kızıl dumanların uğultusuydu. Bir zaman geldi ki bir taraf bütün ateş oldu. Homurdayarak, çatlayarak, gürleyerek alevler etrafı tuttu; o zaman uluma bütün bütün etrafa yayıldı, her köşeden yükselen feryatlar, naralar, çığlıklar birbirine bir kıyamet gibi karıştı...

Onlar içeride ilk telaşın heyecanıyla sersem, çılgın dışarı fırlamışlardı; henüz dumanlarla kıvrılan, sadece içeride bir kısımda homurdanan ateşin iyice aydınlatamadığı kış gecesinde birbirlerini arıyorlardı. Camların bir kısmı patlıyor, bazısından duman, birkaçından ateş görünüyordu, selamlık[1] tarafı artık ateş içindeydi.

Bahçenin uğursuz aydınlığında koşuşan, haykırışan hayaletler arasında perişan, kulakları tırmalayan bir sesle bir kadın "Süreyya, Süreyya!" diye seslenerek birini arıyordu;

---

1 Eskiden konak, köşk ve evlerin erkeklere ayrılan bölümü; hariciye de denirdi. Genellikle evlerin ön tarafında yola bakacak biçimde yapılır, kapısı doğrudan ana yola açılırdı.

bu hanımefendiydi ki efendiyi bir tarafa götürerek şimdi onlar için koşuyordu, sonunda onu bulduğu zaman, "Suat, o nerede?" diye haykırdı. Süreyya deli gibiydi, işitmiyor, bilmiyor, görmüyor gibi "Beraberdik, çıkıyorduk... Fakat bilmem..." diye inliyordu, sonra acı bir haykırışla "Suat, Suat!" diye çağırmaya, oraya buraya sersem sersem koşmaya başladı. Bir an bahçedekilerin hepsinde bu feryat işitildi, "Suat, Suat!" Fakat hiçbir cevap yoktu.

Sonra kısık bir ses daha işitildi, "Suat mı, yok mu? Niçin?" Bu Necip'in sesiydi, Süreyya'yla karşılaştılar, boğuk bir sesle birbirlerine haykırdılar. İhtiyar kadın feryat ederek "Fakat Allah aşkına koşunuz, bakınız kızcağıza!" diye yalvarıyordu, birisi, "Sakın içeride kalmasın?" dedi. O zaman Necip'le Süreyya'nın kapıya doğru koştuğu görüldü.

Aşağıdaki merdiven henüz ateş almamıştı, sadece yıkıcı bir duman boğuyor, çatırtıdan sıcaktan bunalıyorlardı. Haykırarak merdivenin üst başında bulundular, selamlık tarafına giden koridor ateş içindeydi. Harem[1] sofası kesif bir dumanla kaynıyor, Süreyya'nın odası köşede duman içinde kayboluyordu; o zaman Süreyya orada, içeri girmeye cesaret edemeyerek, "Suat, Suat!" diye haykırdı. Necip kapının önüne kadar koşmuştu, dehşetli bir sıcaklıkla boğuluyorlardı. Tekrar Necip, "Suat!" diye inledi, ikisine de bir inilti işitiyoruz gibi geldi, fakat ses şiddetli bir çatırtıyla boğuldu. Bir fırından fışkıran alev gibi yakarak, eriterek hücum eden duman içinde evvela bir saniye ikisi de tereddüt ettiler, fakat sonra Süreyya Necip'in vahşetle haykırarak içeri atıldığını gördü, "Necip" diye koşmak istedi; fakat dehşetli bir çatırtıyla tavanın yıkılıp oda kapısının ateş içinde kaybolduğunu görerek deli gibi döndü.

Boğaziçi, Mart-Şubat 1316 [1900/1901]

---

1 Eskiden konak, köşk ve evlerde yabancı erkeklerin giremediği, yalnız kadınlara mahsus bölüm.

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ DİZİSİ

1. KUYRUKLUYILDIZ ALTINDA BİR İZDİVAÇ
   Hüseyin Rahmi Gürpınar

2. MÜREBBİYE
   Hüseyin Rahmi Gürpınar

3. EFSUNCU BABA
   Hüseyin Rahmi Gürpınar

4. İNTİBAH
   Namık Kemal

5. ŞAİR EVLENMESİ
   Şinasi

6. VATAN YAHUT SİLİSTRE
   Namık Kemal

7. KÜÇÜK ŞEYLER
   Samipaşazade Sezai

8. FELÂTUN BEY İLE RÂKIM EFENDİ
   Ahmet Mithat Efendi

9. TAAŞŞUK-I TALAT VE FİTNAT -TALAT VE FİTNAT'IN AŞKI-
   Şemsettin Sami

10. MAİ VE SİYAH
    Halit Ziya Uşaklıgil

11. REFET
    Fatma Aliye

12. TURFANDA MI YOKSA TURFA MI?
    Mizancı Murat

13. ÖMER'İN ÇOCUKLUĞU
Muallim Naci

14. DOLAPTAN TEMAŞA
Ahmet Mithat Efendi

15. GULYABANİ
Hüseyin Rahmi Gürpınar

16. SALON KÖŞELERİNDE
Safveti Ziya

17. FALAKA
Ahmet Rasim

18. A'MÂK-I HAYAL -HAYALİN DERİNLİKLERİ-
Filibeli Ahmet Hilmi

19. ŞEYTANKAYA TILSIMI
Ahmet Mithat Efendi

20. ÇİNGENE
Ahmet Mithat Efendi

21. SERGÜZEŞT
Samipaşazade Sezai

22. ZEHRA
Nabizade Nâzım

23. GENÇ KIZ KALBİ
Mehmet Rauf

24. BİZE GÖRE -VE BİR SEYAHATİN NOTLARI-
Ahmet Haşim

25. SEYAHAT JURNALİ
Âli Bey

26. GÖNÜL BİR YEL DEĞİRMENİDİR SEVDA ÖĞÜTÜR
Hüseyin Rahmi Gürpınar

27. HAZAN BÜLBÜLÜ
Hüseyin Rahmi Gürpınar

28. AŞK-I MEMNU
Halit Ziya Uşaklıgil

29. KÜRK MANTOLU MADONNA
Sabahattin Ali

30. LEVAYİH-İ HAYAT -HAYATTAN SAHNELER-
Fatma Aliye

31. İÇİMİZDEKİ ŞEYTAN
Sabahattin Ali

32. KUYUCAKLI YUSUF
Sabahattin Ali

33. HENÜZ 17 YAŞINDA
Ahmet Mithat Efendi

34. DEĞİRMEN
Sabahattin Ali

35. SIRÇA KÖŞK
Sabahattin Ali

36. YENİ DÜNYA
Sabahattin Ali

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 38

Servet-i Fünun dergisinde 1900 yılında tefrikaya edilmeye başlanan *Eylül*, yazarına büyük bir şöhret, edebiyatımıza da psikolojik romanın ilk başarılı örneğini kazandırır. Roman, konusunu döneminde oldukça revaçta olan yasak aşktan alır. Fakat *Eylül*'de yaşanan aşk masumiyet ve yüceliğine gölge düşürülmeden korunmak istenir. Böylece bakışların konuştuğu, müziğin eşlik ettiği, neredeyse sessiz bir ilişki başlar. Öte yandan karakterler mutluluğu, sevgiyi, toplumsal bağları sorguladıkları; ihtiraslar, çelişkiler, yükseliş ve düşüşlerle dolu oldukça sesli bir iç dünya içindedirler.
Mehmet Rauf bu dünyayı İstanbul'un muhteşem güzellikteki Boğaz köyleriyle, müzikle, mevsim geçişleriyle ilmek ilmek örerken duygu betimlemeleri ve tahlilleriyle de unutulmaz bir eser yaratır.

Mehmet Rauf (1875-1931)

İstanbul'da doğan Mehmet Rauf, Soğukçeşme Askeri Rüştiyesi'ni bitirdikten sonra Bahriye Mektebi'nde okudu. Staj için bir buçuk yıl Girit'te kaldı, daha sonra görevli olarak Almanya'ya gönderildi. İstanbul'a dönünce Tarabya'da bulunan elçilik gemilerinin irtibat subaylığına atandı.
II. Meşrutiyet'in ilanından sonra askerlikten ayrıldı ve geçimini yazarlıkla sağlamaya çalıştı; hikâye, roman, tiyatro gibi türlerde pek çok eser verdi. *Mehasin* ve *Süs* adlı kadın dergilerini çıkardı. Bir süre ticaretle uğraştıysa da son yılları maddi sıkıntılar içinde geçti.
Henüz on altı yaşındayken yazdığı ve Halit Ziya Uşaklıgil'e *Hizmet* gazetesinde yayımlaması için gönderdiği "Düşmüş" adlı hikâyeyle edebiyat dünyasına girdi. Daha sonra *Mektep* dergisinde yazdı. *Servet-i Fünun* dergisinde hikâye, roman, makale ve mensur şiirler yayımladı.
Mehmet Rauf asıl şöhretini *Eylül* adlı romanıyla kazandı. Türk edebiyatında psikolojik romanın ilk başarılı örneği kabul edilen *Eylül*'de Fransız romanında çok yaygın olan aşk üçgeni ele alınmıştır. Ruh çözümlemeleri açısından dönemin en yetkin örneği sayılan yapıtın başarı kazanmasında Mehmet Rauf'un diğer Edebiyat-ı Cedide yazarlarına göre daha akıcı bir dil kullanmasının payı büyüktür. Hikâye ve romanlarında aşk, ıstırap, arayış, ihtiras gibi daha çok bireysel duygulara eğilen ve Servet-i Fünun topluluğunun en meşhur yazarlarından olan Mehmet Rauf'un eserlerine Türk Edebiyatı Klasikleri Dizimizde yer vermeyi sürd

9 786257 070317

14 TL